

**T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ORTAÇAĞ ANABİLİM DALI**

VİKİNGLER VE VİKİNG İSTİLA ÇAĞI (M.S. 793-1066)

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Selim KARAGÖZ**

**DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Remzi KUZUOĞLU**

AKSARAY, 2014

**T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ORTAÇAĞ ANABİLİM DALI**

VİKİNGLER VE VİKİNG İSTİLA ÇAĞI (M.S. 793-1066)

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Selim KARAGÖZ**

**DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Remzi KUZUOĞLU**

AKSARAY, 2014

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın hazırladığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu doğrularım.

Tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

Tarih

11 / 08 / 2014

Selim KARAGÖZ

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KABUL ve ONAY BELGESİ

Enstitümüz 132204302 nolu öğrencisi Selim KARAGÖZ'ün **VİKİNGLER VE VİKİNG İSTİLA ÇAĞI (M.S. 793-1066)** başlıklı lisansüstü tez çalışması, aşağıdaki jüri tarafından Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS** tezi olarak **Oy Birliği** ile kabul edilmiştir.

Danışman : Yard. Doç. Dr. Remzi KUZUOĞLU AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
Üye : Doç. Dr. Mustafa GÖKÇE AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
Üye : Yard. Doç. Dr. İ. Deniz YAMAN AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

Tezin Savunulduğu Tarih : 11.08.2014

Sosyal Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 13.08.2014 tarih ve 2014/31-2 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ural Alp MANÇO

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Viking Çağı, günümüz tarihçilerinin genel kabulüne göre M.S. 793 yılındaki Lindisfarne Manastırı saldırısı ile başladı. Bu tarihten itibaren yaklaşık üç yüzyıl boyunca Vikingler, Ortaçağ Avrupa'sını kasıp kavurdular. Viking Çağı, M.S. 1066'da Stamford Bridge Savaşı ile sona ermiştir. Viking etkisi, gerek yağmalarla, gerekse ticari faaliyetlerle Kuzey Atlantik'ten İspanya içlerine, Rusya'nın nehir yollarından Bizans topraklarına ve Hazar Denizi dolaylarına kadar yayıldı.

Vikingler, genel algının aksine tek bir ordu halinde hareket eden ve müşterek bir ülkede yaşayan aynı ırkın mensubu insanlar değillerdi. Norveçliler Kuzey Atlantik'te Faroe Adaları, İzlanda, Shetland ve Kuzey İskoçya'yı, kısmen de İrlanda ve Grönland'ı kolonize ettiler. Ayrıca İngiltere'de ve Fransa'nın bir kısmında da etkili oldular. İsveçliler Avrupa'nın doğusuna gittiler, Rusya'nın nehir yollarını takip ederek Bizansla, Türklerle ve İslam dünyası ile ilişki kurdular. Rusya'ya yerleşerek Rusya'nın temellerini attılar. Danlar İngiltere'de, kıta Avrupa'sında ve İrlanda'da aktif oldular. Tüm bu yağmacı kolonizatör gruplara genel olarak Vikingler adı verilmiştir.

Viking araştırmaları günümüzde Avrupa'da ve Vikinglerin Kuzey Amerika'ya yerleşen ilk Avrupalılar olmalarından dolayı Amerika'da oldukça popüler durumdadır. Her dönem kendi tarihini yazdığı için Vikinglere batılı tarihçiler tarafından çok farklı bakış açıları getirilmiştir. Örneğin İkinci Dünya Savaşı'ndan önce savaşçı tarafları öne çıkarılan Vikinglerin savaştan sonra bu yönü arka plana itilmiş, tüccar yönleri öne çıkarılmıştır. Günümüzde de Vikinglere dair çok farklı bakış açıları mevcuttur.

Bu çalışmada Viking araştırmalarının başlangıcından beri ortaya konulmuş kaynaklardan elden geldiğince faydalanılmıştır. Fakat ne güncel bakış açılarına teslim olunmuş ne de geçmişe çok bağlı kalınmıştır. Eski kaynaklardan oldukça değerli ve halen güncelliğini koruyan eserler olduğu kadar güncel olup son derece sığ kalmış eserler de mevcuttur. O yüzden kaynaklar titizlikle taranmış ve Vikingler ile ilgili bilgiler en güncel haliyle sunulmuştur.

Vikingler konusunun Ortaçağ Avrupa'sını anlamak için son derece önemli olduğunu düşünüyoruz. Diğer taraftan Volga Bulgarları, Hazarlar ve Peçeneklerle uzun yıllar etkileşim halinde olduklarından, Vikinglerin Türk tarihi araştırmaları açısından da önemli oldukları muhakkaktır. Bugüne kadar Türkiye'de hakkında layıkıyla araştırmalar yapılmamış

Vikinglere dair öncelikle birinci el Ortaçağ kaynaklarının çevrilip Türk tarihçiliğine kazandırılması gerekmektedir.

Bu çalışmanın ilk bölümünde Viking Çağı öncesi İskandinavya tarihi ele alınmıştır. İkinci bölümde İskandinavya dışında aktif olan Vikingler coğrafyalara göre teker teker anlatılmıştır. Üçüncü bölümde ise Viking dini, askeri yapısı, gemi teknolojisi ve Vikinglerin bıraktığı kültürel miras üzerinde durulmuştur.

Lisans eğitiminin son yılını Danimarka'da geçirip orada Vikingler ile ilgili dersler almam, kaynaklar toplamam, Norveç ve İsveç'teki tarihi yerleri ve müzeleri ziyaret etmem bu çalışmaya girişmemin ilk adımını oluşturmuştur. Fakat beni cesaretlendiren en önemli şey değerli hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. Remzi Kuzuoğlu'nun teşvikleri olmuştur. Bilgi birikimi ve duruşu ile her daim örnek kişi olarak göreceğim hocama müteşekkirim.

Bu çalışma, başta bölüm başkanım Doç. Dr. Necmettin Aygün olmak üzere Aksaray Üniversitesi Tarih Bölümünün tüm öğretim üyelerine ve Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Hayri Şener'e çok şey borçludur. Ayrıca Aksaray Üniversitesi Kütüphanesi çalışanlarından Nuran Koç, Esra Kılınç ve Merve Aksu'ya, Türkiye'nin çeşitli kütüphanelerinden bana ödünç kitaplar sağladıkları için teşekkür ederim. Benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen dost ve arkadaşlarıma da minnettarım.

Son olarak, bu günlere gelmemde en büyük pay sahibi olan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Onlarsız bu çalışma vücuda gelemezdi.

Faydalı olması dileğiyle...

AKSARAY-2014

Selim KARAGÖZ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

VİKİNGLER VE VİKİNG İSTİLA ÇAĞI (M.S. 793-1066)

Öğrenci: Selim KARAGÖZ

Aksaray Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı

Danışman: Yard. Doç. Dr. Remzi KUZUOĞLU

Vikingler Ortaçağ tarihinde büyük bir rol oynamışlardır. VIII. yüzyılın sonlarında anavatanları İskandinavya'dan çıkan Vikingler tüm Avrupa'yı yağmalamaya ve yakıp yıkmaya başladılar. Avrupa'nın en büyük kâbusu oldukları bu dönem, M.S. 793 yılında günümüzde İskoçya topraklarında yer alan Lindisfarne Manastırı'na gerçekleştirilen saldırı ile başladı ve M.S. 1066 yılındaki Stamford Bridge Savaşı ile sona erdi. Viking Çağı hem İskandinavya'yı hem de Avrupa'nın geri kalanını derinden etkilemiş, Ortaçağ tarihinde birçok değişikliğe yol açmıştır.

Vikingler Faroe Adaları, İzlanda, Grönland gibi Kuzey Atlantik adalarını keşfettiler, hatta Newfoundland'a giderek Kuzey Amerika'yı keşfeden ilk Avrupalılar oldular. Bu, Colomb'dan yaklaşık 500 yıl önce gerçekleşmiştir. Vikingler kara Avrupa'sının, özellikle Karolenj İmparatorluğunun manastırlarını, kasabalarını ve köylerini yağmaladılar. Britanya ve İrlanda'ya saldırdılar. Doğu Avrupa'ya giden Vikingler, Rus veya Varangian olarak adlandırılmışlardır. Bu Vikingler çoğunlukla yağmacı değil tüccar kişiler olmuşlardır. Vikinglerin Türk kavimleriyle, Araplarla ve Bizans ile çok yakın ilişkileri olmuştur ve icraatlarıyla Rusya'nın geleceğini etkilemişlerdir.

Vikingler gittikleri yerlerden anavatanlarına birçok şey götürmüşler ve bu, İskandinavya'nın çehresini derinden etkilemiştir. Onlar ayrıca Avrupa'yı da birçok açıdan etkilemişlerdir. Gemi teknolojileriyle Avrupalıların güçlü okyanus gemileri inşa edip dünyayı keşfetmelerine ön ayak olmuşlardır.

Bu çalışmada Vikinglerin neredeyse tüm yönlerine değinmeye çalıştık. İskandinavya'nın Viking Çağı öncesi ile başladık, daha sonra daha geniş bir açıyla Viking Çağı'na göz attık ve son olarak Vikinglerin kültürleri, mitolojileri, askeri ve edebi yapıları konularına mercek tutmaya çalıştık.

2014, 263 Sayfa

Anahtar Kelimeler:

- 1- Vikingler, Rus, Varangian**
- 2- Viking Çağı**
- 3- Yağma**
- 4- Ticaret**
- 5- Keşif**
- 6- Gemi**

ABSTRACT

Master of Science Thesis

NAME OF THE THESIS

THE VIKINGS AND THE VIKING AGE (793-1066 A.D.)

Student: Selim KARAGÖZ

Aksaray University
Graduate School of Social Sciences
Department of Medieval History

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Remzi KUZUOĞLU

The Vikings have a big impact on Medieval history. They left their homeland Scandinavia at the end of the VIIIth century and started to raid, pillage and burn down the whole Europe. They were the biggest nightmare of rest of the Europe. This age started with the attack on Lindisfarne Monastery in today's Scotland and ended after the Stamford Bridge War in 1066. Viking Age effected both Scandinavia and the Europe. They caused so many changes in the medieval history.

They explored the North Atlantic Islands such as The Faroe Island, Iceland, Greenland and they went even further to the Americas. Vikings discovered Newfoundland in North America and this made them the first Europeans to discover America. This happened around 500 years before Columbus. Vikings attacked and pillaged the monastries, towns and villages of the continental Europe, especially Carolingian Empire. They repeatedly attached Britain and Ireland as well. They left an enduring mark on Europe. The Vikings who went to Eastern Europe were often called the Rus' or the Varangians. These were mostly traders, merchants not raiders. These Vikings had a very close contact with Turkic people, Arabic world and with the Byzantium Empire. They played an inmortant role on the future of Russia

Vikings took many things along with them back to Scandinavia and this changed the face of Scandinavia dramatically. They also effected Europe in many ways. First of all, the

great Viking longships had a big contribution on improving the ship technology and build the big ocean ships which allowed the Europeans to exploit the whole world.

In this dissertation, we have dealt with nearly every aspect of the Vikings. We took a look at the history of Scandinavia before the Vikings and we had a wider perspective when we came to talk about the Viking Age. We also tried to have a look at their cultural aspects, mythology, warfare and literature.

2014, 263 Pages.

Keywords:

- 1- Vikings, Rus', Varangian**
- 2- Viking Age**
- 3- Raid**
- 4- Trade**
- 5- Discovery**
- 6- Ship**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
TÜRKÇE ÖZET.....	III
İNGİLİZCE ÖZET.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
SİMGELER / KISALTMALAR.....	XI

BÖLÜM I

İSKANDİNAVYA COĞRAFYASI VE VİKİNG ÇAĞI'NA KADAR İSKANDİNAVYA HALKLARI

1. İSKANDİNAVYA COĞRAFYASI, İKLİMİ.....	1
1.1. Norveç.....	3
1.2. İsveç.....	4
1.3.Danimarka.....	5
1.4.Finlandiya	7
2. VİKİNG ÇAĞI'NDAN ÖNCE İSKANDİNAVYA.....	8
2.1. İskandinavya Prehistoryası.....	9
2.1.1. İskandinavya'da Neolitik Devir.....	12
2.1.2. İskandinavya'da Bronz Çağı.....	13
2.2.İskandinavya'da Demir Çağları.....	16
2.2.1. Erken Demir Çağı (M.Ö. V.-I. Yüzyıllar Arası).....	17
2.2.1.1.Bataklık Mezarları, Kurbanları.....	18

2.2.2. Roma Demir Çağı (M.S. I. IV. yüzyıllar).....	20
2.3. Kavimler Göçü ve İskandinavya'ya Etkileri.....	24
3. VİKİNGLER KİMLERDİ?.....	26

BÖLÜM II

VİKİNG ÇAĞI (793 - 1066)

İSKANDİNAVYA DIŞINDA VİKİNGLER

1. VİKİNGLER VE KAROLENJ İMPARATORLUĞU.....	29
1.1.Paris'in Yağmalanması (845).....	36
1.2.Paris Saldırısı (885-886).....	39
2. VİKİNGLERİN İNGİLTERE'YE SALDIRILARI.....	40
2.1.Lindisfarne 793	43
2.2.Kral Alfred	49
2.3.Danelaw.....	52
2.3.1. Vikinglerin İngilizce'ye Etkileri	55
2.3.2. Vikinglerin İngiltere'ye İdari Alandaki Etkileri.....	57
2.3.3. York.....	59
2.3.4. Danelaw ve İrlanda'daki Vikingler.....	63
3. VİKİNGLER'İN İRLANDA YAĞMALARI.....	65
3.1.Viking Çağı'ndan Önce İrlanda'daki Genel Durum.....	65
3.2.Vikinglerin İrlanda'ya Gelişleri ve İlk Dönem Yağmaları.....	68
3.3.Dublin Hiberno-Nors Krallığı (852-902).....	71
3.4.İrlanda'da Viking Çağı'nın Sonu	73

4. VİKİNGLER VE İZLANDA.....	74
4.1.Viking Çağı'nda İzlanda Coğrafyası ve Vikinglere Etkileri.....	75
4.2.Vikinglerin İzlanda'yı Keşfi.....	78
5. GRÖNLAND VE AMERİKA KITASI (VINLAND -	
NEWFOUNDLAND).....	82
5.1.Grönland'ın Keşfi.....	83
5.2.Vikingler'in Amerika'yı Keşfi.....	84
6. DOĞU VİKİNGLERİ (RUS'), TİCARET VE TÜRKLERLE	
İLİŞKİLER.....	87
6.1. Vikingler ve Bizans İmparatorluğu.....	95
6.1.1. Vikinglerin (Rus) İstanbul Saldırıları (M.S. 860).....	97
6.2.Slav Ortodoks Rusya'nın Oluşumu ve Vikingler.....	105

III. BÖLÜM

VİKİNGLERİN SOSYAL, EDEBİ, DİNİ VE ASKERİ YAŞAMLARI

1. VİKİNG GEMİ TEKNOLOJİSİ.....	110
1.1.Viking Gemisinin Gelişimi ve En Erken Gemiler.....	111
1.1.1. Hjortspring gemisi	112
1.1.2. Nydam Gemisi.....	113
1.1.3. Kvalsund Gemisi.....	113
1.2. Viking Çağı gemileri.....	114
1.2.1. Oseberg Gemisi.....	115
1.2.2. Gokstad Gemisi.....	116
1.2.3. Skuldelev gemileri.....	117

2.	VİKİNGLERİN SAVAŞ TEKNOLOJİLERİ.....	118
3.	THOR'DAN İSA'YA İSKANDİNAV DİNİ VE MİTLERİ.....	124
3.1.	İskandinav Mitlerinin Kaynakları.....	124
3.1.1.	Nazım Edda.....	125
3.1.2.	Nesir Edda.....	126
3.2.	Tanrıların ilk Ortaya Çıkış Hikâyesi ve Başlıca Karakterler.....	127
3.2.1.	Odin.....	129
3.2.2.	Thor.....	130
3.2.3.	Loki.....	131
3.2.4.	Balder.....	132
3.2.5.	Tyr.....	132
3.2.6.	Frigg.....	133
3.2.7.	Njord.....	133
3.2.8.	Frey ve Freya.....	134
3.2.9.	Heimdall.....	135
3.3.	İbn Fadlan'ın Vikinglere (Rus) Dair Söyledikleri.....	135
	SONUÇ.....	145
	KRONOLOJİ.....	150
	KAYNAKÇA	
	EKLER	
	ÖZGEÇMİŞ	

KISALTMALAR

Çev.	Çeviren
cm	Santimetre
ed.	Editör
<i>etc.</i>	<i>Et cetera</i> /ve ötekileri
gr.	Gram
har.	Harita
Haz.	Hazırlayan
İÖ.	İsa'dan önce
İS.	İsa'dan sonra
km	Kilometre
m	Metre
<i>vol.</i>	<i>Volumen</i> /cilt
2nd	Second/ikinci
3rd	Üçüncü
Bkz.	Bakınız
vd.	Ve diğerleri
Lat.	Latince
İng.	İngilizce
Kg	Kilogram
Hz.	Hazreti
Eİ	Eski İngilizce
Vs.	Ve saire

BÖLÜM I

İSKANDİNAVYA COĞRAFYASI VE VİKİNG ÇAĞI'NA KADAR İSKANDİNAVYA HALKLARI

1. İSKANDİNAVYA COĞRAFYASI VE İKLİMİ

Bu çalışmanın ana kısmını oluşturacak olan Viking istila çağına (793-1066) geçmeden önce Vikinglerin anavatanları tam olarak neresidir sorusunu sorup İskandinavya coğrafyası, Vikinglerin bu coğrafyadaki yayılma alanları, bu coğrafyaya nasıl geldikleri ve coğrafyanın onların tarih sahnesine çıkışlarındaki etkileri hakkında bilgiler vermek gerekmektedir. Vikinglerin anavatanı ve Viking yaşam tarzının şekillenmesinde İskandinavya coğrafyasının sert ikliminin son derece etkili olması sebebiyle Vikingler ile ilgili böylesine bir çalışmada öncelikle İskandinavya'nın coğrafi yapısına ve iklimine değinmek gerekir.

Vikinglerin anavatanları kabaca bugünkü Danimarka, Norveç ve İsveç ülkelerinin bulunduğu coğrafyaydı (bkz. Şekil 1). İskandinavya, güneyde Danimarka'nın Yutland¹ yarımadasından kuzey burnunda Kuzey Kutup Dairesi'ne kadar 2000 km kadar uzanan geniş bir bölgedir. Bölgenin sadece kuzeydoğu ucunda ve güneyinde açıkça tanımlanamayacak sınırları vardır. Kuzeyde İskandinavya, Kuzeybatı Rusya'nın tundraları ile birleşir. Güneyde Yutland yarımadasının güneyi bugün Almanya-Danimarka sınırını oluşturur. Sınır tam olarak doğuda Flensburg fiyord kıyısında kurulu olan Flensburg kentinden batıya, Kuzey denizine doğru çizilir. İskandinavya'nın güneyi² Kuzey Avrupa düzlüğünün devamı niteliğindedir. Her ne kadar son buzul çağıyla beraber eriyen buzul tabakalarının oluşturduğu nehirlerin biriktirdiği kumlardan oluşan geniş çorak araziler var olsa da burası İskandinavya'nın en iyi toprağına sahip bölgesidir.³ Danimarka'lı tarihçi ve yazar olan Saxo Grammaticus (1150-1220), Yutland hakkında şunları söyler;

“ Danimarka okyanus dalgaları tarafından parçalara ayrılmış durumdadır ve az sayıda sağlam ve devamlılık arz eden toprak parçasına sahiptir; bu topraklar büyük su kütleleriyle birbirlerinden ayrılırlar.

¹ Danca Jylland, İngilizce Jutland.

² Yutland, Danimarka adaları, İsveç'in güney kısmı

³ Haywood, 1995: 16

Bunların arasında en büyüğü ve ilk yerleşim yeri olan Yutland, Danimarka krallığında ana konumu oluşturur. Dikine doğru uzanan bu yer güneyde Teutonland (Almanya) sınırına kadar gider ki orada Eyder nehri tarafından etkiye maruz kalmıştır. Kuzey tarafında coğrafya iki yana doğru genişler ve Noric Kanalına (Skagerrak)⁴ doğru çıkıntı yapar. Bu kısımda içi balıkla dolu olan, yerlilere toprağın bolluğu kadar balık sağlayan Liim adlı fiyord vardır.’’⁵

İskandinavya, Finlandiya'nın kuzeyinden ve Rusya'nın kuzeybatısından güneye doğru uzanan, iki tarafından denizlerle çevrili olan⁶ ve Danimarka'nın⁷ da dâhil olduğu bir yarımada olarak düşünülebilir. Güneyde Almanya-Danimarka, en kuzeyde ise Norveç-Rusya sınırı sayılmazsa bu yarımada dört bir yanı denizlerle çevrilidir. Viking çağında ve öncesinde İskandinavya'da milletler arasındaki sınırlar kesin çizgilerle belirlenmemiştir ve yerleşim yerleri en ulaşılabilir ve verimli olan tarım arazileriyle sınırlıydı.⁸ Yaklaşık 790.000 kilometre karelik bir yüzölçümüne sahip olan İskandinavya'nın coğrafyası, iklimi bitki örtüsü (flora), hayvan çeşitliliği (fauna), ekonomik yapısı, hatta sakinlerinin yapıları bile bölgeden bölgeye değişiklikler gösterir. Günümüzde bile görülen bu durum, teknolojinin ve iletişimin henüz gelişmediği erken dönemlerde daha da belirgindir.⁹

İskandinavya, sadece coğrafi görünüm olarak değil, kültürel olarak da Avrupa'nın saçağı olmuştur. Bölgesel farklılıklara rağmen İskandinavlılar denizle olan bağları konusunda birleştiler ve bu durum uluslararası bir kimlik kazanmalarına yardımcı oldu. Bu birleşim ilk olarak Viking çağında ortaya çıktı.¹⁰ Viking çağı İskandinavya'sında yerleşim yerleri olarak doğuda, en güneyde Baltık denizinde *Bornholm, Gotland, Öland*, daha kuzeyde, Finlandiya'nın güney ucunda *Aland adaları* ve Finlandiya'nın güney ucundaki nadir birkaç yerleşim yeri örnek verilebilir.¹¹ Vikinglerin İskandinavya'da yoğun olarak yerleştiği yerler

⁴ Skagerrak: Yutland'un kuzey ucunda, Danimarka, Norveç ve İsveç arasında yer alan bir boğazdır. Önemli bir stratejik konuma sahip bir boğazdır.

⁵ Grammaticus, 1905: 83

⁶ Doğudan Bothnia körfezi, Baltık denizi İsveç ve Danimarka'yı; batıdan Norveç denizi Norveç'i sarar.

⁷ Coğrafi anlamda Danimarka tam anlamıyla bu yarımada dâhil olarak düşünülemez ise de; "Vikinglerin yayılma alanı olarak" İskandinavya coğrafyasını açıklayacaksa Danimarka'yı da bu yarımada dâhil etmek gerekir.

⁸ Campbell, 2001: 11

⁹ Campbell vd. 1994: 12

¹⁰ Richards, 2005: 18

¹¹ *Bornholm* Danların, *Öland, Gotland* ve *Aland adaları* ise İsveçlilerin yerleştiği adalardır. İskandinavya yarımadası - yukarıda belirtildiği gibi Danimarka da dâhil – dışındaki bu yerleşim yerlerinden başka Vikinglerin yerleşim yerleri kurup kalıcı olarak teşkilatlandıkları İzlanda, Grönland, Faroe adaları II. bölümde anlatılacaktır.

yarımadaının güney bölümüdür. Burada bol kereste ve av hayvanı sağlayan ormanlık alanlar, zengin demir ve bronz gibi maden yatakları, balıkçılığa uygun sular ve çiftçilik için verimli araziler¹² bulunuyordu. Bu ürünler aynı zamanda Vikinglerin İskandinavya'nın dışına sattıkları ana ticaret ürünleriydi. Kuzeyin sert ikliminden dolayı insanlar Viking çağında günümüzde de olduğu gibi¹³ güneyde yerleşip yaşamayı tercih etmişlerdir. Bugün biz Vikinglerden söz ettiğimizde bölgeyi günümüz sınırlarıyla düşünmemeliyiz. İskandinavya denilince aklımıza İsveç, Norveç ve Danimarka ülkeleri gelmekte fakat 8. y.y.'da Viking çağının başlangıcında ve Viking çağı boyunca bu 3 ülke kimlik ve sınır olarak belirsiz bir durumdaydı.

1.1. Norveç

İskandinavya yarımadasının kuzey batısında yer alan Norveç, kuzeyden güneye doğru Vikingler zamanında Kjølén olarak adlandırılan dağlarla kaplıdır.¹⁴ Doğu tarafında güneyden kuzeye İsveç, Finlandiya ve en kuzeyde de Rusya ile sınırı olan Norveç'in Norveç Denizine bakan batı tarafına kimisi yarımadaının içine doğru yüz milden fazla inen derin fiyortlar hâkimdir.¹⁵ Batı kıyısındaki bu fiyortlar bölgesinde çok sayıda adacıklar vardır. Kuş uçuşu bakıldığında yaklaşık 3000 km olan fiyort bölgesinin gerçek uzunluğu girintili çıkıntılı olarak 20.000 kilometreyi bulur.¹⁶ Ülkenin yarısından fazlasında irtifa 600 metrenin üzerindedir ve halkın yerleşebildiği, verimli olan hafif eğimli arazi oldukça azdır: Güneybatıdaki Jaeren (Jæren), güneydoğudaki bugünkü başkent Oslo'nun da yer aldığı Oslofjord ve kuzeydeki Trondelag. Daha kuzeyde Samiler yaşıyordu. Vikingler Samilerden vergi almışlardır. Ülkede tarım sınırlı yapılmaktaydı. Bugün bile ülkenin tarımsal alanı sadece 3% oranındadır; fakat ormanlar ülkenin %23'ünü kaplar. Bu alan, Vikinglere kereste olduğu kadar; ren geyiği, Kanada Geyiği, ayı, kutup tilkisi, sansar, vaşak ve sincap gibi yabani hayvanlar da sağlıyordu. Ancak deniz; fok, mors, balina ve diğer birçok canlı türüyle ana ekonomik kaynağı (bkz. Şekil 2).¹⁷ Bu hayvanlar yüzyıllarca etleri, derileri, kürkleri ve boynuzları için avlanmıştır. İleride değineceğimiz gibi, Viking çağında bu ürünler güneyde endüstriyel olarak daha

¹² Özellikle Danimarka'da Yutland yarımadası ve İsveç'in güney kesimleri.

¹³ Danimarka bölgesi, İsveç'te Malmö, Lund, Göteborg, Stockholm; Norveç'te Oslo, Bergen ve ikisi arasının güneyi.

¹⁴ Haywood, 1995: 17

¹⁵ Haywood, 1995: 17; Richards, 2005: 15

¹⁶ Campbell vd., 1994: 15; Richards, 2005: 15

¹⁷ Richards, 2005: 15, 16

gelişmiş olan kara Avrupa'sına ham madde olarak verilip, karşılığında İskandinavya'da bulunmayan¹⁸ bazı ürünler alınmıştır.¹⁹

Balık, kıyılarda bolca bulunan çeşitli deniz kuşları²⁰ ve onların yumurtaları (çoğunlukla martı) Norveç için tarihten günümüze en önemli gıdaları oluşturmuştur. Ortaçağın sonlarına kadar kurutulmuş balık ülkenin en önemli ihracat ürünüydü.²¹ Balık kurutma geleneği günümüzde de Norveç'te ve Faroe Adalarında devam ettirilmektedir.²²

Norveç, ismini bu engebeli arazide kuzeyden güneye doğru ulaşımı sağlayan bir yoldan alır (*Norvegur*).²³ İngilizce'ye de buradan hareketle Norway (Northway, kuzey yolu) olarak geçen ülke, İskandinav ülkeleri arasında bir halkın değil, bir yol haritasının (Kuzey Yolu) referans gösterilmesiyle tanımlanan tek ülkedir.²⁴ Norveç'in dağları ve fiyortları yüzyıllardır ulaşımı zorlaştıran etmenler olarak karşımıza çıkar. Bu yüzden iletişim yoğunlukla denize bağlı kalmıştır. Yerleşim yerleri fiyortların yakınlarındaki yerleşime uygun alanlarda kurulmuştur ve birbirinden izole durumda, kendi kültürleri ve gelenekleri olan birçok topluluk şeklinde var olmuştur. Güçlü bir bağımsızlık ve özgürlük hissi bu fiyort sakinlerinin karakterize özelliklerinden olmuştur.²⁵

1.2. İsveç

İsveç coğrafyası kuzeyden güneye toplamda 1,500 km uzunluğa sahiptir. Batı sınırı boyunca Norveç ile komşu olan bu ülke, Norveç'e göre daha az dağlık ve engebelidir. Ülkedeki su ihtiyacı yüzyıllardır çok sayıdaki göl ve nehirden karşılanmaktadır.²⁶ Göller, nehir ve kanal gibi çeşitli suyolları Viking çağında İsveç'te iletişim ve ulaşım açısından oldukça önemliydi. Ulaşım yazın botlarla, kışın da buzun üzerinden yaya olarak veya kızaklarla sağlanıyordu.

¹⁸ İpek, şarap gibi ürünler ve kalay, bakır gibi çeşitli madenler.

¹⁹ Campbell vd. 1994: 16

²⁰ Özellikle bayağı Deniz Papağanı (Lat. *Fratercula Arctica*), (İng. Puffin) cinsi dalcımartıgiller familyasından bir kuş türü olan hayvan bölge halkı için önemli bir besin kaynağı olmuştur. Günümüzde bile özellikle Faroe Adaları'nda bu kuş türü halen yaygın olarak avlanmaktadır.

²¹ Campbell vd., 1994: 16

²² Parçalara ayrılan balıkların etleri çamaşır gibi iplere asılır ve bir süre bekletilir. Bu süre zarfında kuzeyin şiddetli rüzgârları sayesinde okyanusun tuzlu sularını alan etler kuzeyin soğuk havasının da etkisiyle uzun süre muhafaza edilebilir.

²³ Richards, 2005: 15

²⁴ Bauduin, 2004: 19; Richards, 2005: 15

²⁵ Campbell vd., 1994: 16

²⁶ Campbell vd., 1994: 16

İsveç'te de Norveç'te olduğu gibi yoğun yerleşimler güneyde bulunuyordu. Kuzey İsveç oldukça soğuk, karlı ve buzlu kışlara sahipken, güneyde daha sıcak iklim yaşanıyordu.²⁷ Bu bölge her zaman İsveç'in en zengin bölgesi olmuştur ve ulusal İsveç devleti de bu coğrafyada kurulmuştur.

İsveç ismini *Svear*'lardan alır.²⁸ Viking çağında Danimarka sınırında Skåne'nin hemen kuzeyinden itibaren Småland'ın aşağı platosunda yerleşim azdı ve bu bölge Viking çağında Danimarka ile doğal bir sınır oluşturuyordu. Bölge Danimarka ile aynı coğrafi yapıya sahiptir. Bu bölgenin kuzeyinde yoğun yerleşimler mevcuttu ve verimli topraklara sahip iki ormanlık alandan oluşuyordu: Uppland'da bulunan *Svear* bölgesi ve Vanar'ın doğusundaki Gotar bölgesi. Daha kuzeye ise *Norrland* adı veriliyordu ve bu bölgede de fazla yerleşim yoktu.²⁹ Bu durumda yoğun yerleşim güneyde Danimarka sınırının kuzeyinde başlayıp kuzeyde *Norrland*'a kadar devam ediyordu. 17. yüzyıla kadar Skåne'nin kuzey toprakları ile bağlantısı Småland'ın sık ormanları tarafından kesilmiş durumdaydı. Bu tarihe kadar aslında bu topraklar Danimarka'nın bir parçasıydı.

İsveç'in güney ucunda ülkenin doğu yakasında Baltık denizinde Öland ve Gotland adaları bulunur. Gotland adası aynı zamanda Baltık denizinin de en büyüğüdür ve özellikle stratejik konumu ve verimli tarım arazileriyle Viking çağında önemli bir yerleşim yeri idi. Bu adaların deniz ile olan ilişkisi, konumu ve jeolojik yapıları anakaradan farklıdır. İkisinin de toprağı sığ ve kalkerli fakat verimlidir. Daha ılıman iklime sahiptirler ve hem pastoral tarım hem de mahsul yetiştirmek için elverişlidir. Bu adaların, özellikle Baltık denizinin ortasında yer alan Gotland'ın stratejik konumu da oldukça önemlidir. Bu özelliklerinden dolayı bölgeye sahip olmak yüzyıllar boyunca ticaret yollarının kontrolünü elde tutmayı ve ciddi zenginlik kazanmayı beraberinde getirmiştir.³⁰

1.3. Danimarka

Norveç ve İsveç'in aksine Danimarka oldukça düz bir ülkedir. Ülkenin en yüksek noktası denizden 173 metre yüksektir.

²⁷ Richards, 2005: 17

²⁸ İsveççe Sverige, İngilizce Sweden.

²⁹ Richards, 2005: 17

³⁰ Campbell vd., 1994: 17, 18

Danimarka ismini orada yaşayan insanlar olan ‘‘Dan’’lardan almıştır. Danimarka kelimesini ilk kullanan York başpiskoposu Wulfstan’dır (931-56). Aynı isim 10. Y.y.’da Jelling Taşları’nda tekrar karşımıza çıkar.³¹ Taşların birinde şöyle yazmaktadır;

‘Kral Harald³² bu yazıtı babası Gorm ve annesi Thyra için yaptırdı. Tüm Danimarka’yı ve Norveç’i fetheden ve Danları Hıristiyanlaştıran Harald’ın kendisiydi.’³³

Norveç ve İsveç gibi Danimarka da çeşitli bölgelere ayrılır. Danimarka’da bu ayrım coğrafi olarak daha belirgindir çünkü ülke iki ana ada ve bir büyük yarımada parçasına bölünmüş durumda ve tarihte de bu üç farklı bölge kendi karakteristik özellikleri ile ön plana çıkmaktadır. Ülkedeki bu üç ana bölge; en batıdaki en büyük bölgeyi oluşturan, fiziki olarak da Avrupa anakarasına bağlı olan Yutland yarımadası,³⁴ en doğuda başkent Kopenhag’ın da bulunduğu Zealand³⁵ ve ortada Fyn adasıdır. Ülkenin sahip olduğu irili ufaklı yüzlerde adadan en büyük ikisini oluşturan bu iki ada ayrı karakterlere sahiptirler. Bu farkı bölge halklarının üzerinde günümüzde bile görmek mümkündür.³⁶ Viking döneminde bu adaların her biri kendi idarelerine sahipti. Bunların yanında ülke beş yüz civarında küçük ada ve Baltık denizindeki Bornholm adasına sahiptir. Viking çağında buna İsveç’in güney uçları olan, 1658’de İsveç’e teslim edilen Skåne, Halland ve Blekinge de dâhildi.³⁷ Ayrıca güneyde de günümüz Almanya sınırlarına doğru uzanıyordu. (Bkz. Şekil 3) Danimarka bugün oldukça fazla ekilebilir araziye

³¹ Danimarka’da Jelling’de bulunmuş X. yüzyıla ait büyük oyma taşlardır. Taşlardan ikisi kral Yaşlı Gorm tarafından karısı Thyra adına dikilmiştir. Geniş olan iki taş ise Gorm’un oğlu Harald Mavidiş tarafından ailesi anısına, Danimarka ve Norveç’i fethi ve Danların Hıristiyanlığı kabul etmeleri adına dikilmiştir. Bu taşların üzerindeki Runik yazıtlar Danimarka’nın en meşhurları olarak bilinir. Taşlar, Danimarka’daki Nors paganizminden Hıristiyanlığa geçiş dönemindeki süreci sunmaktadır. Bu taşlar, Danimarka’nın bir millet olarak ortaya çıkışını simgelemekte ve Danimarka (Tanmaurk, Danmark, Tanmarkar) isminin en ilk geçtiği kaynaklardan birisidir. Taşlardan birinin bir yüzünde İsa figürü, diğer yüzünde ise bir arslanın etrafına dolanmış yılan figürü vardır. İsa, bir haç şeklinde resmedilmiş ve etrafına dallar dolanmış olarak betimlenmiştir. Bundan İsa’nın Danimarka’da Odin’in yerini aldığını söyleyebiliriz. Odin de Yggdrasil’de dokuz gece boyunca asılı kalmıştı.

³² I. Harald, Harald Mavidiş (İng. Harald Bluetooth). Danca Harald Blatand (D. 910-Ö. 987), ‘‘Jumne’’ Danimarka), 958’den 985’e Danimarka kralı. Danları birleştiren kişi. Harald Yaşlı Gorm’un ve Thyre’nin oğluydu. Danları Hıristiyanlığa geçiren kişi olmuştur. Jelling’de diktirdiği Runik yazıt ile birlikte o ayrıca orada bir kilise de yaptırmıştır. Babasının cesedini pagan mezardan çıkarıp bu kilisenin altına gömmüştür. 987’de ölen Harald’ın cesedi Danimarka’da Roskilde’de bir katedrale gömüldü.

³³ Richards, 2005: 13

³⁴ Tarih boyunca özellikle Kuzeybatı Avrupa’daki kültürel, teknolojik, sosyal buluşlar, yenilikler önce Yutland’a geldi daha sonra oradan kuzeye, İsveç ve Norveç’e ulaştı. Bu yüzden Yutland yarımadası stratejik öneme sahiptir. Burası tarihin çoğu döneminde Danimarka’nın en zengin bölgesi olmuştur. 10. Yüzyılda Danimarka birleşik bir devlet olarak ilk defa ortaya çıktığında idari gücün merkezinin Yutland olması bu yüzden kesinlikle tesadüfi değildir. Konuya ilişkin ayrıca bk. Campbell vd., 1994: 18

³⁵ Danca ‘‘Sjælland’’

³⁶ Bu durum başta aksan olmak üzere birçok alanda fark edilebilir.

³⁷ Richards, 2005: 9; Campbell, 2001: 11; Campbell vd., 1994: 18

sahiptir. Fakat bugünkü durum son 200 yılın ürünüdür. Bu süre içerisinde bataklıklar, sazlıklar, göller kurutuldu, fundalar ıslah edildi, tarıma uygun hale getirildi ve ormanlık alanlarda ağaçlar kesilerek yeni araziler oluşturuldu (özellikle ekim alanlarına yol açmak için).³⁸ Viking çağında kumul ve funda araziler de var olsa da, Danimarka'nın büyük bir bölümü çoğunlukla meşe ve kayın ağaçlarından oluşan ormanlık alanlarla kaplıydı.³⁹

İklim olarak Danimarka diğer İskandinavya bölgelerine göre daha ılıman ve daha dengelidir. Bu durum doğal olarak ülkenin bitki örtüsünü ve hayvan türlerini etkilemiştir. Örneğin erken dönemlerde kuzeydeki komşularına büyük servetler kazandıran kürklü memeli hayvanlara bu bölgede çok rastlanmaz. Bölgede eski zamanlardan beri tarım ekonominin temelini oluşturmuştur. Balıkçılık da önemli gelir kaynağı olagelmıştır.⁴⁰

1.4.Finlandiya

İskandinavya denince akla Danimarka, İsveç ve Norveç ile beraber Finlandiya da gelir.⁴¹ Bu durum coğrafi olarak doğrudur. Fakat İsveç'in doğusunda, Botni⁴² körfezinin öte yakasında yer alan Finlandiya aslında bir Viking anayurdu değildi. İskandinavya'da Danimarkalılar, İsveçliler ve Norveçliler köklerini Vikinglere dayandırırılar. Finlandiya'nın halkı diğer İskandinav halklarından farklıdır. Bir kere Fince Fin-Ugor dil ailesine mensuptur. Fince Finlandiya körfezinin diğer yakasında, Estonca ile oldukça benzerdir. Kuzeyde Samilerin dili ile de oldukça büyük benzerlikler gösteren Fince Macarca ve Türkçe ile de uzaktan ilişkilidir.⁴³ Finlandiya özellikle Viking çağında İsveç'ten derinden etkilenmiştir. Birçok Viking sanat stili, mücevher sanatı ve savaş aletleri burada 9. yüzyıldan itibaren görülür. Bu sebepten dolayı Finlandiya bir Viking memleketi olarak dile getirilir.⁴⁴

Coğrafi olarak Finlandiya orta ve Kuzey İsveç ile oldukça benzerdir. Buzul çağda burası da buzlarla kaplıydı. Topraklarının çoğu çakıllıdır ve tarıma uygun değildir. Kuzeyde geniş tundralar vardır. Daha güneyde ise kozalaklı ormanlar ve bu ormanların içinde bölgeyi karakterize eden sayısız göl yer almaktadır. Kuzeydeki arktik bölgede hala Samiler (Laplar)

³⁸ Campbell vd., 1994: 18

³⁹ Richards, 2005: 10

⁴⁰ Campbell vd., 1994: 18

⁴¹ Richards, 2005: 8

⁴²İng. Gulf of Bothnia, Fince Pohjan Lahti, İsveççe Bottniska Viken

(<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/75117/Gulf-of-Bothnia> (14. 02. 2014)

⁴³ Campbell vd., 1994: 19

⁴⁴ Campbell vd., 1994: 19

bulunmakta,⁴⁵ bugün yaklaşık 5,5 milyon olan Fin nüfusu ise ülkenin güney ve batı kıyılarında yaşamaktadır. Bu bölge aynı zamanda Viking çağında İsveç Vikingleri tarafından ziyaret edilmiş, yerleşilmiştir. Yine aynı bölgelerde günümüzde Viking çağı kalıntıları bulunmaktadır. İsveç sonradan Ortaçağ İsveç Krallığı'nın bir parçası oldu ve 19. yüzyıla kadar da öyle kaldı.⁴⁶ Finlandiya coğrafyası Vikingler açısından önemlidir. Vikingler burada bir süre var olmuşlar ve Samiler ile beraber Finlilerden de vergi almışlardır. Bu bölgede çok iyi hayvan kürkü bulunuyordu bu yüzden çoğunlukla hayvan kürkü alınıyordu.⁴⁷

2. VIKING ÇAĞI'NDAN ÖNCE İSKANDİNAVYA

Vikinglerin ortaya çıkmasını sağlayan kültür bir anda oluşmadı. Bu, binlerce yıllık bir kültürel evrimin ürünüdür. Bu kültür coğrafi etmenler ve sayısız İskandinavyalı proto Viking nesli tarafından şekillendirilmiş bir kültürdür. Korkutucu Viking fenomeninin nasıl ortaya çıktığını anlamak istiyorsak Vikinglerin ataları konusuna derinlemesine inmemiz gerekmektedir.

Viking çağında Vikinglerin Avrupa'daki etkilerinin diğer tüm etnik gruplardan daha fazla olduğunu biliyoruz; denizci, kâşif, tüccardılar ve nüfuz ettikleri coğrafya bir taraftan Çin'e, diğer taraftan Kuzey Amerika'ya kadar uzanıyordu.⁴⁸ Vikingler hakkında zihnimizde oluşan genel olgu tümüyle onların İskandinavya dışındaki ve özellikle Viking çağında gerçekleştirdikleri faaliyetleriyle şekillenmektedir. Fakat burada Vikinglerin "ortaya çıkış" meselesini sorgulamak gerekir. Çünkü genel algının tersine Vikingler 8 Temmuz 793'te Lindisfarne'da tanrı Thor'un lütfu ile veya dönem Hıristiyanlarının inandığı şekilde tanrıdan günahkâr Hıristiyanlara gazap olarak aniden ortaya çıkmadılar; 25 Eylül 1066'da Stamford Bridge'de aniden tarih sahnesinden silinmediler. Viking çağından önce de İskandinavya'da insanlar, kültürler yaşamaktaydı ve aynı şekilde Viking çağı sona erdikten sonra da İskandinavya tarihi akışına devam etti. İskandinavya tarihinin çok büyük bir bölümüyle özdeşleştirilen ve İskandinavya tarihi denilince akıllarda uyanan ilk imge olan Vikingler ve Viking çağı aslında İskandinavya halkları tarihinin sadece bir sahnesidir, bölümüdür. Bu bölüm bir öncekinin yapısından etkilenerek meydana gelmiştir. Sonrakileri de etkilemiş, onlara yol açmıştır. Bir bölüm, öncesi ve sonrası bilinmeden anlaşılabilir. Onun için Vikingler

⁴⁵ Kuzey İsveç, Norveç ve Rusya'da olduğu gibi.

⁴⁶ Campbell vd., 1994: 19.

⁴⁷ Sawyer, 1997: 4.

⁴⁸ Wilson, 1970: 7

öncesini, Vikinglerin Viking çağından önce nasıl insanlar olduklarını anlamamız gerekmektedir.

Vikingler Avrupa tarihinde etki bırakmış en önemli halk gruplarından birisidir. Bir anda ortaya çıkıp Avrupa'yı kasıp kavurmuşlardır. Alcuin'in de belirttiği gibi böyle bir şey daha önce Avrupa'nın başına gelmemiştir.⁴⁹ Vikinglerin İskandinavya dışındaki faaliyetleri çeşitli Avrupalı tarihçiler ve York'lu Alcuin gibi diğer eli kalem tutan kişiler tarafından kayda alınmıştır fakat Viking akınları o anda İskandinavya'daki durumu bize yansıtmamaktadır. Bu dönemde anayurtta yaşayan ve yağma hareketlerine iştirak etmeyen birçok İskandinavyalının yaşamında herhangi bir değişiklik meydana gelmedi. İskandinavya'da mevcut olan ve insanlara Viking çağı diye adlandırılan dönemdeki aktivitelerini yaptıran kültür bir anda meydana gelmiş değildir. Bu kültür, binlerce yıllık bir kültürel evrimin ürünüydü ve kara parçasıyla, deniziyle İskandinavya coğrafyasının ve binlerce yıllık proto-Viking kuşağının etkisiyle şekillenmiştir. Ürkütücü Viking olgusunun neden ve nasıl ortaya çıktığını daha iyi anlamak için Vikinglerin tarihi rotalarını takip edip İskandinavya'nın geçmişini ortaya çıkarmalıyız. O yüzden bu kısımda Vikinglerin kendi anayurtlarındaki, İskandinavya'daki geçmişi araştıracaktır.

2.1. İskandinavya Prehistoryası

İskandinavya tarihinde Viking öncesi ve Viking çağı ayrımı yapmak mümkündür. İstilaların başlangıcı İskandinavya tarihi açısından adeta bir çağ kapayıp çağ açma olayı olmuştur. Viking çağı öncesi tarihi, Viking çağı ele alınırken ciddiyetle irdelenmelidir çünkü öncesinde meydana gelen çeşitli olaylar ve değişiklikler bu çağı oluşturmuştur. Viking çağı öncesi de kendi içinde çeşitli bölümlere ayrılmaktadır ve bu bölümlerin her biri coğrafyanın, insanların, idarelerin şekillenmesine ve nihayet Viking çağının yaşanmasına yol açmıştır. Bu yüzden İskandinavya'dan bahsederken Viking çağına gelmeden önceki binlerce yıldan bahsetmek durumundayız.

8. yüzyılın son çeyreğinde başlayan Viking çağına gelene kadar İskandinavya binlerce yıllık bir gelişim ve evrim dönemi yaşamıştır fakat baştan belirtmek gerekir ki; m.s. 750

⁴⁹ "...Biz ve atalarımız yaklaşık 350 senedir bu topraklarda yaşıyorlar ve Britanya'da daha önce ne bu putperest soyundan çektiğimiz yıkım, terör görülmüştü; ne de denizden böylesine bir baskın gerçekleşmişti. Aziz Cuthbert kilisesi tanrının rahiplerinin kanlarına bulandı, tüm güzellikleri yağmalandı; Britanya'daki mekânların en kutsalı putperestlere yem edildi." (Whitelock, 1979: 842; http://www.bbc.co.uk/history/ancient/vikings/alcuin_01.shtml (04.06.2014).)

tarihinin gerisindeki sonsuz uçurumu aydınlatmaya çalışırken olayları son derece karanlık, tarihi kesitleri bulanık, içerikleri belirsiz ve şekilleri biçimsiz görmeyi kabullenmeliyiz.⁵⁰ Böyle bir vaziyete sahip dönem ile ilgili bilinenleri kronolojik bir sıra ile açıklamaya çalışalım.

Buzul çağı sona erdikten sonra insanlar yaşanabilir coğrafyalara doğru sürekli göç halinde olmuşlardır. Bilim dünyasının ortak kanısına göre buzul çağı sona erdikten sonra iklim insanları Afrika'dan göç etmeye zorladı. İnsanlar hayvan ve bitki örtüsü için uygun alanlara yayılmaya başladılar. İnsanlar avcı ve toplayıcı oldukları için kendilerine uygun bitki örtüsünü ve hayvanların yayıldıkları alanları takip ettiler.⁵¹ Yani iklim onları göçe mecbur etmiştir.

İskandinavya prehistoryası da buzul çağın sonlarında, tamamen buz ile kaplı olan coğrafyanın buzunun çözülmesiyle başladı. 12.000 yıl önce, buzul çağı sonrası insanlar İskandinavya'nın yaşanabilir yerlerine göç etmeye başladılar.⁵² Burada da insanlar yine iklimi ve hayvanları takip etmişlerdir. Yani İskandinavya'ya ilk yerleşimler iklimin ılımanlaşmasının getirdiği sonuçla bitki örtüsünün çeşitlenmesi, önemli bir tundra tabakasının oluşması, bölgeye yeni bir vahşi yaşam bahşedecek olan yeni türlerin gelmesini sağlayan yaprak dökmeyen ve yaprak döken ormanların oluşması ile gerçekleşmiştir. İlk İskandinavyalılar avcı ve toplayıcıydılar. Avcı-toplayıcı olan bu insanlar çoğunlukla çeşitli kuş türleri ve balık avlıyor, aynı zamanda yabani bitkileri topluyorlardı.⁵³ Viking çağında olduğu gibi erken dönemlerde de buraların yiyecek kaynaklarından faydalanabilmek için yerleşim yerleri güneyde, kıyılarda, nehir ve göl kenarlarında birikmiş durumdaydı.⁵⁴ (Bkz. Resim 1). Anlaşılacağı üzere bu bölgeler buzdan çözülmüş olan kıyılar ve daha ılıman olan güney kesimlerdi. En güneydeki Danimarka'da buzlar yavaşça geri çekilince bölge artık yaşanabilir hale gelmeye başladı. Bölgeye çeşitli hayvanlar (özellikle ren geyiği ve Avrupa bizonu) gelmeye başlayınca avcılar da bunları takip etmiş ve böylece ilk insan bölgede kamp kurmuştur. Bu avcılardan kaçan bir yaban öküzünün (Avrupa bizonu) kemikleri Danimarka'da, Odsherred bölgesinde Vig'de 1905'te yapılan bir kazıda bulundu. Devasa büyüklükteki bu hayvan (araştırmacılar hayvanın 1000 kg ağırlığında olduğu söylüyor)

⁵⁰ Jones, 1968: 8

⁵¹ Haywood, 1995: 18

⁵² Campbell vd., 1994: 14

⁵³ Jones, 1968: 17; Campbell vd., 1994: 22

⁵⁴ Danimarka'nın tamamı; İsveç'in güneyi (Skane ve Halland bölgeleri); Norveç'te güney kesimler (Oslofyord'un doğu kısmında Ostfold ve güney batı kıyıları ve daha kuzeyde Bergen'den Trondheim'e kadar olan sahil kesimler). Campbell vd., 1994: 22

bölgenin en büyük ve tehlikeli hayvanıydı. (bkz. Şekil 4)⁵⁵ Bölge insanı ile ilgili en iyi bilgi veren buluntu ise 1980’de yine Danimarka’da Gøngehusvej bölgesinde Vedbæk’te yapılan bir kazıda bulunan bir kadın ve çocuğun birlikte gömüldüğü mezardır. Bölgedeki çeşitli çukurlarda ve mezarlarda birçok çocuk ve yetişkin iskeletine rastlandı. Ölülerde hem kremasyon hem de inhumasyon uygulaması vardı. Cesetlerin M.Ö. 5000’lerde gömüldüğü anlaşılmaktadır. Bu mezarlardan en iyi korunmuş olanı bir kırk yaşındaki bir kadın ve üç yaşındaki bir çocuğun birlikte gömüldükleri mezardır. Cesetlerin üzerinde alageyik, karaca, yaban domuzu, Kanada geyiği, ayı ve Avrupa bizonu kemik ve boynuzlarından yapılmış muska boncuklara rastlanmıştır. Kadının göğsünde kemikten iğneler vardı. Çocuğun üzerinde iki adet çakmaktaşıdan bıçak vardı ve bu çocuğun bir erkek olduğunu düşündürmektedir. (bkz. Şekil 5)⁵⁶

İskandinavya yerleşime M.Ö. 8000 civarında açılmıştır.⁵⁷ İskandinavya’daki ilk yerleşim izleri Fosna kültürü⁵⁸ (başlangıç M.Ö. 8000) ve Komsa Kültürü’ne aittir (M.Ö. yak. 6000). Bazı tarihçiler bu kültürün Samilerin ataları olduğunu da belirtilmektedir.⁵⁹ Bu kültürün seleflerinin Rusya Ural bölgesi kültürü ile bağlantılı olduğu iddia edilmektedir.⁶⁰ Ayrıca Sami dili ile bugünkü Ural bölgesi halklarının dilleri arasında benzerlik olduğu bilinmektedir. Ural dağlarından kuzey batıya, Fin İskandinavya’sına yayılan bir kültürel benzerlik tespit etmek mümkündür. Komsa Kültürünün Suomusjärvi Kültürü (M.Ö. 7000)⁶¹ ile de büyük benzerlikleri vardır.⁶² Bu kültürün kökenlerinin Batı Norveç’te yattığını iddia edenler de mevcuttur.⁶³ Sonuç olarak bu kültürün doğuş yeri henüz bilinmemektedir (bkz. Şekil 6). Her ne kadar bu dönemde milliyetten ve ırktan bahsetmek anlamsız olsa da zamanla ok, yay, bıçak, zıpkın, mızrak kullanımını öğrenen, ilkel tekneyi geliştiren, kurtsu köpeklere

⁵⁵ <http://natmus.dk/en/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-mesolithic-period/the-aurochs-from-vig/> (14.04.2014)

⁵⁶ <http://natmus.dk/en/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-mesolithic-period/a-woman-and-a-child-from-goengehusvej/> (14.04.2014)

⁵⁷ Campbell vd., 1994: 14

⁵⁸ İsmi bu kültürün ilk buluntularının rastlandığı dağdan alır.

⁵⁹ Bunun için bkz. Gjessing 1945; Äyräpää 1951; Luho 1956; Meinander 1984

⁶⁰ Rankama ve Kanaanpaa, 2011: 183; <http://www.utexas.edu/courses/sami/dieda/hist/early.htm> (21.02.2014)

⁶¹ Suomusjärvi Kültürü için bkz. http://www3.lappeenranta.fi/museot/museo/english/karjala_vakiintuu.html (21.02.2014)

⁶² <http://www.utexas.edu/courses/sami/dieda/hist/early.htm> (21.02.2014)

⁶³ Adı geçen iddialar için bkz. Woodman 1993, 1999; Bjerck 1994; Fuglestedt 1999, 2005, 2007, 2009; Grydeland 2005

sahip olan bu avcı toplayıcı halklar, İskandinavlıların ebeveynleri olmuş ve bunların çevrelerine oldukça adapte olmuş yaşayış tarzları binlerce yıl varlığını sürdürmüştür.⁶⁴

2.1.1. İskandinavya’da Neolitik Devir

M.Ö. 4000 civarında özellikle güney İskandinavya’da tarım ve sığır yetiştirmenin avcılığın yerini alması ile büyük bir değişim meydana geldi. İskandinavya M.Ö. 4. binde iki büyük Hint-Avrupa göçüne maruz kaldı.⁶⁵ Bu değişim yaklaşık 2000 yıl sürecek olan bir dönemin, Neolitik veya Yeni Taş Devri denilen dönemin yolunu açtı.⁶⁶ Bu yeni hayat tarzı İskandinavya’ya kıta Avrupa’sından göç eden bu göçmenler tarafından getirildi.

M.Ö. 4000’lere gelindiğinde İskandinavya’nın büyük bir bölümü çoğunlukla kozalaklı ağaçlar, meşe, ıhlamur, karaağaç ormanlarıyla kaplanmış ve bölgenin karakteristik hayvanları – kutup tilkisi, İzlanda atı, yaban sıçanı, vaşak, ren geyiği, kutup porsuğu (Volverin) - kalıcı olarak buraya yerleşmiş durumdaydı. Yumuşak iklimle beraber daha fazla yaşam unsuru bölgeye yerleşmeye başladı. İnsanlar da zamanla tarım, çiftçilik ve balık kurutmak gibi gıda muhafaza tekniklerini öğrendiler ve bölgeye adapte olmaya başladılar. M.Ö. 3200’lerde insanlar özellikle yarımada’nın güneylerinde ve günümüz Danimarka topraklarında yerleşik yaşamı benimsemeye başladılar. Bu durum ilk başlarda tarımın gelişmesiyle insanların ilkel ormanlardan ıslah ettiği toprakları işlemek buldukları yerlerden göç etmeden daha uzun süre kalmaları şeklinde gerçekleşti. Bu yerleşim yerleri uzun yıllar boyunca kullanılmıyordu. İnsanları göçe iten ana sebep toprağın bir süre sonra verimliliğini yitirmesiydi.⁶⁷ İleride de göreceğiz ki İskandinavya’da bu durum çok uzun süre devam etti. Hatta Viking çağının sonlarına kadar gerçek manada kasaba veya kent yapısına rastlamak mümkün değildi. Bu yarı kalıcı yerleşim yerleri birkaç ev ve diğer yapılardan oluşan, aile gruplarından daha fazla bir oluşum teşkil etmeyen, köyden çok izole çiftlik görünümü olarak kalmıştır. Bununla beraber ölü gömme gelenekleri gösteriyor ki bu erken çiftçi gruplarda toplumsal hüviyet düşüncesi vardı.⁶⁸ Geleneklerin yanında mezarların yapıları da bize önemli bilgiler vermektedir (Bkz.

⁶⁴ Jones, 1968: 17

⁶⁵ <http://sciencenordic.com/people-who-changed-norway> (14.04.2014)

⁶⁶ Campbell vd., 1994: 22

⁶⁷ Campbell vd., 1994: 22

⁶⁸ Ölümler yerden yükselen büyük kayalardan özenle yapılmış mezarlara toplu olarak gömülüyorlardı. Bu yapılara Megalitik yapılar denilmektedir. (Yapılan son araştırmalar gösterdi ki insanlık tarihinin en eski megalitik yapısı Göbeklitepe Höyüğü’ndedir. <http://www.megalithic.co.uk/article.php?sid=14968> 04.03. 2014) Bu mezarların ortasında bir insanın ayakta durabileceği yükseklikte bir odadan ve oraya ulaşan bir pasajdan oluşur. Kenarları

Şekil 7). Bu yerleşimlerin Güney İskandinavya’da yoğunlaşmış olmasının nedeni, sadece burada iklimin daha ılıman olması değil, aynı zamanda kara Avrupa’sından kuzeye doğru yayılmakta olan teknolojik ve kültürel hareketlerden ilk önce haberdar olmalarıdır.⁶⁹

Neolitik çiftçiler avcı atalarından daha değişik aletler ve silahlar kullandılar fakat bu aletler yine yöresel materyallerden yapılmıştır. Balta şekline sokulan ve sopaya bağlanan çakmaktaşı ve diğer taşlar ağaçları kesip alanı genişletmek için kullanılmıştır. Av için kullanılan okların uçları da çakmaktaşıdan yapılmıştı. Zamanla bazı aletler, özellikle silahlar yüksek ustalık isteyen biçimler almaya başladı. Cilalı taştan savaş baltaları ve çakmaktaşıdan hançerler bu zorlu aletleri yapan zanaatkârların ulaştığı seviyeyi göstermektedir.⁷⁰ Neolitik çağın sonlarında çakmaktaşı ve diğer taş aletler yerini bronz bırakmaya başladı. Bu değişim bronz çağına geçişe yol açtı.⁷¹ M.Ö. 2000’lerde artık tamamen bronzun varlığından ve böylece daha gelişmiş silahlardan ve günlük yaşamda kullanılan el aletlerinden bahsetmek mümkündür. Bu dönemde Samilerin (Lapplar, Laponlar) ilkel fakat diğer yerleşim yerlerine kıyasla gelişmiş botlarla yarımada seyahat ettiklerini, ticaret ve mal değiş tokuşu yaptıklarını biliyoruz.

M.Ö. 2900-2400 yılları arasında ‘‘Savaş Baltası Kültürü’’ veya ‘‘Bireysel Mezarlar Kültürü’’ denilen dönem yaşanmış ve Skâne ’den Uppland’a bu döneme ait 3000 civarında mezar bulunmuştur.⁷²

2.1.2. İskandinavya’da Bronz Çağı

Bu metallerin ikisi de İskandinavya’ya orta ve kuzey Avrupa’dan ithal edildi. İskandinavya’da bronz kullanımı daha geniş kültürel etkileşim ağı oluşturup bölgeyi dış etkilere daha açık hale getirmesi sayesinde bölge ekonomisinde belirgin değişiklikler yapmış olmalıdır.⁷³

yüksek kayalardan oluşan yapının üzeri daha küçük taşlarla ve en üstü toprakla kaplıydı. Yani dışarıdan höyük görüntüsü vardır. Birçok ceset içeren bu mezarların içinde ve etrafında (özellikle girişin etrafında) bulunan çanak çömlekten yapılmış gemi kalıntıları gösteriyor ki; cesetlerin gömülmesi sırasında şölen ve muhtemelen kurban verme gibi ritüeller yapılıyordu ve civar sakinleri buna katılıyordu. Günümüzde anladığımızın manasıyla toplum gelişmeye başlıyordu. (Campbell vd., 1994: 22)

⁶⁹ Campbell vd., 1994: 22

⁷⁰ Campbell vd., 1994: 22

⁷¹ Özellikle hançerler ve düz baltalar.

⁷² Vandkilde, H., 2005: 11

⁷³ Campbell vd., 1994: 23

İskandinavya'da M.Ö. 1800-1700'lerden M.Ö. 500'lere kadar tarihlendirilen Nordik Bronz Çağı ile birlikte ilk İskandinav kültüründen bahsetmek mümkündür. Bu kültür İskandinavya'ya ilk olarak en güneydeki Danimarka'dan girdi. Daha kuzeydeki coğrafyalara daha sonraları ve daha yavaş nüfuz edebilmiştir. Arkeolojik veriler gösteriyor ki daha eski dönemlerde olduğu gibi bu dönemde de kuzey ile güney İskandinavya arasında bağlantılar vardı.⁷⁴ Bronz çağında bu bağlantı ticaret vesilesiyle gelişmişti.⁷⁵

Bronz çağı ile ilgi bilgilerimiz çoğu bu döneme ait mezarların veya çeşitli araç-gereç buluntularından gelmektedir. Bataklıklarda, sazlıklarda vs. bulunan, çoğu bronz ve diğer bazı değerli metallere yapılmış olan bu gereçler muhtemelen ya saklamak için gömüldü ya da dini bir adak olarak adandı. Bu döneme ait birçok mezar kazıldı. İnsanlar tepeciklerin veya taş yığınlarının altına gömülüyorlardı. Danimarka ve İsveç'teki bazı mezarlar oldukça büyüktür.⁷⁶ Bronz çağının erken dönemlerinde ölü gömme (defnetme, inhumasyon) yaygındır. Fakat ölü yakma geleneği (kremasyon) özellikle bronz çağının sonlarında görülür. Kremasyon tipi mezarlara da rastlanmıştır. Bunlar da tepeciklerin altına gömülmüş vaziyette bulunmuşlardır. Hoker pozisyonundaki gömütler ile urneler (kremasyon mezarlar) İskandinavya'da bronz çağı ölü gömme uygulamalarını anlamamızı sağlayan önemli buluntulardır.⁷⁷

Özellikle Danimarka bronz çağı mezar kalıntıları konusunda oldukça zengindir. Bu mezarların bazılarında cesedi koymak için meşe ağacından yapılmış gövdesi oyulmuş tabutlar kullanılmıştır. Bu mezarlara gömülen kişiler elbiseleri giyinik şekilde; ustura ve cımbız gibi kişisel temizlik aletleri ile beraber gömülmüşlerdir.⁷⁸

Bu mezarlardan bronz dönemi insanı hakkında çok önemli bilgiler ediniyoruz. Ele geçen bu mezarlarla ve genel olarak İskandinavya'daki buluntularla ilgili arkeologlar açısından bir önemli dezavantaj, bir de avantaj vardır. Bu iki durum Viking çağı ile ilgili araştırmalarda da sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Dezavantaj; İskandinav halklarının kültürel varlıkları, mimarisi vs. ağırlıklı olarak ahşaba dayalıdır. Ahşap çürümeye ve yok olmaya uzun süre dayanmadığı için Vikinglere ve İskandinavya'nın daha öncesine dair elimizde çok fazla buluntu mevcut değildir. Avantajlı duruma gelince; Bataklık ve sazlık arazilerin bol olduğu

⁷⁴ Campbell vd., 1994: 23

⁷⁵ Kuzeyliler (Norveç, İsveç İskandinavlıları) deri (fok, denizaslanı vs.) ve kürk gibi işlenmemiş maddeleri, Orta Avrupa ve Britanya adalarından güney İskandinavya'ya gelen bakır ve kalay ile değiş tokuş ediyordu. Bronz özellikle kılıç, balta ve çeşitli av aletleri yapmak için önemliydi.

⁷⁶ 3-4 metre boyundaki bu mezarlar araziye hâkim olması için yüksek yerlere konuşturılmıştı. Bumezarlar günümüzde halen ayakta.

⁷⁷ Campbell vd., 1994: 23, 24

⁷⁸ Campbell vd., 1994: 24

İskandinavya’da bu bataklıklarda ve sazlıklarda yapılan kazılarda oldukça iyi korunmuş birçok buluntuya rastlanmıştır. Bataklıklar buluntuları çürümeden ve tahrip olmaktan koruyabilmişlerdir. Bu mezar örneklerinde de toprağın nemli yapısı mezarlardaki insanları yünlü giysilerine kadar korumuştur. Buna en güzel örnek Danimarka’daki bir mezardır. Egtved yakınlarında bulunduğu için Egtved kızı diye anılan bu buluntu İskandinavya prehistoryasının en bilindik figürlerinden birisidir. M.Ö. 1370 yazında Storehøj yakınlarında, Egtved’de meşeden oyulmuş bir tabuta konulup üzeri toprak ile örtülmüştür (bkz. Şekil 10 ve 13). Dişlerinin durumundan 16-18 yaşlarında olduğu anlaşılan bu kız üzerinde kısa bir tunik ve dizlerine gelen bir etek ile gömülmüştür. Karnının üzerinde bronzdan bir kemer tokası olan kızın yanında bir de boynuzdan yapılmış tarak bulunmuştur. Her iki kolunda bronzdan bilezikler ve kulağında da ince bir halka vardı.⁷⁹

Bronz çağı yerleşim yerleri ile ilgili oldukça az şey bilinmesine rağmen elimizdeki sınırlı kanıt gösteriyor ki bu dönemde insanlar uzun, dikdörtgen evlerde yaşıyorlardı. Evlerin içinde hayvanlar ve onların yiyecekleri ile birlikte yaşıyordu. Yani yaşadıkları evlerin bir köşesi ahır, bir köşesi ot, saman yeri olarak planlanmıştı. Bu evleri küçük çiftlik evleri olarak görebiliriz. Bazı çiftlik evleri gruplar şeklinde, küçük köyler gibi teşkilatlanmıştı (bkz. Şekil 14). Toprak küpler, taslar, kâseler genellikle muhafaza ve yiyecek hazırlamak için sıklıkla kullanılmıştır. Başlarda bronz silah ve dekoratif obje yapımı için kullanılıp tarım aletlerinin yapımında taş kullanılmaya devam edildi. Fakat bronz çağının sonlarına doğru artık bronz, hasat biçmede kullanılan orak uçları da dâhil her türlü objenin yapımında kullanılıyordu.⁸⁰

Bronz çağında araç gereçleri muhtemelen yerel ustalar-çiftçiler tarafından yapılmıştı fakat ayrıca toplumda daha gelişmiş, ayrıntılı, daha çok adak olarak sunulan objeleri yapan kişiler daha uzman zanaatkârlar olmalıydı. Bu objelere ‘‘Lur’’ (bkz. Şekil 11) olarak adlandırılan trompetvari enstrümanlar da dâhildir.⁸¹ İsveç’teki kaya resimleri (bkz. Şekil 12) bunların dini ayinlerde kullanıldıklarını düşündürmektedir. Bronz çağına ait bulunan miğferler, kalkanlar, bronz ve altın kâseler ile çeşitli mücevherler gösteriyor ki bronz çağı İskandinavya’da büyük zenginlik dönemiydi. Anlaşıldığı kadarıyla bronz çağı toplumu zengin ve güçlü bir tabaka tarafından domine edilmiş gibi durmaktadır. Kazılarda nadir olarak

⁷⁹ <http://natmus.dk/en/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-bronze-age/the-egtved-girl/> (14. 04. 2014); Campbell vd., 1994: 24

⁸⁰ Campbell vd., 1994: 24

⁸¹ Campbell vd., 1994: 24; <http://natmus.dk/en/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-bronze-age/the-lurs-of-the-bronze-age/> (14. 04. 2014)

karşılaşılan altın ve gümüş objelerle dolu mezarlar bize buralara gömülen insanların idareci bir sınıfa tabii olduklarını göstermektedir.

2.2. İskandinavya'da Demir Çağları

Yaklaşık M.Ö. 500 civarında artık bronzun yerini demire bırakmıştır. Aynı dönemde ayrıca M.Ö. 1000 civarında İskandinavya'ya gelen, genel İndo-Avrupalı nüfusundan ve mevcut İskandinavya kültüründen farklı, karmaşık bir dilsel, kültürel ve dini bir sistem getiren proto-Cermenik halkın İskandinavya'da önemli etkiler bıraktığını görüyoruz. Burası oldukça önemlidir çünkü böylelikle yarımadada mevcut olan kültür ile sonradan gelen kültür arasında bir karışım meydana gelmiş ve bu zamanla Viking kimliğini oluşturmuştur. İleride de göreceğimiz gibi özellikle Viking mitolojisi Cermen halkların mitolojisi ile benzerlikler göstermektedir. Bu prehistorik kültür Kuzey Avrupa'nın demir çağının başlangıcına rastlar. Tarihçiler İskandinavya'nın demir çağını Erken Demir Çağı⁸² (M.Ö. 5. – 1. yüzyıllar arası) ve Roma Demir Çağı (M.S. 1. ve 4. yüzyıllar arası) olarak ikiye ayırmaktadır. Daha sonra bu adımları göçler çağının yani Kavimler Göçü döneminin takip ettiğini görüyoruz.

Demir, birçok alet ve silah yapımında bronzun yerini almaya başlayınca İskandinavya'da önemli bir teknik devrim yaşanmıştır. Demiri kullanma fikri, bronzda da olduğu gibi İskandinavya'ya Orta Avrupa'dan gelmiştir. Fakat bu sefer metalin kendisinin ithal edilmesine gerek yoktu. Çünkü orta ve güney Norveç'te, İsveç ve Danimarka'da göl yataklarında kolayca ulaşılacak bolca demir yatakları bulunuyordu. Bataklık veya göl madeni olarak bilinen bu yataklar, işlemeden kolayca taranabiliyordu. Demir çok da yüksek kalitede değildi ve içinde birçok karışım bulunuyordu fakat İskandinavyalılar bunları fırınlarda eriterek kullanılabilir demir elde etmişlerdir. Başlarda erken demir çağında demir ustaları tarafından yapılan aletler ve silahlar oldukça az ve basitti. Fakat yüzyıllar içinde bu konuda oldukça geliştiler ve Avrupa'nın diğer yerlerinde üretilen demir aletlerinin kalitesi ile eşit konuma gelmişlerdir.

⁸² Roma Öncesi Demir Çağı veya Keltik Demir Çağı olarak da bilinir.

2.2.1. Erken Demir Çağı (M.Ö. V.-I. Yüzyıllar Arası)

Bu bölümde İskandinavya'nın sıklıkla Keltik Çağ olarak adlandırılan döneminden, sonrasında ise Keltik çağdan sonra gelen ve Roma Demir Çağı olarak adlandırılan dönemlerinden bahsedilecektir. Aslında bu terimler aldatıcı terimlerdir çünkü bize İskandinavya'nın Kelt ve Roma kültürünün büyük bir parçası oldukları izlenimi vermektedirler. Bu tam olarak doğru değildir. Bu terimler kronolojik ayırım için kullanılır yani Keltik ve Roma medeniyetlerinin yaşandığı dönemlerde İskandinavya'nın durumu anlatılırken kullanılır. Bu çağlarda İskandinavya ile kıta Avrupa'sı arasında değiş tokuş ve ticaret yoğun olarak mevcuttur fakat ne Keltik dönemde ne de Roma döneminde bu ilişkilerin İskandinavya'nın tamamen asimile olmasına yol açtığını düşünebiliriz.⁸³ Aralarındaki bağlantı oldukça sıkıydı fakat önceki bölümde de bahsettiğimiz gibi İskandinavyalılar istedikleri gibi davranabiliyor, yaşayabiliyorlardı. Viking Çağı'nın birçok açıdan kültürel özellikleri bronz çağına kadar gitmektedir.

M.Ö. 500'ler İskandinavya Demir Çağı başlangıcı olarak kabul edilir. Aynı tarihler ayrıca Avrupa'nın birçok bölgesindeki Kelt kültürü hâkimiyeti dönemine rastlar. Bu dönemde İskandinavya ile Kelt kültürü arasında önemli kültürel etkileşimler yaşanmıştır. Bu dönem M.Ö. 200'lerde sona erdikten sonra bu sefer de doğu Cermen toplulukların – Gotlar ve Burgundianlar gibi - İskandinavya'ya, doğu Avrupa'ya ve Karadeniz'in kuzeyine göç ettiklerini görüyoruz. Bu arada batı Cermenleri ise güneye, bugünkü Almanya'ya göç edip Keltleri yerlerinden çıkardılar. Burada diyebiliriz ki; İskandinavyalılar büyük Cermen ailesinin kuzey koluna mensupturlar.

İskandinavya Demir Çağı'nın bu ilk beş yüzyılı aslında bilinmezliklerle doludur. Bu döneme ait çok az yerleşim yeri tespit edilebilmiştir. Tarımın bu dönemde hala ana ekonomik kaynak olduğu fakat verimde bir düşüşün yaşandığı düşünülmektedir. İklimdeki bozulmalar buna kanıt olarak gösterilir. M.Ö. 200'lere tarihlendirilen Danimarka'daki Batı Jutland'da Grøntoft yerleşim yeri erken demir çağı tarımı ve çiftçilik hayatı hakkında bize bazı bilgiler vermektedir. Bu insanlar, Bronz çağındaki atalarınınkine çok benzer evlerde yaşamışlardır; çitlerle kaplı köylerde gruplar halinde...⁸⁴ Bu evler mimari itibari ile bütün bronz çağı Danimarka'sında bulunan üçgen çatılı evlerdir. (Danimarka, Lejre'deki örneği için bkz. Şekil 13) Bu yapı tarzının kökleri M.Ö. II. binin ortalarına kadar gider. Bronz çağı evlerinde

⁸³ Looijenga, 2003: 88.

⁸⁴ Campbell vd., 1994: 25

olduğu gibi bu evlerde de bölümler vardı ve hayvanlar da bu bölümlerin birinde yaşıyorlardı (bkz. Şekil 10). Neolitik devirde olduğu gibi⁸⁵ bu dönemde de insanlar evleri muhtemelen bir nesil kullandıktan sonra yıkıp başka bölgeye göç ediyorlardı.⁸⁶

Demir çağının sonlarına doğru yerleşim yerlerinin büyüdüğüne (sayının ve kapasitenin) dair kanıtlar mevcuttur. Bununla ilgili önemli bulgular Danimarka'da bulunmuştur. Her evin etrafı çitlerle örülü durumdaydı ve köylerin tamamı da aynı şekilde çitlerle çevriliydi. Yerleşimlerin ortasında açık bir alan, köy meydanı bulunurdu. Evlerin birisi diğerlerine kıyasla oldukça büyük boyutlardaydı. Bunlar muhtemelen lidere ve onun ailesine aitti. Demir işçiliği, çanak çömlek yapımı, dokuma ve örme yaygın olan aktivitelerdi fakat köy yaşamının temeli hayvancılık ve tarımdan ibaretti.⁸⁷

2.2.1.1. Bataklık Mezarları, Kurbanları

Erken Demir Çağı ile ilgili en özel konu Demir Çağı boyunca devam etmiş olan kurban adaklarıdır.⁸⁸ En yaygın adak objeleri çeşitli silahlar, çanak çömlek, içinde yiyeceklerle beraber metal kâselerdir. Fakat Jutlad'da yapılan bazı buluşlar insanların da adak olarak kurban edildiklerini göstermektedir.⁸⁹ Danimarka'nın özellikle Jutland yarımadasında birçok bataklık mezarı bulunmuştur. Toplamda 160'dan fazla ceset ele geçirilmiştir. Fakat bunların az bir kısmı çok iyi korunmuştur.⁹⁰ *Tollundmanden* (Tollund adamı)⁹¹ olarak bilinen, M.Ö. IV. yüzyıla tarihlendirilen bunların en bilinenidir. Hatta bu ceset bataklık cesetleri içinde dünyada en meşhur olanıdır. Özellikle yüz hatları oldukça iyi derecede korunarak günümüze gelmiştir (bkz. Şekil 15, 16).⁹² Bu cesedin böylesine iyi şekilde korunup günümüze kadar gelmesini sağlayan en önemli unsur havalanma kapasitesi yüksek olan ve içinde hastalık ve haşere taşımayan torf toprak türüdür. Bu toprak sayesinde cesetlerin derileri ve saçları iyi korunmuştur; hatta midelerinin içindekiler bile. Bu sayede bu kişilerin saç

⁸⁵ Yukarıda Neolitik devir kısmında insanları göçe iten sebeplerden bahsedilirken değinilmiştir.

⁸⁶ Jensen 1982: 206

⁸⁷ Campbell vd., 1994: 25

⁸⁸ Haywood, 1995: 18

⁸⁹ "Bataklık İnsanları, Bog People" olarak bilinen bu cesetlerin çoğu bugün Danimarka'nın müzelerinde sergilenmektedir.

⁹⁰ Dieck 1965; aktaran Jensen 1982: 280

⁹¹ Danimarka'da Jutland'da Silkeborg'un batısında Tollund adlı küçük bir köyde bulunduğu için bu adla anılmıştır.

⁹² Dieck, 1965: 5.

modelleri ve yedikleri şeyler hakkında bilgi sahibi olabiliyoruz.⁹³ Bu insan buluntuları sayesinde dönem insanların fiziksel görünüşleri hakkında da bilgiler edinmekteyiz.⁹⁴ Batakılık cesetlerine bir diğer güzel örnek de 1950’de *Tollund Adamı* bulunduktan iki yıl sonra 1952’de Danimarka’da Grauballe köyünde yine bir bataklıkta bulunan Grauballe Adamı’dır (bkz. Şekil 17, 18). Diğer bataklık cesetleri gibi bataklığa gömülmüş olan bu kişinin de yüzü oldukça iyi korunmuş fakat biçimsiz durumdadır. Bunun sebebi boğazının boydan boya kesilmiş olmasıdır. Grauballe adamının boğazı kesilmeden önce son yediği yemeğin de yoğunlukla arpa, yulaf, bir çeşit buğday ve yabancı tohumu içeren bir çeşit yulaf lapası olduğu anlaşılmaktadır.⁹⁵ *Grauballe adamı* da *Tollund adamı* ile aynı döneme tarihlendirilmekte,⁹⁶ hatta Radyo Carbon (C14) yöntemine göre M.Ö. 310 kışında öldüğü belirtilmektedir.⁹⁷ Bu tarihlendirmeler radyo karbon tarihlendirme yöntemi (C14) ile yapılır.⁹⁸ Bir diğer örnek de *Elling Kadını*’dır. 1938’de yine Silkeborg yakınlarında Bjeldskovdal bataklığında⁹⁹ bulunan bu kadının üzeri koyun derisi bir pelerin ile örtülmüştü. Belinde örme bir kemer vardı. Elling kadını deri bir sıırım ip ile asılmıştı. Bu ip kadının boynunda kolayca görülebilen V şeklinde bir iz bırakmıştı. İp kadının boynuna hala hayattayken takılmıştı, yani kadın öldürülmüştür. Ayrıca ipte infazı kolaylaştıracak sürgülü bir düğüm vardı. Bu infaz olayı M.Ö. 350 - 100 yılları arasında, yani Erken Demir Çağı’nda gerçekleşti.¹⁰⁰ Tüm bu deliller Tollund adamının da Elling kadınının da asıldığını gösteriyor. Ayrıca bulunan bütün cesetlerin öldürüldükten sonra mezarlarına son derece dikkatli bir şekilde yerleştirildikleri anlaşılmaktadır. Bu da onların bir saldırıdan ziyade dini amaçla kurban edildiklerini kanıtlar niteliktedir. Araştırmalar sonucu kadının öldüğünde 25 yaşında olduğu ortaya çıkmıştır.¹⁰¹ Elling kadınının özellikle üzerindeki kıyafet ve örtüler ve onların desenleri ve en önemlisi de saç modeli bizim için aydınlatıcı olmuştur. (Elling kadını için bkz. Şekil 19, 20, 21).

⁹³ Campbell vd., 1994: 27

⁹⁴ <http://www.tollundman.dk/default.asp> (18.04.2014); Campbell vd., 1994: 26,27; <http://archive.archaeology.org/online/features/bog/violence1.html> (18.04.2014); Jensen 1982: 280.

⁹⁵ Campbell vd., 1994: 27

⁹⁶ <http://www.tollundman.dk/grauballemanden.asp> (18.04.2014)

⁹⁷ McLean, 2008: 304

⁹⁸ Batakılık cesetlerinin 14C-AMS yöntemi ile tarihlendirilmesi ile ilgili bkz. Plicht vd., 2004: 471–491. <http://cio.eldoc.ub.rug.nl/FILES/root/2004/JArchaeolScivdPlicht/2004JArchaeolScivdPlicht.pdf> (18.04.2014)

⁹⁹ Tollund adamının bulunduğu yerin sadece 80 metre ötesinde. <http://www.tollundman.dk/mosen.asp> (18.04.2014)

¹⁰⁰ <http://archive.archaeology.org/online/features/bog/violence1.html> (18.04.2014)

¹⁰¹ <http://www.tollundman.dk/ellingkvinden.asp> (18.04.2014)

2.2.2. Roma Demir Çağı (M.S. I. IV. yüzyıllar)

İskandinavya toplumu Roma Demir Çağı ve sonrasında devam eden Germanik Demir Çağı'nda gerçek manada Viking karakteristiğini geliştirdi. Bu dönem ile ilgili yazılı kaynakların mevcut olmaması dönemin politik ve sosyal değişimlerini tam olarak anlamayı imkânsız kılsa da arkeolojik verilerle ve güneydeki daha iyi kayıtlara sahip Germenlerle yapılan kıyaslamalarla dönem ile ilgili düşünceler ortaya koyabilmekteyiz.¹⁰² Bu dönem Roma İmparatorluğu'nun Avrupa anakarasının tek hâkimi olup İskandinavya'yı da kültürel olarak etkilediği M.S. I. ve IV. yüzyıllar arasını kapsar.¹⁰³ Bu dönem Roma Demir Çağı¹⁰⁴ olarak adlandırıldı çünkü Vikinglerin ataları Roma İmparatorluğu ile M.Ö. I. yüzyıldan itibaren yakın etki halinde olmuşlar ve Roma kökenli birçok objeyi ticaret yoluyla İskandinavya'ya taşımışlardır.¹⁰⁵ Roma'nın Cermenlerle olan ilk etkileşimlerin savaşla olduğu biliniyor fakat İskandinavyalıların Roma ile ilişkilerinin daha çok ticari anlamda gerçekleştiği ve onların Roma – Cermen savaşlarında Roma'ya yardımcı oldukları, karşılığında ekonomik çıkarlar sağladıkları, anayurtlarına geri döndüklerinde daha yüksek bir sosyal statüye sahip oldukları düşünülmektedir.¹⁰⁶ Yutland'da birçok Roma dönemi eşyasına ve çeşitli silahlara rastlandı. Romalılar ile birlikte, Romalılar için savaşmış olan İskandinavyalıları özel yerlere gömülmüş, silahları ve kıyafetleri tanrılara hürmet için göllere ve bataklıklara atılmıştır.¹⁰⁷

Roma İmparatorluğu objelerinin hepsi İskandinavya'ya bu vesileyle gelmemiştir. Bu dört yüz yıllık süre boyunca Avrupa ana kıtası ile İskandinavyalıları ile güneydeki Romanize olmuş bölgeler arasında sürekli bir bağ olmuştur. Cam, mücevher, değerli metal içki kupaları gibi şeyler iki taraftaki lider aileler arasındaki değiş tokuş yoluyla İskandinavya'ya gelmiş olmalıdır. Fakat şüphesiz diğer gündelik objeler ticaret yoluyla gelmiştir. Bu ürünler Danimarka'da, Norveç'te, Güney İsveç'te ve Gotland adasında bulunmuşlardır. Bu objeler sonraki İskandinavya sanatının gelişiminde etkili olmuşlardır.¹⁰⁸

Roma dönemi İskandinavya'sında insanlar tarım ve hayvancılığa ve bunun yanında avcılığa ve balıkçılığa bağlı bir toplumdur. Bu yüzden Roma İmparatorluğu İskandinavyalıları diğer Germanik halklar gibi barbarlar olarak görmüştür. Greko-Roman dünyanın gözüyle

¹⁰² Haywood, 1995: 19

¹⁰³ Campbell vd., 1994: 24

¹⁰⁴ Döneme adını İsveçli arkeolog Oscar Montelius (1843-1921) vermiştir.

¹⁰⁵ Wilson, 1970: 16

¹⁰⁶ Campbell vd., 1994: 27

¹⁰⁷ Campbell vd., 1994: 27

¹⁰⁸ Campbell vd., 1994: 27

İskandinavya şehirleri ve kasabaları olmayan kültür olarak görülüyordu. Roma'nın binlerce nüfuslu kentleri varken İskandinavlılar sapa çiftlik evlerinde veya birkaç yüzü geçmeyen nüfuslarıyla küçük köylerde yaşıyorlardı. İskandinavlıların Romalılara ilkel gelmesinin bir diğer nedeni de yazılı hukuk kurallarının, edebiyatlarının ve eğitim sistemlerinin olmamasıydı.¹⁰⁹

Romalılar İskandinavya halklarına tepeden bakarken İskandinavlılar dönemin en güçlü, Britanya'ya kadar yayılmış büyük imparatorluğundan kültürel olarak etkilenmekten kurtulamamışlardır. Roma İmparatorluğu neredeyse tüm Avrupa'ya, Kuzey Afrika'ya (Mısır da dâhil) ve Orta Doğunun büyük bir bölümüne hâkim olmuş ve buraları kültürel olarak etkilemişti. Roma bilinen dünyanın model oluşumu durumundaydı. Bu sebepten dolayı İskandinavya Roma'dan sanat, kıyafet ve mücevherat stili konularında etkilenmiştir.¹¹⁰

Romalılar İskandinavya'yı hiçbir zaman fethetmemiş olsa da aralarında güçlü bir diplomatik ve ticari etkileşim olmuştur. Bu durum İskandinavlılara kültürel açıdan olmasa da savaş teknolojisi açısından olumlu etki yapmıştır. Bunlara kalkan duvarı ve domuz burnu taktiğini örnek verebiliriz. Romalı lejyonlar tarafından kullanılan bu taktikler Vikingler tarafından benimsenip etkili bir şekilde kullanılmıştır.

Bu dönemde İskandinavya'da mezarlarda Roma tanrılarına sunulmuş olan birçok esere rastlanmıştır. Bunlara broşlar, cam ürünler, *terra sigillata*¹¹¹ tarzı Roma çanak çömlekleri, bronz ve gümüşten yapılmış çeşitli ürünler örnek verilebilir. Bu ürünler lüks ürünlerdir. İsa'nın doğumundan hemen sonra Danimarka adası Lolland'da *Juellinge* adlı bölgede gömülen varlıklı bir kadının¹¹² üzerinde bulunanlar, İskandinavya'ya gelen Roma objelerine güzel bir örnektir (bkz. Şekil 22). Öldüğünde yaklaşık otuz yaşında olan bu kadının parmağında bir altın yüzük, çenesinin hemen altında eliyle tuttuğu düşünülen ithal bir Roma eleği vardı ve bronz bir kazan vardı. Üç adet broş takmıştı ve kafatasının her iki tarafında muhtemelen başörtüsünü tutturmak için kullandığı büyük iğneler mevcuttu.¹¹³

¹⁰⁹ Nardo, 2011: 21

¹¹⁰ Bu etkilenme sıklıkla İskandinavya ve Roma sınırları arasında tampon bölge oluşturan Germanik kabileler vasıtasıyla dolaylı olarak gerçekleşmiştir.

¹¹¹ Gaul yapımı *terra sigillata* tarzı tabak çanaklara da rastlanır.

¹¹² Mezarın içinde bulunan objelerden ve mezarın gömülüş tarzından varlıklı birisinin mezarı olduğu kolayca anlaşılıyor. Kadının başının altındaki yastık, (mezar bulunduğu neredeyse tamamen çürümüş durumdaydı) içinde tarak, iğne, makas ve bıçak bulunan kilitli ahşap kutu buna kanıt niteliğindedir.

¹¹³ Wilson, 1970: 17

Roma İmparatorluğu objelerini barındıran bir diğer önemli mezar Lolland adasında *Hoby*'de bulunan bir idarecinin mezarıdır. (bkz. Şekil 19) Erken Roma dönemine tarihlendirilen bu mezar Kuzey Avrupa'da bu döneme tarihlendirilen en zengin mezarlardan biridir. Mezarda bulunan Roma objeleri; bir yıkama (sunu) kabı, bir şarap kovası ve bir kepeç, bir testi, bir tepsi ve İlyada Destanından sahneler ile süslü iki gümüş kupa bulunmuştur. Bunların hepsi yaklaşık Hz. İsa'nın doğduğu tarihlerde İtalya'da yapılmıştır. Ayrıca kulplu bir gümüş kupa, bir içki içme boynuzu, bronz bir bıçak, kemik bir iğne, yün bir kasket, bronz ve demir levhalar, bir kemer tokası, iki altın yüzük, yedi fibula ve üç pişmiş toprak kâse de ele geçmiştir (ilgili objeler için bkz. Şekil 24,25,26).¹¹⁴

Bu eserler İskandinavya'da bulunan en iyi Roma objeleridir. Bunlardan biraz daha az önemli olan diğer objeler de daha çok Danimarka'da ve İsveç'in güneylerindeki (özellikle Uppland ve Gotland'ın zengin bölgelerinden) ve biraz da Norveç'ten gelir. Örneğin; İsveç'te Fycklinge *Vestmanland*'da 50 cm uzunluğunda oldukça ilginç bir vazo bulundu (bkz. Şekil 27). Üzerindeki yazı şu şekildedir: APOLLINI GRANNO DONUM AMMILIVS CONSTANS PRAEF TEMPLI IPSIVS VSLLM.¹¹⁵

Roma İmparatorluğu ile olan ilişkiyi çok iyi ortaya çıkaran örneklerden biri de Danimarka Sjælland *Himlingøje*'deki mezarda bulunanlardır (bkz. Şekil 28). Buradaki bir mezarda bulunan kadın cesedinin üzerinde oldukça değerli Roma dünyası yapımı objeler ortaya çıkarılmıştır. Öncelikle üzerindeki bir broşun üzerinde bir runik yazıya rastlanmıştır.¹¹⁶ Bunun yanında birkaç küçük gümüş broş da mevcuttur. Ayrıca ağzında bir parça altın bulunmuştur.¹¹⁷ Kadının bileğinde iki altın bilezik ve iki parmağında iki yüzük ele geçmiştir. Boncuklar, kemikten muskalar, cam ürünler, kehribar ve Roma yapımı bronzdan içecek kapları ortaya çıkarılan diğer buluntulardır.¹¹⁸ Yine *Himlingøje*'de başka bir mezarda cam kâseler ve altın bir yüzük bulunmuştur. (bkz. şekil 29)

Himlingøje II. ve III. yüzyıllarda nesiller boyunca bir gömü alanı olarak kullanılmıştır. Burası muhtemelen soylu ailelerin gömüldüğü bir alan olarak kullanılmıştır. Ayrıca bu ailelere hizmet eden köleler ve hizmetçiler de buraya gömülmüştür. Çünkü bazı mezarlarda

¹¹⁴ Wilson, 1970: 19,20; <http://natmus.dk/en/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-early-iron-age/the-chieftains-grave-from-hoby/> (12.04.2014)

¹¹⁵ "Bu hediye Amillus Constans tapınağı başışçısı tarafından Apollo Grannus'a sunuldu." (Wilson, 1970: 20)

¹¹⁶ "widuhudaR" Bu bir erkek isimdir. Muhtemelen broşu yapan ustanın veya broşu kadına veren adamın ismi olabilir. (<http://natmus.dk/en/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-early-iron-age/a-princely-dynasty-at-stevns/the-woman-from-himlingoeje/> 14.04.2014)

¹¹⁷ Bu altın kadının ağzına ölüler diyarına gitmekte kullanması için konulmuştur.

¹¹⁸ Wilson, 1970: 22

hiçbir şey bulunmazken, bazılarında birçok değerli eşyaya rastlanmıştır.¹¹⁹ Bu mezarların birinde üç önemli Roma cam kâsesi ele geçmiştir. (bkz. Şekil 30) Bu kâseler çeşitli renklerle boyanmış hayvan figürleriyle süslüdür. Özellikle mavi renge boyanmış leopar ilgi çekicidir. Bu eşyalar ister ticaret yoluyla edinilmiş olsun, ister yağma, isterse de diplomatik hediye olsun, İskandinavlıların Roma'nın lüks ürünlerine olan ilgisini göstermektedir.¹²⁰

Roma Demir Çağında İskandinavya'da adak olarak verilen objelerin olduğu zulalar bulunmuştur. Muhtemelen savaşta zafere bir teşekkür mahiyetinde sunulan bu adaklar neredeyse tamamen silahlardan oluşuyordu. Bu adalardaki birçok Roma silahı bize İskandinavlıların güneydeki Roma İmparatorluğu ile doğrudan teması olan Germen kabilelerle sıklıkla savaş halinde olduğunu düşündürmektedir. Bulunan içi silahlarla dolu savaşçı mezarları da toplumdaki savaşa verilen önemin artışı göstermektedir. Aynı zamanda artık İskandinavya'nın savaşçı bir elit kesim tarafından yönetildiği yargısına da varılabilir. Bunlara kabile reisleri veya küçük krallar diyebiliriz.¹²¹

İskandinavya'daki bu sosyal değişimlerin dolaylı sebebi muhtemelen güneydeki Germen kabilelerine olan Roma etkisiydi. Roma ile direk bağlantısı olan bu Germanik kabileler oldukça zenginleşmişti. Bu durum onları kuzeydeki fakir komşuları İskandinavlılara hedef durumuna getirmiştir. VI. yüzyıldan itibaren Danimarka'nın güney İskandinavya'da dominant güç haline gelmeye başlamasının nedenlerinden birisi de budur. (Güneydeki Germanik halklara olan coğrafi yakınlık.)

Metal objeler dışında Roma dünyasından İskandinavya'ya başka ürünler de gelmiştir muhakkak, fakat bunlar kolay çürüyen yapıya sahip oldukları için (örneğin ipek ve diğer tekstil malzemeleri, baharat, şarap) arkeolojik kazılarda ancak kalıntılara rastlanmıştır. Şarap kesinlikle çok önemli bir ithalat ürünüydü. İskandinavlılar, özellikle zengin kesim, yerli içkileri olan mead ve biranın yanında ithal Akdeniz şaraplarını da sıklıkla tüketmişlerdir.¹²²

M.S. 300'lerden itibaren Kahramanlık Çağı olarak da bilinen Göç Çağı yaşanmaya başlanmıştır. Bilindiği gibi bu dönem aynı zamanda Roma'nın çöküş ve parçalanış dönemidir. Asya ve Avrupa kökenli birçok kavim Roma topraklarına saldırmaya başladılar. İskandinavya

¹¹⁹ <http://natmus.dk/en/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-early-iron-age/a-princely-dynasty-at-stevns/> (14.04.2014)

¹²⁰ Wilson, 1970: 22

¹²¹ Haywood, 1995: 18

¹²² Wilson, 1970: 18

kökenli bir millet olan Gotlar 378'de Roma'yı mağlup etti. 5. yüzyılın başlarında büyük Cermen kabileleri koalisyonu Ren nehrini geçtiler ve Roma topraklarına kalıcı olarak yerleştiler. Germen asıllı Vizigot kralı I. Alarik 410'da Roma'yı kuşatıp yağmaladı.¹²³

2.3. Kavimler Göçü ve İskandinavya'ya Etkileri

Roma İmparatorluğu V. yüzyılda çökünce Avrupa, Roma'nın yerini alacak yeni politik oluşumlarla şekillenmeye başladı.¹²⁴ Bu süreç Avrupa'da doğudan batıya akan kavimlerin göçüyle başladı fakat İskandinavya bu dönemde, kavimlerin göç hareketlerinden az etkilenmiştir. Bazı gruplar batı ve güney Danimarka'dan; az bir kısım da Norveç'in güneyinden İngiltere'ye göç etmiştir. Ancak, genel anlamda İskandinavya Kavimler Göçü'nde istikrarlı, gelişen tarım ve ticaretiyle refahlı bir bölge olarak karşımıza çıkar.¹²⁵ İşte bu dönem İskandinavya için Anglo-Saxonların eski İngilizce ile yazılmış ünlü anonim epik şiiri Beowulf gibi kahramanların çağıdır.

Roma'nın büyük bir çöküş yaşadığı yüzyıllarda (IV. ve V. yüzyıllar) İskandinavyalılar nüfus ve politik istikrar ve ekonomik olarak daha iyiye gidiyordu. Roma İmparatorluğunun çöküşüyle beraber Avrupa'daki demografik hareketlilik çılgın bir hal aldı. Gotlar, Hunlar ve Vandallar dalga dalga Avrupa'ya aktılar. Avrupa'da ortaçağın başlangıcı olarak kabul edilen bu dönem Şarلمان'ın (Charlemagne) güçlenip Avrupa'nın merkezi güçlerinin kristalleşmesi ve Vikinglerin Avrupa'da ortaya çıkmasına kadar (VIII. yüzyılın sonları) devam etti.¹²⁶ Viking çağı öncesinde yaşanan bu dönem, İskandinavya'yı ekonomik ve politik olarak oldukça güçlendirdi. Ekonominin stabilliği ve dış etkilerden bağımsız durumda oluşu bunda etkilidir. Bu dönem hemen sonrasında yaşanan Viking çağının önemli bir hazırlayıcısı olmuştur. Viking Çağı'nın tohumları hemen öncesinde yaşanan bu dört yüz yıllık süreçte atıldı ve meyveleri de Viking çağıyla 800- 1100 arasında toplandı.¹²⁷

Bu dönemde ticaret ve zanaat da büyük bir gelişim gösterdi. İsveç'te Mälaren gölündeki Helgö adasında bulunanlar dönemin ticari zenginliğini apaçık gösterir (bkz. Şekil

¹²³ Heather, 2012: 217.

¹²⁴ Franklar (modern Fransa ve güneyi), Vizigotlar (İber yarımadası) ve tüm Karadeniz'in kuzeyinden batıda Danimarka'ya kadar Hunlar. M.s. 400'lerden 800'lere, Viking çağının başlangıcına kadar olan süreç Avrupalı modern araştırmacılar tarafından Germanik Demir Çağı olarak adlandırılır.

¹²⁵ Campbell vd., 1994: 28; Wilson, 1970: 46.

¹²⁶ Wilson, 1970: 45.

¹²⁷ Wilson, 1970: 46.

31). Burada Doğu Roma İmparatorluğundan altın sikkeler (*solidi*), kuzey Hindistan menşeli bir Buda heykelciği yerel bronz mücevheratı eritmek için kalıp ve potalarla beraber bulunmuştur.¹²⁸ Buranın dışında Bornholm adasında Sorte Mulde’de, Gudme’de de arkeolojik alanlar ortaya çıkarılmıştır. Bu yerler dini inanışların uygulandığı alanlar olarak açıklanır. Helgö ‘‘kutsal ada’’ anlamına gelir. Bir diğer önemli merkez de İsveç’teki Eketorp’tur.¹²⁹ İsveç’in güneydoğusunda Öland adasında bulunan Eketorp’taki yerleşim yerini çevreleyen duvarlar oldukça yüksek ve kalındır. Önceden böyle yerleşim yerlerine rastlanmayan İskandinavya’da bu dönemde görülmesinin sebebi genel olarak Vikinglerin Kavimler Göçünde İskandinavya’ya gelen halklardan kendilerini korumak zorunda olmaları olarak görülür. Bazılarına göre ise bu kalın duvarlar tamamen farklı nedenlerden dolayı inşa edilmişlerdir. Bunlar muhtemelen İskandinavya’da Viking Çağı’nın da hazırlayıcısı olan, daha gelişmiş bir toplumun göstergesiydi.¹³⁰ Buluntular Eketorp’un kalıcı bir yerleşim yeri olduğunu gösteriyor.¹³¹ Bu kalıcı yerleşim yerleriyle beraber bölgesel güçler artmaya başladı. İskandinavya toplumun gücünün ve çok yönlü özelliklerinin artmasındaki bir diğer faktör askeri, savaşçı ve saldırgan bir toplumun oluşmasıydı. İskandinavya’da bu toplum yapısının meydana gelmesinde güneyde yaşayan kuzenleri Germanların etkisi olmuştur. Roma ile olan ticaret ve kültürel temas Germanleri silah teknolojisinden tekstile, tarıma birçok alanda geliştirdi. Yukarıda bahsettiğimiz İskandinavya-Germen dünyası bağlarıyla özellikle Danlar bu Germanik sosyal ve politik gelişimden (her birine güçlü başlar tarafından liderlik edilen savaşçı gruplar da dahil) etkilendiler.

Viking Çağı gelmeden önceki İskandinavya Demir Çağının son bölümü olan dönem (VII. – VIII. yüzyıllar) Avrupalı tarihçilerce Vendel Dönemi olarak adlandırılır. Bu dönemin en önemli özelliği gelecek olan Viking dönemine temel oluşturmasıdır. İsveç’te Uppland bölgesindeki Vendel’de bulunan definden adını alan, Viking çağından hemen önceki bu dönemde yerel bir hanedanlığın varlığını hissedebiliyoruz. Bölgesel gücün hâkim olduğu merkezler bu dönemde artmıştır. Vendel’den çıkarılan zengin buluntular (özenle dekore edilmiş zırh, camdan içme kapları, kazanlar, miğfer) ve gömmede oldukça çok kullanılan lüks gemiler, geniş bir bölgeyi ve halkını kontrol eden varlıklı bir ailenin veya ailelerin varlığının kanıtıdır. Bu zenginlik muhtemelen ticaretten geliyordu.¹³² Vendel buluntularının

¹²⁸ Campbell vd., 1994: 31

¹²⁹ Eketorp’ta da bulunan hayvan kemikleri, özellikle at kemikleri buranın önemli bir dini ayin merkezi olduğunu gösteriyor. (Olofsson, 2007: 29-32.)

¹³⁰ Campbell vd., 1994: 31; Wison, 1970: 61,62;

¹³¹ Wilson, 1970: 62

¹³² Campbell vd., 1994: 35

karakteristik özelliklerinden birisi de gemi mezarlarının sadece savaşçılar olarak donatılmış erkeklere ait olmasıdır. Aynı mezarlarda karşımıza çıkan kadın mezarları kremasyon yöntemiyle gömülmüştü.¹³³

Merkezi otoriter yapının yaygınlaşması ve güçlenmesi İskandinavya’da özellikle pazarların ve çeşitlik zanaat gruplarının büyümesi gibi gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. Tüm bu süreç daha sonraki Viking dönemi gelişmelerine yol göstermiştir.¹³⁴ Sonuç olarak diyebiliriz ki; Viking Çağı’ndan hemen önceki bu dönemde İskandinavya, güçleri ve statüleri savaşa ve yağmaya dayanan savaşçı aristokratlar tarafından yönetiliyordu. Bu kişilerin prestijleri gösterişli silahlar ve zırhlarla temsil ediliyordu¹³⁵ (Bkz. Şekil 32, 33).

3. VİKİNGLER KİMLERDİ?

Viking kelimesi genel anlamda İskandinavya ülkelerinden İsveç, Norveç ve Danimarka’da M.S. 800- 1100 arasında yaşamış olan insanlar için kullanılmıştır. Aslında bu isim daha özel, belirli bir anlam ifade eder ve Vikinglerin çağdaşı milletler tarafından günümüz anlamı ile değil, bu özel anlamı ile kullanılmıştır.¹³⁶ Vikingler yağmalarına başladıklarında, iki önemli soru akılları meşgul etmeye başladı. İlki, bu acımasız yabancılar kimlerdi; ikinci bu insanlar nereden geldiler? Bu insanların İskandinavya’dan geldiklerinin anlaşılması fazla zaman almadı¹³⁷ fakat neden bu insanlar İskandinavlılar, Norveçliler veya İsveçliler yerine Vikingler olarak adlandırılır? Viking kelimesinin kökeni hakkındaki araştırmalarda kelimenin etimolojisinin tartışmalı olduğu görülmektedir. Bir araştırma gösterdi ki Viking kelimesi ‘‘Vikingleşen’’ veya ‘‘yağmaya müdahil olan’’ kişi manasına gelen eski Nordik dilindeki *Vikingr*’den geliyor.¹³⁸ Buradan hareketle Viking kelimesinin en çok kullanım gören anlamı ‘‘Korsan, yağmacı’’ olmuştur.¹³⁹ Bu durumda günümüzde yağma çağı İskandinavlıları için kullanılan kelime aslında Viking Çağı insanları tarafından *i Viking* olarak, ‘‘yağmalayan, yağmalamaya giden’’ anlamında kullanılmıştır.

¹³³ Jesch, 2002: 47

¹³⁴ Campbell vd., 1994: 35

¹³⁵ Haywood, 1995: 12

¹³⁶ Holman, 2003: 277.

¹³⁷ Nardo, 2011: 19.

¹³⁸ Jesch, 2001: 44.

¹³⁹ Haywood, 1995: 13; Simpson, 1967: 11.

Yaygın olan bir diğer yoruma göre ‘‘Viking’’ eski İskandinav dilindeki ‘‘Vik’’ den (*koy, körfez, fiyord*) ya da geç Ortaçağ’da tüccar toplulukları belirten bir sözcük olan ‘‘Vicus’’ dan¹⁴⁰ veya eski İngilizcede kamp veya kale anlamına gelen ‘‘Vic’’ den gelir.¹⁴¹ Vikinglerin İngiltere’de geçici kamplar ve istihkâmlar kurmuşlardır. *Viking* kelimesine eski Nors kaynaklarında 10. y.y. sonlarına kadar rastlanmaz. Kelimeye ilk olarak 8. y.y.’a tarihlenen eski bir İngilizce kaynakta rastlandı ve bu kaynakta Viking, o dönemde İngiltere’de yağma ve ticaret işlerine dâhil olan İskandinavlıları tanımlamak için kullanılmıştır.¹⁴² *Ing* soneki genelde bir gruba dâhil olan bir insan anlamında kabul görmüştür. Yani eğer eski Norse etimolojisi doğru ise, Viking kelimesi ‘‘Fiyord insanları, fiyord adamları’’ anlamına, eğer eski İngilizce kaynağı doğru ise ‘‘kamp insanları, kamp adamları’’ anlamına geliyor demektir.¹⁴³

Teknik olarak İskandinavya’da kalıp yağma hareketlerine katılmayan insanlara Viking denilmemiş olsa da, iki grubun, yani Viking olan ve olmayan İskandinavlıların ayrımını yapmak oldukça zordur. Çünkü tüm kış boyunca İskandinavya’da, evlerinde yaşayan insanlar yazları Viking yağmalarına katılabiliyorlardı.¹⁴⁴ Bu durumda Viking kelimesi dönemin bütün çiftçi, tüccar, zanaatkâr vs. ve hatta içeride kendi iç meselelerinden dolayı savaş veren İskandinavlı halklar için değil de ikinci kısımda bahsettiğimiz şiddetli yağma hareketleriyle uğraşan insanlar için kullanılmalıdır.¹⁴⁵ Ortaya çıkan gerçek şudur; her İskandinavlı Viking değildi. Aslında aynı şekilde her Viking de İskandinavlı değildi.¹⁴⁶ Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki; Viking, giyilen kıyafet tarzı ile veya bir ırk köken ile değil, yapılan fiziki icraatlarla isim bulmuş bir olgudur. Yani Vikingler, yaşanan kültürün, konuşulan dilin, inanılan dinin oluşturduğu değil, yapılan şeylerin meydana getirdiği bir isimdir. Viking olmak İskandinavya’dan çıkıp macera, servet, yağma ve ticaret gayeleriyle denizlere açılmak demektir.

Diğer taraftan İskandinavya’dan çıkıp yağmalara katılan Vikinglere de farklı isimlerin verildiğini görüyoruz. Anglo-Saksonlar nereden gelmiş olursa olsunlar onlara *Dene* (Danlar) diyorlardı. Franklar *Normanni*, (kuzeyli); Almanlar *Ascomanni* (kül adamlar); İrlandalılar ya

¹⁴⁰ Bauduin, 2004: 7

¹⁴¹ Holman, 2003: 277; Simpson, 1967: 12

¹⁴² Brink, 2008: 6

¹⁴³ Holman, 2003: 277

¹⁴⁴ Holman, 2003: 278

¹⁴⁵ Simpson, 1967: 11

¹⁴⁶ Sadece İskandinavlılar değil, zamanla İskandinavlılar dışında Anglo-Saxonlar da yağma, yani Vikingleşme hareketlerine katılmışlardır. Görüldüğü üzere Viking kelimesi ırki bir çerçevede açıklanamaz ve her Viking İskandinavlıdır denilemez.

Gaill (yabancılar) ya da *Lochlannigh* (Kuzeyliler). İrlandalılar bazen de Norveçlileri *Finngall* ‘‘Beyaz Kuzeyliler’’ ve Danları *Dubgall* ‘‘Beyaz Kuzeyliler’’ olarak ikiye ayırıyorlardı;¹⁴⁷ Endüslüler *Majus* (kâfirler) ismini kullanıyorlardı. Doğuda ise Slavlar, Araplar ve Bizanslılar Vikingleri (İsveç Vikingleri) *Rus* veya *Ros* diye adlandırmıştı. İskandinavyalıların kendilerini adlandırmalarına gelince; onlar genelde kendilerini belirli bölgelerin sakinleri olarak görüyorlardı - Vestfold’lular, Hordaland’lılar, Upland’lılar - fakat ulusal kimlik algısı arttıkça ulusal isimlerin kullanımı da yaygınlaştı.¹⁴⁸

¹⁴⁷ Brink, 2008: 5

¹⁴⁸ Vikinglere verilen isimler ile ilgili ayrıca bkz. Sawyer, 1997: 2; Jones, 1968: 2.

BÖLÜM II

VİKİNG ÇAĞI (793 - 1066)

İSKANDİNAVYA DIŞINDA VİKİNGLER

1. VİKİNGLER VE KAROLENJ İMPARATORLUĞU

“Gemilerin sayısı gittikçe artıyor: Viking selinin yükselişi denecek gibi değil. Hıristiyanlar her yerde katliamın, yıkımın, yağmanın kurbanları olmuşlar. Vikingler, önlerine çıkan her yeri ele geçiriyorlar ve kimse karşı koyamıyor: Bordeaux, Périgueux, Limoges, Angouleme, Toulouse zapt edildi. Angers, Tours ve Orléans yok edildi. Sayısız filo Sen’e yelken açıyor ve şeytan tüm bölgeye yayılıyor. Rouen, harabeye çevrildi, yağmalandı ve yakılıp yıkıldı: Paris, Beauvais ve Meaux ele geçirildi. Melun’un güçlü kalesi yerle bir edildi, Chartres işgal edildi, Evreux ve Bayeux yağmalandı ve her şehir kuşatıldı.”

Noirmoutier’li Ermentarius (M.S. 860)¹⁴⁹

Vikingler hakkındaki en eski yazılı kayıtlara dayanılarak varılan genel kaniya göre batıda Viking saldırıları ve Viking çağı, İngiltere’ye - M.S. 793’te Lindisfarne Manastırı’na - düzenlenen ataklarla başladı ve IX. yüzyılda Britanya ve İrlanda’ya düzenlenen yağma seferleriyle genel karakterine kavuştu. Bu bakış açısı, Britanya’da aktif olan aynı Vikinglerin Avrupa anakarasında, Frankların topraklarında da uzun süre aktif oldukları gerçeğini gözden kaçırmaktadır.¹⁵⁰ Vikingler IX. yüzyıl boyunca Karolenjlere de ciddi saldırılar düzenlediler (bkz. Şekil 34). Frankların manastırlarını, köylerini, kasabalarını, kentlerini yağmaladı; ticaret yollarını bozup haraç alma yoluyla (*Danegeld*) devletin hazinesini tükettiler. İyi savaşçılar olan Vikingler, Karolenj topraklarında kamplar, koloniler kurarken, yerel vasallar da güçlenmeye, toprak ve tımar iddiasında bulunmaya başladılar. Vikinglerin sebep olduğu bu gelişmeler, devrin tarihinde önemli değişimlere yol açmıştır.

Bağdat’tan Amerika kıtasında Newfoundland’a kadar uzanan Viking etkisi en belirgin izlerinden birini kara Avrupa’ında, Frankların topraklarında bırakmıştır. Vikinglerin IX.

¹⁴⁹ Campbell vd., 1994: 142; Fitzhugh ve Ward, 2000: 119.

¹⁵⁰ Fitzhugh ve Ward, 2000: 116.

yüzyılın başlarında başlattıkları yağma hareketlerinin seyrine ve kısa süreli bir tecrübe olan Brittany¹⁵¹ kolonisinden sonra oldukça istikrarlı bir tarihi gelişim gösteren, XI. Yüzyılda Avrupa'nın ve İngiltere'nin güçlü krallıklarını yenen Normandiya dükalığını kuruşlarına kadar olan sürecin gelişimine bakacağız.

Viking çağı sırasında Batı Avrupa, Karolenj hanedanının Frank İmparatorluğu (Karolenj İmparatorluğu) egemenliği altındaydı.¹⁵² İmparatorluk en geniş sınırlarına Dindar Ludwig¹⁵³ (814-840) zamanında ulaşmıştır. (Karolenj İmparatorluğu haritası için bkz. Şekil 34). Onun döneminde İmparatorluğun topraklarına modern Fransa, Belçika, Hollanda, Almanya, İsviçre, Avusturya, İtalya'nın büyük bir kısmı ve güneyde İspanya'da Navarre'ye kadar uzanan topraklar dâhildi. 800'lerden itibaren imparatorluğun ana merkezi günümüz Almanya'sında bulunan Aachen'dir. Dönemin hakkında bilgi sahibi olduğumuz ana kaynak Frank Hanedanlık Yıllıkları' dır (Annales Regni Francorum).¹⁵⁴

Vikinglerin Karolenj İmparatorluğu üzerine gerçekleştirdiği yağmalardan bahsederken süreci üç bölüm halinde açıklayabiliriz: Öncelikli olarak politik ve ticari ilişkiler olarak başlayıp, vur-kaç tarzı yağmaların yoğunlukla yaşandığı; hem yağmaların tahribatının fazla olmadığı, hem de Frank İmparatorluğunun direncinin güçlü olduğu, İmparatorluğun tarihinin en etkili yöneticilerinin tahtta bulunduğu dönem ile başlayabiliriz. Bu dönemde İskandinavyalılar ve Frank kralları (Şarlman,¹⁵⁵ onun oğlu Dindar Ludwig – Luis the Pious) arasında çeşitli politik çatışmalar oldukça yaygındı. Özellikle Yutland'daki önemli bir pazar kenti olan Hedeby'i kontrol eden yerel idareciler ile Şarlman ve Dindar Ludwig sürekli mücadele halinde olmuşlar fakat ileride değineceğimiz gibi çeşitli barışçıl ilişkiler de mevcuttu. Bu kısmı Viking Karolenj çatışmasının ilk aşaması olarak görebiliriz.

Vikinglerin Karolenjler üzerindeki saldırılarının ikinci aşaması Dindar Ludwig'in (814-840) hükümdar olduğu dönemin ortalarına rastlayan, yağmaların oldukça yoğunlaştığı

¹⁵¹ IX. yüzyılda Viking gruplar Frank kıyılarında gözükmeye başladıklarında Brittany Carolenj İmparatorluğuna bağımlı bir eyalet pozisyonundaydı. Brittany, Dindar Ludwig adına Breton naip kral Nominoë tarafından yönetiliyordu. (Campbell, C., Clarke, H., Page, R. I. ve Price, N. S., (ed. Campbell), 1994: 458). Brittany hakkında detaylı bilgi için bkz. Price, N.S. (1989). *The Vikings in Brittany*, London: Viking Society for Northern Research.

¹⁵² Karolenjler, Frankların kurduğu imparatorluğun yönetici sülalesine verilen addı. Erken Ortaçağ Frankları Fransızların, Belçikalıların, Hollvealılarının ve Batı Almanyalıların atalarıydı. Viking çağı sırasında Frank toprakları bugünkü Fransa, Belçika, Hollvea ve Almanya topraklarının büyük bir kısmını kaplıyordu. (Nardo, 2011: 32; Campbell vd., 1994: 142)

¹⁵³ Bu çalışmada İngilizce'de Louis the Pious olan isim için Türkçeye geçmiş hali olan Dindar Ludwig kullanılacaktır.

¹⁵⁴ Fitzhugh ve Ward, 2000: 116

¹⁵⁵ İngilizce ve Fransızcası Charlemagne olan kelimenin Türkçeye geçmiş hali olan Şarlman kullanılacaktır.

830'lardan itibaren. Bu tarihlerde İngiltere ve İrlanda'da olduğu gibi Franklar üzerine gerçekleştirilen saldırılar da oldukça arttı.¹⁵⁶ Özellikle Frisia üzerine gerçekleştirilen saldırılar korkutucu bir boyuta ulaştı.¹⁵⁷ Vikingler, Ren, Sen ve Loire gibi Fransa'nın içlerine doğru inen son derece kritik nehir yollarını ve batıdan da okyanus kıyılarını takip ederek Fransa içlerine kadar inip Karolenjlerin önemli şehirlerini yağmaladılar. Karolenjler için bunları durdurmak o dönemde çok zordu çünkü artık Frankların kıyı savunmaları, gemi ve mürettebat sayıları, tecrübeleri oldukça artmış olan Vikinglerin saldırılarını durduracak kadar güçlü bir durumda değildi.¹⁵⁸ Bu, saldırıların doruk noktaya ulaştığı dönem olmuştur. Aynı zamanda bu tarihlerde Karolenjler büyük bir iç savaş halindeydiler. Dindar Ludwig'in oğullarının birbirlerine karşı ve babalarına karşı çeşitli mücadeleleri vardı ve bu durum Viking saldırılarını daha da sarsıcı duruma sokuyordu. Şüphesiz Vikingler, en azından bazı liderleri, Franklardaki bu dağınık politik vaziyetten haberdardılar ve hatta bazen iç çekişmelere bilfiil müdahil oluyorlardı. Kronikler birkaç yerde bundan bahsetmektedir. Örneğin; imparatora karşı başarısız bir darbe kumpası kuran bir piskopos "bazı Vikinglerin yardımıyla" kaçışını gerçekleştirebilmiştir.¹⁵⁹ Dindar Ludwig saltanatının sonlarında yoğunlaşan bu saldırı dönemi Dazlak Karl¹⁶⁰ dönemi boyunca şiddetli bir şekilde devam eder. Bu dönem artık Karolenj krallarının Viking saldırılarını kontrol etmekte başarısız olduklarını apaçık gösterir. Bu arada Viking saldırılarında 865 yılı civarında başlayan bir duraklama vardır. Bunun sebebi Viking saldırılarının çoğunun İngiltere'ye kaymasıdır. Bundan ileride bahsedilecektir.¹⁶¹

Üçüncü bölüm, 899 - 900 yıllarından itibaren Viking saldırılarının yenilendiği dönemdir. Bu, İskandinavya'dan gelen yeni bir nesil ile başladı. Viking akınlarının üçüncü dalgasını oluşturan bu saldırılar Karolenjler açısından bir bakıma yeni arzu ve isteklerle dolu insanların İskandinavya'dan ülkelerine geliyor olması demektir. Üçüncü dalgada Vikingler arasından yağma ve ganimet kadar toprak arzusunda olanlar da ortaya çıktı.

Belirtilmesi gereken bir diğer nokta da şudur ki; bu saldırılar süreci boyunca, zaman içinde sadece Karolenjlere olan saldırıların vücuda geliş şekli değişmedi,¹⁶² aynı zamanda

¹⁵⁶ Nardo, 2011: 32.

¹⁵⁷ Fitzhugh ve Ward, 2000: 117.

¹⁵⁸ Nardo, 2011: 32.

¹⁵⁹ Fitzhugh ve Ward, 2000: 117.

¹⁶⁰ İng. Charles the Bald

¹⁶¹ 865-878 yılları arasında Vikinglerin Ragnar Lodbrok'un oğulları Ivar ve Halfdan liderliğinde gerçekleştirilen İngiltere harekâtı bu çalışmanın İngiltere'ye olan Viking Saldırıları bölümünde ele alınmıştır.

¹⁶² Viking saldırıları zamanla yoğunlaştı. Saldırıları politik çarpışmalardan yağmalara, ciddi saldırılara ve Fransa'ya kalıcı olarak yerleşme çabalarına kadar gitti.

Vikinglerin kendileri ve İskandinavya da bu saldırılardan etkilendi. Yani değişim iki taraflı gerçekleşti.

IX. yüzyıl sırasında, özellikle yüzyılın ortalarında saldırılar iyice yoğunlaştı (840-850'lerde) ve Vikingler yavaş yavaş artık memleketleri İskandinavya'dan mevsimlik seferler için değil, (845'teki Paris saldırısı gibi) uzun süreli kalmak amacıyla kıta Avrupa'sına gelmeye başladılar. Genellikle nehir sistemlerini kullanan Vikingler, nehirlerin kıyılarında ve önemli nehir ağzlarında konuşlanarak kamplar, koloniler kurup Karolenj İmparatorluğu içindeki kentlerle ilişkiler kurmaya başladılar.¹⁶³

IX. yüzyılın ortalarında ve ikinci yarısındaki bu gelişmeler sonucu Vikingler Fransa'da küçük ticaret birlikleri ve yerleşimleri kurmuşlardır. Bu dönemle ilgili güçlü bir Viking kralı idaresinde 10-15 yıl birlikte çalışan ve birlikte yağma-ticaret yapan kişilerin kayıtlarına sahibiz.¹⁶⁴ Profesyonel birer savaşçı olan bu Vikingler, bölümün sonunda üçüncü Viking dalgasından bahsederken değineceğimiz X. yüzyılda başlayıp ve XI. yüzyılda da devam eden kalıcı yerleşimler kurma geleneğinin başlatıcısıdır. Bu efsanevi savaşçı gruplar aynı zamanda X. ve XI. yüzyıllarda bölgesel krallıklar kurmaya çalışan Danimarka ve Norveç krallarının ordularının temelini oluşturmuştur. Yani Karolenjlere yapılan bu saldırılar onlarda olduğu kadar İskandinavlılar üzerinde de önemli değişimlere yol açmıştır.

Bahsedildiği üzere, İskandinavya'dan Frank topraklarına deniz yolu ulaşımı vardı. Danimarka'dan güneybatıya doğru yola çıkan bir gemi kıyıyı takip ettiği takdirde Frisia¹⁶⁵, ya ulaşabilirdi. VIII. yüzyıl boyunca İskandinavlılar sıklıkla bu güney-güneybatı kıyısını takip ederek Danimarka'dan Frank toprakları içlerine ulaşmışlardır. Büyük ölçekli yağma seferleri başlamadan önce İskandinavlılar Frankların Frisia ve daha güney topraklardaki ticari merkezleriyle ticaret yapmışlardır. Vikingler Dorestad gibi büyük kentlerde İmparatorluğun zenginliğini gözler önüne seren büyük pazarlara ve darphanelere şahit oldular.¹⁶⁶ Vikingler, Karolenjlerle küçük ticari hareketler ile başlayan ilişkilerini zamanla yağmaya dönüştürmüşlerdir. Bunda birkaç husus itici güç oluşturmuştur: Öncelikle bölgede politik bölünmeler, istikrarsızlık ve güç boşluğu mevcuttu ve Vikingler bundan kesinlikle çıkar

¹⁶³ Bunlarla olan ilişkileri onlardan yağmaladıkları şeyleri yine onlara satma şeklindeydi. Hatta aldıkları tutsaklarını, Hıristiyan tüccarlara köle olarak sattıkları da olmuştur. Onlar da Vikinglerden aldıkları bu köleleri Avrupa'nın değişik yerlerinde satmışlardır.

¹⁶⁴ Ragnar Lordhbrok'un oğulları Bjorn Ironside veya Halfdan gibi

¹⁶⁵ Bugünkü Hollanda ve Kuzeybatı Almanya kıyılarını kaplayan, Karolenjlerin eyaletlerinden birisi olan topraklar. Frisia eyaleti, Viking saldırılarında anahtar önemine sahipti. Frisia eyaleti güney Danimarka'dan batı Hollanda'ya kadar uzanan kıyılar ve kıyı düzlüklerinin olduğu bölge. (Fitzhugh ve Ward, 2000: 116).

¹⁶⁶ Fitzhugh ve Ward, 2000: 117.

sağladılar.¹⁶⁷ Diğer taraftan Viking gemilerinden bahsederken de değinileceği gibi, gemi yapımındaki ilerleme, Vikinglere uzak mesafeleri kat edebilme olanağını ve buna bağlı olarak onları yağmaya iten özgüveni sağlamıştır.

Frank toprakları ilk olarak 799'da yağmaya maruz kaldı.¹⁶⁸ Bu ilk saldırılar modern Belçika ve Hollanda topraklarını kaplayan coğrafya olan Frisia'ya düzenlendi.¹⁶⁹ Bazı kaynaklarda 800¹⁷⁰ olarak geçen bu tarih, bazı politik teoristlere göre erken ortaçağın en önemli olayıdır çünkü bu olayla beraber Kuzeyliler ilk defa Avrupa'yı ciddi manada etkilemeye başlamış ve XI. yüzyılın sonlarına kadar Avrupa tarihinin seyrinde başrol oynamışlardır.¹⁷¹ Büyük Hıristiyan İmparator Şarlman dönemine denk gelen bu ilk saldırılarını imparator başlarda fazla ciddiye almadı (bkz. Şekil 34, 35.). Hatta o, imparatorluğun kuzeydeki başkenti Aachen'de¹⁷² kendine İskandinavyalılardan oluşan bir birlik bile kurmuştu.¹⁷³ Bunun yanında çeşitli barışçıl diplomatik ilişkilerin de varlığını görmekteyiz. Örneğin; 782 yılında Halfdan adında birinin liderliğinde bir grup Danimarkalı Lippspringe'deki parlamentoya katılmışlardır. Yine 807'de, Halfdan adındaki başka bir lider büyük bir maiyetle Şarlman'ın sarayına gelerek imparatora kendisini kutsal Roma İmparatorluğu vasalı olarak önermiştir.¹⁷⁴ Kendisine "Yeni Davud" yakıştırmaları yapılan Şarlman için Vikingler aslında tam bir *Câlût*¹⁷⁵ konumundaydı.

İskandinavyalıların Karolenj topraklarındaki ilk Viking saldırısı manastırlara gerçekleştirildi. Çünkü manastırlar Karolenj dünyasında dini olduğu kadar ekonomik anlamda da önemli merkezlerdi.¹⁷⁶ Vikingler, zaman içinde manastır yağmalama konusunda oldukça ustalaştılar, fakat sadece manastırlara saldırmakla kalmadılar, aynı zamanda bu manastırların civarlarında köyler ve yerleşim yerlerine de saldırdılar. Çünkü buralarda iyi zanaatkârlar ve nitelikli işgücü vardı. Kısa zaman içinde sadece yağmalanacak eşyaların değil, aynı zamanda köle olarak alabilecekleri köylülerin de varlığını fark ettiler ve dönem Avrupa'sında oldukça

¹⁶⁷ Kennedy, 2002: 188.

¹⁶⁸ Kennedy, 2002: 190; Logan, 2005: 97; Campbell vd., 1994:143.

¹⁶⁹ Campbell vd., 1994:143.

¹⁷⁰ Logan, 2005: 1; Nardo, 2011: 31.

¹⁷¹ Logan, 2005: 1.

¹⁷² Günümüzde Almanya sınırları içinde yer alan kentin Fransızca adı Aix-la-Chapelle'dir.

¹⁷³ Poertner, 1971: 20.

¹⁷⁴ Poertner, 1971: 20.

¹⁷⁵ *Câlût*, Kur'an ve Tevrat'ta bahsi geçen, Hz. Davut'un ebedi düşmanı olan, Davut peygamber ile büyük bir mücadeleye girip Davut peygamber tarafından öldürülen savaşçı dev. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Hays, 2005: 701-714; Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi, (249-251); Tevrat'taki ilgili kısım için bkz.

[http://kukis.org/Samuel/1Sam_17.htm#The%20LXX%20%E2%82%AC%20of%20I%20Samuel%2017%20\(with%20the%20Missing%20Portions%20in%20Magenta\)](http://kukis.org/Samuel/1Sam_17.htm#The%20LXX%20%E2%82%AC%20of%20I%20Samuel%2017%20(with%20the%20Missing%20Portions%20in%20Magenta)) 27.04.2014.

¹⁷⁶ İngiltere ve İrlanda'da da aynı şekildeydi.

yaygın olan köle ticareti Vikingler tarafından da yapılmaya başlandı. Bu insanlar Vikingler tarafından tutsak alınarak köle olarak satılabiliyor veya zanaatkar olanları İskandinavya'ya götürülebiliyordu.¹⁷⁷ Yağmaların bir diğer nedeni de eski dini objelerin Hıristiyanlar için çok önemli olduğunu öğrenmeleriydi. Vikinglerin pek de ilgisini çekmeyen bu objeler Hıristiyanlar için değerliydi. Yani onların amacı yağmaladıkları bu eserleri tekrar pazarlarda Hıristiyanlara satmaktı. Karolenj İmparatorluğundaki manastırların sürekli yağmalanmasının bir nedeni de buydu.

Karolenj imparatoru Şarlman Vikingler ile uzun süre mücadele etmiştir. Özellikle Danimarkalı kral Gudfred¹⁷⁸ Frisia kıyılarına büyük bir sefer gerçekleştirmiş ve büyük haraçlar almıştır. Gudfred, dönemin çok önemli kentlerinden olan Dorestad'ı¹⁷⁹ tehdit etmiştir. Hiçbir Frank kralı bu kentin tehdit altında olmasını göze alamazdı. Şarlman bunun üzerine Danimarka'ya bir akın düzenlemiştir. Nihayetinde tüm bu saldırılar Şarlman'a Sen nehrinin ağzından yukarıya, Ren nehrinin ağzına kadar olan kıyıları (bugünkü Hollanda-Danimarka) ve kıyı kentlerini korumak için ciddi tedbirler alması gerektiğini gösterdi. Vikingler sürekli bu iki nehir ağzının arasındaki önemli liman kentlerine saldırmışlar, bununla da kalmamış, bu iki nehri kullanarak Avrupa içlerindeki önemli kentlere ulaşmışlardır. Bu nehirlerin kıyılarında kurulmuş olan kentler Avrupa'nın en yoğun yerleşim görmüş kentlerindendi ve bu kentlerin usta denizci olan ve nehirlere uygun gemilere sahip yağmacı Vikinglere karşı savunulması gerekiyordu. Şarlman bunun farkındaydı ve bazı savunma önlemleri aldı fakat burada ilginç olan konu Şarlman'ın önlem olarak donanma kurmamasıdır. Uyarı kuleleri kurmak, müstahkem mevkiiler oluşturmak, yollar yaptırmak gibi önlemler alan Şarlman, çözüm olarak Viking gemilerine karşı koymayı, onları etkisiz hale getirmeyi düşünmemiştir.¹⁸⁰ Onun aldığı önlemler özellikle Viking saldırılarına karşı erken uyarı faydası sağlayabilecek önlemlerdi. Viking saldırılarına karşı bir savunma bariyeri stratejisi belirlemiş olan Şarlman saltanatı süresince ve oğlu Dindar Ludwig saltanatının ilk yıllarında bu yolla koruma sağlamayı başardılar fakat tüm Viking saldırılarını kontrol etmeleri imkânsızdı. Çünkü İskandinavlıların çok büyük bir avantajı vardı; Viking gemileri.¹⁸¹ Vikingler bu gemilerle dar nehir yollarına kolayca nüfuz edebiliyor ve gemileri istedikleri yerde sahile çekebiliyorlardı. Gemilerini demirlemek için özellikle limana ihtiyaçları yoktu

¹⁷⁷ Fitzhugh ve Ward, 2000: 119.

¹⁷⁸ *Godfred, Göttrick* (Almanca), *Gøtrik* (Danca), *Godofredus* (Latince)

¹⁷⁹ Kuzey Avrupa'nın en önemli ticaret kentlerinden biriydi. Günümüzde Hollvea sınırları içerisinde yer almaktadır.

¹⁸⁰ Campbell vd., 1994:143.

¹⁸¹ Viking gemilerine ayrı bir başlık altında değinilmiştir.

(bkz. Şekil 62).¹⁸² Vikinglerin durgun bir kıyıya gemilerini demirleyip, belki küçük bir kamp alanı kurup daha sonra bölgeyi yağmalayıp veya bir köye veya manastıra saldırıp kamp merkezlerine veya gemilerine geri dönmeleri sıklıkla rastlanan bir olaydı. Yağmadan sonra yanlarında götürmek istedikleri ve satıp ellerinden çıkarmak istedikleri şeyleri ayırıp; ganimetleri ve tutsakları sattıkları, yerel halkın gelip fidye karşılığı tutsak yakınlarını kurtardığı büyük pazarlar kurulurdu.

Şarlman'dan sonraki hükümdar Dindar Ludwig¹⁸³ özellikle 820'lerden itibaren iki büyük problemle karşı karşıya kalmıştır. Birisi oğullarının aralarında imparatorluğu kontrol etme çekişmesi,¹⁸⁴ diğeri ise Viking saldırılarıydı. Karolenj İmparatorluğunda Ludwig'in oğulları arasındaki çekişmeler devam ettikçe ülkenin savunması zayıfladı; ülkenin savunma amaçlı kullanılması gereken ekonomik gelirleri bu çekişmeler için harcandı. Dahası, Ludwig'in oğulları aralarındaki mücadelede Vikingleri müttefik veya paralı asker olarak kiraladılar. Böylece Karolenj topraklarında Viking saldırıları 830'lardan itibaren doruk noktasına ulaşmıştır. Özellikle Danimarkalı Vikingler, 834-837 yılları arasında her yıl Dorestad'ı yağmaladılar.¹⁸⁵ Bu Viking atakları Ren nehrinin ağzındaki bölgede, nehrin kollarında tekrar tekrar meydana geldi. Bu durum ticareti çok hızlı ve etkili bir şekilde etkilemiştir. Dorestad'a olan saldırılar 840'lar boyunca da devam etti. Kent zamanla Kuzey denizi ticaretindeki önceliğini kaybetti ve nihayet 860'larda terk edildi. Böylece ticaret Hedeby, Ribe¹⁸⁶ ve Birka gibi İskandinavya pazarlarına kaydı. Bu, Viking saldırılarının direkt bir sonucudur.

Dorestad ve Frisia bölgesini savunmak için Dindar Ludwig bölgeyi Yutland bölgesi kralı Harald Klak'a vermiştir. Harald, Frisia'yı Ludwig'in vasalı gibi yönetme yetkisine sahipti. Asıl görevi ise yağmaları kontrol altına almaktı. Harald faydalı olmuştur diyebiliriz fakat o aynı zamanda Vikingler ile işbirliği yaparak onlara birçok bilgi sızdırıp sık sık da onlara ganimet ve tutsaklarını satmaları için pazarlar sağlamıştır. Bu, Viking saldırılarını kıyılarından daha içlere doğru yönlendirmiştir. 830 ve 840'larda tüm bu bölge şiddetli bir şekilde yağmaya maruz kalmıştır.

¹⁸² Nurmman, 1997: 7

¹⁸³ Karolenjlerin hükümdarlarına ilginç tabirleri, lakapları vardı. Dindar Ludwig Karolenjlerde en güzel isme sahip hükümdarlardan birisiydi çünkü onun haleflerine şişman, saf, dazlak gibi lakaplar takılmıştır. Yani idarecilerini başarılarına göre değil, zayıflıklarına göre adlandırıyorlardı. Bu, Karolenj hükümdar ailesinin karakteristik bir özelliğiydi.

¹⁸⁴ Ülkeyi bağımsız eyaletlere bölmek istiyorlardı. Babalarının en büyük oğul I. Lothar'ın tek başına tahta geçip tüm imparatorluğu tek başına yönetmesi gerektiği düşüncesi hoşlarına gitmemiştir.

¹⁸⁵ Fitzhugh ve Ward, 2000: 117; Richards, 2005: 55.

¹⁸⁶ 700 yılında kurulan Ribe, aynı zamanda Danimarka'nın en eski kenti olup önemli bir ticaret merkeziydi.

Dindar Ludwig 840'ta ölünce iç savaşın ikinci aşaması başlamıştır. Ludwig'in hayatta kalan 3 oğlu¹⁸⁷ Lothar, Germen Louis ve Dazlak Karl, 843 yılında imparatorluğu 3 parçaya ayırdı (bkz. Şekil 36) ve bundan sonra imparatorluk IX. yüzyılın başlarında ulaşmış olduğu güce asla ulaşamadı.¹⁸⁸ Bu paylaşım sonucu bugünkü Fransa toprakları ile oldukça benzerlik gösteren batı kısmı Dazlak Karl'a (*Charles II le Chauve*) gitti.¹⁸⁹ Karl'ın Batı Frankia'yı almasının ödülü Vikinglerle girişmek zorunda kaldığı sayısız mücadele oldu. Kardeşler ülkeyi aralarında bölmeleri bir çözüm olmadı. Viking saldırıları yine tüm hızıyla devam etti. Dazlak Karl, tüm çabalarına rağmen bu saldırıları engellemede başarısız oldu. İnsan gücü ve para sıkıntısı vardı. Babasına ve dedesine kıyasla daha küçük bir krallık yönetiyordu. Bu onun için bir dezavantajdı fakat bundan daha büyük bir talihsizlik; kardeşlerinin ve sonra onların oğullarının, yani Karl'ın yeğenlerinin ihtiraslı toprak arzularına karşı uzun süre direnmek zorunda kalmasıydı.¹⁹⁰ Diğer taraftan Vikingler de zamanla müzakere, nehir yolları navigasyonu ve imparatorlukta politik ayrımları anlama konularında oldukça uzmanlaştılar. Yani artık nehir yollarından Frenk Krallığının içlerine kadar inip kentlere saldırma ve fidye toplama konusunda önceki yıllara göre çok daha becerikliydiler.

Vikinglere ödenen para vergisine günümüzde yaygın olarak Danegeld¹⁹¹ adı verilir. Vikingler ülkelerine saldırmasın diye bölge kralları tarafından Vikinglere verilen vergidir. Dazlak Karl bu vergiyi uzun süre ödemek zorunda kalmıştır. 860'lara, 870'lere gelindiğinde Frenk kralları Danegeld vergisini ödemekte büyük zorluk çekiyorlar. Bu durum feodalite sistemine geçmede etkin olan önemli etmenlerden biridir. Toprakları korumaları için vasallara vergi vermek zorundaydılar. Çünkü kralların kendileri bu Viking saldırılarını kontrol edemiyorlardı. Karolenjlerin belgelerine göre 20 tondan fazla gümüş ve 300 kg. altın Vikingler tarafından vergi olarak alınmıştır.¹⁹²

1.1. Paris'in Yağmalanması (845)

Saldırıları sonraki yıllarda da devam etti ve Karolenj İmparatorluğu üçe ayrıldıktan iki yıl sonra Vikingler Paris kapılarına dayandılar. Franklar için en utanç verici olanı ise 845 yılındaki Paris'in yağmalanmasıdır. Büyük bir Viking donanması (yaklaşık 120 gemi)

¹⁸⁷ 4 oğlu vardı, biri öldü.

¹⁸⁸ Campbell vd., 1994: 143; Fitzhugh ve Ward, 2000: 117; Richards, 2005: 55.

¹⁸⁹ Fitzhugh ve Ward, 2000: 118.

¹⁹⁰ Campbell vd., 1994: 143

¹⁹¹ Danimarka vergisi, Danimarkalılara olan vergi anlamına gelir. Daha çok İngiliz belgelerinde karşımıza çıkar.

¹⁹² Campbell vd., 1994: 144.

efsanevi karakter Ragnar Lodbrok¹⁹³ liderliğinde Danimarka ve Norveç'ten ortaya çıkarak 845'te Sen nehrinden inerek Paris'e geldiler. Vikingler Dazlak Karl'ın büyük hata yaparak ikiye böldüğü ordusuyla karşılaştılar. Karl, ordunun bir bölümünü nehrin bir yakasına bir bölümünü de diğer yakasına yerleştirmişti. Ragnar, Frank ordusunun bir bölümüne saldırarak onları mağlup etti ve 111 tanesini tutsak edip, tanrı Odin'i onurlandırmak için kurban etti. Bunun üzerine Karl büyük bir paniğe kapıldı ve kaçtı. Vikingler kolaylıkla Paris'i yağmaladılar. Ragnar kentin anahtarlarını Paris'e kadar indiğini göstermek için İskandinavya'ya götürdü. Karl, şehri yağmamaları karşılığında Vikinglere 7000 pound ağırlığında gümüş *Danegeld* vaat etmiştir.¹⁹⁴ Bu vaat etkili olmuş ve diğer Vikingleri de Paris'e ve devletin diğer bölgelerine saldırmaya teşvik etmiştir. Bundan sonraki on yıllarda da şehirler, manastırlar ve hatta bazen bazı mülk sahipleri mallarına mülklerine dokunmamaları için *Danegeld* ödemek zorunda kalmışlardır. Karl hükümdarlığının büyük bir çoğunluğunu farklı nehir yollarından¹⁹⁵ saldıran Vikinglere karşı koymaya çalışmakla geçirmiştir.

Karl, Vikinglerle baş edemeyince Vikingleri yenmek ve onlardan kurtulmak için başka bir Viking grubunu kiralama fikrini ortaya attı. Sen nehri ağzında konuşlanmış olan ve *Bjorn Járnsíða*¹⁹⁶ tarafından komuta edilen Vikinglere saldırıp onları püskürtmeleri için başka bir Viking grubunu kiraladı. Fakat iki Viking grubu aralarında anlaşamadılar. Bjorn bu Vikinglere daha fazla ücret ödedi ve diğer Vikingler bunu kabul ettiler.¹⁹⁷ Yani bu taktik de Karl açısından işe yaramadı. IX. yüzyılın ortalarında Viking saldırıları oldukça yoğunlaştı.¹⁹⁸ Aquitaine (*Akitanya*) ve civarı 845, 848, 849'da ve 850'lerde yağmalandı. Sen nehri Vikingleri 851-52'de nehirde ilk defa kışladı ve Oissel ve Jeufosse adalarında kamplar kurdular. 856'da Paris tekrar saldırıya uğradı; bu Paris'in ikinci defa saldırıya uğramasıydı. Bundan sonraki on yıl boyunca Sen havzası kesintisiz her yıl yağmaya maruz kaldı.¹⁹⁹

¹⁹³ Eski Nors dilinde *Ragnarr Loðbrók* yazılır. Kelime anlamı "Kıllı kuyruklu kişi"dir.

¹⁹⁴ Fitzhugh ve Ward, 2000: 119.

¹⁹⁵ Somme (Abbeville yakınlarında), Sen, Garonne

¹⁹⁶ İng. Bjorn Ironside

¹⁹⁷ Bjorn liderliğindeki bu Viking grubu aynı zamana Fransa'dan yola çıkıp yağma için Akdeniz'e kadar inen Viking grubudur. Bunlar Güney Fransa'yı yağmaladıktan sonra İtalya'ya girdiler. Pisa'yı ele geçirdikten sonra İtalya'nın kuzey kıyılarında, Etruria'daki Luna kentini yağmaladılar. Luna kenti Roma döneminde mermer ticaretinin merkezi konumundaydı. Kenti uzaktan, İtalya'nın Akdeniz kıyısından gören Vikingler burayı ilk başta burayı Roma kenti sveılar. "Burası Roma olmalı, çok büyük bir kent" diye düşündüler, kenti yağmaladılar. Daha sonra buranın Roma olmadığını anladılar. Fakat bu onlar için oldukça verimli bir dönem oldu. Akdeniz'de yaklaşık 3 yıllık bir deniz macerası geçirdikten sonra Atlantik'e geri döndüler (Nelson, 1991: 93).

¹⁹⁸ Smith, 1992: 49.

¹⁹⁹ Fitzhugh ve Ward, 2000: 119.

Karl Vikinglere karşı başarısız olduğunu kabul etti ve bu sefer çeşitli *capitularium*²⁰⁰ lar yayınlamak gibi tedbirler almaya başladı. Karl bu kanunlarda kentlerin duvarlarla çevrilmesi gerektiğini, Vikinglerle savaşın yüksek mertebelere yükselebileceklerini söylemiştir.²⁰¹ Bunun önemli etkileri olmuştur. Özellikle 862'den itibaren Dazlak Karl Vikinglere karşı daha belirleyici kararlar alıp daha kararlı eylemler gerçekleştirebildi.²⁰² Frank imparatorluğunun önde gelen vasalları Viking saldırılarını bölgesel güçlerini kuvvetlendirmek için etkili bir biçimde kullanmaya başlamışlardır. Bunlara güzel bir örnek Güçlü Robert'tir. 10. yüzyılda doğmuş olan birçok feodal devletin kökeni aslında kendi çıkarları için Vikingleri kullanan bu vasallara dayanmaktadır. Karl'ın emirlerinden biri de; "Vikinglere silah, cephane satmayın!" idi ama bunu da pek umursayan olmadı. Bir diğer madde Sen Nehri üzerindeki köprülerin kuvvetlendirilmesi gerektiği idi. Bu da hiçbir zaman yapılmadı.

Sonraki yıl (863) Karl, Viking saldırılarından kurtulmaya ve rahat bir nefes almaya başlamıştır. Ancak bunun Karl'ın başarısıyla veya Danegeld ödemesiyle hiçbir alakası yoktu. Bunun asıl sebebi, özellikle 865'ten itibaren yaklaşık 15-20 senedir Frank İmparatorluğunu yağmalayan Vikinglerin yön değiştirip İngiltere'ye saldırmaya başlamalarıdır. 840'ta Dindar Ludwig'in ölümüyle meydana gelen karışıklıktan yararlanan Vikingler 865'ten itibaren Frank topraklarında bazı güçlüklerle karşılaşmaya başladılar ve bu onların dikkatlerini İngiltere'ye çevirmelerine yol açtı.²⁰³ Vikinglerin İngiltere'de aktif olduğu dönemde Frankları savunma güçlerini arttırdılar fakat diğer taraftan iç karışıklık yüzünden oldukça güç kaybettiler.²⁰⁴ İngiltere'deki emellerini gerçekleştirdikten sonra Vikingler 878-879'dan itibaren bu Viking gruplarının çoğu, İskandinavya'dan gelen başka gruplarla beraber yeni saldırılarla Frank topraklarına geri döndüler.²⁰⁵ Viking saldırıları bu sefer farklı bir şekilde gerçekleşiyordu. 879'da İngiltere'de savaşıyor olan büyük bir Viking kuvveti²⁰⁶ denizi aşarak Gent kentini kuşattı, burayı bir üs olarak ayarladı ve günümüzde Belçika, Hollanda ve Batı Almanya'nın

²⁰⁰ Frankların Merovenj ve Karolenj sülaleleri tarafından koyulan çeşitli idari kanunlara verilen isimdir. Özellikle ilk imparator Şarlman (Charlemagne) buna sık sık başvurmuştur. Karl da dedesinden kalma bir gelenek olan bu kanun sistemini Vikinglere karşı kullanmıştır.

²⁰¹ Konu hakkında geniş bilgi için bkz. Carrol, G. (1989). *The Logistics of fortified Bridges Building on the Seine under Charles the Bald*, Anglo-Norman Studies 11, Proceedings of the Battle Conference 1998, (Ed. R. Allen Brown), 87-106, Woodbridge, Suffolk: Boydell Press; Couplve, S. (1991). *The Fortified Bridges of Charles the Bald*. *Journal of Medieval History* 17, 1-2

²⁰² Fitzhugh ve Ward, 2000: 120.

²⁰³ Dazlak Karl takviye köprüler yaptırdı, kentleri ve manastırları surlarla çevirip korumaya aldı ve Vikingleri dikkatlerini İngiltere'ye yöneltmeye zorladı. 850'de Vikingler ilk defa İngiltere'de kışladılar. (Richards, 2005: 55)

²⁰⁴ Fitzhugh ve Ward, 2000: 120.

²⁰⁵ Fitzhugh ve Ward, 2000: 120.

²⁰⁶ 865'den itibaren İngiltere'de oldukça etkili olan, East Anglia ve Mercia krallıklarını yıkan Büyük Viking Ordusu Wessex kralı Alfred'e dış geçirememiş, 878'deki Edington Savaşında Alfred komutasındaki Wessex ordusuna yenilince yılın sonunda Frank topraklarına geri dönmüşlerdir (bkz. Sekil 51).

bir kısmı olan bölgeyi yağmalamaya başladı. Bu bölge Frank İmparatorluğunun kalbi durumundaki bölgeydi ve buraların önemli Frank kentleri yağmalandı.

881 yılına bir Viking grubu Batı Franklarının kralı III. Luis²⁰⁷ tarafından *Saucourt-en-Vimeu Savaşı*'nda mağlub edildi (Bkz. Şekil 37). Bu, bir Karolenj kralı tarafından Vikinglere karşı kazanılmış ilk zaferdir. Bu zafer, Eski Yüksek Almanca formunda yazılmış, en eski Germen epik şiirlerinden biri olan *Ludwigslied* adlı eserde abartılarak anlatılmaktadır.²⁰⁸ Bu zaferin yanında 881 yılında başka önemli bir değişim daha yaşandı: Doğu Frank Krallığının idarecisi Şişman Karl²⁰⁹ soyluların da onayını alarak birkaç yıl içinde eski Karolenj İmparatorluğu'nu tekrar birleştirdi. Yani 843'te bölünen imparatorluk Şişman Karl idaresinde tekrar birleştirildi. Şişman Karl 888 yılına kadar egemenliğini devam ettirdi. Bölgesel güçleri bulunan soyluların bu birleşimi kabul etmelerinin nedeni artık çok ciddi bir hal alan Viking saldırılarıdır.²¹⁰ Bu saldırılar üzerine tek bir Karolenj idarecisine ihtiyaçları olduğu konusunda fikir birliğine vardılar. Bu birlik son otuz yıldır sürekli birbirleriyle uğraşıp birbirlerinin kuyusunu kazan yerel hükümdarlar açısından oldukça büyük bir gelişmeydi. Fakat bu birleşim uzun sürmedi.

1.2. Paris Saldırısı (885-886)

Şişman Karl'ın sağladığı birliğin çöküşünün en büyük belirtisi 885-886'daki Paris kuşatmasıdır. 884'te Sigurd adlı bir Viking kralın idaresindeki büyük bir Viking kuvveti Sen nehrine indi ve 885 baharında Paris'i kuşattılar.²¹¹ Kent Kont Odo tarafından savunuldu (bkz Şekil 38). Paris 18-19 ay dayandı fakat büyük bir orduyla kente yardıma gelen Şişman Karl, Vikinglerle savaşmak yerine onlara Danegeld ödedi (7000 pound gümüş). Buna ilaveten onlara Burgundy bölgesini hiçbir direnişe maruz kalmadan yağmalama ve istedikleri kadar iyi şarabı alma yetkisi verdi. Vikingler Burgundy'yi istedikleri gibi yağmaladı, para toplanana kadar da istedikleri şarabı içip eğlendikten sonra Danegeld parasını alıp, Paris'i terk ettiler.

Odo gösterdiği kahramanlıklar sonucu Batı Franklarının kralı ilan edildi. Odo hükümdarlığı süresince, 897'de ölene kadar çok ciddi bir Viking saldırısıyla karşılaşmadı. Fakat 899-900 arasında yeni bir İskandinavya'dan yeni bir savaşçı Viking grubu ortaya çıktı.

²⁰⁷ Dazlak Karl'ın torunu

²⁰⁸ McKitterick, 2008: 137; Logan, 2005: 113.

²⁰⁹ Latince Carolus Pinguis

²¹⁰ Maclean, 2003: 232.

²¹¹ Logan, 2005: 114.

Bu grubun lideri Rollo idi. Bu yeni gelen üçüncü grup²¹² da ayrı bir saldırı stratejisiyle ortaya çıktılar. 900'ler ile beraber Karolenjlerde de durum değişmişti. Rollo Fransa'da batmış bir Frank İmparatorluğu ve politik olarak oldukça bölünmüş bir durumla karşılaşmıştır (bkz. Şekil 39). Yerel idarecilerin ordu kuracak hatta 9. yüzyılda oldukça yaygın olan Danegeld'i ödeyecek paraları yoktu. Rollo idaresindeki Vikingler, tıpkı Ragnar'ın 845'te, Sigurd'un ise 885'te, yaptığı gibi Sen nehrini takip ederek Paris'e vardılar fakat Rollo haraç, fidye almamış veya büyük bir savaşa girmemiştir. Bunların yerine Rollo'ya toprak önerilmiştir.²¹³ Frank kralı III. Karl²¹⁴ bu önerisiyle Rollo'ya sonradan Normandiya olarak adlandırılacak olan bölgeyi vererek onu kendine bağlı bir vasal haline getirmek istemiştir. Bu sefer anlaşma işe yaramıştır. Bunun Karolenj İmparatorluğu içinde Viking saldırılarını durdurmada olduğu kadar feodal devletlerin gelişip yayılmasında da büyük etkisi olmuştur.

2. VİKİNGLERİN İNGİLTERE'YE SALDIRILARI

IX. ve X. yüzyıllardaki İngiltere üzerine gerçekleştirilen saldırılar Karolenj İmparatorluğuna gerçekleştirilenler ile kıyaslanabilir durumdadır. Saldırıların korsan yağmaları olarak başlayıp zamanla daha ciddi saldırılara dönüşmesi ve Büyük Viking ordusu'nun (Eİ: *Micel Here*) (Bkz. Şekil 40, 43) özellikle 865-878 yılları arasında neredeyse tüm İngiliz krallıklarını yıkması ve nihayet Frank topraklarında kurulan Normandiya ile kıyaslanabilecek *Danelaw* gibi kalıcı yerleşim yerlerinin kurulması bu benzerliklere örnek olabilir.²¹⁵ Ayrıca anakaradaki Viking icraatları ile İngiltere'deki Vikinglerin icraatları arasında oldukça önemli farklar da mevcuttur. En önemli fark şudur: İngiltere'deki Viking saldırıları adada politik parçalanmaya yol açmamıştır. Aksine Viking saldırıları sonucu çeşitli krallıklar tek bir krallık altında (Wessex Krallığı) Büyük Alfred (859-899) komutasında birleşip Vikinglerden kurtulmuşlardır.²¹⁶ Büyük Alfred'in diğer krallıkları himayesinde birleştirip oluşturduğu Wessex Krallığı sadece Vikingleri püskürtmekle kalmamış, aynı zamanda İngiltere'yi bir krallık altında birleştirmede başrolü oynamıştır. Burada önemli olan

²¹² Birincisi 830 ve 840'larda, ikincisi 870 ve 880'lerde, üçüncüsü 900'ler ile beraber.

²¹³ Campbell, C., Clarke, H., Page, R. I. ve Price, N. S., (ed. Campbell), 1994: 454.

²¹⁴ İngilizce Charles the Simple, Latince *Carolus Simplex*

²¹⁵ Holman, 2003: 109. *Micel Here* ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Ricards, 2001: 131-155.

²¹⁶ Vikingler İngiltere'ye 793'te geldiklerinde ada 4 Anglo-Sakson krallığına bölünmüş durumdaydı: Doğu Anglia, Mercia, Wessex ve Northumbria; 900'e gelindiğinde sadece 1 tane vardı: Wessex. (Richards, 2005: 63). Bunun sağlayıcısı Büyük Alfred idi.

bir nokta şudur ki; İngiltere tarihinde Vikinglerin yeri çok önemlidir. Çünkü Viking saldırıları olmadan bugün var olan üniter devlet konumundaki İngiltere olmayabilirdi.

Viking Çağı başladığında İskandinavyalılar İngiltere adasının varlığından haberdardılar. Viking çağı İskandinavyalıların önceden varlığından haberdar olmadıkları bir adaya 793 yılında gelip Lindisfarne'a ilk saldırılarını gerçekleştirmeleri ile başlamamıştır. (Bkz. Şekil 41,42). Bu tarihin öncesinde İskandinavyalılar ticaret ilişkileri yoluyla İngiltere'nin varlığını biliyorlardı. Vikingler ilk saldırılarını iki farklı istikametten gerçekleştirdikleri bu ticaret yollarını takip ederek yaptılar: Öncelikle Kuzey Ticaret Yolu vardı (bkz. Şekil 44). Özellikle IX. yüzyılın başlarında oldukça iyi bilinen bir yol olan bu rota Norveçlilerin önderliğinde gelişmiştir.²¹⁷ Norveçliler bu ticaret yolunu takip ettiler, Shetland Adalarını geçip güneye inerek Orkney adalarına, oradan da İngiltere'nin kuzey kıyılarını takip ederek Northumbria krallığının doğu kıyıları boyunca savunmasız manastırlara saldırdılar. Diğer yol Danimarka'dan geliyordu. İlk saldıranlar Norveçliler olsa da, İngiltere'ye saldırıp nihayetinde oraya yerleşen (Danelaw) Vikinglerin çoğu Danlardı.²¹⁸ Bunlar, Karolenj İmparatorluğu üzerinde etkili olan Vikinglerle aynı Danlardı. Yani bunlar Karolenj İmparatorluğuna olduğu kadar Kuzey denizi boyunca kıyıları takip ederek İngiltere'nin güney ve güney doğu kıyılarına, özellikle East Anglia'ya da saldırıyorlardı (Bkz. Şekil 44, 71).

Öncelikle bu iki bölgeye gerçekleştirilen en erken saldırılardan bahsetmekte fayda vardır. Norveçlilerin çoğunlukla aktif olduğu Kuzeyde, esasen iki bölüme ayrılmış durumda olan²¹⁹ Northumbria adlı bir krallık vardı (bkz. Şekil 45). Kelime anlamı olarak Humber'ın kuzeyi anlamına gelen Northumbria, Humber nehrinin kuzeyindeki topraklar için kullanılmıştır.²²⁰ Anglo-Sakson krallıklardan ilki olan bu krallık, VII. yüzyılda oldukça kuvvetlenmişti. Britanya'nın kuzeyindeki bu krallıkta güney Britanya'nın aksine kara Avrupa'sındaki Karolenj İmparatorluğunun çok fazla etkisi yoktu fakat İrlandalı keşişler ve

²¹⁷ Bunlar, çoğunlukla güney batı Norveç'te, derin fiyortların olduğu, günümüzde de önemli bir kent olan Bergen'in de içinde yer aldığı Hordaland, Rogaland bölgelerinde yaşayan Norveçlilerdi. (Brink, 2008: 195). Bu bölgeler ilk bölümde de belirtildiği gibi her zaman İskandinavyalıların önemli yerleşim yerlerinden, nüfusun yoğun olduğu bölgelerinden birisi olmuştur. Örneğin Norveçliler V. ve VI. yüzyıllarda bu bölgelerden gelip Northumbria krallığının kuzey kısımlarına, Bernicia'ya yerleşmişlerdir. Yani Viking Çağı öncesinde Kuzey Britanya'dan haberdardılar.

²¹⁸ Bu, sadece Viking liderlerinin isimlerinden değil, ayrıca İngilizce'ye geçen Danca kökenli uzun kelimelerin varlığından ve bun kelimelerin sayısının fazlalığından da anlaşılabilir. (Brink, 2008: 195).

²¹⁹ Bunlardan biri bugünkü Tees nehrinden modern Edinbug'un olduğu topraklara kadar uzanan Bernicia idi. Bölgenin başkenti büyük bir kraliyet merkezinin yer aldığı Bamburgh adlı kent idi. Krallığın diğer kısmı ise York kentinin civarları olan Yorkshire bölgesi, Deira krallığının bulunduğu bölge idi.

²²⁰ Humber Nehri, İngiltere'nin kuzey topraklarını güney topraklardan ayıran büyük nehrin adıdır. (Holman, 2003: 143).

rahipler bölgeyi oldukça derinden etkilemişlerdi. İngiltere'nin kuzey kıyıları boyunca kurulan manastırların çoğu, özellikle Lindisfarne ve Jarrow, İrlandalı rahipler tarafından kurulmuştu.²²¹ Yani Viking çağı'nın başlangıcında Kuzey İngiltere, İrlanda ile oldukça yakın kültürel ilişki içerisindeydi.

Northumbria'da krallığın kuzey ve güney kısmı arasında (Bernicia ve Deira) sürekli problemler mevcuttu. VII., VIII. ve IX. yüzyıllarda birçok kez krallığın iki bölümünü birbirine düşüren büyük iç savaşlar yaşanmıştır. Vikingler 866-867'deki Northumbria saldırılarında bu iç savaşlardan faydalanmışlardır. Northumbria, Vikingler açısından oldukça muazzam zenginliklere sahip bir hedefti. Bunun temel sebebi; tıpkı İrlanda ve Karolenj İmparatorluğunda olduğu gibi Northumbria krallığında da manastırların, kiliselerin ana ekonomik ve kültürel merkezler olmasıydı. Hatta Northumbria manastırları dönem Hıristiyanlığının en önemli kültürel merkezleri olmalarıyla ün kazanmışlardı. Örneğin; *Historia ecclesiastica gentis Anglorum (İngilizlerin Dini Tarihi)* adlı eserin yazarı, önemli tarihçi ve teolog olan Bede ve Charlemagne'nin danışmanlığını yapmış olan, Viking saldırıları hakkında da önemli kayıtları olan Alcuinus gibi önemli kişiler Northumbria'lıydılar.²²² Viking saldırılarından hemen önce Kuzey İngiltere kültürel ve ekonomik faaliyetlerin aktif olarak gerçekleştiği bir yerdi. Hıristiyan dünyasının önemli bir kültürel merkezi olan ve ciddi bir zenginliğe sahip olan Northumbria Vikingler tarafından saldırıya uğradığında, kültürel ve politik olarak güney ve kuzey İngiltere'nin bağlantısını ciddi anlamda sekteye uğrattı, İngiltere'deki dengeyi kayda değer şekilde değiştirdiler. Vikinglerin İngiltere'yi yağma için çekici bir yer görmelerinin yegane sebebi buranın maddi zenginlikleriydi.²²³

²²¹ Bu İrlandalı rahipler İrlanda keşişlerinin Hıristiyanlığı anlayış tarzlarını Britanya'ya getirmişlerdir: Örneğin gizli günah çıkarma geleneği. İrlanda Hıristiyanlığının bir özelliği olan bu uygulama zamanla Batı Hıristiyanlığı tarafından benimsenmiştir. Bu, İrlanda keşişlerinin önemli uygulamalarından birisidir. Önceden günah çıkarma işlemi açık alanda, halkın gözü önünde gerçekleştiriliyordu. Bu uygulamada insanlar yaptıkları yanlış şeyleri halk karşısında söylemekten çekiniyorlardı. İrlandalı keşişler Britanya'ya ayrıca el yazması geleneğini getirmişlerdir. Bu gelenek birçok sanat dalında kullanılmıştır. En güzel örneklerden birisi Kells Kitabı'dır. (Larsen, 2001: 80).

²²² Campbell, C., Clarke, H., Page, R. I. ve Price, N. S., (ed. Campbell), 1994: 134.

²²³ Howard, 2003: 14.

2.1. Lindisfarne 793

RAB şöyle dedi:

‘‘Ülkede yaşayanların tümü üzerine

Kuzeyden felaket salıverilecek’’²²⁴

Anglo-Saksonların inanişına göre²²⁵ İncil’de geçen bu kehanet 8 Haziran 793’te kendileri için gerçekleşmişti. Kronikte belirtildiğine göre Anglo-Saksonlar beraberinde büyük kıtlık ve kargaşa getiren bu olayı ‘‘beklenen korkunç alamet’’ olarak görüyorlardı. Bu ilk Viking saldırısı onlara göre işledikleri günahlarına karşı ilahi bir tokattı.²²⁶ Anglo-Sakson Kroniği 793 yılındaki bu olay hakkında şu şekilde bahseder:

‘‘M.S. 793. Bu yıl Northumbria’lıların üzerine büyük hüüzünler salan korkunç alametler belirdi: Bu alametler gökyüzünü kaplayan koca ışık parçaları, büyük kasırgalar, ateş topları ve semada uçuşan ejderhalar gibiydiler.

‘‘Bu muazzam işaretleri kısa süre sonra büyük bir kıtlık takip etti ve sonra aynı yıl Ocağın 13’ünden altı gün önce²²⁷ putperestlerin saldırıları Kutsal Ada’da tanrının kilisesinde büyük yağma ve kıyımlarla yürek parçalayan acılara yol açtı.’’²²⁸

M.S. 634’te İskoçya’nın İona adasından keşişlerin Northumbria’lılara Hıristiyanlığı tanıtmak için gelip burada manastırı kurduğu Lindisfarne’in veya diğer yaygın kullanımı ile Kutsal Ada’nın sahilleri Vikinglerin uzun gemilerine (Longship) mükemmel bir doğal demirleme alanı sağlıyordu. Yağma, bundan sonrakilerde de görülen tipik vur-kaç taktiği şeklinde gerçekleşmiştir.²²⁹ İngiliz din adamı, tarihçi Alcuin Northumbria kralına olay ilgili şunları yazmıştır:

‘‘...Biz ve atalarımız yaklaşık 350 senedir bu topraklarda yaşıyorlar ve Britanya’da daha önce ne bu putperest soyundan çektiğimiz yıkım, terör görülmüştü; ne de denizden böylesine bir baskın gerçekleşmişti. Aziz Cuthbert kilisesi tanrının rahiplerinin kanlarına

²²⁴ İncil Yeremya I:14 (<http://incil.info/arama/Yeremya+1> . 04.06.2014)

²²⁵ Anglo-Sakson Kroniği M.S. 793 yılı: ‘‘Kâfirlerin tahripleri, yağmaları ve katliamları Lindisfarne’daki Tanrının kilisesini mahvetti.’’ (<http://www.britannia.com/history/docs/776-99.html>)

²²⁶ Campbell, 2001: 26.

²²⁷ Bu kelime ‘‘ide’’ olarak geçmektedir ve Roma takviminde Mart, Mayıs, Temmuz ve ekim aylarının 15’i, diğer ayların ise 13’üne tekabül eder.

²²⁸ <http://www.britannia.com/history/docs/776-99.html> (04.08.2014).

²²⁹ Campbell, 2001: 26.

bulandı, tüm güzellikleri yağmalandı; Britanya'daki mekânların en kutsalı putperestlere yem edildi.'²³⁰

Alcuin bu saldırıyı, Northumbria'lı halkın sapıklıklarının ve salgın hastalık gibi yayılmış günahlarının sonucu gerçekleşmiş bir ilahi ceza olarak görmekteydi. O, 793'teki saldırıdan sonra Lindisfarne Piskoposu Higbald'a yazdığı mektupta şunları dile getirmektedir:

'...putperestlerin tanrının mabedine saygısızlık ederek, azizlerin kanını altarı üzerine akıtıp, bizim umut evimizi yakıp yıkarak azizlerin bedenlerini sokadaki gübre gibi çişnemelerinden beri acılar içinde kıvrılmaktayım. Tek yapabildiğim İsa'nın altarı önünde kalpten feryat etmek: 'Ey Rab, kullarını esirge ve sana inanmayanlara senin mirasını nasip etme ki kâfirler, 'Hıristiyanların tanrısı nerede?' demesinler... Bu, büyük bir çilenin mi yoksa orada yaşayanların günahlarının başlangıcı mı? Bu şans eseri olmamıştır; bu, koca bir günahın belirtisidir.'²³¹

Görülüyor ki; dönemin Hıristiyan dünyası Vikinglerin bu saldırılarının gerçek sebebini idrak etmekte aciz kalmışlardır. Alcuin'in Viking saldırıları hakkındaki bu söyledikleri Britanya dini kesimi ve halk arasındaki genel kabul gören inanıştı.

M.S. 793 yılında 3 Norveç gemisi Kuzey Atlantik'i geçerek Kuzey İngiltere'de İskoçya'ya geldi ve Lindisfarne'da karaya çıktı. Lindisfarne'da İngiltere'nin en önemli manastırlarından birisi bulunuyordu. Aziz Cuthbert'e adanmış bu manastır Northumbria krallığı içindeki ibadet yerlerinden en kutsalı olarak görülüyordu. Vikingleri gören keşişler ilk başta onları denizaşırı gelen tüccarlar olarak düşündüler çünkü Vikingler yağmalarına başlamadan önce bu topraklara ticaret için gelen İskandinavyalılar olmuştu. Fakat kısa süre sonra bu yeni gelenlerin manastıra saldırıp burayı yağmalama niyetlerinin olduğunu anladılar. Vikingler manastırı yağmaladılar, keşişlerin çoğunu katlettiler (Bkz. Şekil 41,42).

Lindisfarne'a gerçekleştirilen bu saldırı, Viking çağının başlangıcı olarak görülmektedir. Aslında bu, gerçekleştirilen ilk Viking saldırısı değildir. Bundan önce gerçekleştirilmiş saldırılar da vardır muhakkak. O yüzden bu saldırı, hakkında kesin bilgiye sahip olduğumuz ilk ve Batı Avrupa'daki en erken saldırılardan birisi olarak görülmelidir.²³² Bir sonraki yıl, 794'te, Jarrow'daki Aziz Paul Manastırı'na benzer bir saldırı düzenlendi.

²³⁰ Whitelock, 1979: 842; http://www.bbc.co.uk/history/ancient/vikings/alcuin_01.shtml (04.06.2014).

²³¹ Alcuin'in Higbald'a mektubu (<https://classes.v2.yale.edu/access/content/user/haw6/Vikings/higbald.html>) (04.06.2014).

²³² Campbell, 2001: 26.

Burası da önemli bir kültürel merkezdi. Bede, *Historia ecclesiastica gentis Anglorum* adlı eserini bu manastırda kaleme almıştır. Bu manastır da Norveçli Vikingler tarafından yağmalandı, lideri öldürüldü.²³³ Yine aynı yıl Anglo-Sakson Kroniği'ne göre Vikingler Northumbrialılar üzerine saldırılar düzenleyerek bölgede büyük korku saldılar, Wear Nehri ağzındaki Kral Everth Manastırı'nı yağmaladılar. Fakat bu saldırıda bazı Viking liderleri öldürüldü, Viking gemilerinin bazıları rüzgârın şiddetinden parçalara ayrıldı, Vikinglerin birçoğu boğuldu, kıyıya sağ olarak çıkanlar ise yakalanarak idam edildi.²³⁴ Fakat bu olay Vikinglerin yağmalarını durdurmaya yetmedi.

Lindisfarne saldırılarından sonra Vikinglerin dikkatinin daha güneylere kaydığı görülüyor. IX. yüzyılın başlarına gelindiğinde, bir diğer deyimle Viking çağının başlarında, güney İngiltere'de üç ayrı krallık bulunuyordu: East Anglia, Mercia ve Wessex (Bkz. Şekil 46,47). Viking yağmaları başladığında Wessex ve Mercia arasında güney İngiltere'yi, Humber'in güneyini kim kontrol edecek mücadelesi vardı.

Vikinglerin ilk etapta saldırılarını Wessex üzerinde yoğunlaştırdıklarını görüyoruz. Bu saldırıları gerçekleştirenler Danimarka Vikingleriydiler. Vikingler Manş körfezi civarında dolaşp kıyıları ve limanları vuruyorlardı. Bu saldırılar 800-850'ler arasında oldukça sık gerçekleşmiştir.

830'lara kadar çok az Viking saldırısı kayıtlara geçmiştir. Daha sonra 835'te, güneyde Kent şehrinin kuzey doğusundaki Sheppey adası saldırıya uğradı. Wessex kralı Egbert 836'da güney batıda, Carhampton'da ve 838'de daha güneyde Hinston Down'da Vikinglerle savaştı.²³⁵ 836'daki savaşta Danlara mağlub oldu. Anglo-Sakson Kroniği'nde 836 yılı raporunda bu savaştan şöyle bahsedilir:

“ **M.S. 836.** *Bu yıl Kral Egbert korsanlarla Charmouth'da savaştı ve orada büyük bir katliam gerçekleşti. Danlar savaş alanının efendileriydiler.* ”²³⁶

838 yılındaki savaş hakkında ise şöyle bahsedilir:

“ **M.S. 838.** *Bu yıl büyük bir donanma kuvveti batı Galler'e geldi...Egbert, Batı Saksonya kralı, bunu duyunca ordusuyla harekete geçti ve onlarla Hengeston'da savaştı. Hem Danlarla hem de Gallilerle savaştı.* ”²³⁷

²³³ Fitzhugh ve Ward, 2000: 127.

²³⁴ <http://www.britannia.com/history/docs/776-99.html> (04.08.2014).

²³⁵ McKitterick, 2008: 192.

²³⁶ Anglo Sakson Kroniği, M.S. 836. <http://www.britannia.com/history/docs/801-42.html> (04.06.2014)

850'de Vikingler İngiltere'de kışlamaya başladılar.²³⁸ Fakat 835'ten bu tarihe kadar da özellikle güney İngiltere'deki Wessex krallığı oldukça zor zamanlar geçirmiştir. Bunu Anglo-Sakson Kroniği'nden öğrenebiliyoruz.²³⁹ 865 yılında İngiltere'deki ilk *Danegeld* ödemesi kayıtlara geçti.²⁴⁰ Anglo-Sakson Kroniği bundan şu şekilde bahseder:

*'M.S. 865. Bu yıl pagan ordusu Thanet'e gelip yerleşti, onlara para sözü veren Kent şehri halkı ile barış yaptılar fakat ordu barışın ve paranın garantisini altında gece vakti Kent'i etti.'*²⁴¹

865 yılında Karolenj İmparatorluğu üzerinde, Frankların ülkesinin nehir yollarında aktif olan Vikingler, özellikle Ragnar Lodbrok'un üç oğlundan ikisi *Halfdan Ragnarsson* ve *Ivar Ragnarsson* rota değiştirip İngiltere'ye saldırmaya karar verdiler. Böylece Büyük Viking Ordusu ile 896'ya kadar sürecek olan geniş Viking tahribatı başlamış oldu (Bkz. Şekil 47). Vikingleri bir anda kara Avrupa'sından ayrılıp İngiltere'ye saldırmaya iten sebep tam olarak bilinmese de önemli bir sebep, Vikinglerin bir yerde çok fazla kalmamaları ve sürekli yeni yerler keşfetme arzusunda olmalarıdır. Ayrıca Vikinglerin İngiltere'nin politik bölünmüşlüğünden de haberleri vardı. Muhtemelen bu yüzden çok büyük bir direnişle karşılaşmayacaklarını düşünüyorlardı. Karışıklık içinde olan İngiltere'de İngiliz kralların bazıları Vikingleri muhtemel müttefikler olarak görmüş olabilirler, bu kesin değildir. 865'de çok sayıda Viking gemisi East Anglia'ya geldi. Bu filoların büyüklüğü 250-300 gemi arasında olabilir ve bu gemilerin içindeki savaşçıların sayısı kimi kaynaklara göre 2.000-3.000, kimilerine göre ise çok daha fazlaydı. Bu sayılar günümüz savaş anlayışında çok büyük sayılar gibi gözükmesine de IX. yüzyıl İngiltere'sine büyük etki edebilecek boyuttaydı.²⁴² Vikingler East Anglia'ya vardılar ve modern Thetford kentinin yakınlarında kamp kurdular. Vikingler burada East Anglia kralı Edmund'a şantaj yapmaya başladılar; erzak ve mühimmat tedarik ettiler ve 866 güzünde hızla Northumbria'ya geçtiler, York kentini ele geçirdiler ve 867 baharında iki hasım kral Osberht and Ælla tarafından idare edilen bir Northumbria ordusunu mağlup ettiler ve bu iki kralı da öldürdüler.²⁴³ (Vikinglerin 865'ten 878'e kadarki

²³⁷ Anglo Sakson Kroniği, M.S. 838. <http://www.britannia.com/history/docs/801-42.html> (04.06.2014)

²³⁸ Campbell, 2001: 29.

²³⁹ Fitzhugh ve Ward, 2000: 130.

²⁴⁰ Campbell, 2001: 29.

²⁴¹ Anglo Sakson Kroniği, M.S. 865. <http://www.britannia.com/history/docs/843-70.html> (04.06.2014)

²⁴² Richards, 2001: 139.

²⁴³ Kral Ælla'nın öldürülme hikâyesi oldukça ilginçtir. Sagalarda bu olaydan sıklıkla bahsedilir. Özellikle Volsunga Saga'da bu olaya genişçe değinilmiştir. (Morris ve Magnusson, 1888; Gordon, 1988: 21-25). 865, 66'da İngiltere'ye gelip büyük fetihler gerçekleştiren Ivar ve Halfdan'ın babaları Ragnar Lodbrok, Ælla tarafından öldürülmüştü. Ragnar Lodbrok, 866'da Büyük Viking Ordusu gelmeden önce İngiltere'de ve Frankların

süreçte izledikleri rota için bkz. Şekil 43). Bu başarılarının üzerine, Vikingler hemen bir vekil kral seçtiler. Ayrıca York başpiskoposuna da önemli yetkiler verdiler ve orta güney İngiltere'deki Mercia'ya saldırmak üzere yola çıktılar. 868'de kraliyetin merkezi olan Nottingham'ı kuşattılar. Kral Burgred idaresindeki Mercia ordusu Vikinglere karşı koyamadı ve Burgred Danegeld ödemeye karar verdi. Büyük Viking Ordusu (*Micel Here*) bunun üzerine East Anglia'ya geri döndü ve burada gelişen olaylar sonucu kral Edmund'u tahttan indirip öldürdüler (bkz. Şekil 48). Edmund Vikinglere ülkesini terk etmelerini söyledi ki bu akıllıca bir hareket değildi çünkü onları kendisi davet etmişti. Edmund *Kan Kartalı*²⁴⁴ yöntemiyle öldürülmedi, bir ağaca bağlanıp ok yağmuruna tutuldu²⁴⁵ (bkz. Şekil 49, 51). Edmund'un 20

topraklarında birçok yağma hareketi gerçekleştirmişti. Sagaya göre Büyük Viking Ordusu gelmeden önce, ondan önceki neslin önemli simalarından, 845'te Paris'i yağmalayan grubun da başında olan Ragnar Lodbrok, Northumbria kıyılarında Northumbria'lı kral Ælla'ya yakalandı. Ælla onu yılanlarla dolu bir çukura attı (Holman, 2003: 220). Volsunga Saga'da anlatıldığına göre Ragnar ölüme gülümseyerek gider. (-Anonim (1906). *The Volsunga Saga*, (çev. Morris, W. ve Magnusson, E.), London Stockholm Copenhagen Berlin New York: Norrœna Society). (bkz. Şekil 52).

Ragnar Lodbrok'un Ölüm Şarkısı'nda Ragnar'ın ölümü Gunnar'ın ölümü ile aynı şekilde anlatılır. Volsunga Saga'da anlatıldığına göre Burgonya (İng. Burgundy) kralı Gunnar, Atli (Attila) tarafından zehirli yılanların olduğu bir kuyuya atılmıştır. Gunnar'ın kızkardeşi, Sigurd'ın karısı Gudrun, ona bir arp atar. Zincirlere vurulmuş olan Gunnar arpı ayak parmakları ile o kadar iyi çalar ki yılanların biri dışında hepsi uykuya dalar fakat bu son kalan engerek, Gunnar'ı zehirleyerek öldürür (bkz. Şekil 53) (Holman, 2003: 282; Morris ve Magnusson, 1906: 149). Bu olay Şiirsel Edda'da şu şekilde geçmektedir: "Högni'nin kalbi çıkarıldı ve Gunnar, yılanların çukuruna atıldı. O, arpına vurdu ve yılanları uyuşturdu fakat bir engerek onu karaciğerinden soktu." (Thorpe, 1907: 212).

Gunnar ölmeden önce Attila'ya Freyr ve Freyja'nın yaban domuzları tarafından intikamının alınacağını söylemişti. Ragnar Lodbrok'un da oğulları Ivar ve Halfdan ile intikamının alındığını görüyoruz. İskandinav mitolojisinde sadakati temsil eden Freyr ve Freyja'nın iki büyük yaban domuzu ile Ragnar Lodbrok'un oğulları arasında benzetme yapılmıştır. Ragnar'ın oğulları Ælla'yı yakalayarak "Kan Kartalı" yöntemi ile öldürmüşlerdir.

²⁴⁴ Kan Kartalı, (*blóğörn*): Kan kartalı, Vikingler tarafından uygulanmış kanlı bir idam, ayin yöntemidir. İnsanlık tarihinin en acımasız katletme yöntemlerinden olan bu ölüm şeklinde önce kurbanın sırtı yarılar, kaburgalar ayrılarak akciğerler dışarı çıkarılır, böylece kanatlarını açmış bir kartal görüntüsü ortaya çıkar. (Holman, 2003: 49). İsveç'in Gotland adasında bulunan Stora Hammars Kayası'ndaki bir detayda bu öldürme şekli canlandırılmıştır. (Bkz. Şekil 50)

²⁴⁵ 870'te Büyük Viking Ordusu (*Micel Here*) ilgisini East Anglia üzerine, Kral Edmund'un krallığına çevirdi. Edmund 866 yılında Vikinglere binlerce at hediye etmek yoluyla kendisi ve halkı için güvenlik saülamaya çalışmıştı. Aslında bu rüşvet işe yaramıştı; Ivar ve Halfdan atları kabul etti ve East Anglia'ya zarar vermeden terk etti ve kuzeye, Mercia'ya geçti (yukarıda bahsedildi). Fakat Ivar daha sonra Mercia'yı ele geçirip krallarını öldürdükten sonra geri geldi ve Edmund'dan kesin itaat, hatta Hıristiyanlıktan vazgeçip İskandinav tanrılarına hizmet etmesini talep etti. Dindar bir Hıristiyan olan Edmund, Ivar'ın isteğini reddetti ve Vikinglerin üzerine ordu yürüttü. Savaş sonunda sadece East Anglia ordusu mağlup edilmedi, Edmund da canlı olarak ele geçirildi. Ivar, Edmund'u ölüm cezasına çarptırdı. Edmund önce sopalarla dövüldü, daha sonra bir ağaca bağlanıp kırbaçlandı; daha sonra yüzü işkencecilere döndürüldü ve tekrar bağlandı. Bir grup Viking okçusu ağacın önünde sıralandı Edmund'u ok yağmuruna tuttu (bkz. Şekil 49) fakat okların hiçbirinin öldürücü olmamasına dikkat edildi. Nihayet "her tarafı kirpi dikenleri gibi olduğunda" Ivar, ölmekte olan Edmund'un başını kesti. Vikinglerden birisi, Hıristiyanlar bulup onu tam vücut halinde gömemesin diye Edmund'un kellesini ormanın derinliklerine attı. Vikingler gittikten sonra East Anglia'lılar krallarının parçalanmış cesedini almaya geldiler ve hatta başı da bulmayı başardılar. Efsaneye göre "Burada! Burada!" diye bir se duydular ve sesi takip ettiklerinde çalılıkların arasında, pençelerinin arasında Edmund'un başını buldular. (Bkz. Şekil 51) Kurt, Hıristiyanlar gelip bulana kadar Edmund'un başını yırtıcı hayvanlardan korumuştur (Craughwell, 2008: 142,143).

Kasım 869'da Danimarka Vikingleri tarafından yakalanıp öldürülmesi, East Anglia'daki yerli Hıristiyan krallığın sonu olması açısından son derece önemlidir.²⁴⁶

Vikingler East Anglia'yı da Northumbria'yı olduğu kadar kolay fethettiler ve ikinci İngiliz krallığını da ortadan kaldırdılar. Vikingler bu iki krallığı iki yıldan az bir zamanda devirdiler. Vikinglerin bu başarısı İskandinavya'da da hızla yayıldı ve her yerden bu Vikinglere katılmak için yeni İskandinavyalılar gelmeye başladı. Bu yeni gelenlere 871'de Guthrum (Guðrum) liderliğinde gelen büyük grup da dâhildir.²⁴⁷ Oscetyl veya Anwend adlarıyla da bilinen Guthrum, Kral Alfred ile yaşadığı çekişmelerle, Hıristiyanlığa geçmesiyle ve Danelaw'ın kurucusu olmasıyla oldukça önemli bir karakterdir. Karolenjler İmparatorluğu'na akın eden Viking gruplarında da gördüğümüz gibi her yeni gelen grup yapısını ve boyutunu sürekli değiştiriyor. Burada belirtilmesi gereken bir diğer durum, bu Vikinglerin hepsinin aynı anda aynı yerlere saldırmamalarıdır. Örneğin İngiltere ile eş zamanlı olarak İrlanda'ya, kara Avrupa'sında Karolenjlerin üzerine de yağmalar devam ediyordu. Yeni gelen gruplardan da bazıları ayrılıp İrlanda'ya, bazıları İskoçya'ya saldırmaya gidiyordu. Yani bu tek bir ordu değil, sürekli değişen güçler grubuydu. Bununla birlikte Guthrum idaresindeki büyük Viking ordusu, Ivar ve Halfdan tarafından başlatılan işi bitirmek için oldukça kararlıydı. Guthrum, hem Mercia'yı hem de Wessex'i yağmalamak için Thames Vadisindeki Reading kentine karargâhını kurdu.²⁴⁸ Anglo-Sakson Kronikleri'nin 871. yılında bu olayın kaydı mevcuttur.²⁴⁹ Mercia kralı Burgred, Kan Kartalı işkencesiyle öldürülen Northumbria kralı Ælla'nın, ok yağmuruna tutulan East Anglia kralı Edmund'un başına gelenlerin kendisinin başına da geleceğinden korkmuş olacak ki; 874 yılında tahtını ve halkını terk ederek Roma'ya kaçtı ve hayatının geri kalanını orada bir keşiş olarak geçirdi.²⁵⁰ Bu arada karısı, Wessex'li prenses ondan güçlüydü, kaldı ve krallığı bir arada tutmaya çalıştı. Fakat nihayetinde Mercia dağıldı ve Vikingler iç topraklara geldi. Buranın kuzey bölgesini işgal etti ve burayı Danimarka'lı yerleşim yeri haline getirdi. Mercia'nın güney kesimleri ise vasal bir krallık haline getirildi.

²⁴⁶ Lyon, 1994: 41.

²⁴⁷ Brink, 2008: 342.

²⁴⁸ Lyon, 1994: 42; Downham, 2007: 68; http://www.berkshirehistory.com/articles/reading_vikings.html (06.06.2014).

²⁴⁹ Anglo-Sakson Kroniği, M.S. 871. <http://www.britannia.com/history/docs/871-78.html> (06.06.2014).

²⁵⁰ Craughwell, 2008: 147.

2.2. Kral Alfred

Vikingler Mercia'da yaptıklarının aynısını Wessex üzerinde de uygulamaya çalıştılar, Wessex krallığını da devirmek istediler fakat burada oldukça ciddi bir direniş ile karşılaştılar. Önce I. Aethelred ordusu ile gelip Vikingler ile savaştı. 871'de birçok savaş gerçekleşti fakat bunlar belirleyici sonuçlar vermedi.²⁵¹ En önemli sonuç Vikinglerin Wessex krallığına bir adım daha yakınlaşması olmuştur. Bu savaşlar sırasında 871 yılı baharında kral Eethelred I. öldü. Onun hiç oğlu olmadığı için kardeşi Alfred kral ilan edildi.

Alfred, Vikinglerin IX. yüzyılda karşılaştıkları en dişli rakip ve en zorlu direnişçiydi. Alfred hükümdarlığı boyunca zaferlerinden çok yenilgileriyle bilinse de, her yenilişinde; orduyu ayağa kaldırıp, güçlendirip Vikinglere tekrar tekrar kafa tutmuştur. Alfred ayrıca yeri geldiğinde veya zorunda kaldığında Danegeld ödeyerek de krallığını tamamen yok olmadan kurtarmaya çalışmıştır. Örneğin 871 yılında yaklaşık on iki savaştan sonra Vikinglere Danegeld ödemiştir ve Vikingleri ülkesine saldırmaktan vazgeçirmiştir. Bunun üzerine Vikingler aldıkları yüklü miktardaki Danegeld ile Wessex'i terk edip, saldırılarını kuzey İngiltere'ye kaydırmıştır. Buradaki faaliyetleri sonunda Northumbria ve East Anglia topraklarını Dan yerleşimine çevirmişlerdir.

874'te Büyük Viking Ordusu Thames vadisinde tekrar görüldü ve kış kampını Cambridge'de kurdular.²⁵² Bu sefer Vikinglerin idaresinde Guthrum vardı.²⁵³ Guthrum, yukarıda da belirtildiği gibi önemli bir karakterdi. Guthrum Thames vadisini işgal etti. Daha o denemde önemli bir ticaret merkezi olan Londra'ya kadar uzanan Thames vadisi, güney İngiltere'nin atardamarı konumundaydı. Thames vadisini kontrol ediyor olmak, Vikinglere Wessex'i ele geçirmek için stratejik bir avantaj sağlıyordu. Guthrum'un ordusu güneye hareket etti ve Wessex topraklarını yağmalamaya başladı, savunmalı kamplar kurdu ve Exeter limanına saldırdı. Wessex'i yağmalayan bu Viking ordusuna, İngiltere'nin güney kıyılarında işgal eden başka bir grup eşlik ediyordu. Yani denizden ve karadan koordine bir operasyon gerçekleşiyordu. Amaçları, İngiliz kralına diz çöktürüp *Danegeld* ödetmek ve Viking deniz krallarının üstünlüğünü kabul ettirmektir. Fakat Alfred, Edmund veya Ælla gibi yapmadı. Vikinglere karşı verdiği önceki mücadelelerden Vikingleri direk karşısına almamayı öğrendi.

²⁵¹ Bu savaşlar: Reading Savaşı (04 Ocak 871), Basing Savaşı (22 Ocak 871), Marton Savaşı (22 Mart 871).

²⁵² Sawyer, 1997: 56.

²⁵³ Ivar ve Halfdan farklı yöne doğru gitmişlerdi. Ivar İrlanda'da öldürüldü, Halfdan da kuzeye, İskoçya'ya doğru gitmiş ve 850'lerde o da ortaldan kaybolmuştur. Bu ikisinden sonra Guthrum ordunun komutasını eline almıştır. Onunla beraber gelişen olaylar İngiltere'deki Büyük Viking Ordusu'nun değişen yapısına güzel bir örnektir.

Vikinglerin tipik bir savaş stratejisi vardı ve bu İngilizlere karşı oldukça başarılı oluyordu. Vikingleri avantajlı hale getiren birçok stratejileri vardı. Gemileri, kullandıkları baltalar, uzun kılıçlar, mızraklar; giydikleri kıyafetler, miğferler... Hepsi onları avantajlı duruma sokuyordu fakat burada önemini vurgulamak istediğimiz taktik ‘‘Kalkan Duvarı’’ taktiğidir.²⁵⁴ York’ta bunu yaptılar, Mercia krallığına karşı ve I. Aethelred’e karşı bu taktiği uyguladılar. Birçok İngiliz ordusu Vikinglere karşı büyük hezimetlere uğramıştı. Alfred bu hatayı yapmadı. Vikinglere karşı verdiği savaşlarda onların saldırılarını nasıl yaptığını iyi görmüştü ve Vikingleri mağlup etmenin tek yolunun onları stratejik olarak yıpratmak olduğunu biliyordu. Böylece birkaç yıl boyunca stratejik savaşlar yapılmıştır. 875’te Wessex’te bir saldırı daha gerçekleştirildi. İki yıllık baskı sonuç vermedi. 877 güzünde Guthrum sonunda Wessex’i terk etmeye karar verdi ve Gloucester’deki kış kampına gitti. Gloucester o tarihlerde Mercia krallığının güneybatı kısmında önemli bir politik merkez olmaya başlamıştı.²⁵⁵

12 Ocak 878’de Viking ordusu, Wessex’e üçüncü bir saldırı gerçekleştirmek için Gloucester’daki kış kampından hareket etti. Sürpriz bir saldırı gerçekleştiren Vikingler bu sefer başarılı oldular denilebilir.²⁵⁶ O sırada Chippenham’da bulunan Elfred bu saldırıda neredeyse Vikinglere yakalanıyordu, son anda kaçmayı başardı ve Athelney’de saklandı.²⁵⁷ Alfred’in ordusu tamamen dağılmıştı.²⁵⁸ Guthrum bu sefer Wessex’i ele geçirecek gibi gözüküyordu. Olay Anglo-Sakson Kronikleri’nde de geçmektedir.²⁵⁹ Fakat Alfred hala

²⁵⁴ Kalkan Duvarı (*Skjaldborg*): Bu taktikte Viking savaşçıları, sıkı bir şekilde, kalkanları üst üste, yan yana gelecek şekilde dizilerek güçlü bir kalkan duvarları oluşturup altına giriyorlardı. Bu şekilde sıkı bir savunma oluşturup Vikingleri saldırıya zorluyorlardı. Karolenj İmparatorluğu’nda da uzun süre savaşıp büyük tecrübeler kazanmış savaşçılar çoğunlukla bu saldırıları geri püskürtüyorlardı. İngilizler dağınık bir halde geri çekilirken Vikingler tüm güçleriyle saldırıp İngilizleri mağlup ediyorlardı (Chartrand vd., 2006: 94,95) Eskiçağlardan beri farklı medeniyetler tarafından çeşitli şekilleri uygulanmış bu taktik daha sonra İngilizler tarafından da kullanılacaktır. Özellikle 1066’daki Hasting Savaşı’nda Anglo-Saksonlar da bu taktiği kullanmıştır. Bayeux Tapestry’den bir detayda bunu görebiliriz. (Bkz. Şekil 60). (Hooper ve Bennett, 1996: 44).

²⁵⁵ Sawyer, 1997: 56.

²⁵⁶ Hooper ve Bennett, 1996: 23.

²⁵⁷ Alfred’in bu kaçırs sırasında başından geçtiği anlatılan bir hikâye oldukça meşhurdur, İngiliz öğrencilerinin Alfred hakkında en çok bildiği hikâyelerden birisidir. Şöyle ki; Alfred Vikinglerden kaçarken Somerset’te ormana saklanır. Burada İngiliz bir köylü kadın Alfred’i üstü başı çamurlu bir halde görür ve onu evine alır. Alfred’i evine alan kadın ona kek yapmakta olduğunu, kendisi dışarıda ineği sağarken onun gözünün keklere olmasını söyler. Zihnini meşgul eden daha önemli şeyler olan Alfred kekleri çevirmeyi unuttur ve kekler ocakta yanar. Misafir ettiği adamın kral Alfred olduğunu bilmeyen kadın, keklerin yandığını görünce Alfred’i ‘‘Seni tembel adam! Yemek istiyorsun ama bir iş yapmıyorsun’’ diye azarlar, hatta bazı kaynaklara göre ona sopayla vurur. Alfred kibarca eleştiriyi kabul eder ve ‘‘Evet Madam, benim hatam’’ der. Alfred burada kendisinin aslında bir kral olduğunu kadına söylemez (bkz. Şekil 61). Bu gerçekten ilginç bir halk hikâyesidir. Hikâye farklı şekillerde yorumlanmıştır. ‘‘Erkekleri mutfağa sokmayın!’’ mesajının dışında muhtemelen yanan kek, Wessex krallığını temsil ediyordu, zarar gör dü, yandı ve Alfred buna karşı dikkatsizdi veya burada kralın tevazusu, alçakgönüllülüğü dile getirilmek istenmişti.

²⁵⁸ Downham, 2007: 63.

²⁵⁹ Anglo-Sakson Kroniği, M.S. 878. <http://www.britannia.com/history/docs/871-78.html> (06.06.2014).

direniyordu. Alfred bahar ayında tekrar bir ordu kurdu ve Vikingler ile tekrar karşılaştı. 6-12 Mayıs 878'de gerçekleşen Edington Savaşı'nı Alfred kazandı. Bu savaş Wessex'in, dolayısıyla İngiltere'nin bağımsızlığını kurtaran savaş olmuştur.²⁶⁰ Vikingler bu yenilgiden sonra 878'in sonlarında İngiltere'yi terk edip Frankların üzerine gideceklerdir²⁶¹ (Bkz. Şekil 54). Edington Savaşı, Wedmore antlaşması ile son buldu. Bu antlaşmanın iki çok önemli maddesi vardı. Birincisi; Viking ordusu önceden fethettiği topraklara geri dönecek. Bunlar; Mercia'nın büyük bir bölümü, Northumbria, East Anglia. O anda Londra'yı da ellerine bulunduruyorlardı. Alfred Vikinglere bunu yapmaları için Danegeld ödemeyi kabul etti. Alfred Vikinglerin yaptıkları fetihlere saygı duymaya karar verdi, diğer taraftan ikinci önemli madde; Vikingler Vaftiz olmayı kabul edecekler ve Wessex'in bağımsız bir krallık olduğuna saygı gösterecekler. Alfred burada kesin bir başarı kazanmıştır diyebiliriz. O, adada kalan tek İngiliz kraldı. Alfred bu savaştan ve antlaşmadan sonra "Büyük, The Great" ünvanını aldı.

Wedmore antlaşmasından sonra Vikingler geri çekildiler ve önceden fethettikleri ve topraklarını işlemeye başladıkları East Anglia'ya geri döndüler. Kısa bir süre sonra da Viking ordusu, Frank İmparatorluğu'nun zenginliklerini yağmalamak için Manş'ı geçip Karolenj topraklarına gittiler. 885 yılında Guthrum, Wedmore antlaşmasını bozmaya kalkıştı fakat başarılı olamadı. Bu olanlar üzerine antlaşma bir süre askıya alındı. Alfred, bu antlaşma sayesinde toparlanmak için zaman kazanmış, bu zaman içinde Viking saldırılarına maruz kalmadan ülkesini kuvvetlendirmişti. Bu süre içinde Alfred, hem Danların saldırılarını kontrol etti hem de krallığını düzenledi, toparladı.²⁶² Alfred, antlaşmadan dokuz yıl sonra, 887'de Londra'yı ve güney kısımları geri almayı başardı ve Londra'yı ve Mercia'nın bir kısmını krallığına katmak için antlaşmayı tekrar görüştü. Bu görüşme sonucunda barış maddelerini yeniledi ve Vikinglerle sınırlarını belirledi. Vikinglerin yerleşip tarıma başladığı topraklar daha sonra "Danelaw" olarak anılacaktır.

Alfred eski gelenekleri ve kendi tecrübelerini bir araya getirerek oldukça etkili ve kalıcı bir ordu kurdu; vergiler bağlattı, krallığı vilayetlere ayırdı ve bu vilayetlere askerliği zorunlu hale getirdi.²⁶³ Alfred, eyaletlerde bir tür tımar sistemi uyguladı. Belirli büyüklükteki her bir toprak parçası, Viking saldırılarına karşı korunmak için belirli sayıda asker beslemek zorundaydı. Alfred, Kentleri surlarla çevirme, yollar ve köprüler yapma konusunda da büyük

²⁶⁰ Brink, 2008: 342.

²⁶¹ Vikingler bu çıkarmalarında Franklar üzerinde oldukça yıkıcı etki bırakmışlardır. Özellikle 885 yılındaki Paris kuşatması Karolenjler üzerinde yıkıcı etki yapmıştır. Konuya çalışmamızın ilgili kısmında değinilmiştir.

²⁶² Fitzhugh ve Ward, 2000: 131.

²⁶³ Bugün özellikle güney İngiltere'de var olan idari bölgeler sisteminin kökü Alfred'in yaptığı bu reforma dayanır.

emek sarf etmiştir. Karolenj İmparatoru Dazlak Charles'ın reformlarının aksine Alfred'inkiler işe yaramıştır. Alfred, krallığını neredeyse yıkan Vikinglere karşı zafer kazanmanın yolunu bulmuştu: Vikinglerin hareketliliğini ve erzaklarını engellerseniz krallığınızı yıkamazlar.

Alfred'in donanma kurma çabaları da olmuş fakat bu hususta başarılı olamamıştır. Büyük gemiler (*longship*) yapmaları için Frisia'dan ustalar getirtmiş fakat asla Viking gemilerine karşı avantajlı konuma geçememiştir. Yani onun reformlarının donanma kurma kısmı başarılı olmadı ancak krallığı baştan aşağı düzenleme kısmında oldukça başarılı oldu. Bu reformlar dini ve kültürel hayatta da canlanmaya yol açtı. Alfred'in kendisi birkaç önemli klasik eseri İngilizce'ye çevirmiştir.²⁶⁴ Bunu hem meşruluğunu arttırmak hem de dini ve kültürel hayatı geliştirmek için yapmıştır.

Yeni Viking ordusu ortaya çıktığında²⁶⁵ Wessex'e tekrar saldırmışlardır. Bu Vikingler de Guthrum'un stratejisini kullandılar. Fakat Alfred bu orduyu çoğunlukla Danegeld ile; büyük toprak kayıplarına uğramadan topraklarından uzaklaştırdı. Bazıları East Anglia'ya gitti, bir kısmı da kıta Avrupa'sına geri döndü. Böylece Wessex, Vikinglerin 865'ten sonraki bu ikinci büyük saldırısını da atlattı.²⁶⁶

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki; Alfred, Dazlak Karl'ın Batı Frankia'da çok yapmak istediği fakat başarılı olamadığı reformları gerçekleştirdi ve sonucunda da Vikinglere karşı krallığını yıkılmaktan kurtardı. Wessex daha kompakt bir yapıya sahipti, Alfred, Dazlak Karl'dan daha iktidarlı bir idareciydi. Vikinglerin ordusu İngiltere'yi fethetmedeki askeri başarılarıyla "Büyük" lakabını hak ediyorsa; düşmanları Alfred de aynı şekilde "Büyük" lakabını hak etmiştir. Alfred, IX. yüzyıl İngiltere kralları içinde tek başına Vikinglerin eşkıyalıklarına karşı direnmiş, krallığı tekrar düzene sokmuş, Vikingleri geri püskürtüp onlara boyun eğdirmiş ve bir yüzyıldan kısa bir süre içinde kurulacak olan İngiliz krallığının temellerini atmıştır.

2.3. Danelaw

Danelaw kelimesi, İskandinavlıların IX. ve X. yüzyıllarda fethedip yerleştikleri kuzey ve kuzeydoğu İngiltere'deki bölgeyi tanımlamak için kullanılır. *Danelaw* ismine ilk

²⁶⁴ En önemlisi Boethius'un (480-524) *Consolatione Philosophiae*, Felsefe'nin Tesellisi adlı eseridir.

²⁶⁵ 890'ların başlarında. Bunlar Karolenj İmparatorluğu topraklarında icraat gösteren Vikinglerdi.

²⁶⁶ Campbell, C., Clarke, H., Page, R. I. ve Price, N. S., (ed. Campbell), 1994: 131,132.

olarak York başpiskoposu Wulfstan²⁶⁷ tarafından 1002-1008 yılları arasında yazılan, ‘‘Edward ve Guthrum’un Yasaları’’ adlı eserde rastlanmıştır. Eserde isim, (*Denoe Lage*).²⁶⁸ ‘‘Dan kanun ve geleneklerinin işlediği yer’’ olarak geçer. Bu bölgede Danların yasaları, İngiliz Hukuku’nun (*English Common Law*) temellerini atan kişi olarak görülen kral II. Henry’ye (saltanat 1154-1184) kadar sürmüştür. Yani adada Dan hukukunun geçtiği yer ayrı, İngiliz hukukun geçtiği yer ayrıydı.²⁶⁹ Dan hukukunun hüküm sürdüğü *Danelaw*, kuzeyde Güney Northumbria (York ve civarına kadar olan bölge), orta kuzey topraklar (Mercia’nın kuzey yarısı ‘*Beş Kent – Five Boroughs*’ Bu kentler: *Derby, Leicester, Lincoln, Nottingham ve Stamford*) ve East Anglia’dır. Tüm bu topraklar bugün yaklaşık İngiltere’nin yarısıdır (bkz. Şekil 55). Londra’dan başlayıp kuzeyde Chester’e kadar olan çizgi ise güney sınırını oluşturur.²⁷⁰ Yukarıda belirtildiği üzere *Büyük Viking Ordusu, Edington Savaşı*’nda Alfred’e boyun eğince savaşın sonunda *Wedmore Antlaşması*’nı imzalamak zorunda kaldı. Bu antlaşmadan sonra Vikinglerin bir kısmı ana kıtaya, Frankların üzerine, bir kısmı da İngiltere’de Wessex topraklarından daha kuzeye gittiler ve bölgede yoğun bir Dan Viking nüfusu meydana geldi. Yani *Wedmore Antlaşması*, *Danelaw*’ı şekillendiren antlaşma olmuştur.²⁷¹ 865 yılında Ivar ve Halfdan idaresindeki büyük bir Viking grubunun Karolanej İmparatorluğu topraklarından gelmesiyle Britanya’da büyük Viking işgali dönemi başlamıştı. East Anglia, Mercia ve Northumbria krallıklarını mağlup eden Vikingler, Wessex kralı Alfred önderliğindeki direnişe boyun eğmek zorunda kalmış ve nihayet 878’de *Wedmore Antlaşması*’nı yapmıştı.

Önceden de belirttiğimiz gibi Vikinglerin İngiltere’deki yerleşimleri ve dönüşümleri ile Frankların topraklarında kurdukları Normandiya arasında bazı benzerlikler vardır. Fakat ayrıca ciddi farklar da mevcuttur ve bu farklar, benzerliklerden çok daha önemlidir.

Danelaw meselesini anlamamız için cevap aramamız gereken iki önemli soru vardır: Birincisi, yerleşimin yapısı ile ilgili olan, ne kadar Dan’ın İngiltere’ye yerleştiği, sayılarının ne olduğu, yerleştikleri bölgelerdeki kültürel ve dilsel etkilerinin neler olduğu; ikincisi ise: Neden İngiltere’ye yerleşen bu Dan Vikinglerin Normanların Fransa’da yaptıkları gibi bir tür krallık veya eyalet, düklük kurmakta başarısız oldukları sorusudur. Çünkü *Danelaw* toprakları, nihayetinde Alfred’in halefleri Wessex krallarının eline geçecektir ve Danlar

²⁶⁷ <http://www.oxforddnb.com/view/article/30098> (05.06.2014).

²⁶⁸ Brink, 2008: 375.

²⁶⁹ Holmen, 2003: 75

²⁷⁰ Brink, 2008: 376.

²⁷¹ Holman, 2003: 75

buradaki hakimiyetlerini kaybedeceklerdir. Nitekim Alfred'in oğlu Edward (İng. Edward the Elder), yazıtlarda ve sikkelerde kendini meşru bir şekilde '*Rex Totius Brettaniae*', yani 'Tüm Britanya'nın Kralı', veya '*Rex Anglorum*' yani 'Ang'ların (İngilizlerin) Kralı' olarak betimlemektedir. Bu oldukça önemli bir noktadır. Çünkü Büyük Viking Ordusu'nun 865-878 yılları arasındaki büyük başarısına ve sonucunda İngiltere'de oluşan yoğun Viking yerleşimine bakıldığında bölgede çok daha etkili bir İskandinavyalı krallığı kurulmuş olabileceği düşüncesi oluşmaktadır fakat tuhaftır ki bu oluşmamıştır.

Öncelikle İngiltere'deki Dan yerleşiminin yapısına bakalım: Bu toprakların ayrımında iki belirleyici dönem yaşanmıştır. 874-75'te Büyük Viking Ordusu'nun kuzey kolunu yöneten Ragnar Lodbrok'un oğlu Halfdan, Northumbria'nın güney bölgelerinde büyük bir toprak bölümü yaptı. Fethettikleri toprakları aileleriyle gelip yerleşebilsinler diye Viking savaşçılar arasında taksim etti. İkinci olarak Guthrum tarafından oluşturulan yerleşimler var. Guthrum, yukarıda değindiğimiz gibi erken 870'lerde Büyük Viking Ordusu komutasında Wessex'i fethetmeye çalışan komutandı. Bu taksim ise; beş ana ticaret kenti olan '*Beş Kent – Five Boroughs*' olarak bilinen, Mercia krallığının kuzey kısımlarını oluşturuyordu. Bu kentler, (Derby, Leicester, Lincoln, Nottingham ve Stamford) Dan idaresi altında önemli ticaret kentleri olmalarının yanında darphane kentleri olarak da biliniyorlardı. Ayrıca East Anglia'da da toprak taksimi vardı. Guthrum bu taksimleri gerçekleştirmeye muvaffak oldu çünkü o, 878'deki Wedmore Antlaşmasından sonra Wessex kralı Alfred'in vaftiz babalığında vaftiz edildi ve vaftiz ismi *Æthelstan* adı altında hizmet etti.

870 ve 880'lerde gerçekleşen bu yerleşim hareketleri oldukça geniş toprakların Dan Vikinglerinin İngiltere'de uzun süre kalıcı olmalarının temelini attı. Çalışmalar gösteriyor ki Danlar; yerleştiği yerlerde, özellikle Beş Kent (*Five Boroughs*) gibi belirli bölgelerde tam olarak yerleşime açılmamış alanları da kuşatma eğilimindeydiler.²⁷² Özellikle kuzey İngiltere'nin bazı bölgelerinde Vikingler geniş sayıda halkı toprağından mahrum etmek zorunda kalmadan hâkimiyet sağladılar. Yerleşimler ile ilgili ikinci önemli nokta, çok sayıda İskandinavyalının adaya taşınmasıdır (çoğunlukla Danlar). Sayılar konusunda hala tartışmalar vardır. IX. ve X. yüzyıl boyunca 20.000-30.000 arasında Dan halkı Danelaw'a gelmiştir denilebilir. Araştırmacılara göre İngiltere'ye gelenler sadece savaşçı gruplar değil, aynı zamanda aileleri, köleleri vs. idi. Bunu ileri süren tarihçilerin oldukça geçerli sebepleri vardır. En ikna edici olanı; İngiltere'ye gelenlerin, Normandiya'da bir süre sonra Fransızca konuşan

²⁷² Richards, 2005: 63.

Vikinglerin aksine dillerini koruyabilmesi ve üstelik İngilizce'ye de büyük etki etmesidir: Yani yerel kültüre uymak yerine onu derinden etkilemişlerdir ve bu da ancak ciddi bir İskandinavyalı nüfusunun İngiltere'ye gelip uzun süre yerleşmesiyle mümkün olmuştur.²⁷³ İstatistikler tartışılabilir fakat şurası kesindir ki bölgede ciddi bir Dan nüfusu vardı ve İngiltere'nin bu bölgesinde, Normandiya'dan veya İrlanda'dan çok daha büyük etki bıraktılar. Bu etkilere bakacak olursak:

2.3.1. Vikinglerin İngilizce'ye Etkileri

Öncelikle çok sayıda Danca kelime İngilizce'ye geçmiştir. Modern İngilizce'de bile Danca'dan geçen en az 600 kelime vardır. Bu bahsettiğimiz modern İngilizce XVI. yüzyılda değişime uğrayan İngilizce'dir. Bu tarihin öncesinde çok daha fazla olduğu muhakkaktır. Günümüz İngilizce'sine geçmiş olan Danca kökenli kelimeler türemiş kelimeler de değildir. Bunlar, *husband, fellow, law, outlaw, knife, egg, race, thrift, window, sister* gibi oldukça temel ve yaygın olan kelimelerdir.²⁷⁴ Örneğin bütün 'sk-' ile başlayan kelimeler İskandinavya kökenlidir: *skirt, ski, sky* gibi. Danca diyalektinden gelen tüm bu kelimelerin yanında ayrıca anlamlarının Danca sözcüklerle modifiye edildiği birçok Anglo-Sakson kelime mevcuttur. *Dream* kelimesi bunlara güzel bir örnek olabilir.²⁷⁵ Diğer taraftan İngilizce'deki zamirler de eski Nors dilinden etkilenmiştir. Mesela 3. çoğul şahıs eki Danca forma sahiptir. *They, them* ve *their* zamirleri, 3. Çoğul şahısları 3. Tekil şahıstan ayırmak için eski Nors dilinden İngilizce'ye uyarlanmıştır.²⁷⁶ Anglo-Sakson yazınsal dilinde bunlar önceden kullanılmıyordu. Bunlar kelime haznesindeki önemli değişimlerdir. Bunun yanında şekilbilimde ve dilbilgisinde de önemli değişimler yaşanmıştır. Eski Nors dili ile eski İngilizce'nin birbirlerine yakın diller olması bu duruma yardımcı olmuştur muhakkak.

Şunu belirtmek gerekmektedir: Standart İngilizce'ye geçtiğini dile getirdiğimiz kelime sayıları orta İngiltere diyalektine dayanan istatistiklerdir. Bu bölge Danelaw etkisinde, İskandinavya etkisinde kalmamıştır. Humber'ın kuzeyindeki bölgelerin (*Northumbria, Nort of the Humber*) İngilizce diyalektlerine veya İskoç İngilizce'sine yahut kuzey Britanya'nın adaları Shetland ve Hebrides'de konuşulan İngilizce'ye baktığımızda, İskandinavya kökenli

²⁷³ Wernick, 1979: 73.

²⁷⁴ Holvik, 1910: 70.

²⁷⁵ Eski Nors dilinde *draumr*, Eski Sakson dilinde *drom* olan kelime zamanla *dream* halini almıştır. <http://www.etymonline.com/index.php?term=dream> (13.06.2014).

²⁷⁶ Lyon, 1994: 82.

kelimelerinin muazzam sayıda olduğunu görürüz. Bu kelime geçişleri, İskandinavya'dan Britanya'ya oldukça önemli bir göç hareketinin yaşandığının bilgisini veriyor. Burada tekrar belirtmek gerekir ki İngiltere'deki durum Fransa'dakinden oldukça farklıydı. Fransa topraklarında Danca kelimeler, özellikle uzun kelimeler oldukça değişikliğe uğradı. Aynı şey İrlanda ve Rusya için de geçerlidir. Buralarda İskandinavya kökenli kelimeler o bölgelerin temel kelime haznesini ciddi manada etkilememiştir. Fakat İngiltere'de, İngilizce üzerinde çok etkili olmuştur.²⁷⁷ İngilizce üzerindeki eski Nors dilinin etkisini ölçmenin en etkili yolu yer adlarına bakmak olacaktır. Bu kelimelerin sayısı ile ilgili kesin bir bilgi vermek mümkün değildir. Ancak şurası gerçektir ki; Danların iskân ettiği Kuzey İngiltere'deki birçok yer adı Danca kökenlidir. Özellikle *Winthorpe* gibi *-thorpe* ile ve *Grimby*, *Rugby*, *Selby*, *Barnby*, *Sotheby*, *Derby*, *Whitby*, *Aislaby*, *Balby* gibi *-by*, ile biten yer adları örnek verilebilir.²⁷⁸ *-By* soneki eski Nors dilinde 'çiftlik' veya 'köy' anlamlarına gelmektedir.²⁷⁹ Bu durumda örneğin *Grimby* "Grim'in köyü" anlamına gelir.²⁸⁰ Sadece Yorkshire'de *-by* ile biten 210 yer adı vardır; Lincolnshire'da 220 adet Eski Nors kökenli yer adı bulunmaktadır.²⁸¹ Kuzey İngiltere'deki coğrafi adları ile ilgili oldukça detaylı araştırmalar mevcuttur. Bu araştırmalar kuzey İngiltere'de özellikle York ve civarında, orta İngiltere'de ve East Anglia'da oldukça yoğun bir İskandinavyalı yerleşimini gösteriyor. İskandinavya kökenli yer adları en çok Nottinghamshire, Leicestershire, Lincolnshire ve Yorkshire'da görülür.²⁸² Bu yer adları gösteriyor ki bölge Danlar tarafından yoğun olarak yerleşime maruz kaldı ve Danlar bu bölgelere çeşitli Danca isimler verdiler ve bu isimler günümüze kadar ulaştı. Bu isimlerin listesi uzayıp gidebilir. Yani günümüzde bir İngiliz, İskandinavya kökenli kelimeler olmadan gelişemez (*thrive*), veya hasta olamaz (*ill*), hatta ölemez (*die*) bile; onlar ekmek (*bread*) ve yumurta (*egg*) gibi günlük ihtiyaçlarını karşılayamazlar.²⁸³ X. ve XI. yüzyıllarda iki kültür arasında dil karışımı ile birlikte yoğun bir ırki karışım da meydana geldi ve büyük bir melezlenme oldu.

²⁷⁷ Sawyer, 1997: 64.

²⁷⁸ Fitzhugh ve Ward, 2000: 131; Richards, 2001: 186

²⁷⁹ Wernick, 1979: 73

²⁸⁰ Campbell, C., Clarke, H., Page, R. I. ve Price, N. S., (ed. Campbell), 1994: 134.

²⁸¹ Richards, 2005: 63.

²⁸² Brink, 2008: 377

²⁸³ Eski Nors Dili'nde Thrive, thrifast ; ill, illr ; die, deyja; bread, braud; egg, ey. <http://dictionary.reference.com/> (16.06.2014).

2.3.2. İdari alandaki etkiler

Tek başına dil ile ilgili bu bilgiler bile bize gösteriyor ki; bahsettiğimiz Danlar, İngiltere'ye küçük askeri kamplar şeklinde veya savaşçı, yağmacı gruplar şeklinde değil; daha çok belirli bir varlığa sahip çiftçi, tüccar olarak yerleştiler (Eski Nors dilinde *Dreng* olan kelimenin Anglo-Sakson dilinde kullanılan şekliyle *thegn*), Tarımla, hayvancılıkla, ticaretle uğraştılar. Bu etkiler sadece dil ile sınırlı değildir: İskandinavyalılar dilleri ile beraber kendi kanunlarını da getirdiler ve bunları İngiltere'de uygulamayı bildiler.²⁸⁴ Danelaw'ın Anglo-Saksonlar üzerindeki oldukça önemli olan bir etkisi ise X. ve XI. yüzyıllarda İngiliz krallığını idari anlamda derinden etkilemesidir. Bu etkilere birkaç örnek verelim:

Yukarıda değindiğimiz gibi Dan ve Norveçli Vikingler İngiltere'yi işgal ettiklerinde kültürlerini, tarihlerini, dinlerini ve hukuklarını da beraberinde getirdiler. Ve yine önceden belirttiğimiz gibi İskandinavya'dan İngiltere'ye getirilen bu kanunlar bütünü Danelaw olarak anılmaya başlandı ve Danların yaşadığı bölgeye de ismini verdi.²⁸⁵ Danlar fethedip yerleştikleri bu topraklarda kendi kanunlarını uyguladılar ve bu kanunlar 880'lerden itibaren 1066'daki I. William istilasına kadar İngiltere'deki Dan-İskandinavya idaresinin omurga kemiği olarak geçerli oldu. 1066'daki büyük hezimetten sonra Danların İskandinavya'daki etkileri hızla sönmeye başladı fakat onların Danelaw'da yerleştirdikleri sistemin birçok parçası İngilizler tarafından benimsendi ve bunlar günümüzde bile hala kullanılmaktadır. Bunlardan birisi '*Jüri*' sistemiydi. Danlar İngiltere'de dönemin önemli kentleri olarak görülen köyler, kasabalar kurmuşlardı ve buraları idarede oldukça önemli olan Jüri sistemini kullanıyorlardı. O dönemden günümüze kadar ulaşılmış jüri raporları vardı.²⁸⁶ Bunları günümüzde suçlu birine karşı jüri heyetleri tarafından yazılan iddianameler olarak görebiliriz. İngiliz kayıtlarında jüriye en erken örnek Æthelred II.'in 997'deki Wantage Hukuk Kanunu'dur (*The Wantage Code*). Bu, Danlar tarafından yerleşilmiş olan orta kuzey topraklarındaki Beş Kent (*Five Boroughs*) ile ilgili olan bir yasal sistemdi.²⁸⁷ Bu, önlerine getirilen cinayet, vatan hainliği vs. meseleleri hakkında karar vermek üzere bir araya gelmiş 12 kişilik bir yeminli jüridir. Bu jüri heyeti uygulamasının kökeni, İngiltere'deki Danlar tarafından geliştirilen İskandinavya jüri modeline dayanmaktadır. Bu sistem özellikle I. William ve onun halefleri olan Norman krallar tarafından sıkça kullanılmıştır. I. William

²⁸⁴ Wernick, 1979: 74

²⁸⁵ Wernick vd., 1979: 73.

²⁸⁶ Wernick, 1979: 74.

²⁸⁷ Brink, 2008: 376.

jüriyi Anglo-Saksonlardan idari bilgi toplatmak için kullanmıştır. Jüriyi kullanarak edindiği bilgilerden *Domesday Kitabı*'nı oluşturmuştur.

Danelaw'ın İngiltere'ye bir diğer idari etkisi ise; eyaletlerin veya idari bölgelerin (*county* veya *shire*) idari birimlerine ayrılmasıdır. İngiliz kontrolünde kalan Güney Mercia ve Wessex bölgelerinde coğrafya *hundreds* olarak adlandırılan kısımlara ayrılmıştı. İngilizler bu sistemi Danlardan almışlardır. Uygulamanın bir diğer adı da *Wapentake*'dir ve bu kelime eski Nors dilindeki *vápnatak*'tan gelir.²⁸⁸ Weapon taking, silah alma anlamına gelen kelime muhtemelen İskandinavya *thing*'lerinde görülen seçim şekline dayanır. Bunda onay işareti olarak silahınla kalkanını döversin. Bu, muhtemelen çok eski bir kral seçme yöntemi idi. İngiliz idari sisteminde bu isimle o eski gelenek yaşatılır. Ayrıca York gibi büyük *thing*'ler de bölümlere ayrılmıştı. Bunlara '*riding*' adı verilir ve kelime eski Nors dilindeki *þriding* veya *þriding*'den gelir. Kelimenin anlamı '*üçüncü bölüm*'dür. Bu etkinin örneklerini çoğaltabiliriz.

Tüm bunlar gösterir ki; Anglo-Dan yerleşimciler iki, üç nesil içinde sayılarından, zenginliklerinden, toplumdaki statülerinden dolayı bu yeni geldikleri toprakların dilini ve geleneğini değiştirmeyi başaramamışlardır. Bu durum ilerde göreceğimiz gibi İrlanda'da yaşanmamıştır ve yukarıda gördüğümüz gibi Normanlar'da da yaşanmamıştır. Normanlar daha çok Karolenj kurumlarını kendileri almışlar ve Frank dilinden etkilenmişlerdir. Fakat Danlar, İngiltere'de İngilizler ile iyi kötü bir arada yaşayabilmeyi öğrenmişler ve hiçbir zaman istikrarlı bir devlet kuramamışlardır. Normanların Rollo liderliğinde kurduğu güçlü Norman Dükluğu gibir bir oluşum ortaya çıkaramamışlardır. Danlar İngiltere'de birleşip bir devlet kurmak yerine aralarında veya Norveç'teki veya İrlanda'daki diğer Viking kuzenleriyle sürekli kavga halinde olmuşlardır.²⁸⁹

İngiltere'ye yerleşen bu Anglo-Dan halk, varlıklı olduklarından dolayı bir süre sonra kuzey İngiltere'nin yerel elit tabakası haline geldiler. Alfred'in halefleri, Danelaw'ı tekrar ele geçirip Wessex'e bağlı bir bölge haline geçirmeye, bölgeyi Wessex'e entegre etme çabaları sırasında fark ettiler ki bu bölgeleri idare etmenin tek yolu bu Anglo- Dan elit tabakadan yardım almak, onlarla uzlaşmaya varmaktır. İşte burada önemli nokta şudur ki; Danelaw'dan alınan bu idari kurumların İngiliz krallığında yaşamasının nedeni İngiliz krallarının (Wessex kralları) kendilerinin İngiliz topraklarının çoğunun İskandinavya etkisinde olan topraklar

²⁸⁸ Brink, 2008: 375

²⁸⁹ Wernick, 1979:75.

olduğunu görmeleri ve bu bölgeleri kontrol etmenin tek yolunun bu insanlardan yardım almak ve onların kurumlarına saygı duymak olduğunu idrak etmeleridir.²⁹⁰

Görüldüğü üzere Vikingler İngiltere’de her anlamda büyük izler bırakmışlardır. VIII. yüzyıldan itibaren İngiltere üzerinde etkili olmaya başlayan Vikingler Danelaw yerleşimi ile beraber bölgede bıraktıkları kültürel izlerle günümüze kadar kalıcı olmayı başarmıştır.²⁹¹ Adada bir Anglo-İskandinavya kültürü oluşmuştur ve günümüz İngiltere’si de bu kültürün ürünüdür (bkz. Şekil 127). Bu yüzden olaylara Anglo-Sakson bakış açısıyla yaklaşım adada Viking izinin olmadığını iddia etmek doğru değildir. Dönem kaynaklarının (başta ana kaynağımız Anglo Sakson Kroniği olmak üzere) yanlı davrandığını, Anglo-Sakson, daha spesifik anlamda Wessex propogandası yaptığını, olayları yanlı anlattığını unutmamalıyız. Nitekim Vikinglerin kendi dilinden duyacağımız tarihleri yoktur, çünkü onlar kendi tarihlerini yazmamışlardır. Diğer taraftan İngiltere’yi tamamen bu yağmacı, işgalci halklardan ibaret görmek de doğru bir yaklaşım olmayacaktır.

2.3.3. York

Belirttiğimiz gibi Danelaw’ın yayılma alanı bugün, İskandinavya kökenli yer adları ile kolaylıkla fark edilebilir durumdadır. Bugün İngiltere’de, adı köy veya çiftlik anlamlarına gelen *-by* soneki ile biten yerler en çok Viking etkisinde kalmış yerlerdir denilebilir. *-Thorpe* ile biten yer adları sınırdaki toprakları işaret etmektedir: *Bishopthorpe, Towthorpe*. Ayrıca Beş Kent (*Five Boroughs*) adıyla anılan serbest konfederasyon kentleri *-Derby, Stamford, Leicester, Nottingham ve Lincoln-* günümüzde olduğu gibi Danelaw döneminde de önemli kentlerdi. Danelaw’ın önemli merkezlerinden olan Norwich’deki son araştırmalar gösterdi ki IX. yüzyılda kurulan yerleşim hızla gelişti ve önemli bir kent haline geldi. Lincoln’daki kazılar da buranın çok önemli bir ticaret merkezi olduğunu ortaya çıkardı. Bununla birlikte Danelaw’da en çok kazı araştırmalarına maruz kalmış kent, York kentidir (Bkz. Şekil 56). York’daki araştırmalar bize İngiltere’deki Viking yaşantısını anlamamız açısından çok önemli bilgiler sunmaktadır.²⁹² York’ta kazılar on yıllardır yoğun bir şekilde devam etmektedir. Ufak çaplı olarak başlayan kazılar, Viking dönemi York’unun kalbi olan *Coppergate*’teki yoğun

²⁹⁰ Brink, 2008: 375-377.

²⁹¹ Arbman, 1961: 62.

²⁹² Fitzhugh ve Ward, 2000: 131.

buluntularla skalasını daha da genişletti.²⁹³ Bu yerleşim, İskandinavya'daki Hedeby ve Birka'dan bile daha büyüktü. Coppergate yerleşiminde Viking Çağı hakkında önemli bilgiler veren ahşap ev kalıntılarına, dükkânlara, havyan ağıllarına ve bunların içindeki birçok Viking Çağı objesine rastlanmıştır.²⁹⁴

İlk Viking saldırılarının oldukça yıkıcı olduğu bir gerçektir. Fakat 878 yılında *Wedmore Antlaşması* yapıp, 886'da tekrar görüşülüp sınırlar belirlendikten sonra Danlar bu yeni alanlara yerleştiler. York kentini eski Roma kentinin dışında yer alan orijinal Anglo-Sakson yerleşiminden eski Roma yerleşimine taşıdılar.²⁹⁵ York'taki arkeolojik araştırmalar gösterdi ki; York'un sokak modelleri, cadde yapıları eski Roma kentinkine ile birebir aynı. Hatta bölgedeki kazılarda Roma dönemine ait objeler de bulunmuştur.²⁹⁶ Eski Roma kenti Danlar tarafından onarılmış ve Dan yerleşimine açılmıştır. York ismi de Danca *Jorvik* isminden gelmektedir. Yani York Anglo-Sakson veya Roma ismi değil, İskandinavlıların koyduğu bir isimdir ve Vikinglerin bıraktığı yer adlarına bir örnektir.

Dahası, bir İskandinavlı kenti olarak York, X. yüzyılda büyük bir gelişim gösterir. Özellikle ekonomik anlamda büyük bir atılım gerçekleştirmiştir. Kültürel anlamda Vikingler geldikten sonra bir türlü eski Northumbria krallığı dönemindeki haline dönememiştir fakat ekonomik olarak büyük gelişim göstermiştir. Özellikle X. yüzyılda İskandinavlıların geliştirdiği kuzey Britanya ticaretinde York, İrlanda'daki Dublin ile birlikte önemli bir ticaret merkezi konumuna yükselmişti. Bu şehir, tahıl ve diğer gıdaların, metal ürünlerin İngiltere'den İskandinavya pazarlarına, İrlanda pazarlarının ihracatında ana merkez konumuna yükselmiştir. Ayrıca doğu pazarlarından her türlü ürünün (özellikle ipek, gümüş, baharat, cam ürünler vs.) ithalatında da merkezi bir konumda yer alıyordu.²⁹⁷ Buna ek olarak York, X. yüzyılda Kuzey İngiltere'nin ticaret yoluyla Karolenj dünyası ile, özellikle Frisia ile bağlantı kurmasını sağlamıştır.²⁹⁸ Bu dönemde dağılan Karolenj İmparatorluğu'nun üzerindeki feodal devletler (Normandiya gibi) bölgede istikrarı sağlamışlardı. Bu sayede kıta ile ada arasındaki ticaret, York sayesinde tekrar canlanmıştır. York ile kıta Avrupa'sı arasındaki bu ticaret gerçekten oldukça hareketliydi. Bu yine ihraç malları ile ispat edilebilir (York'a ithal edilen ürünlerin haritası için bkz. Şekil 57).

²⁹³ <http://www.archeurope.com/texts/00047.pdf> (25.05.2014).

²⁹⁴ Fitzhugh ve Ward, 2000: 132.

²⁹⁵ Campbell, 2001: 100.

²⁹⁶ <http://www.archeurope.com/texts/00046.pdf> (25.05.2014).

²⁹⁷ York'taki kazılarda bulunan çeşitli objeler için bkz. <http://www.archeurope.com/index.php?page=finds-from-the-coppergate-excavations> (10.06.2014).

²⁹⁸ Campbell, 2001: 100.

Yine bu ticaret hareketliliği sayesinde Kuzey İngiltere'ye yerleşen bu Vikingler, İngiltere'nin bu kısmına, güney İngiltere'de ve Karolenj İmparatorluğu'nda var olan *penny* sikkelerini götürmüşlerdir. Bu peniler kuzey İngiltere'de Viking çağından önce kullanılmıyordu. Yani bir bakıma Vikingler bu yeni vatanlarına güney İngiltere ve Karolenj dünyasının sikkelerini tanıtmışlardır. Ayrıca kendileri de batı Avrupa'nın standart geçerliliği olan paralar basmışlardır.²⁹⁹ Bu sikkeler, bize aynı zamanda yaşanan bazı değişimleri de bildirmektedir. Sikkeler üzerindeki resimlerin çokluğu bize Vikinglerin nasıl değişim geçirdiklerini, kendi geleneklerini ve dinlerini nasıl değiştirdiklerini göstermektedir. Özellikle X. yüzyılda Hiberno-Norse (İrlanda) kralları³⁰⁰ tarafından basılan sikkelerin üzerindeki resimler hem Hıristiyan hem de pagan semboller barındırmaktadır. Genellikle simgelerin bir yüzünde Odin'in Kılıcı, kuzgun, Thor'un Çekici gibi açıkça İskandinavya kökenli olduğu anlaşılan bir sembol (bkz. Şekil 58); arka yüzünde bir haç veya sıklıkla bir yazı -York'un azizi Aziz Petrus'u onurlandıran bir yazı-bulunuyordu.³⁰¹ East Anglia'da da X. yüzyılın başlarında basılmış çok sayıda sikke mevcuttur. Bu sikkeler ile ilgili ilginç olan, Vikinglerin, East Anglia'nın Vikingler tarafından bir ağaca bağlanarak ok yağmuruna tutularak katledilen kralı Edmund'un anısına sikke basmasıdır (bkz. Şekil 59). Yani onu katleden Vikinglerin halefleri ölen kralın adına sikke basıyorlardı. Fakat burada dikkat edilmesi gereken husus; bu durum kesinlikle Vikinglerin tamamen Hıristiyan olduklarını göstermez. Fakat East Anglia'ya yerleşen Danların Edmund'u güçlü, manevi bir karakter olarak görmeleridir. Ayrıca East Anglia'nın onların yeni memleketleri olması ve Edmund'un bu bölgede tanınmış biri olması onun diğer kahramanlarla birlikte onurlandırılmasını sağlamıştır.³⁰²

Hıristiyanlığa geçiş iki veya üç nesil sürmüştür. X. yüzyılın sonlarında Vikingler İngiltere'de Hıristiyanlığa geçmeye başlamışlardır. Bu da büyük oranda Canterbury başpiskoposu *Dunstan*'ın çabaları ve dini reformları sayesinde gerçekleşmiştir. Danları tam olarak Hıristiyan dinine geçirip Hıristiyan İngiliz dünyasına entegre etmek için çok büyük çabalar sarf edilmiştir (bkz. Şekil 128).³⁰³ X. yüzyılın sonunda Vikinglerin çoğu artık Hıristiyanlığın ne olduğunu anlamışlardı ve 1000 yılına gelindiğinde Danelaw'a yerleşmiş olan Danlar artık çoğunlukla Hıristiyan olmuşlardı. Bu, Vikingleri İngiliz krallığı içine entegre etme konusunda atılmış çok büyük bir adımdır. İngiltere'de Dan Vikinglerin

²⁹⁹ Brink, 2008: 377.

³⁰⁰ Bunlar X. yüzyılda çıkan Dublin'den York'a gelen Vikinglerdir.

³⁰¹ Campbell, 2001: 199.

³⁰² Richards, 2001: 189.

³⁰³ Ferguson, 2009: 235-237.

Hıristiyanlaştırılması büyük bir başarı hikayesidir aslında çünkü çok az Viking yerleşiminde bölge halkı Vikingleri bu denli derinden etkileyebilmiştir.

Danelaw'a yerleşen Vikinglere baktığımızda şöyle bir ironiyle karşılaşıyoruz; sadece Vikinglerin değil, orta çağların en iyi denizcilerinden, savaşçılarından olan kişilerin torunları olan bu Vikingler bölgede bir krallık kurmayı başaramamışlardır. Bunda Vikinglerin bu yeni topraklarında yerel halktan oldukça etkilenip yaşayışlarını değiştirmeleridir. Örneğin birçok Dan Viking gemi yapma becerisini dahi kaybetmiştir. Özellikle kasabalarda, kuzey İngiltere'nin kırsal alanlarında yerleşmiş çiftçi, tüccar olan Vikingler sonunda gemi yapımı ile irtibatlarını kesmişlerdir. Hatta bu halklara artık İskandinavlı bile diyemeyiz çünkü onlar Anglo-Dan kimliğine dönüşmüşlerdir, artık İskandinavlı değildiler onlar. Bir diğer önemli nokta ise; X. yüzyıl boyunca, özellikle 925'ten sonra Danimarka'dan veya Norveç'ten İngiltere'ye gelen ciddi bir takviye Viking kuvveti bulunmamaktadır. Bunun çeşitli sebepleri vardır: Vikingler çoğunlukla İrlanda ve İzlanda'ya kaymaya başladılar, erken X. yüzyılda birçok İskandinavlı buralarda aktif olmaya başladılar. Ayrıca ileriki bölümlerde göreceğiz ki İskandinavya'daki krallar, krallıklar kurmak için artık halkları anayurtta tutmaya başlıyorlar.

Vikinglerin İngiltere'de krallık kuramama meselesinde Alfred'in Vikinglere karşı başarısı ve Wessex'i İngiliz gücünün ağırlık noktası olarak güçlendirmesi kilit noktadır denilebilir. Ayrıca Alfred'in oğlu Edward (899-924) ve torunu Aethelstan (924-939) da babalarının arkasından oldukça başarılı olmuşlardır.³⁰⁴ Karolenj İmparatorluğunda Şarlman oğulları konusunda Alfred kadar şanslı değildi ve onun oğullarının yanlış icraatları imparatorluğu parçalanmaya götürdü. Alfred'in bu iki halefi zaman içinde Danelaw'ı kontrolleri altına almayı başardılar. Edward the Elder East Anglia'daki Dan kontrolünde olan bölgeyi küçük bir direnişle ele geçirdi. Beş Kent (Five Boroughs) ve kuzeyi, Humber'e, York'a kadar olan bölge İngiliz hâkimiyetini kabul etti. Humber'in kuzeyi, 920'de Edward'ı York'ta hüküm süren Viking kralının derebeyi olarak kabul ettiler. Yani Edward artık kendini İngiltere'nin kralı olmaya görmeye başladı. Oğlu Aethelstan da kendisini bu şekilde görüyordu.

³⁰⁴ Wernick, 1979: 75.

2.3.4. Danelaw ve İrlanda'daki Vikingler

X. yüzyılın ortalarında önemli bir gelişme meydana gelmiştir. Bu tarihlerde özellikle York'taki Danların, Dublind'e yerleşmiş olan Vikingler ile birleşip, York ve Dublin merkezli bir İskandinavya veya Viking krallığı kurduğunu görüyoruz. Bu oluşumun arkasında oldukça karmaşık politik bir tarih vardır. Bu yeni oluşumda İrlanda'daki Viking yerleşimi zamanla daha domine edici duruma geldi ve çok da etkili olmadı. York da Dublin de İskandinavya yerleşimiydi ve önemli bir diğer ortak noktaları, Kuzey Ticaret Yayı üzerinde bulunmalarıydı (bkz. Şekil 63).³⁰⁵ Ayrıca Dublin'de hüküm süren Nors kralları, 900'lerden itibaren özellikle 917'den itibaren Sigtrygg II. ile birlikte güçlü bir donanma ile İrlanda denizini domine ettiler, Kuzey İngiltere'deki Dan yerleşimlerini ticaret bağları ile Doğu İrlanda'ya daha yakından bağladılar.³⁰⁶ 917'de Sigtrygg II. Dublin'den çıkarak beraberindeki savaşçılarla York'a gitti, York'u kontrolü altına aldı ve burayı kral olarak yönetmeye başladı.³⁰⁷ Önemli olan nokta, Sigtrygg II., İngiliz kralı Edward ve onun oğlu Aethelstan'ın bölgedeki otoritesini kabul etti. Bölgeyi 921'den 927'ye kadar yöneten Sigtrygg II. 927'de öldü ve Aethelstan York'u direkt olarak hâkimiyeti altına aldı.³⁰⁸ Fakat Dublin'deki Norveç kökenli Viking kral, York'taki Danlar üzerinde hakimiyet iddiasında bulundu ve 927'den 954'e kadar Dublin'deki Viking kralları York'a gelip Danelaw'ın kuzey bölgelerini kendi hakimiyetleri altına alma çabaları vardır. 937'de Aethelstan Brunanburh Savaşı'nda Viking güçlerine karşı zafer kazandı. Fakat İrlanda'daki Vikingler Danelaw'ı hâkimiyet altına alma çabalarından vazgeçemediler. Bunu gerçekleştirmeye en çok yaklaştıkları nokta, Dublin kralı Olaf Guthfrithson'un 939'da Aethelstan'ın ölümü üzerine York'u ve Beş Kent'i (*Five Boroughs*) ele geçirip hâkimiyeti altına almasıyla olmuştur.³⁰⁹ Olaf'ın ömrü bu başarısını devam ettirmeye yetmedi ve 941'de öldü. Onun ölümünden sonra Dublind'deki Hiberno-Norse kralları ile York'taki Dan Vikingleri arasında sürekli bir hakimiyet mücadelesi yaşanmıştır. İki sefer Norveç'ten gelen, Norveç'te birliği sağlayan Harald Güzelsaç'ın (*Haraldr hárfagri*) sürgün oğlu prens, *Eiríkr Haraldsson*,³¹⁰ Norveç'ten büyük bir donanma ile geldi ve 947-948 yıllarında York'un kralı olarak hüküm sürdü. Fakat İngiltere kralı Eadred onun bu hâkimiyetini sona erdirdi. Erik'in ölümü üzerine Dublin kralı Olaf Cuaran (*Óláfr Sigtryggsson*) kendini York kralı ilan etti.

³⁰⁵ Campbell, C., Clarke, H., Page, R. I. ve Price, N. S., (ed. Campbell), 1994: 141-142.

³⁰⁶ Brink, 2008: 402.

³⁰⁷ Campbell, C., Clarke, H., Page, R. I. ve Price, N. S., (ed. Campbell), 1994: 142.

³⁰⁸ Fitzhugh ve Ward, 2000: 131.

³⁰⁹ Fitzhugh ve Ward, 2000: 131.

³¹⁰ Norveç'i birleştirip krallık kuran *Haraldr hárfagri*'in (İng. Harald Finehair veya Harald Fairhair) oğlu *Eiríkr Haraldsson*:İng. Erik Bloodaxe, Erik Kanlıbalta.

Fakat 952’de Erik York’ta kontrolü tekrar eline aldı. Erik’ün 954’te ölümü York’taki Nors hâkimiyetinin sonu olarak görülmektedir.³¹¹

Danelaw’daki bu karmaşık politik durumdan şunlar açıkça anlaşılıyor: Öncelikle İngiltere’deki Vikingler (Danlar) İrlanda’dan veya Norveç’ten gelen bu kendilerinden daha maceraperest Vikinglerin hakimiyetlerini kabul etmek zorunda kaldılar. Bu arada bu tarihlerde İngiltere’deki Vikingler Hıristiyanlığı kabul etmişler, artık tamamen yerleşik, belirli sosyal ve ekonomik statülere sahip halklar olmaya başlamışlardır. Bu Vikinglerin çoğu, Hiberno-Norse veya Norveçli Vikinglerdense artık tercihen Hıristiyan-İngiliz kralların hâkimiyetini istiyorlardı. İngiliz krallar, Alfred’in halefleri de bunu idrak ettiler ve yukarıda da bahsettiğimiz gibi Kuzey İngiltere’yi yönetmenin tek yolunun buradaki İskandinavyalı elit tabakanın kanunlarına, geleneklerine saygı göstermek olduğunu bildiklerinden oldukça başarılı strateji izlediler. Danelaw krallığının yıkılmasının, Normandiya gibi başarılı olamamasının en önemli sebebi, özellikle X. yüzyılın ortalarından itibaren Danelaw’daki Danların kendilerinin politik, hukuksal, siyasi çıkarları ve en önemlisi de dini alandaki hislerinin, inanışlarının artık Dublin’deki akrabalarından veya Norveç’ten gelen İskandinavyalı prenslerden çok İngilizlerle oldukça benzer olmasıdır. Çünkü onlar artık Hıristiyanlaşmışlardı. Böylelikle Danelaw sistemi büyük oranda yıkılmış olmuş oldu çünkü Hiberno-Norse veya Norveç krallarına yeterli destek yoktu. 954’ten itibaren İngiltere’deki Danlar, kral Eadred’in hükümdarlığı döneminde, İngiliz kralını kendi hükümdarları olarak benimsediler. Böylece bugünkü İngiltere’nin politik sınırları aşağı yukarı oluşturulmuş oldu. Bu, İngilizler tarafından kazanılmış ciddi bir başarıdır. Çünkü Batı Avrupa’daki devletlerin çoğu Vikingler yüzünden dağıldı, parçalandı, yıkıldı ve küçük parçalara ayrıldı. Fakat Alfred’in oğlu ve torunları tüm İngilizleri bir bütün haline getirip büyük bir krallığın bayrağı altında toplamayı başardılar.³¹² 950’lerdeki bu başarı, Danelaw krallığının İngilizler tarafından hâkimiyet altına alınması gerçekten ciddi bir politik başarıdır. Bugün mevcut olan İngiltere, Vikinglerin saldırılarının ve Alfred ve haleflerinin İngiltere’yi Vikinglerden korumak için kurduğu kurumların bileşiminden oluşmuştur.

³¹¹ Holman 2003: 89.

³¹² Burada önemli bir soru karşımıza çıkıyor: Bu büyük İngiliz krallığı XI. yüzyıldaki Viking istilasını neden kontrol edemedi? [Cnut İskandinavya’dan gelip İngiltere’de hâkim olmuştur (1014-1035)] Bunun birkaç sebebi vardır. Bunlardan birisi Aethelred II.’in hatalı icraatlarıdır. Onun en büyük hatalarından birisi İngiltere’nin kuzeyindeki Danların idareci sınıfı ile ittifak kurmasıdır. Bu Danlar daha sonra İskandinavya’dan Cnut’u İngiltere’ye gelip onları yönetmeye ikna etmişlerdir.

3. VİKİNGLER'İN İRLANDA YAĞMALARI

Vikinglerin İrlanda'ya etkileri ile birlikte İrlanda ile ilişkili coğrafyaları ele almak gerekmektedir. Bu bölgeler modern İskoçya toprakları, Galler ve Kuzey Britanya'nın çeşitli adalarıdır (Man Adası, Hebrides). Vikingler İrlanda'da daha çok güney ve doğu kısımlarında etkili olmuşlar, Galler, İskoçya ve İrlanda Denizi adaları ile sürekli bağlantı halinde olmuşlardır.³¹³ Vikinglerin İrlanda'daki varlıkları iki kısım halinde ele alınabilir. Öncelikle Vikinglerin İrlanda'ya gelişleri ve ilk icraatları, daha sonra özellikle 917'den itibaren kurulan krallıklar.

İrlanda'da Viking Çağı'nın ne zaman başladığını ve bittiğini söylemek oldukça güçtür. Fakat genel olarak süreci 790'lardan 1170'e kadar götürmek mümkündür. Çoğunlukla Norveç kökenli olan İrlanda'daki Vikinglerin politik etkinlikleri X. yüzyılın sonlarında artık sona ermişti. Özellikle 980'deki *Tara Savaşı*'ndan sonra artık Vikingler bölgenin hâkim askeri gücü değillerdi. Bu savaştan sonra İrlandalılar adadaki üstünlüklerini geri kazandılar ve Vikingler onlara İrlanda krallığına vergi vermeye zorlandılar.³¹⁴

Bu bölümde öncelikle Vikinglerin İrlanda'ya saldırılarının ve bölgeye yerleşmelerinin³¹⁵ tarihini ele alacağız. Bu kısım daha çok IX. yüzyıldaki gelişmeleri kapsayacaktır. Daha sonra X. yüzyılda kurulan Dublin Krallığı ve onun önemi ile birlikte şu sorulara cevap arayacağız: İrlanda'daki Viking etkisi neden İngiltere'deki veya Karolenj İmparatorluğu'ndaki sonuçları vermedi? Neden İrlanda'da Batı Avrupa'nın diğer bölümlerinden veya doğuda Rusya'dan çok farklı bir Viking kalıntısı ortaya çıktı? Bu krallığın sonu nasıl oldu? Öncelikle Viking Çağı'ndan hemen önce İrlanda'nın genel durumuna, daha sonra da IX. yüzyıldaki Viking etkisine ve 900 civarlarındaki genel duruma bakalım.

3.1. Viking Çağı'ndan Önce İrlanda'daki Genel Durum

Batı Avrupalıların Viking Çağı'ndan önceki iki yüzyıl boyunca İrlanda hakkında iki genel bakış açısı vardı. Bir düşünceye göre İrlanda, medeniyetten uzak, köle, kereste, İrlanda Kurt Köpeği ve büyükbaş hayvan ihraç etmeleriyle bilinen yerli barbar halkların yaşadığı ücra

³¹³ Richards, 2005: 77.

³¹⁴ Larsen, 2001: 131.

³¹⁵ Vikinglerin bölgedeki en yoğun yerleşim yeri Dublin olmuştur fakat Cork, Wexford, Waterford, Limerick gibi yerler de oldukça önemli Viking yerleşim yerleridir.

bir yerd. Bir diğr düşünceye göre İrlanda, manastırlarla dolu, birçok keşiş, özellikle yazarçizer, Latince ve Grekçeyi iyi bilen, erken ortaçağın en iyi bilim adamları arasında gösterilen, Hıristiyan dinini yerel halka anlatmak için klasik kaynaklardan faydalanan çeşitli din adamlarına yurtluk yapan bir coğrafyaydı (bkz. Şekil 63).³¹⁶ Görülüyor ki Batı Avrupalılar tarafından İrlanda hakkında iki farklı imaj oluşmuştur. Oluşan bu imajın büyük bir kısmının gerçeklik payı vardı çünkü İrlanda'daki manastır etkisi gerçekten önemliydi. Fakat öncelikle ilk görüşe bakalım: Viking Çağı'nın arifesinde İrlanda'daki özellikle siyasi ve ekonomik durum nasıldı? Bu dönemde bir bütün İrlanda'dan bahsetmek oldukça zordur. Vikingler ilk geldiğinde İrlanda farklı küçük krallıklara bölünmüş durumdaydı.

Viking Çağı başlamadan hemen önce İrlanda'da politik durum karmaşık ve ülke birkaç krallığa bölünmüş durumdaydı (bkz. Şekil 64). İrlanda Viking Çağı'ndan önce birkaç yüzyıldır Hıristiyan olduğu için manastırlar oldukça güçlü durumdaydı ve kilise muhtemelen birleştirici bir etkiye sahipti.³¹⁷ Fakat her kral kendi kontrolünü devam ettirmek için diğeriyle sürekli kavga halindeydi; farklı gruplar ve manastırlar arası çatışmalar da yaygındı. Vikinglerin adaya varışı, hem bölgedeki krallıklar hem de manastırlar için oldukça tehditkâr olmuştur.³¹⁸ Vikingler İrlanda'ya Kelt Hıristiyanlığı'nın altın çağı yaşanırken gelmiş ve burada oluşmuş Hıristiyanlık kültürünü ciddi anlamda hasara uğratmıştır (bkz. Şekil 65).³¹⁹

İrlanda'da beş ana bölge vardı (bkz. Şekil 66). Kuzeyde bugün de aynı isimle anılan, Kuzey İrlanda'nın çekirdek bölgesi Ulster, batıda Connacht, orta kuzey bölgede Meath vardı. Meath oldukça önemli bir bölgeydi. Dublin'in birazcık kuzeyindeki bölge olan Meath'daki yerel krallar Vikinglerin ana düşmanlarıydılar. Güneyde Leinster ve güney batıda Munster bulunmaktadır. Bu bölgelerdeki Viking çağından önceki oluşumları tam anlamıyla krallık olarak bile adlandıramayız: Daha çok birbirlerine üstünlük sağlamak için birbiriyle sürekli mücadele eden çeşitli sülaleler olarak görebiliriz. Herhangi bir üniter devletten bahsedemeyiz. Burada belirtmemiz gereken oldukça önemli bir anekdot: İrlanda Roma İmparatorluğu tarafından hiçbir zaman fethedilmemiştir. Hatta İrlanda, Roma'nın Avrupa'da fethetmediği çok nadir yerlerden birisidir. İrlanda'da, İngiltere ve Karolenj İmparatorluğu'nda olduğu gibi üzerine kentsel bir medeniyet inşa edilebilecek, vergi toplayabilecek, ordu kurup besleyecek kentler ve kurumlar yoktu; ulaşımı sağlayacak gelişmiş bir yol sistemi bulunmuyordu. Bundan dolayı Roma İrlanda'da hiç var olmamıştır. İrlanda, Roma için *Hibernia* diye

³¹⁶ Richards, 2005: 78.

³¹⁷ <http://www.ucc.ie/celt/General%20Vikings%20in%20Ireland.pdf> (02.06.2014)

³¹⁸ Haywood, 1995: 70.

³¹⁹ Logan, 1991: 43.

adlandırdığı atıl bir bölgeydi. Roma'nın gözünden İrlanda oldukça uzak, sapa bir konumdaki harikalar diyarıydı. *Hibernia*'nın kelime anlamı da bu şekildedir. İrlanda Adası, Roma İmparatorluğu ile ticaret yoluyla bağlantılıydı fakat genel olarak Roma dünyasının bir parçası değildi. İrlanda, Roma ile olan ciddi bağlantısını Hıristiyanlık üzerinden V. yüzyılda sağlamıştır. Bu ise Aziz Partick'in icraatları ile yakından ilişkilidir.³²⁰ Onun yaptıkları oldukça belirleyici bir adım olmuştur çünkü sonraki yüzyıl boyunca, VI. yüzyılda, özellikle Aziz Columba (521-597) İrlanda'da Hıristiyanlığı manastır hayatı çizgisinde organize etmiştir. İrlandalılar Hıristiyanlığı benimseyerek onu sosyal yapılarına da kökten adapte ettiler. Manastırlar, zaman içinde İrlanda'daki halk gruplarının liderliğini üstlenen bir pozisyona yükselmiştir. Manastır geleneğinde çok geniş alanlarda seyahat etme olgusu vardı. O yüzden seyahat, İrlanda toplumunda yüzyıllarca bir gelenek olarak devam etmiştir. Misyoner olarak uzak yerlere seyahat etme geleneği İrlandalı keşişler tarafından yaygın olarak uygulandı ve manastırlar da İrlanda'da Hıristiyanlığı yaymak için önemli merkezler konumuna yükseldi çünkü bölgede yerleşim yerleri bulunmuyordu. İrlanda'daki bu keşişlerin herhangi bir bölgesi, kenti vs. bulunmuyordu, herhangi bir gelirleri yoktu, birçoğu oldukça fakirdi: çoğunlukla kralların lütuflarına bağımlıydılar. Manastırlar da zenginler tarafından ailevi endişelerden dolayı inşa ediliyordu. Genellikle bir klanın lideri manastırı yaptırıyordu ve çeşitli akrabaları arasında paylaşıyordu. Böylece manastırlar otomatik olarak bu liderlere bağlılık duygusuyla hareket ediyorlardı. Sonuç olarak manastırlar sadece Hıristiyanlığın değil, aynı zamanda kültürel ve siyasi gelişmelerin de merkezi durumuna geldi. Diğer taraftan manastırlar ilmin, bilgi öğrenmenin merkezi durumundaydılar. İrlandalılar Hıristiyanlıktan sonra kısa sürede edebi olarak da gelişme kat ettiler. Latince'yi hem yazmada kullandılar hem de İrlanda-Kelt dili olan *Gaelic* diline uyarladılar. Belirttiğimiz gibi keşişlerin sürekli seyahat etme özellikleri vardı. Birçok keşiş kıta Avrupa'sına, Gaul'e gitti ve misyonerlik faaliyetlerinde bulundular. Frank krallarını sağlam Hıristiyan kralları haline getiren, VII. ve VIII. yüzyıllarda Gaul'e giden bu İrlandalı keşişlerdir. Ayrıca yine bu keşişler Germen topraklarına (bugünkü orta Almanya) gidip buradaki Germen kabilelerine Hıristiyanlığı anlatıp, bölgenin Hıristiyanlaşmasında etkin rol oynadılar. Yine İrlandalı keşişler İskoçya ve Kuzey İngiltere'de Hıristiyanlığın yayılmasında etkili olmuşlardır: İskoçya'nın batı

³²⁰ Aziz Patrick, Roma'lı bir *Decurion*'un oğluydu. 389 yılında doğan Aziz Patrick, İrlandalılar tarafından Britanya'da kaçırılarak İrlanda'ya getirilmiştir. İrlanda'da birkaç yıl köle hayatı yaşayan Patrick, sonunda buradan kaçarak Britanya'ya geri gelmiştir. Hayatının ilerleyen yıllarında oldukça dindar birisi olan Patrick, Pispopos Germanus (378-448) tarafından İrlanda'ya gidip Hıristiyanlığı yayması emredildi. Bunun üzerine Aziz Patrick 430'larda bir tarihte İrlanda'ya giderek Hıristiyanlığı yaymaya başlamıştır. İrlanda'nın Hıristiyanlaşması oldukça uzun bir süreçtir fakat Patrick bu süreci başlatan kişi olmuştur. Aziz Patrick 444'te Armagh'da önemli bir kilise ve manastır kurmuştur. Aziz Patrick'in ölüm günü (17 Mayıs) her yıl kutlanmaktadır.

yakasındaki İona Adası'nda son derece önemli manastırlar kurdular. İngiltere'nin Vikingler tarafından ilk saldırıya uğramasında bahsettiğimiz, yazılı kaynaklara göre Viking saldırısına uğrayıp Viking Çağı'nın başlatıcı olayı olan Lindisfarne Manastırı da bu İona Adası'ndan gelen İrlandalı keşişler tarafından kurulmuştur. Lindisfarne'in yanında, onun güneyindeki Jarrow Manastırı'nı da onlar kurmuşlardır. Görüldüğü üzere İrlanda'nın kültürel etkisi sadece bugünkü İrlanda Adasından ibaret değildir: Britanya'da da büyük etki bırakmışlardır. Kurdukları manastırlar birbirleriyle sıkı ilişki içerisindeydiler. Ortaçağ'da İrlandalılar Avrupa'nın kültürel olarak canlanmasında önemli bir rol oynadılar. Çok önemli edebi eserler vermiş, Karolenj İmparatorluğu'nu kültürel ve dini anlamda etkilemişlerdir.

3.2. Vikinglerin İrlanda'ya Gelişleri ve İlk Dönem Yağmaları

Vikingler İrlanda'ya saldırdığında adadaki tek kapsamlı politik oluşum manastırlardı. Manastırlar önemli ekonomik merkezlerdi çünkü geniş topraklara yayılmışlardı. Ayrıca kültürel olarak da son derece önemli merkezlerdi. Vikingler gelip manastırları yakıp yıktıklarında adanın kültürel ve ekonomik temelini de ciddi anlamda baltalıyorlardı. İrlanda'da yol açtıkları tahribat Batı Avrupa ve İngiltere'den çok daha fazlaydı çünkü bölgede, Batı Avrupa'da olduğu gibi herhangi bir hâkim krallık veya kentlerde politik bir yapı bulunmuyordu.

Burada akla şu soru gelebilir: Vikingleri İrlanda'ya gitmeye ikna eden şey neydi ve Viking saldırıları İrlanda'da nasıl büyük bir etki bıraktı? Öncelikle, şüphesiz Norveçliler VIII. yüzyılda İrlanda ile ticari ilişkilerde bulunuyorlardı. Vikingleri Kuzey İngiltere'ye saldırmaya götüren ticaret yolları onları aynı zamanda İrlanda Denizi'ne ve şüphesiz İrlanda adasına götürmüştür (bkz. Şekil 55, 44). Bu rota üzerinde önemli ticaret merkezleri vardı. Bunlardan en önemlisi şüphesiz Dublin idi. Fakat İrlanda Denizi'nin ortasındaki Vikinglerin yerleşip bir ana merkez olarak kullandıkları Man Adası gibi önemli adalar da vardı. 750'lerden itibaren Norveçliler Kuzey Atlantik'i geçecek gemilere sahip olup bu ticaret rotalarını öğrenmişlerdi. Ayrıca bu rotada ticaret sırasında günümüzde İskoçya hâkimiyetinde olan Orkney (bkz. Şekil 67, 69), Shetland (bkz. Şekil 67, 68) ve Hebrides gibi adaları da keşfedip buralarda yerleşim yerleri kurmuşlardır (bkz. Şekil 67). Vikingler bu adaları ilk fark ettiğinde burada İrlandalılar bulunuyordu. Norveçliler bu adalara gelip geç VIII. ve IX. yüzyıllarda buraları kolonize ettiler. Bu adalar, Norveç'ten İrlanda Denizi'ne olan rotada önemli merkezlerdi. Hatta Orkney'in kralları Kuzey İngiltere'de güçlü bir krallık kurmuşlardır (bkz. Şekil 67).

Northumbria ve İngiltere'nin diğer doğu kıyılarında olduğu gibi bu adalara ve İrlanda'ya saldıranlar da Norveç'ten gelen Vikinglerdi fakat 851'de Danlar Dublin'in kontrolünü ele geçirdiler. Ne var ki bundan iki yıl sonra Norveç kralı *İngjald Helgasson*'ın oğlu Olaf (Beyaz Olaf) Danları danları kovdu ve kral oldu.³²¹

İlk saldırıların 790'lı yıllarda meydana gelmiştir. Buna çeşitli kaynaklar işaret etmektedir. 795'de İrlanda'nın hemen kuzey doğusundaki Lambey Adası'na önemli bir saldırı gerçekleşti. Bu, İrlanda'daki Viking Çağı'nın başlangıcı olarak görülür.³²² Norveçli Vikingler tıpkı Lindisfarne'da olduğu gibi adaya inip yine Lindisfarne'da olduğu gibi aslında onları tüccarlar sanan keşişlere aniden saldırdı ve manastırı yağmaladı, halk köle olarak satıldı, birçok değerli eşya ve kitap Vikingler tarafından götürüldü. Bu olay, elli yıllık duraksız bir yağma sürecini başlatmıştır. Yoğunlukla İrlanda'nın doğu ve güney kıyıları boyunca yağmalar gerçekleştirildi. Güney batıda Shannon nehrine kadar olan bölgeler ciddi yağmaya maruz kaldı.

Vikingler İrlanda'yı herhangi bir siyasi düzene sahip olmaksızın yağmaladılar. Fakat İrlandalılar da askeri organizasyonları açısından tamamen geride kalmışlardı: ne İskandinavlıların sahip olduğu silahlara sahip ne de onlarınki gibi kullanışlı, çevik, hızlı gemilere sahiplerdi.³²³ Vikingler herhangi bir idari düzene sahip olmasalar da stratejik akışkanlığa sahiplerdi ve gemilerinin İrlanda'nın Boyne, Shannon gibi kritik nehir yollarına nüfuz etme özelliği vardı. Bu nehirler sayesinde İskandinavlılar İrlanda'da önemli merkezleri yağmalayabilmişlerdir. (Shannon Nehri'ni takip edip Limerick kentini yağmalamaları gibi). İşte bu nehirlerde ve kıyılar boyunca hareket etme özelliği Vikinglere bölgeyi kontrol etme fırsatını kazandırdı. İrlanda'da istedikleri yere çevik bir şekilde gidebilme teknolojisine sahip olan Vikingler özellikle 790-840 arasında İrlanda'daki manastırları sürekli yağmalamışlardır. İrlanda'daki neredeyse bütün manastırlar Vikingler tarafından en az birkaç kere yağmalanmıştır. Vikinglerin yol açtığı yıkım hakkında değerlendirme yapmak gerçekten çok zordu fakat İrlanda Kronikleri³²⁴ bize bazı bilgiler

³²¹ Haywood, 1995: 70.

³²² Haywood, 1995: 70.

³²³ Bu İrlandalıların hiç gemi teknolojisine sahip olmadıkları anlamına gelmemektedir. Çok iyi balık avı ve ticaret gemileri vardı fakat Vikinglerle mücadele edecek savaş gemilerine sahip değillerdi. Vikinglerin bu avantajı İrlanda'nın 1170'den itibaren İngilizlerin hâkimiyetine geçmesine kadar devam etti diyebiliriz.

³²⁴ Bunlar aslında bize Viking saldırıları hakkında bilgi veren nadir kaynaklardandır çünkü keşişler İrlanda'da okuma yazma bilen sınıftı. Bu yüzden İrlanda Manastır Kronikleri bize keşişlerin bize bu Viking saldırılarında gördüklerini anlatmaktadır.

vermektedir. Ulster Yıllıkları'nda (İrlandaca'da *Annála Uladh*) 820 yılında olanlar hakkında yazılanlar şu şekildedir:

‘‘ Eğer bir boyunda yüz demir başı çıksaydı ve eğer her baş suya verilmiş, dayanıklı metalden yapılmış yüz dile sahip olsaydı ve eğer her bir dil şiddetli, dur durak bilmeyen bir sesle yüz defa feryat etseydi acıyı, üzüntüyü dile getiremezlerdi. ’’,³²⁵

(Ulster Yıllıkları, M.S. 820)

İşte buradan bir keşişin Viking saldırılarını nasıl gördüğünü anlayabiliriz. İrlandalıları Vikinglerin sadece bu saldırıları, yağmaları, katliamları eleme boğmadı. Onları bu yağmalardan daha çok korkutan ve üzen şey; sıklıkla *Gaell Gaidail* (Ecnebi İrlandalıları) olarak bilinen, Vikinglere gidip karışan İrlandalılarıdır. Bunlar İrlanda'ya gelen ve *Finnгаill* (Beyaz Yabancılar) olarak adlandırılan Vikinglere karışan yerli halktı.³²⁶ Vikingler saldırılarını başlattıktan sonra bir yüzyıl içinde İrlanda'da bütün stratejik bölgelere (nehir ağzları vs.) askeri kamplar kurarak buralara yerleşmeye başladılar. Limerick, Waterford, Cork, Wexford ve Dublin gibi kentlerde Vikingler yerel halktan kadınları eş olarak almaya başladılar ve neticede büyük bir melez nüfus ortaya çıktı. İşte bunlar *Gaell Gaidail* (Ecnebi İrlandalıları) olarak adlandırılıyorlardı ve bu melez halk da Vikingler kadar yıkıcı ve vahşiydiler.

837-839 yılları arasında Viking saldırılarında bir değişim yaşanmaya başladı. Bu, o tarihlerde Karolenj İmparatorluğu'ndaki gelişmelerle yakından ilgilidir. Turgeis (Thorgils)³²⁷ adıyla bilinen biri büyük bir donanmayla Norveç'ten geldi ve İrlanda'daki bu Viking gruplarını etkili bir askeri güç olarak düzenlemeye başladı ve İrlanda'da otorite sağlamayı başardı. Turgeis Dublin'i ana merkez olarak belirledi. Turgeis yaptıklarıyla oldukça etkili olmuştur çünkü muhtemelen o, ileride Hiberno-Nors Krallığı (İng. Norse-Gaels) olarak anılacak olan oluşumun kurucusudur. Turgeis aynı zamanda Dublin kentinin de ilk kurucusu olan kişi olarak bilinir.³²⁸ Turgeis ile beraber yağmaların karakteristiği değişmeye başladı: Artık bazı İrlandalı liderlerle politik görüşmeler yapılıyor, çıkar evlilikleri yapılıyordu.

³²⁵ <https://archive.org/details/annalauladhannal01royauoft> (06.07.2014).

³²⁶ http://archive.org/stream/history_310/History-TheVikingsparts1-3-kennethW.HarlTheTeachingCompany2005_djvu.txt (06.07.2014).

³²⁷ Dublin Viking kralı (838-847). Nors kaynaklarında ismi *Thorgils* olarak geçmektedir ve kral olarak anılmaktadır. O, muhtemelen Jarl (Earl) idi.

³²⁸ <http://www.ucc.ie/chronicon/ocorr2.htm> (06.07.2014).

Bu tarihlerde de sert bir şekilde devam eden İrlandalı krallar arasındaki çekişmeler sonucu elde edilen tutsaklar alınıp satılmaya başlandı ve kıyılardaki Viking yerleşimlerinde büyük köle pazarları kurulmaya başlandı. Bu köle pazarları zamanla İrlanda'da ana ekonomik merkezler haline geldi ve 1170'te İngiliz işgali başlayana kadar da devam etti. Birçok köle İrlanda'dan İspanya'ya ihraç ediliyordu.

Turgeis aynı zamanda Vikinglerin İrlanda'dan Karolenj İmparatorluğu'na düzenledikleri yağmalarda da Vikinglere liderlik ediyordu. Turgeis İrlandalı düşmanları tarafından yakalanıp öldürüldü. O, Vikinglere İrlanda'da düzen getiren kişi olarak bilinir.

Onun ölümünden birkaç yıl sonra İskandinavya'dan ikinci bir büyük Viking ordusu geldi. Bu seferkiler Danlardı. Bu Danlar çoğunlukla Manş körfezinde yağmalar gerçekleştiriyorlardı ve İrlanda'daki gittikçe gelişen köle ticaretini duyunca İrlanda'ya geldiler. Onların İrlanda'ya gelmeleriyle Norveçli Vikinglerle Dan Vikingler arasında çatışmalar olmaya başladı. İrlanda'yı kimin yağmalama hakkına sahip olacağı üzerine yapılan bu mücadelelerde İrlandalılar savaşların dışında kalmışlardır. 851 yılında Carlingford Lough Körfezinde Norveçliler ile Danlar arasında büyük bir savaş gerçekleşti ve Danlar Norveçlileri mağlup etti. İrlandalıların Siyah Ecnebler diye adlandırdığı Danlar ve Beyaz Ecnebler dedikleri Norveçliler arasında iki gün boyunca devam eden bu büyük savaşta Danlar, İrlandalılar ile ittifak kurdular, İrlandalılar ile beraber zafer için Aziz Patrick'e yakardılar ve savaşı kazandılar. Bunun üzerine Danlar Aziz Patrick'e tanrı gibi dualar etmeye başladılar.³²⁹ İrlanda Kronikleri bu olayı Danların Hıristiyanlığa geçmesi olarak anlatır fakat bu doğru değildi. Danlar bu savaştan sonra İrlandalıların manastırlarını yakıp yıktılar. Bu yağmalarında elde ettiklerinin %10'unu tanrı olarak gördükleri Patrick'e adıyorlardı fakat bu onların geleneksel tanrıları hakkındaki düşüncelerini değiştirmiyordu. Danların İrlanda'daki bu üstünlükleri kısa bir süre devam etti.³³⁰

3.3. Dublin Hiberno-Nors Krallığı (852-902)

Vikingler İrlanda'ya ilk geldiklerinde İrlanda'da siyasi birlik bulunmuyordu, fakat bir İrlanda kültürü, edebiyatı ve elit tabaka tarafından Keltik dil üzerine oluşturulmuş bir İrlanda kimliği mevcuttu. İrlanda'ya gelen Vikingler yabancılar (*Gaill*) olarak görülmüşlerdi ve

³²⁹ Logan, 1991: 49.

³³⁰ Haywood, 1995: 70.

İskandinavya kültürlerinden izler taşıyorlardı, fakat aynı zamanda Keltik kültürün özelliklerini de benimsediler ve Hiberno-Norse kültürü meydana geldi.³³¹

852 yılında İrlanda Kronikleri'nden öğrendiğimiz ikinci büyük Norveç Viking grubu İrlanda'ya geldi. Bu büyük ordu Olaf'ın liderliğinde İrlanda'daki Norveçli ve Dan Vikinglere üstünlük kurdu. Olaf, İrlanda krallarına da üstünlük sağladıktan sonra İrlanda'nın yağmalanmasını daha sistematik bir hale getirdi. Askeri kamp yerleşimlerini güçlü liman ve pazar kentlerine dönüştürdü. Olaf'ın çabaları ile köle ticareti hiç olmadığı kadar arttı ve Avrupa'nın köle pazarlarını besleyen ana bölgelerden birisi haline geldi.³³²

852'den 871'e kadar hüküm süren Olaf 871'de öldükten sonra kardeşi Ivar hâkimiyeti devraldı. Bu aile ile beraber İrlanda'da Dublin merkezli etkili bir İskandinavya krallığı kurulmuş oldu. Bu krallık 902'de Vikinglerin İrlandalılar tarafından Dublin'den geçici olarak kovulmasına kadar hüküm sürdü, fakat krallık denizi, özellikle İrlanda Denizi ve Kuzey Atlantik'teki ticaret yollarını kontrol etmek üzerine kurulmuştu.³³³ Bu krallık, denizlerin kıyılarındaki yerleşim yerleri ile ilgiliydiler, kıyıları, limanları kontrol etmekte yetiniyorlardı: İç topraklara nüfuz etme konusuna ilgili değillerdi. İrlandalılar da etkili, güçlü krallıklara sahip olmadıklarından Vikinglerin nehir rotalarından uzaklaşıp iç topraklara inmeleri onlar için oldukça tehlikeliydi. Çünkü İrlanda, o dönemde hala balta girmemiş ormanların ve bataklıkların ülkesiydi. İrlandalılar da Vikinglerin sahip olduğu gibi gelişmiş silahlara sahip olmadıklarından dolayı saklanma ve tuzağa düşürme konusunda son derece uzmanlaşmışlardı. Vikingler iç topraklara çok fazla girerlerse bu İrlandalılar tarafından tuzağa düşürülüp feci şekilde öldürülüyorlardı.³³⁴

Dublin'deki bu Vikingler kontrol alanlarını sadece adanın içlerine değil, aynı zamanda İrlanda Denizi etrafındaki büyük Kelt dünyasına genişletti. Örneğin Man Adası'nda ilk yerleşenler bu Hiberno-Norse Vikingleridir.³³⁵ Kuzey İskoçya'daki adalara ve İskoçya'nın kuzey kıyılarına, özellikle Caithness bölgesine de yine bu Vikingler yerleşmiştir.

³³¹ Richards, 2005: 78.

³³² Logan, 1991: 49.

³³³ Brink, 2008: 431.

³³⁴ Burada Limerick oldukça kilit bir rol oynuyordu çünkü Limerick, güney batı İrlanda'da Shannon Nehri üzerine kurulmuş, kıyıda oldukça içeride bulunan bir yerleşim yeri idi. Limerick, İrlandalıların köle, çeşitli hayvanlar, tuzlu et gibi mallarının ihracı ve Vikinglerden gelen gelişmiş silahlar gibi malların ithalatı için kanal görevi görmüştür. Limerick'i Vikingler kontrol ediyorlardı.

³³⁵ Brink, 2008: 385-390.

İngiltere'deki Danlarla (bkz. Danelaw) bağlantıları olan İrlanda'daki Vikingler aslında kuzey İngiltere (İskoçya) topraklarına da müdahalede bulunmuşlar, buradaki Vikingleri kontrol etme gayretine girişmişler ve İngiltere'nin tarihinde de rol oynamışlardır. York'daki Dan Vikingler ve Dublin'deki Norveçli Vikingler, Dublin-York arası ticareti vasıtasıyla yakın ilişki içerisindeydiler.

Olaf'ın halefi İvar 873'te öldüğünde Dublin'in Viking krallığı politik bir kargaşanın içine girdi. Birçok Viking İrlanda'yı terk ederek İngiltere'de veya Frank topraklarında yağma yapmaya ve İzlanda'ya yerleşmeye gittiler. Bundan sonraki 40 sene boyunca İrlanda'da çok nadir Viking etkinliği görüldü.³³⁶

3.4. İrlanda'da Viking Çağı'nın Sonu

Vikingler 874'te sonraki 40 sene boyunca İngiltere'de ve anakarada yağmalarını devam ettirdiler ve bu tarihler arasında buralardaki yağmalar doruk noktasına ulaştı. İrlanda'da kalan Vikingler ise birkaç defa Keltlerin mağlubiyetine uğradılar ve 902 yılında Dublin'den kovuldular. Fakat İngiltere ve Fransa'daki yağma imkânları azalınca Vikingler dikkatlerini tekrar İrlanda'ya çevirdiler.³³⁷ Birkaç yıl içerisinde Vikingler Dublin, Wexford, Waterford ve Limerick'te güçlerini tekrar sağlamlaştırdılar ve İrlanda'nın nehirlerini kullanarak tüm adayı tekrar yağmalamaya başladılar. Diğer taraftan İrlanda'nın kuzeydoğusunda Hebrides Adalarına yerleşen Vikingler de XII. yüzyıla kadar İrlanda'yı yağmalamaya devam ettiler.

Vikingler İrlanda'da uzun vadeli fetihler veya yoğun yerleşimler yapmadılar. Dublin'deki Vikingler sürekli İngiltere'deki Danelaw üzerinde hâkimiyet kurmaya çalışıyor, oradaki Vikinglerle çatışmalara giriyorlardı. Diğer taraftan İrlandalılar dirençlerini gitgide sağlamlaştırıyorlardı. İrlandalıların kendi aralarındaki anlaşmazlık, birlik beraberliğin olmayışı Vikinglerin varlığını adada devam ettiriyordu.³³⁸

Genel görüşe göre İrlanda'da Viking Çağı 1014'te Clontarf Savaşı ile sona erdi. Munster kralı Brian Boru Leinster ve Dublin Vikingleri ittifak ordusunu bu tarihte bozguna

³³⁶ Haywood, 1995: 70.

³³⁷ Logan, 1991: 50.

³³⁸ Haywood, 1995: 72.

uğratmış, Njal's Saga'da anlatıldığına göre kendisi de bu savaşta ölmüştür.³³⁹ Bu tarihten önce, X. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Vikingler güçlenen Kelt güçleri karşısında sık sık hezimete uğruyordu. Hatta birkaç defa Vikingler Keltlere haraç ödemek zorunda kalmışlardı. Aynı zamanda uzun vadede Hiberno-Norse'lar Viking kimliklerini kaybediyorlardı. Bu, Hıristiyanlığa geçme, İrlandalılarla evlilik ve Kelt dilinin benimsenmesi yollarıyla gerçekleşiyordu. İrlandalılar da bu halkı diğer İskandinavyalılardan ayırmak için "Ostmen" (Doğulular) olarak adlandırıyorlardı.

4. VİKİNGLER VE İZLANDA

Vikinglerin VIII. yüzyılın sonlarında başlattıkları yağmalarını ve keşiflerini, IX. yüzyılın ortaları ile birlikte Kuzey Atlantik'in daha kuzeyinde, Orkney, Shetland, Faroe Adaları gibi irili ufaklı Kuzey Atlantik adalarında ve İzlanda, Grönland gibi büyük adalarda ve nihayet Amerika kıtası'nda, Vinland'da (Newfoundland) devam ettirdiler (bkz. Şekil 72, 76). Bu keşifler, Avrupa'nın çehresini ve tarihini ciddi anlamda değiştirmiştir. Böylece "Kuzey Atlantik Dünyası" diye yeni bir dünya tanınmış ve Avrupa'ya açılmış oldu.³⁴⁰ Vikingler, Kuzey Atlantik adalarını (Faero Adaları, Shetland, Orkney, Hebrides, Man, İrlanda Adaları) yağmalayıp buraları kolonize ettikten sonra geleneksel inanışa göre 874'te İzlanda'yı keşfettiler ve buraya kalıcı olarak yerleştiler.³⁴¹ Daha sonra 985'te Grönland'a yerleştiler ve M.S. 1000 civarında Amerika Kıtası'nı keşfettiler. Vikingler Amerika'da Newfoundland'a (Vinland) kısa süreliğine yerleştiler fakat burada kalıcı olamadılar. Yani M.S. 1000'e gelindiğinde Norveç'ten, Amerika'da Newfoundland'a kadar uzanan ortak bir dil ve kültür oluşmuştu.³⁴² Viking kolonizasyonu, Kuzey Atlantik'in ulusal kimliğinin oluşmasında hayati bir rol oynamıştır ve Kuzey Atlantik'e yerleşenlerce İskandinavya, atalarının anavatanı olarak görülmüştür.

Bu bölümde İzlanda adasının ilk Viking yerleşiminden bahsedeceğiz. Burada çoğunlukla İzlanda'yı merkez almakla birlikte aynı zamanda günümüzde hala İskandinavya kökenli dil konuşan Faroe Adaları, Shetland Adaları, Grönland'daki Viking varlığı, Vikinglerin oradan Vinland'a (Newfoundland, Kuzey Amerika) geçiş maceralarına kısaca değinecek, daha sonra bu yerleri de ayrı başlıklarda ele alacağız.

³³⁹ Njal's Saga, 1996: 218-225.

³⁴⁰ Fitzhugh ve Ward, 2000: 143.

³⁴¹ Short, 2010: 7.

³⁴² Bogucki, P., Crabtree, P. J, 2004: 436.

IX. yüzyılda başlayan İzlanda'nın kolonizasyonu, "Viking Gemi Teknolojisi" bölümünde değindiğimiz gemi yapımı ve denizcilikteki gelişmelerle mümkün olmuştur. Viking gemilerinin uzun mesafeler kat edebilme özellikleri, onların bu uzak coğrafyalara gidip koloniler kurmalarına olanak sağladı. Yukarıda ayrıca Vikinglerin Britanya ile olan ilişkilerinden bahsederken değindiğimiz gibi Norveçliler, İzlanda'ya varmadan önce Kuzey Britanya ile yaptıkları ticaretle uzun mesafeler kat etme konusunda tecrübe kazanmışlardı.³⁴³ Fakat her şeye rağmen İzlanda'ya gitmek, Viking Çağı boyunca çok tehlikeli bir yolculuk olmuştur.

Vikinglerin İzlanda'ya yerleşmelerinin ve oradaki varlıklarının en dikkate değer noktası, bıraktıkları edebi mirastır. Bu tez çalışması boyunca sıklıkla İzlanda sagalarından bahsedilmiştir. Günümüze kadar ulaşan birçok Nors tanrı ve efsanevi kahramanı hakkındaki bilgiler İzlanda sagalarından edinilmiştir. İzlanda'nın Avrupa ortaçağı edebiyatına katkısı gerçekten ölçülemez boyutlardadır. İzlanda Edebiyatı, ortaçağın, hatta dünyanın en muazzam edebiyatlarından birisidir denilebilir ve bu İzlanda edebiyatı, Viking Çağı ile beraber oluşmaya başlamıştır. Viking Çağı'nda yaşananlar İzlanda sagalarının ağırlık noktasını oluşturmuştur.

Öncelikle İzlanda'nın keşfi ve Vikinglerin buraya yerleşimi süreci konusunu ele almak gerekmektedir. IX. yüzyılda Norveçliler İzlanda Adasını keşfettiler. O yüzyılda son derece iyi denizciler olan Vikinglerin ulaştığı İzlanda, Avrupa'nın büyük bir bölümü için dünyanın bitiş noktası gibiydi.

4.1. Viking Çağı'nda İzlanda Coğrafyası ve Vikinglere Etkileri

Vikingler İzlanda'yı keşfettiler fakat ada son derece sert bir iklime sahipti (bkz. Şekil 73). Bölgede yerleşim kurulabildi fakat Kuzey Kutbu'nun hemen altında yer alan İzlanda adası, dönem dünyasının yerleşime maruz kalmış en soğuk yerlerinden birisiydi. *Orta Atlantik Sırtı* oluşumu ile ortaya çıkmış olan İzlanda'nın ağırlıklı olarak batı yakasında yerleşimlerin yoğunlaştığını görürüz. Burası, günümüzde başkent olan Reykjavik'i içine alan *Faxaflói* ve kuzeyindeki *Breiðafjörður* bölgelerinin olduğu kısımdır (bkz. Şekil 74). Çünkü bu bölge, iklimi yumuşatma etkisine sahip, Avrupa'nın kuzeyini yaşanabilir kılan *Körfez Akıntısı*'ni (Golf Stream) alan bölgedir.

³⁴³ Sawyer, 1997: 114.

Viking Çağı'nda büyük buz kütleleri de Vikingler için ciddi bir problemdi: Bunlar, yılın büyük bir bölümünde deniz yolculuklarına engel oluyordu. İzlanda'nın keşfini yapan kişi olarak kabul edilen Gadar³⁴⁴ bu buz kütlelerini kayıt altına almıştır. Bu buz kütleleri bir Viking gemisini batırmak için çok büyük olmak zorunda değildi. % 75'i su altında olan bu buz kütleleri Viking gemilerine çarpıyordu ve gemileri batırıyordu. Yılın birçok ayında buzlar adaya ulaşımı kapatıyordu. İzlanda'nın ilk sakinleri bu durumu göz önünde bulundurmamak zorundaydı aksi takdirde ciddi zorluklarla karşılaşabiliyorlardı.

İzlanda, volkanlar tarafından meydana getirilmiş geniş bir plato adasıdır. Viking Çağı'nda adadaki bazı iç bölgelere ulaşmak imkânsızdı. Dolayısıyla yerleşimciler iletişimi deniz yoluyla yapıyorlardı, yerleşimler de kıyılarda olmuştu. Burada oldukça büyük bir adadan bahsediyoruz fakat bu adanın sadece %15'i yerleşilebilir durumdaydı ve bunun tamamı kıyılardaydı.³⁴⁵

İç bölgeler buzul ve karla, volkanik arazilerle ve dağlarla kaplıydı. Şiirsel Edda'nın giriş şiirinde³⁴⁶ yaratılıştan ve kıyametten, donmuş arazilerden, *Ragnarok*'dan, güneyden gelen ateş toplarından, lavlardan, güneşin ve yıldızların düşmesinden ve kopan büyük buz tabakalarından bahseder.³⁴⁷ Şiirde anlatılan tüm bu doğa olayları bir volkanik patlamanın etkileri gibi durmakta ve İzlanda tarihinin yıkıcı doğa olaylarına göndermeler yapmaktadır. Kuvvetle muhtemel İzlanda'ya gelen ilk Vikingler, burada aktif volkanları gördüklerinde bunun ancak *Ragnarok* (kıyamet) olabileceğini düşündüler. İzlanda'da aktif olan birçok volkan vardı ve bunlar sürekli olarak patlıyorlardı. Volkanik patlamalar, buzulları eritip büyük lav akıntılarına yol açıyordu. Böyle bir volkanik patlama, İzlandalılara büyük yıkım yaşatmıştır. Patlama sonucu toprakta biriken kimyasal kül tabakaları Vikinglerin hayvanlarına büyük zarar vermiştir. Şöyle ki; volkanik küllerden kaynaklanan zararlı elementlerin bulunduğu bu toprakların otunu yiyen hayvanların dişleri ve damakları enfeksiyon kapıyor ve hayvanların birçoğu ölüyordu. İzlandalı Vikingler bu hayvanları mecburen kesip yediler fakat ertesi yıl yiyecek bir şeyleri kalmadı. Sonuç olarak adanın insan nüfusu uzun süre büyük bir açlık çekmiştir. Aynı olay, 1783 yılında Laki patlaması yaşandığında adadaki büyükbaş hayvanların % 55'ini, küçükbaş hayvanların yaklaşık % 80'ini, adadaki atların yaklaşık %

³⁴⁴ Swedish merchant

³⁴⁵ Özellikle Golf Stream tarafından iklimi ılımanlaştırılan batı kıyılarında.

³⁴⁶ Eski Nors: *Völuspá*

³⁴⁷ *Poetic Edda*, Thorpe, 1907: 1-4

85'ini telef etti. Volkanik patlamadan sonra hayvanlar bu şekilde ölünce ada nüfusunun % 25-30'u müteakip iki, üç yıl boyunca kıtlık yaşadı.³⁴⁸ Ada nüfusunda ciddi bir azalma oldu.³⁴⁹

Anlaşıldığı üzere İzlanda, İskandinavyalılar için başından beri oldukça çetrefilli coğrafi koşullara sahip, yaşaması zor bir adayıdır. Norveç'ten gelen ve arktik yaşam koşullarına alışık olan, kuzeyde soğuk coğrafyalarda yaşayan Samilerle ticaret yapabilen, Kuzey Atlantik'te balıkçılık yapabilen Vikingler için bile İzlanda son derece zor bir yaşam alanıydı.

Böylesine sert iklime sahip bir adada ağaçlık alanların olması da beklenemez: Sadece çok nadir bodur ağaçlar mevcuttu ve onlar da Vikingler tarafından zamanla yok edildi. Kereste ihtiyacı İzlanda'da ve Vikinglerin daha sonra buradan gittikleri Grönland'da hep var olmuştur. Amerika Kıtası'na giden Vikingler, buranın ormanlık bir alan olmasına sıklıkla vurgu yapmışlardır. İzlanda'da ağaç bulunmuyordu fakat otlak alanlar oldukça fazlaydı. Vikingler İzlanda'da inek, koyun ve at gibi hayvanları besleyebiliyorlardı. Bunların yanında fok, martı gibi avlayabilecekleri hayvanlar, yumurtasından ve etinden faydalandıkları çeşitli kuşlar ve daha birçok deniz canlı türü vardı. Adada meyve, sebze ve tahıl gibi ürünleri yetiştirmek çok zordu.

Tüm bu sebeplerden dolayı İzlanda Vikingleri, ana diyarları Norveç'ten gelecek ithal ürünlere ciddi anlamda bağlı kalmışlardır. Mesafeden ve yolculuğun zorluklarından dolayı İzlanda'ya ithalat da çok zor şartlarda gerçekleşiyordu. Viking Çağı'nda, Norveç'in güneybatısındaki Bergen'den İzlanda'nın güneybatı kıyılarına gitmek, en iyi koşullarda 7-10 gün arası sürmekteydi. Vikinglerin en bilinen İzlanda rotaları; Norveç'ten Shetland Adalarına, Shetlad'dan sonra İzlanda ile Shetland arasındaki Faroe Adalarına, oradan da İzlanda'ya şeklindeydi.³⁵⁰ Bu yolculuk gerçekten zorlu bir yolculuktu: Çok sık olarak sis oluyordu ve siste kaybolmak son derece mümkündü.

İskandinavyalıların Viking Çağı'nda pusula (güneş pusulası, güneş kadranı) kullandıklarına dair hiçbir delil yoktur. 1948 yılında Grönland'da bulunan yarısı kırık tahta parçasının pusula olduğuna dair görüşler öne sürüldü fakat bu hala kanıtlanamamıştır.³⁵¹ Vikingler yön bulmada güneşin hareketlerini baz alıyorlardı: Eğer güneş bulutların arkasında kaldıysa yön okuma yapamıyorlardı ve bu durumda kolaylıkla yanlış yöne kayabiliyorlardı.

³⁴⁸ <http://vorige.nrc.nl/article2526154.ece> (02.07.2014).

³⁴⁹ Nüfus 50 binden 40 binlere, veya daha da aşağılara düştü.

³⁵⁰ http://fer3.com/arc/imgx/Viking-Sailing-Directions_-860-to-1400-AD.pdf (02.07.2014)

³⁵¹ http://michel.lalos.free.fr/cadrans_solaires/doc_cadrans/cadrans_navigation/doc_cadrans/viking_sun_comp_ass_m_cowham.pdf (02.07.2014)

Ayrıca yıldızlara ve mevcut bilgi birikimlerine göre de³⁵² hareket ediyorlardı. Bu gemi yolculuklarının ne derece tehlikeli olabileceğine ve yön kaybetme riskinin oldukça yüksek olabileceğine dair güzel bir örnek olması açısından Laxdaela Saga'ya bakabiliriz. Oradaki bir anekdot şöyledir: Saganın önemli karakterlerinden birisi olan *Olaf Hoskuldsson*³⁵³ 960 civarında Norveç'ten İzlanda'ya gidiyordu. O, son derece bilindik, kendisinin defalarca kullandığı rotayı kullanıyordu fakat buna rağmen kayboldu ve yanlış yola saptılar. Nihayet güneş çıktı fakat hala tam olarak nerede olduklarını çözemediler. Gemi tayfası oldukça şüpheye düşünce hangi yöne gideceklerine dair kura çekmeye karar verdiler.³⁵⁴ Shetland'ı günler önce terk etmiş ve Atlantik'in ortasında kaybolmuş bu insanların ne kadar yanlış yönlere gidebileceklerini ve İzlanda yolunu kolaylıkla kaybedebileceklerini idrak edebiliriz.³⁵⁵

4.2. Vikinglerin İzlanda'yı Keşfi

Vikingler IX. yüzyılın başlarında Shetland Adaları'na yerleşmişlerdi. Burada da İzlanda'da görülen, çiftlik alanlarında yapılan hayvancılığa dayalı mini bir toplum oluşturdular. Özellikle Shetland'ın güneyindeki Jarlshof yerleşiminde yapılan kazılarda Viking Çağı tabakasında önemli bulgulara ulaşılmıştır.³⁵⁶ Bundan kısa süre sonra, IX. yüzyılın ortalarında Faroe Adaları'nı keşfettiler. Buraya da yine Norveçliler yerleştiler. Faroe Adaları 17 adadan oluşur. Koyun, koyun yünü, balık eti gibi ürünler konusunda Faroe Adaları ideal bir yerdi.³⁵⁷ Hem Shetlands hem de Faroe Adaları, Kuzey Atlantik'te yolculuk yapan her denizci için (İzlanda'ya yolculuk edenler de dâhil) oldukça önemli durak yerleriydi.

³⁵² Bir yerden bir yere kaç günlük mesafedir, bunu zamanla deneyerek öğreniyor ve bu bilgileri aktarıyorlardı.

³⁵³ Eski Nors: *Ólafr Pái*

³⁵⁴ http://www.gutenberg.org/files/17803/17803-h/17803-h.htm#Chap_XXIV (03.07.2014)

³⁵⁵ Bu yüzden Thor'un İzlandalıların en ünlü tanrısı olmasına şaşırılmamak gerek. Çünkü o, gökyüzünün, fırtınanın, rüzgârın, yıldırımın tanrısıydı. Erken X. yüzyılda yaşamış olan, İzlanda'da çok önemli aileler kurmuş olan, haleflerinin birçok İzlanda Sagasına konu olan Helgi the Lean sürekli şöyle derdi: "Karada hep İsa'ya dua edeceğim fakat denizde her zaman Thor'a yakarırım." Bu, İzlandalıların sagalarında ve kanunlarında sürekli karşımıza çıkan tipik bir pratik özelliğidir.

³⁵⁶ Buradaki kazı alanı bize İzlanda'da veya Norveç'te bir çiftlik alanının nasıl olduğuna dair önemli bir bilgi verir. Norveç'te ve İzlanda'da aynı tip mimari kullanılmıştır (bkz. Şekil 67, 68). Jarlshof'un konum haritası için bkz.

<http://www.archeurope.com/index.php?page=jarlshof-location-map> (03.07.2014). Jarlshof hakkında detaylı bilgi için bkz. <http://www.archaeologyuk.org/ba/ba69/feat3.shtml>;

<http://www.undiscoveredscotland.co.uk/shetland/jarlshof/index.html> (03.07.2014).

³⁵⁷ Faroe Adaları, bölgede yetiştirilen koyunlardan dolayı "Koyun Adaları" anlamına gelmektedir.

İrlandalı keşişler,³⁵⁸ Vikinglerden önce kuzeye gitmiş, Faroe Adaları'nı, İzlanda'yı hatta daha kuzeyini keşfetmişlerdi (bkz. Şekil 75).³⁵⁹ Vikinglerin öncelikle Kuzeyde Shetland, Orkney ve Hebrides gibi İskoç adalarına ve Faroe Adalarına gitmeleri, Vikinglerin İzlanda'yı keşfetmelerinin yolunu açmış oldu. Muhtemelen bu adalarda keşişlerle irtibata geçen Vikingler, onlar vasıtasıyla kuzeydeki topraklardan haberdar oldular.³⁶⁰

Vikinglerden İzlanda'ya gittiğini sandığımız ilk kişi *Gardar*³⁶¹ adlı bir İsveçli tüccardır.³⁶² *Gardar*, hem Danimarka'da hem de Faroe Adalarında mülkü olan bir tüccardı. O aslında Faroe Adalarına gitmek için yola çıkmıştı fakat orayı kaçırdı ve şans eseri İzlanda'yı buldu. Adanın doğu bölümüne ulaşan *Gardar*, etrafını turlayıp burasının bir ada olduğuna emin oldu, adayı dolaşarak burada yaşayan kimse olmadığını gördü ve İskandinavya'ya geri dönerek gördüklerini anlattı (bkz. Şekil 77). Bu olayın M.S. 870 civarında olduğu düşünülmektedir.

İzlanda'nın keşfi ile ilişkilendirilen bir başka figür ise İrlanda'da yağmalarda bulunmuş *Naddod* adlı ünlü bir Vikingdir. O da 870'lerde İzlanda'ya şans eseri varmıştır. İzlanda'nın doğu kıyılarında karanın görünmesiyle *Naddod* bir Viking bakış açısıyla adaya yaklaştı ve yağmalanacak manastırları, kaçırarak kadınları aramaya başladı, adada kimsenin olmadığını fark edince büyük bir dağa tırmandı ve anlaşılan o ki adanın içlerini gördü ve burada hiçbir şeyin olmadığını fark etti. *Naddod* burasını 'Kar memleketi' olarak adlandırdı. Daha sonra gemisine binip İrlanda'ya geri döndü. *Naddod* adaya yerleşmemiş fakat adanın varlığını dile getirmiştir.

Üçüncü keşif, bir Norveçli Viking tarafından gerçekleştirildi. Bu kâşif, kaynaklarda sık sık *Flóki Vilgerðarson* olarak geçer. *Flóki*, burada bir yerleşim kurmak için adaya beraberinde diğer insanlarla ve hayvanlarla gitti. *Flóki* bu yeni yerde bir koloni kurdu, çiftlik alanı kurdu fakat yeteri kadar barınak yapamadığı için kış mevsiminde hayvanları öldü.

³⁵⁸ İzlanda'ya Vikinglerden önce giden bazı İrlandalı keşişler vardı. (Bu keşişler, *peregrinatio* 'kişinin tanrı aşkıyla ve kendi isteğiyle oradan oraya gitmesi, seyahat etmesi' düşüncesiyle bu ıssız adaya gelmişlerdi.) Onların adaya VII. – VIII. Yüzyıllarda gittikleri düşünülmektedir. Nors kaynaklarında bu keşişler "*Papar*" olarak geçer. [Ari Þorgilsson, 'Ari Þorgilsson' tarafından yazılan *Islendingabok "adlı eserde Papar'lardan bahsedilir <http://www.viking.no/e/info-sheets/iceland/iceland.htm> (04.07.2014)*]. Bunlar sadece inzivaya çekilmiş birkaç keşişten ibaretti. Nors kaynaklarına göre Vikingler geldiğinde onlar adayı terk ettiler çünkü bu İrlandalı keşişler putperestlerin arasında yaşamak istemiyordu (bkz. Şekil 70). Haywood, 1995: 84; Brink, 2008: 563.

³⁵⁹ Christiansen, 2002: 224,225.

³⁶⁰ Haywood, 1995: 84.

³⁶¹ Eski Nors: Garðarr Svavarsson.

³⁶² Holman, 2003: 145.

Buzulların içinde kalan *Flóki*, bu fikrinin işe yaramadığını gördü ve Norveç'e geri döndü.³⁶³ Fakat onun grubundaki diğer Norveçliler onun kadar kötümser değillerdi. Onlar, bölgede çok büyük arazilerin, geniş otlakların olduğunu fakat yeterli kereste bulunmadığını fark ettiler. Sadece cüce çalılık ve ağaçlar vardı. Fakat en azından adada savaşmaları gereken İrlandalı ve İngiliz yoktu ve bunu bir avantaj olarak gören Vikingler 870 ve 880'lerde çok hızlı bir şekilde Norveç'in güney batı kesimlerindeki kalabalık bölgelerden buraya gelmeye başladı.

870 ve 930 yılları arasında İzlanda adası Norveç'ten gelen İskandinavyalılar ile doldu.³⁶⁴ Adanın daha önce bir yerleşime açılmamış olması Vikinglerin buraya gelmesinde etkiliydi fakat bedava toprak kazanma arzusu İzlanda'ya göçün tek sebebi değildi. Birçok Norveçlinin Atlantik denizini geçip İzlanda'ya gelmesinin diğer bir sebebi de Harald'ın³⁶⁵ (Eski Nors: *Haraldr hárfagri*) zulmünden, tiranlığından kaçmak istemeleridir.³⁶⁶

İzlanda'da kentler veya kasabalar yoktu. Sadece birbirinden izole çiftlik alanları şeklinde konuşlanmıştı insanlar. *Auðr djúpúðga Ketilsdóttir*,³⁶⁷ *Helgi*³⁶⁸ gibi lider karakterler büyük çiftlikler kurdular. Laxdale Saga'da *Auðr*'un (*Aud*) İzlanda'ya yerleşen ilk kadınlardan olduğu söylenir. O, İzlanda'da kalıcı yerleşimler kurdu, bölgeyi şenlendirdi.³⁶⁹ Bu yerleşimler fiyort kıyılarında ve otlaklara ve o dönemde ellerinde olan ağaçlık alanlara (cüce ağaçlar) yakın yerlerde kurulmuştu. Böylece hayvanlarını otlaklara çıkarabiliyor ve gemilerini fiyortlara demirleyebiliyorlardı. Yani yavaş yavaş aile birliklerinin oluştuğu (nüfusu 50'den birkaç yüze kadar çıkabiliyordu) çiftlik alanları ortaya çıktı.

Çiftlikler arası sürekli iletişim mevcuttu. Bir tür kurultay olan *Thing*'lerde sürekli toplantılar düzenleniyordu.³⁷⁰ Fakat burası şehirsiz, hükümsüz ve vergisiz bir adaydı. Anlaşıldığı üzere İzlanda, adanın çeşitli yerlerine yayılmış aileleri düzenleyici olarak görev yapan bazı şefler³⁷¹ (Goði, çoğulu Goðar) tarafından bağımsız çiftlik alanlarınca yönetilen bir adaydı. Yani İskandinavya'dan getirilen fakat geliştirilip daha basit hale getirilen bağımsız bir idare sistemi mevcuttu. Bu durum, 1264'te son *thing* Norveç kralını kralları olarak kabul

³⁶³ Brink, 2008: 567.

³⁶⁴ Short, 2010: 32.

³⁶⁵ Sarişın Harald, Güzel Saç Harald. İng. Harald Finehair, Harald Fairhair.

³⁶⁶ Harald, 880-930 yılları arasında profesyonel Viking savaşçıları, Viking Çağı'nın muazzam donanmalarını kullanarak Norveç'te otoritesini yaymıştı (Haywood, 1995: 84).

³⁶⁷ Derin Fikirli Aud. İng. Aud the Deep-Minded

³⁶⁸ İng. Helgi the Lean.

³⁶⁹ http://www.sagadb.org/laxdaela_saga.en (04.07.2014).

³⁷⁰ Short, 2010: 82.

³⁷¹ İngilizce'de bu kelimeye en uygun karşılık olarak Chieftain düşünülmüştür. Biz de buna karşılık olarak şef, klan şefi kelimesini uygun gördük.

edene kadar devam etti. Bu tarihten sonra İzlanda, Bağımsız İzlanda Cumhuriyeti adını aldı. Bu tarihe kadar bölge krala, hükümete, orduya ve vergiye ihtiyaç duymadan meclislerde toplanıp adayı idare eden toprak sahibi kişiler tarafından yönetilen bir yerdi. *All thing*(*Alþingi*) ayrıca İzlandalıları bir arada tutan sosyal bir kurum görevi görüyordu³⁷²

Adada yönetimin oldukça basit olduğunu görüyoruz. Herhangi bir resmi kurum yoktu. *Althing*'de³⁷³ *Lögberg*³⁷⁴ adlı bir yer vardı. Burada üç yıllık süreler için seçilen kanun okuyucular her yıl bu kayalarda durur ve hukuku okurdu (bkz. Şekil 80). Eğer dile getirmek istediğiniz yeni büyük yerleşiminiz varsa, kayada anons ederdiniz. Yine eğer komşunuza, yakınınıza vs. karşı bir davanız varsa burada dile getirirdiniz ve kanuna göre işlem yapılırdı. Yani sosyal, politik ve hatta ekonomik hayat bu meclislerde dönerdi. Bunun dışında toplum kendi kendini düzenler vaziyetteydi. Bu toplum yapısı bugüne kadar ulaşan sagalara da yansımıştır.

Diğer taraftan İzlandalıları bir ordu veya donanma kurma ihtiyacı da duymamışlardır. Buradaki ironi, İzlanda toplumunun 930'lerden itibaren giderek Norveç ile olan ticarete bağlı olmaya başlamasıdır. Norveç'ten İzlanda'ya gelen Vikingler, İngiltere'ye giden Danlar örneğinde olduğu gibi ilgilerini tarıma, otlak alanlara, ticarete; kendi çiftliklerini ve mülklerini kurmaya kaydırdılar. Bunu yaparak zamanla Viking ve denizci olmaktan çiftçi olmaya doğru evrildiler. İçlerinde hala Viking ruhu mevcuttu ve bunu özellikle aralarında şiddetle devam ettirdikleri kan davalarından yapmalarından anlıyoruz.³⁷⁵ Bu, bir sonraki konumuzun başlığı olacaktır. Fakat ne var ki navigasyon konusundaki yeteneklerini yitirdiler. Dahası, adadaki küçük ağaçları kesip burayı ekolojik olarak değiştirdiler ve XII. yüzyılın başlarından itibaren ağaçları tamamen yok ettiler ve adayı Norveç'ten ithal ürünler olmadan yaşanamaz hale getirdiler. İşe bu Norveç bağlantısı, Viking Çağı'nda İzlanda toplumunun gelecekteki yönünü belirlemede son derece önemli olgu durumuna geldi.³⁷⁶

İzlanda'da yerleşen Vikingler zamanla ithalat ve ticaret yoluyla Norveç ile sıkı bağlantı içine girdi ve yukarıda bahsettiğimiz gibi İzlanda'daki Vikingler zaman içinde sosyal ve ekonomik koşullardan dolayı farklı bir karaktere büründüler: Denizci vasıflarından çok tüccar ve çiftçilikleriyle ön plana çıktılar. X. ve XI. yüzyıllarda oluşan İzlanda toplumu, diğer Vikinglerden oldukça farklı ve ünik bir toplum halini aldı.

³⁷² Holman, 2003: 26.

³⁷³ Burası günümüzde ulusal park alanıdır.

³⁷⁴ İng. Law rock: Kanun kayası.

³⁷⁵ Bkz. Njal's Saga.

³⁷⁶ Boulhosa, 2005: 64-66.

Yukarıda da kısaca değindiğimiz gibi İzlanda'lılar zamanla adanın yapısını da ciddi manada değiştirdiler. Özellikle 1100'lerden itibaren ciddi ekolojik problemler ortaya çıkmaya başladı. Bunun sebebi Vikinglerin buraya gelmesi, buldukları boş arazilere konup büyükbaş hayvancılık temelli yapıyı oluşturmalarıdır. En prestijli meşguliyet büyükbaş hayvan yetiştirmektir. Eğer onu yapamazsanız küçükbaş hayvan yetiştirirsiniz. At da yaygın olarak yetiştiriliyordu. Zor iklim koşullarından dolayı yetişmesi on yıllar alan bürün ağaçlar, çeşitli amaçlarla kullanılmak üzere kesildi. X. yüzyıldan itibaren kerestenin Norveç'ten ithal edilmesi gerekiyordu. Ağaçların yok edilip otlak alanların tüketilmesi adada büyük bozulmalara yol açtı. İç bölgelerde otlak alanların tükenmesi insanları kıyılara kaymaya zorladı. İçeri kesimlerin bu şekilde tahrip edilmesi, özellikle 1200'lerden itibaren çok ciddi ekonomik ve demografik problemlere yol açtı, hayvanların otlatıldığı alanlar kalmadı, ağaçların yok edilmesi büyük erozyonlara yol açtı. Bunlar, İzlanda toplumunun XIII. yüzyılda Norveç krallığı hâkimiyeti altına girmesinin başlıca nedenleridir.

5. GRÖNLAND VE AMERİKA KITASI (VINLAND - NEWFOUNDLAND)

Vikinglerin İzlanda, Grönland ve Vinland keşifleri birbiriyle bağlantılıdır. İzlanda'yı keşfeden Vikingler oradan Grönland'a gittiler, oradan da Amerika'yı keşfettiler.

Vikinglerin Grönland ve Vinland'daki varlıklarını iki önemli sagadan biliyoruz. Bunlar, Kızıl Erik Sagası³⁷⁷ ve Grönlandlılar Sagası'dır. (*Grænlandinga saga*).³⁷⁸ Bu sagaların ikisi de Kızıl Erik ve ailesi, özellikle Amerika'yı keşfeden kişi olduğu söylenen oğlu Leif Erikson³⁷⁹ (Eski Nors: *Leifr Eiríksson*) etrafında dönen olayları anlatır. Bu iki sagada anlatılanlar, başka kaynaklar tarafından da doğrulanmaktadır. Örneğin Bremen'li Adam, Danların, Norveçlilerin ve İzlandalıların batı denizindeki (Atlantik'i kast ediyor) Vinland adlı yerden haberdar olduklarını söylemektedir. Diğer taraftan arkeolojik araştırmalar da Vikinglerin Amerika kıtasını keşfettiklerini ispatlamıştır. Bu durumda Vikingler, Amerika kıtasını keşfeden ilk Avrupalılar oluyorlar.

³⁷⁷ http://sagadb.org/eiriks_saga_rauda.en (02.06.2014).

³⁷⁸ http://www.sagadb.org/grænlandinga_saga.on (02.06.2014).

http://www.archive.org/stream/voyagestovinland013593mbp/voyagestovinland013593mbp_djvu.txt (02.06.2014).

³⁷⁹ Leif Erikson, Amerika Kıtası'nı keşfetmesinden çok Grönland'a Hıristiyanlığı getiren kişi olarak hatırlanmaktadır.

5.1. Grönland'ın Keşfi

Kuzey Amerika'ya giden Vikingler öncelikle Grönland'ı keşfettiler. Grönland'ın keşfi, birçok açıdan İzlanda'nın keşfinin tekrarı gibi olmuştur denilebilir. Norveç ile İzlanda arasında gerçekleştirilen deniz yolculuklarında gemiler sık sık yoldan sapıyor, başka tarafa gidip kaybolabiliyorlardı. Bu yol kayıplarında muhtemelen İzlandalılar batılarındaki büyük toprak parçasından haberdardılar, fakat Kızıl Erik'e kadar oraya gidip yerleşme düşüncesinde olan kimse olmadı.³⁸⁰

Kızıl Erik, Norveç'ten cinayet dolayısıyla sürgün edilmişti. Norveç'ten İzlanda'ya geldi ve buradan da *thing* tarafından sürgün edildi. Bunun üzerine Erik 983'te denizlerde serüvene başladı, batıya gitti, Grönland'ın önce güney ucuna geldi, buradan da batı yakasına gitti. Burada, İzlanda'daki yerleşimlere benzer koşullara sahip, fiyortları olan bir bölge buldu ve buraya yerleşti (bkz. Şekil 76,77,78). Grönland ile ilgili cazip olan bir diğer şey ise burada yerli halkın bulunmamasıydı. Erik buraya geldiğinde burada çok az Eskimo vardı. Bu tarihlerde iklim değişikliklerinden dolayı Eskimoların birçoğu Kanada'ya geri göç etmişlerdi.³⁸¹

Erik bu coğrafyayı Grönland (Yeşil memleket) olarak adlandırdı. Bir nesil öncesinde Vikinglerin İzlanda'ya gittikleri gibi bu sefer de Grönland'a yerleşimler başladı. Erik, İzlanda'ya geri döndü ve buradan 25 gemi ile tekrar yola çıktı fakat sadece 17³⁸² tanesi Grönland'a varabildi. Bu Vikingler Grönland'da Doğu Yerleşimi ve Batı Yerleşimi olmak üzere iki yerleşim kurdular (bkz. Şekil 79).

Başlarda yerleşimler epey geliştiler. İklim günümüzden daha ılımandı ve bazı bölgelerde tahıl bile yetiştirilebiliyordu. Ekonominin temeli büyükbaş ve küçükbaş hayvanlara dayalıydı fakat yerleşimlerin en önemli ihracat ürünleri mors, fok, mors dişi, fok derisi ve çeşitli hayvanların kürkleri gibi arktik ürünlerdi. Bu ürünler Avrupa pazarlarında ciddi talep görüyordu. Bu ürünler Grönland'ın kuzeyindeki zengin avlanma bölgelerinden geliyordu. Daha kuzeydeki Eskimolarla ticaret yapılıyordu. Grönland adasının nüfusu en fazla 4000 civarında olmuştur.³⁸³

³⁸⁰ Kızıl Erik'ten önce Gunnbjorn Ulf-Krakuson ve Snaebjorn Galti, 900 ve 978 civarında Grönland'a gitmişlerdi. Buzlu ve çorak olan doğu kıyılarını gördüler ve geri döndüler (Haywood, 1995: 94).

³⁸¹ Bu Eskimolar Grönland'da XIV. Yüzyılda tekrar görülmeye başladılar.

³⁸² Bazı kaynaklara göre 14 tanesi Grönland'a varabildi (Haywood, 1995: 94).

³⁸³ Haywood, 1995: 94

Grönland, İzlanda'dan daha zor yaşam koşullarına sahipti. Burada da kereste sıkıntısı ve demir sıkıntısı vardı, hayvan yetiştirmek son derece zordu, hiçbir tür meyve yetişmiyordu. Bu yüzden İzlanda'da olduğu gibi burada da diğer bölgelerle ticari bağlantı kurmak son derece gerekliydi. Bu yüzden Grönland'ın İzlanda ve Norveç ile sürekli bağı olmuştur.

Grönland'lılar 1261'de Norveç idaresi altına girdi ve bağımsızlıklarını yitirdiler. 1300'lerden sonra Grönland'da iklim kötüleşti, yaşam koşulları iyice zorlaştı ve büyük buz kütleleri Grönlandlıların dış dünya ile olan bağlarını kopardı. Bu tarihlerde Eskimolar da kuzeyden güneye inmeye başladılar. Onlar soğuk iklimde yaşamaya Vikinglerden daha çok alışkınlardı. Eskimolarla Vikingler arasında ciddi çarpışmalar oldu. Arkeolojik buluntular gösterdi ki 1410'da dış dünyadan Grönland ile iletişim sağlanmıştı. Fakat 1540'ta da doğu yerleşimine ulaşan bir gemi sadece terk edilmiş çiftlikler ve bunların birinde gömülmemiş bir ceset buldu.³⁸⁴ Grönland'daki Viking yerleşiminin akibeti tam bir muamma. 1990'larda yapılan kazılar buradaki halkın gizemli bir şekilde yok olduğunu göstermektedir.³⁸⁵ Bazı arkeologlar buradaki Viking yerleşimini Grönland'ın Pompeii'si olarak görmektedir.³⁸⁶

5.2. Vikingler'in Amerika'yı Keşfi

İnsanlara "Amerika'yı ilk kim keşfetti?" diye sorarsanız birçoğu Kristof Colomb diyecektir. Çünkü nesillerdir tarih kitapları bu şekilde yazmaktadır. Fakat Newfoundland'daki bir yerleşim yeri gösteriyor ki Vikingler Kolomb'dan yaklaşık beş yüz yıl önce Amerika'ya gelmişlerdi. M.S. I. bin Amerika tarihi için çok önemlidir. Çünkü bu tarih ilk Avrupalıların Amerika kıtasına ayak bastığı dönemdir. (M.S. 1000). Avrupalıların Amerika'daki Kristof Colomb ile başlayan etkisi 500 yılı aşkın bir zamandır devam etmektedir. Vikingler Kristof Kolomb'dan yaklaşık 500 yıl önce Amerika'ya ayak basmıştır. Yani günümüzde Vikinglerin Leif Eriksson ile Amerika'ya ayak basışlarının üzerinden 1000 yılı aşkın bir süre geçmiştir. Kuzey Amerika'da, Newfoundland'da bulunan yerleşim yeri Vikinglerin kuzey Avrupa'yı Kristof Colomb'dan en az 500 yıl önce keşfettiğini ve kısa bir süreliğine de olsa yerleştiğini göstermektedir.

Amerika kıtası günümüzdeki etnik, kültürel yapısına ulaşana kadar çok çeşitli evrelerden geçmiştir ve bunların her biri kıtanın tarihini derinden etkilemiştir. Amerika'daki

³⁸⁴ Haywood, 1995: 94

³⁸⁵ Seaver, 2010: 159.

³⁸⁶ <http://archive.archaeology.org/online/features/greenland/> (05.06.2014)

halkların gerçekte kim olduklarını, nereden geldiklerini, kendilerini nasıl bir geleceğin beklediğini anlamaları için tarihlerini çok iyi bilmeleri gerekmektedir. Çünkü Amerika, kıtada var olmuş, kendilerinden bir şeyler bırakmış birçok kültüre çok şey borçludur. Bunlardan birisi de kesinlikle Vikinglerdir ve Kuzey Amerika mirasına önemli katkılar yapmışlardır.³⁸⁷ Vikingler he ne kadar kısa süreliğine Amerika'da bulunmuş olsalar da 1000 yıl öncesinde iki çok farklı kültürün Kuzey Amerika sahillerinde ilk defa buluşmuş olmaları açısından çok özel bir durumdur. Vikingler aslında Amerika'yı günümüzdeki durumuna getiren Avrupalılara öncülük etmişlerdir. Onlar, İzlanda'ya, Grönland'a, Amerika'ya ve daha birçok yere yaptıkları keşiflerle Avrupa halklarında buluş, keşif ruhunun oluşmasında önemli rol oynamışlardır. Yani Vikinglerin Amerika'daki varlıkları tarihi bir varlıktan çok ötedir.

Kuzey Amerika da tıpkı İzlanda ve Grönland gibi kazara keşfedilmiştir. 985 yılında *Bjarni Herjulfson* adlı Viking tüccar, Norveç'ten Grönland'a giderken yolunu kaybetti, Grönland adasını kaçırdı ve Amerika Kıtasına gitti. *Bjarni*, buradaki ağaçları görünce çok şaşırды çünkü o Grönland'da ağaç olmadığını biliyordu.³⁸⁸ Bu yüzden burayı *Markland* (ağaç memleketi) olarak adlandırdı.³⁸⁹ Oradan kuzeye gitti ve başka bir yer gördü buraya ise kayalık olduğu için *Helluland* (kaya memleketi) adını verdi.³⁹⁰ Ve nihayet Njal buradan geri dönerek Grönland'a gitti gördüklerini insanlara anlattı. *Bjarni*'nin anlattıklarını kimse pek ciddiye almadı.³⁹¹

M.S. 1000 yılında Leif Erikson, Norveç'ten Grönland'a döndü ve *Bjarni*'nin anlattığı yeri görmeye karar verdi. Leif, *Bjarni*'nin gittiği yönün tersine gitti ve önce Baffin Adası'na (Helluland) oradan da *Markland*'a geldi. Oradan da Newfoundland'a geldi. Leif, buranın son derece ormanlık, verimli bir yer olduğunu fark etti. Burasının Grönland'dan daha iyi bir yer olduğunu ve yerleşime maruz kalmadığını düşünen Leif, Grönland'a geri döndü.

O yıl babası Erik ölünce Leif Grönland'daki koloninin yeni lideri oldu ve yeni bir maceraya girecek pozisyonda değildi. Bu görevi kardeşi *Thorvald Eriksson*'a devretti. *Thorvald*, bir grup Viking ile yola çıktı. Kardeşinin takip ettiği rotadan giderek Amerika'ya vardı. Fakat *Thorvald*, beklenmedik bir şekilde varlığından bile haberdar olmadığı yerlilerle karşılaştı. Sagalarda bu yerli halk *Skræling* olarak adlandırılırlar. Vikingler bunlardan bir gruba saldırdı ve çoğunu öldürdüler. İki kişi kaçtı ve büyük bir grupla geri döndüler. *Thorvald*

³⁸⁷ Fitzhugh, 2000: 8.

³⁸⁸ Seaver, 2010: 47.

³⁸⁹ Poertner, 1971: 59.

³⁹⁰ Wernick, 1979: 148,149.

³⁹¹ Haywood, 1995: 96.

burada yara aldı ve öldü. Thorvald'ın ekibi onu Amerika'da gömdü ve Grönland'a geri döndüler. Thorvald, Amerika Kıtasında ölen ilk Avrupalı olarak bilinir.³⁹²

Grönland'a dönen Vikingler Leif'e Amerika'daki yerli halktan bahsettiler. Grönland'daki kereste ihtiyacı, koloniyi beslemek için daha iyi kaynaklara ihtiyaç duyulmasından dolayı M.S. 1009'da büyük bir grupla tekrar yola çıktılar.³⁹³ Bu grup Thorvald'ın karısı ile evlenen Thorfinn Karlsefni tarafından idare ediliyordu. Bu grup da Newfoundland'a gitti ve M.S. 1010'da burada bir yerleşim kurdular. Thorfinn'in burada çocuğu oldu ve bu, Amerika'da doğan ilk Avrupa'lı çocuktur. Yerleşimin ikinci yılında bazı Vikingler Grönland'a dönmeye karar verdiler.³⁹⁴ Kalanlar, birkaç yıl önce Thorvald'ı öldüren yerliler ile karşılaştılar. Thorfinn, kolonisine yerlilerle ticaret yapabileceklerini fakat kesinlikle silah ticareti yapmamaları gerektiğini söyledi.³⁹⁵

Fakat birkaç yıl sonra yerliler aniden Viking yerleşimine saldırdı. Burada saldırının sebebi bilinmiyor. Bu durum Vikingler için problem yaratmaya başladı. İnsansız bir yer bekliyorlardı fakat yerliler ortaya çıkmıştı. Bunun üzerine 1011-1012'de oldukça şiddetli bir kışın ardından Grönland'a geri dönmeye karar verdiler. Bundan bir yıl sonra Kızıl Erik'in gayrimeşru kızı *Freydís Eiríksdóttir*, iki Norveçli kardeş Helgi ve Finnbogi ile beraber 1014'te Amerika'ya geri döndü ve yeni yerleşim kurma çabasına girdi. Bu sefer Vikingler, yerlilerle değil, kendi aralarında, birbirleriyle mücadeleye giriştiler. Kim daha büyük yere sahip olacak kavgası cinayetle sonuçlandı ve klasik Viking kan davası başladı.³⁹⁶ Freydis, kocasına diğer Vikingleri öldürmesini söyler. Kendisi ise kadınları öldüreceğini söyler. Freydis, gerçekten savaşçı, gözü kara bir kadındı. Vikingler bu kavgalarla zayıf düştüler, koşullar oldukça zorlaştı ve nihayet Grönland'a geri döndüler.

Bunun üzerine anlaşıldığı kadarıyla Vikinglerin Amerika'ya yerleşme çabaları son buldu. Fakat bu, Grönland'luların ve İzlandalıların Amerika'ya kereste için gelmedikleri anlamına gelmemektedir. Amerika'da kereste bolca vardı ve uzun bir süre buraya kereste için gidip gelmişlerdir.

³⁹² Wernick, 1979: 148,149.

³⁹³ Logan, 1991: 89,90.

³⁹⁴ Sagalarda bunların Grönland'ı özledikleri, bu yüzden geri dönmek istedikleri fakat yanlışlıkla İrlanda'ya gittikleri, İrlanda halkının bunları görünce çok şaşırıldığı anlatılır.

³⁹⁵ Poertner, 1971: 61-62.

³⁹⁶ Miller, 1990: 182.

Vikinglerin Amerika'daki varlıkları kısa olmuştur ve şunu belirtmek gerekir ki Amerika'ya giden Vikinglerin sayısı oldukça azdı. Silah teknolojisi olarak yerlilerden öndeydiler fakat sayı olarak çok azdılar.

Grönland yerleşimi ise 14. Yüzyıla kadar devam etti fakat bu tarihten itibaren iklimdeki değişimler ve Avrupa'dan Kara Veba'nın buraya ulaşması sonucu Grönland yerleşimi azalarak yok oldu. Grönland'ı önemli kılan şey oradan ihraç edilen arktik ürünlerdi fakat Grönland hiçbir zaman Norveç gibi ticaret pazarlarına sahip olamamıştır. Ayrıca XIII. ve XIV. yüzyıllardan itibaren Doğu Avrupa'da Novgorod tüm bu ürün ihtiyaçlarını karşılamaya başladı. Yani artık Grönland gibi uzak bir yerleşime gitmenin bir gereği yoktu. XV. yüzyıldan itibaren soğuk iklim şartlarına daha iyi adapte olmuş Eskimolar geldi ve Grönland'da Viking nüfus tamamen yok oldu.

6. DOĞU VİKİNGLERİ (RUS'), TİCARET VE DİĞER HALKLARLA İLİŞKİLER

Daha Viking Çağı başlamadan önce İskandinavyalılar güneyde İsveç'ten Ladoga Gölü üzerinden Rusya'nın büyük nehirleri vasıtasıyla Karadeniz'e, oradan da Vikinglerin *Miklagard* (büyük kent) olarak adlandırdığı İstanbul'a giden yolu keşfetmişlerdi.³⁹⁷ Helgö ve Gotland'daki kazılardaki buluntular gösterdi ki Viking Çağı'ndan önce de İsveç ile Hazar Denizi civarındaki bölgeler arasındaki ticaret devam ediyordu. Ve VIII. yüzyılda Baltık kıyılarında sistematik bir kolonizasyon hareketinin olduğu bilinmektedir.³⁹⁸ Vikingler Baltık'ın doğu kıyılarındaki küçük ticaret noktalarından Finlandiya Körfezini geçerek Ladoga Gölüne ulaşabiliyorlardı. Bu göl, Vikingler için denizlerden geldikleri büyük gemilerini boşaltıp malları nehirlerde kullandıkları küçük gemilere aktarmak için ideal bir bölgeydi. O yüzden burada bir yerleşim kurulmuştur. Vikingler buradan nehirler vasıtasıyla güneye inip Bulgarlar ve Hazarlarla ticaret yapmışlardır (bkz. Şekil 81).³⁹⁹

Bu bölümde sıklıkla arkeolojik verilere ve Viking olmayan halklarca yazılmış, Vikingler hakkında bilgi veren kaynaklara başvuracağız. Bunlardan en önemlisi 921-22 yıllarında Abbasi halifesinin elçisi olarak Volga bölgesine gelen Arap elçi Ahmad İbn

³⁹⁷ Noonan, 1998: 323.

³⁹⁸ Richards, 1979: 88.

³⁹⁹ Poertner, 1971: 46,47.

Fadlan'dır (bkz. Şekil 82). Diğer taraftan Grekçe yazılmış Bizans kaynakları ve yaklaşık 1110-1115'te bir araya getirilmiş İlk Rus Yıllıkları da önemli kaynakları oluştururlar.

Arap ve Fars kaynakları da Vikingler hakkında bilgi edindiğimiz önemli başvuru noktalarıdır.

Viking Çağı'nda İskandinavya'dan çıkıp geniş alanlara yayılan Vikingleri temel olarak iki ana gruba ayırmak mümkündür. Yukarıda değindiğimiz gibi Viking Çağı'nda sınırları kesin çizgilerle çizilmiş devletler veya halk grupları yoktu ancak Danlar, Norveçliler ve İsveçliler köken olarak birbirlerinden ayrılıyorlardı. Viking Çağı'nda bu halklardan Norveçliler ve Danlar Batı Avrupa'da (Britanya ve İrlanda da dahil) ve Kuzey Atlantik'te etkili olmuşlardır. Bu durumun temel sebebi coğrafi yakınlık ve Viking Çağı öncesi bağlantılardır.⁴⁰⁰ Viking Çağı'ndan önce de Norveçlilerin örneğin Britanya ve İskoç adaları ile (Shetlands, Orkney, Hebrides); Danların kara Avrupası ile (özellikle Karolenj İmparatorluğu ile), Britanya ile (özellikle Güney Britanya) çoğunlukla ticaret yolu ile ilişkileri bulunmaktaydı. Aynı şekilde İsveçlilerin de Finlandiya ve Baltık bölgesi ile yoğun ticari ilişkileri vardı. Bu bağlantılar, yakın ilişkiler Viking Çağı'nda İskandinavya'dan çıkan Vikinglerin zihinlerindeki haritayı oluşturdu ve onların rotalarını belirlemelerinde etkili oldu.

İskandinavya'yı Avrupa'nın tam tepesinde düşünürsek, buradan çıkan Vikinglerin gittikleri rotalar ve yağma için seçtikleri hedefler hakkında da yorum yapabiliriz: Norveç, Britanya Adalarına Danlar ve İsveçlilerden daha yakındı ve Viking Çağı öncesinde de bu adalar ile ticaret vasıtasıyla ilişkisi vardı. Aynı şekilde İsveç de doğuya Norveç ve Danimarka'dan daha yakın bir pozisyondadır.⁴⁰¹

Doğuya,⁴⁰² Doğu Avrupa'ya, Rusya içlerine, hatta Bağdat pazarlarına kadar giden Vikingler, İsveç kökenli ve İsveç'ten çıkıp gelen Vikinglerdi. Kaynaklarda bazı Dan ve Fin gruplar da dile getirilir fakat ezici çoğunluk İsveçlilerdir. Bu İsveçli Vikingler kaynaklarda iki şekilde anılırlar. Bunlardan birisi '*Rus*' kelimesidir. Kelimenin kökeni ve anlamı tam olarak bilinmemekte, hakkında bazı yorumlar yapılmaktadır. Diğerisi ise; özellikle sonraları yaygınlaşan bir kelime olan '*Varangian* veya *Vareg*' Varangian'ın anlamı, 'yağmacı, yağma yapan adam' dır. Bu, daha sonraları, X. yüzyılda, XI. yüzyılda Bizans'ın başkenti İstanbul'da

⁴⁰⁰ Campbell vd. 1994: 184.

⁴⁰¹ Norveç'in (modern Norveç) kuzeyde Rusya ile sınırı vardır fakat bu Norveç'in Rusya ile İsveç'e göre daha yakın bağlantısının olduğu anlamına gelmemeli. İskandinavya'da nüfus yoğunluğu güneydeydi dolayısıyla İskandinavya ile kara Avrupa'sı bağlantısı güneydeki rotalardan yoğunlukla sağlanıyordu.

⁴⁰² Burada Karadeniz'i kuzeyi için "Doğu" kelimesini kullanmamızın nedeni, merkez olarak Vikinglerin ana vatani, çıkış noktası olan İskandinavya'yı almamızdır.

Bizans imparatoruna hizmet eden Doğu Vikinglerini betimlemek için kullanılmıştır (bkz. Şekil 83). Her iki kelime de doğudaki (bugünkü Ukrayna ve Rusya topraklarındaki) Vikingler için kullanılmıştır.

Dile getirdiğimiz gibi İsveçli İskandinavya'lılar Viking Çağı'ndan önce de yüzyıllar boyunca Baltık Denizi'nin doğu kıyıları ile yakın bağları olmuştur. Bu kıyılar, İskandinavya'dan doğu Avrupa'ya giden yolun başlangıç noktasıydı denilebilir. İsveç'in bir kere Baltık Denizi'nde Gotland ve Aland gibi yüz yıllardır varlığını sürdürdüğü önemli adaları mevcuttur. Onlar ayrıca Finlandiya'nın güney uçlarında da var olmuşlardır. Burada Viking Çağı'ndan önce de var olmuşlar, yerel halk ile karışmışlardır.

İsveçliler daha sonra M.S. 750'lerden itibaren nehir yollarını kullanarak Rusya'nın içlerine doğru kat etmeye başladılar. Öncelikle Vikinglerin hangi nehirleri kullanarak Rusya'nın içlerine indikleri ve burada tam olarak nerelerde aktif rol oynadıklarını anlamak ve bölgenin coğrafyasına iyi hâkim olmak gerekmektedir. Coğrafya, en az batıdaki İrlanda, İzlanda ve Grönland kadar sert koşullara sahipti diyebiliriz.

Değmemiz gereken bir diğer önemli konu, Vikinglerin doğuda karşılaştıkları ve çeşitli ilişkilerde buldukları halk topluluklarıdır. Burada İsveçliler Batı Avrupa'ya giden Danlardan, ve Norveçlilerden ayrılırlar çünkü İsveçli Vikingler çok farklı insan topluluklarıyla ve farklı seviyelerdeki medeniyetlerle karşılaşmış ve onlarla Batı Avrupa'dakilere göre daha farklı ilişkiler içerisinde olmuşlardır. Coğrafyayı ve coğrafyanın halklarını iyi analiz ettikten sonra doğunun ve doğudaki ticaret yollarının VIII. ve IX. yüzyıllarda Vikingler tarafından nasıl kullanıldığını ve bu ticaret hareketliliği sırasında ne gibi gelişmelerin yaşandığını anlayabiliriz (bkz. Şekil 84, 85).

Belirttiğimiz gibi 750'lerden itibaren İsveçliler ile günümüz Baltık ülkelerinin olduğu topraklar üzerinden kara Avrupa'sı arasında bağlantılar olmuştur. Arkeolojik verilere dayandırılan bilgilere göre⁴⁰³ bu tarihlerde İsveçliler, Finlandiya'nın güneyi ile olduğu kadar kara Avrupa'sında Baltlar⁴⁰⁴ ve onların da doğusundaki Doğu Slav kabileleri ile iletişim halindeydiler.⁴⁰⁵

⁴⁰³ İsveç'in Güneydoğu kıyısındaki Malarin Gölü'ndeki liman Birka'da yapılan kazılarda bulunan arkeolojik veriler bu bağı ispatlamaktadır.

⁴⁰⁴ Litvanyalılar: *Baltai*, Letonyalılar: *Balti*

⁴⁰⁵ Campell vd. 188.

VIII. yüzyılın ortalarında, Birka'daki sikke buluntularına ve diğer buluntulara dayanarak İsveçlilerin Volga Nehri boyunca ticaret bağlantılarının olduğunu söyleyebiliriz. Rusya'da Volga nehri boyunca çeşitli Pazar merkezlerinde kazılar yapılmıştır. En önemlilerinden birisi Novgorod'dur.⁴⁰⁶ Burası, Baltık Denizi'nden Rusya'nın içlerine yapılan ticarete ideal duraklardan birisiydi. Novgorod, İskandinavya'dan çıkıp güneye inerek Rusya içlerinde Hazarlarla, Volga Bulgarlarıyla ve daha güneyde halifelik etkisindeki topraklarda ticaret yapmak isteyen Vikingler için çok önemli bir merkezdi. Vikingler buradan Volga nehrini takip ederek nihayet Hazar Denizi'ne kadar inebiliyorlardı. Diğer taraftan Novgorod farklı nehir sistemlerinin merkezinde bulunduğu için buradan Volkhov Nehri ve İlmen Gölünü takip ederek güneye inip Dinyeper Nehrine ulaşmak mümkündü. Oradan da Kiev üzerinden Karadeniz'e kadar ulaşılabilirdi.⁴⁰⁷

İsveçliler, Viking Çağı'nın başından itibaren doğudaki zenginliklerden dolayı bu ticaret yollarında aktif olmuşlardır. Ticarete en büyük emtia köle ticaretiydi. İsveçli Vikingler Doğu Avrupa'da çoğunlukla Slav kölelerin ticaretini yapıyorlardı. Modern İngilizce'deki köle (slave) kelimesi de buradan türetilmiştir. Diğer taraftan oldukça ormanlık olan İsveç'in kendine has orman ürünleri, arktik ürünler (Samilerden, Finlerden ticaretini yaptıkları kürk, deri gibi ürünler) Volga Nehri boyunca götürülüp, gümüş ve İslam dünyasının zenginlikleri ile ticaret yapılıyordu.⁴⁰⁸

Bu iki nehir sisteminde (Volga ve Dinyeper) Vikinglerin karşılaştıkları halklar hangileriydi? Bu halklar çeşitli yollarla betimlenebilir. Bu halkları dilsel olarak ele almak en iyi yöntemdir muhtemelen. Vikingler bu coğrafyada birçok farklı ve kendilerince anlaşılabilir diller konuşan halklar ile irtibata geçiyorlardı.⁴⁰⁹

Öncelikle değişik Fin-Ugor dillerini konuşan halklar vardı. Bunlar, Kuzeyde yaşayan Finler, Samiler (Laplar) ve diğer halklardır. İskandinavyalılar bu halklarla çok eskilerden beri iletişim halindeydiler.⁴¹⁰ Finlandiya'nın güneyindeki bazı Finliler Vikinglerle birleşip Viking yağması bile gerçekleştirmiştir. Kuzeydeki Samiler, İsveçlilere kendileri için ve ticarete kullanmaları için ihtiyaçları olan kürkü, fok derisini ve mors dişini sağlıyorlardı. Daha

⁴⁰⁶ Eski Nors dilinde "tepe kenti" anlamına gelen "Holmgard" adıyla anılmıştır.

⁴⁰⁷ Ravndal, 1938: 91-92.

⁴⁰⁸ Haywood, 1995: 98.

⁴⁰⁹ Bu yüzden Vikingler sürekli yollarında yerli halklardan tercümanlar bulunduruyorlardı. Bu kadınlar aynı zamanda (!) tercümanlık vazifesi görüyorlardı. Bunlar sayesinde Vikingler, yolculukları boyunca karşılaştıkları halklarla iletişimi sağlayabiliyorlardı.

⁴¹⁰ I. Bölüm'de Viking Çağı öncesi İskandinavya'sından bahsederken bu iletişimden bahsetmiştir. Ayrıntılı bilgi için I. Bölüm'e bakınız.

güneyde, Karadeniz'in hemen Kuzeybatısında yaşayan Ural Dilleri ailesinden bir dil konuşan Macarlar vardı.⁴¹¹ Macarlar bir bozkır halkıydı ve Karadeniz'in kuzeyindeki bozkırlarda hayvanları ile birlikte sürekli hareket halindeydiler. Macarlar, İsveçliler ile erken dönemlerden itibaren ilişki halindeydiler ve köle ticaretinde birbirleriyle rekabet halinde olmuşlardır denilebilir. Fakat 830'larda Hazar Kağanlığı bünyesinden ayrılan Macarlar, 830-893 arasında Don ve aşağı Dinyeper arasında yaşamış, daha sonra da 893-897 yılları arasında büyük bir göç ile Karpat Dağları'nı aşarak batıya göç etmişlerdir.⁴¹² Bu, Vikingler açısından avantajlı bir durum olmuştur.

Bir diğer önemli dil grubu ise Türk Dilleri konuşan halklardı. Karadeniz'in kuzeyinde Vikingler ile ticaret; savaşlar ve antlaşmalar yoluyla irtibata geçmiş Bulgarlar, Hazarlar, Peçenekler, Kumanlar gibi önemli Türk grupları vardı.

Bulgarların güneyinde, aşağı Volga bölgesinde Hazarlar vardı. Hazarların Hazar Denizi'nin Kuzeybatı ucundaki büyük Pazar kenti Atıl son derece önemli bir ticaret noktasıydı. Bulgarlar ve Hazarlar, Volga Nehri hinterlandını ve nehrin ticaret akışını kontrol ediyorlardı. Bu halklar Vikinglerin iletişime geçtiği ilk büyük halklardı. Erken VIII. yüzyıldan itibaren Vikingler, gemileriyle Volga Nehri boyunca yukarıda açıkladığımız yoldan gelip Bulgar ülkesine, ardından da Hazar ülkesine girip bu halkların büyük pazarlarında ticaret yapıyorlardı.⁴¹³ Bu ticaret hareketi ile ilgili Arap ve Fars seyyahlarının kayıtları mevcuttur. Örneğin İbn Hurdazbih şunları zikretmektedir:

*'...Daha sonra Sakalibe bölgesinin bir nehri olan Tennis Nehrinde ilerlerler ve Hazar bölgesinin bir şehri olan Hamlic'e varırlar ve buranın melikine bu malların 10/1'i oranında vergi verirler. Buradan Cercan Denizine varırlar ve buranın kıyısında bulunan Ahubbu'ya çıkarlar.'*⁴¹⁴

Aynı konu üzerine Mesudi ise şu şekilde bilgi vermektedir:

'Bunlar, ticaret amacıyla Endülüüs'ye, Rumiyye'ye, Konstantiniyye'ye ve Hazar'a giderler.'

...Rus gemileri, körfez girişinde (Hazar Denizine bitişik Pontos Körfezi) görevli Hazar askerlerine yaklaşınca, Hazar melikine adam göndererek, ele geçirilecek ganimetin yarısını

⁴¹¹Sugar vd., 1990: 9.

⁴¹²Sugar vd., 1990: 9.

⁴¹³ Logan 1991: 185.

⁴¹⁴ Hurdazbih, 2008: 130,131.

vermek şartıyla topraklarından geçip gitmelerine ve nehir yoluyla Hazar nehrine geçmelerine ve (...) Hazar Denizine girmelerine izin verilmesi talebinde bulundular.'⁴¹⁵

Doğu Slavlarının doğusunda son derece organize bir yapıya sahip, Vikingler tarafından kolayca yağmalanamayacak bir sisteme sahip Hazar ve Bulgar Kağanlıkları bulunuyordu. Volga Nehri dolaylarındaki bu iki kağanlık bünyesinde Müslüman nüfus da bulunmaktaydı. Yani bu kağanlıkların İslam dünyası ile olan bağları oldukça kuvvetliydi. Arap gezginler Vikingler ile Türkler arasındaki ilişkiyi çok iyi betimlemektedir. Mesudi, Hazarların İslam dünyası ile Vikingler arasında bir tampon bölge oluşturduklarını ve bir keresinde Hazarların Vikinglerin Hazar denizini geçip güneydeki Müslüman halkların topraklarını yağmaladıklarını, birçok kişiyi öldürüp kadınlara tecavüz ettiğini anlatır. Bunun üzerine Hazarya'daki Müslümanlar olup biteni öğrenince Hazar melikinden gelerek Vikinglere topraklarını geçmelerine izin vermemelerini rica eder.⁴¹⁶

Bulgarlar ve Hazarlar, güneyden İran'dan ve Bağdat'tan Hazar Denizi üzerinden gelen İslam dünyasının çeşitli mallarını alıp kuzeylerinde yaşayan halklara ve İskandinavya'dan gelen Vikinglere satıyorlardı.⁴¹⁷ Vikingler'de bu malları İskandinavya'ya götürüp İsveç'te Birka ve Hedeby gibi pazarlarda satıyorlardı. Buradan da Batı Avrupa'nın büyük pazar kentlerine gidiyordu.⁴¹⁸

Karadeniz'in hemen kuzeyinde yaşayan başka bir Türk grubu ise Peçeneklerdi. Peçenekler, IX. yüzyılda diğer Oğuz boyları Karluklar ve Kimeklerin baskıları sonucu batıya göç etmeye başlamışlardır. Dinyeper havzası boyunca Vikingler ticaret yapmak istediklerinde veya bu bölgede bir nakliyat yapmak istediklerinde Peçeneklerin saldırılarına uğrama ihtimalleri çok yüksekti. Vikingler Peçeneklerden çekiniyorlardı ve kesinlikle onlarla yüzleşmek istemiyorlardı. Peçenekler, Avrupa'yı yakıp yıkan Vikinglerin karşısında durabilen nadir halklardan birisiydi. Onlar, Kiev 'in Viking prensi Svaitoslav'ı öldürmüşlerdir (bkz. şekil...). Olay Rusya Yıllıklarında şöyle geçmektedir:

⁴¹⁵ Mesudi, 2004: 76,77.

⁴¹⁶ Mesudi, 2004: 77.

⁴¹⁷ Son kazı araştırmalara gösterdi ki Hazarların ve Bulgarların ticaretini yaptığı bu İslamik ticaret ürünlerinin çoğu Volga Vadisinde, Hazar ve Bulgar kağanlığı topraklarında üretiliyordu. Muhtemelen VIII ve IX. yüzyıllarda Vikinglerin gümüş sikke, çeşitli ev eşyaları, farklı güzel kokular, seramik, tekstil malzemeleri gibi İslami ürünlere olan talebi artınca Hazarlar ve Bulgarlar bu ürünleri Müslüman Araplardan almaktansa aynı ürünleri kendileri üretip Vikinglere satmışlardır. Böylece bu ürünleri Orta Doğu'dan ithal etme maliyetinden kurtulmuş oluyorlardı.

⁴¹⁸ Özellikle York ve Dublin'in önemli pazar kentleri olduğunu ve İskandinavya'nın Pazar kentleri ile ticaret yaptığını yukarıda belirtmiştik.

‘‘972- Bahar geldiğinde, Peçeneklerin prensi Kurya Sviyatoslav’a saldırdı ve Sviyatoslav öldürüldü. Onun başını kopardılar, kafatasından bir kupa yaptılar, altınla kapladılar ve onunla içki içtiler...’’⁴¹⁹

Bir diğer dil grubu ise İndo-Avrupa dili dillerini konuşan halklardı. Finleri ve Samileri arktik, Türk kavimleri step halkları olarak düşünecek olursak, bu Hint-Avrupa dili konuşan halkları orman halkları olarak görebiliriz. Baltık’ın doğu ve güney kıyıları boyunca bugün Baltık Dilleri olarak bilinen dilleri konuşan halklar vardı. Bunlar günümüz Litvanya ve Letonya halklarıdır. Bunların yanında Prusyalılar,⁴²⁰ Livonianlar ve Kuronianlar gibi Ortaçağ Baltık halkları vardı. Günümüz Polonya ve Baltık devletlerinin kıyılarında yaşayan bu halklar, Vistula, Dvina ve Nieman gibi nehirlerin ağzlarında iştiğal ediyor ve buralardaki ticarete söz sahibi oluyorlardı. Bu halkların İsveç’in önemli pazar kenti Birka ile çok erken tarihlerden itibaren ticaret bağlantıları vardı.

Bir diğer grup ise Slav Dilleri konuşan halklar grubuydu. Slavların tarihi oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir. Yaklaşık M.S. 600’de Orta Avrupa’da bulunan Slav nüfusu Avrupa’nın çeşitli bölgelerine dağıldı. Birçoğu batıya, Elbe Nehri’ne kadar yayıldı. Bir kısma Balkanlara gidip Bizans topraklarına girdiler. Büyük bir kısmı da Doğu Avrupa’ya yayıldılar.

İsveç Vikingleri Doğu Avrupa’da gözüktüklerinde bölgede farklı kültür yapılarına sahip, farklı diller konuşan birçok halk gruplarını düşünmeliyiz. Ormanlık alanlarda, sonradan Rusya’nın kalbi olacak bölgelerde Slav Dilleri konuşan halklar vardı. Slavlar orman bölgelerinde dağınık kabileler halinde yaşıyorlardı. Demir teknolojisindeki ustalıkları düşük bir seviyede idi. İskandinavyalılar işte bu Doğu Slav kabilelerinin topraklarında büyük yağmalar yaptılar, onlardan vergiler aldılar, birçok Slav köle toplayıp daha doğudaki İslam dünyasında ve İskandinavya’da sattılar, kentler kurdular ve nehir kıyılarında, İrlanda konusunda bahsettiğimiz pazar kentlerine benzer (İrlanda’da Dublin, Limerick, Waterford, Cork kentleri) yerleşimler kurdular (bkz. Şekil 84,85). Buralarda İskandinavyalı prensler ticaret yaptı, bölge halkları ile iletişime geçti, onlardan köle ve kereste temin edip doğuda Volga bölgesinde Türk pazarlarında sattılar.⁴²¹

İbn Fadlan, Aşağı Volga’daki bu Vikingleri (Rus) analiz gözlemlene fırsatı yakalamış ve onlar hakkında notlar almıştır. O, seyahatnamesinde Vikinglerden bahsederken bir Viking

⁴¹⁹Cross ve Wetzor, 1953: 90.

⁴²⁰Eski Prusyalılar, Baltık Prusyalıları, Baltık Denizi’in güneydoğusunda yaşamış bir Baltık kabilesidir. Bu halklar XIII. yüzyılda Töton Şövalyeleri tarafından işgale maruz kalmış ve zamanla asimile olmuşlardır.

⁴²¹Wernick, 1979: 101.

tüccar şefin cenaze merasimini betimler. İbn Fadlan'ın Vikingler hakkında anlattığı şeyler aslında bölge Türklerinin kültürlerinde de sıkça görülen şeylerdir. Yani Vikingler sağlam bir politik yapıya sahip Türk kağanlıklarının yakınlarına konuşlanıp hem onlarla ticaret yapmış hem de onlardan etkilenmişlerdir. Bu çok önemli bir noktadır. İbn Fadlan ayrıca bize ticaretin nasıl gerçekleştirildiğinden bahseder. Vikinglerin kutsal ruhlarını nasıl çağırdıklarından, tanrılarına ve atalarına iyi satış yapmaları için yakarmalarından; ipek ve gümüş konusunda oldukça hassas olduklarından ve bu ürünlere ilgi duyduklarından bahseder. Viking tüccarların hanımlarının varlık göstergesi olarak üzerinde birçok sikke taşıdığını söyler. Ayrıca İbn Fadlan da Vikinglerin en önemli ticaret malının köleler olduğu dile getirir.⁴²² Bu köleler, yağma, satın alma ve değişim gibi yollarla elde edilen Slavlardır. Vikinglerin bu köleleri götürüp sattıkları doğudaki Volga nehri coğrafyası Türkler tarafından kontrol ediliyordu ve Vikinglerin burada ticaret yapmaları Türklerin iznine bağlıydı.

Vikinglerin doğudaki aktiviteleri hakkındaki bilgilerimiz Batıdaki Vikingler hakkındaki malumatımızdan çok daha azdır. Yağma ile ilgili oldukça sınırlı bilgi vardır. Hazar Denizi civarında gerçekleştirilen bazı yağma hareketinin kaydı mevcuttur. Bazı Müslüman kentleri saldırıya uğramıştır. Fakat doğudaki Vikingler, batıdakiler gibi bağımsız hareket edip istedikleri gibi yağma yapabilecek bir ortama sahip değillerdi. Batıda kıta Avrupa'sında zayıf bir askeri yapıya sahip Karolenjler vardı ve yağmalara karşı koyamıyorlardı. Britanya'da dört ana parçaya bölünmüş bir yapı mevcuttu. İrlanda'da organize bir politik yapı bile bulunmuyordu. Bu yüzden bu bölgeler Vikingler tarafından defalarca ve yüzyıllarca yağmalanmıştır. Fakat doğuda Hazarlar ve Bulgarlar gibi iki büyük organize yapı vardı. Bu iki kağanlık güneydeki halkları Viking saldırılarından, yağmalarından korumuştur diyebiliriz.

Diğer taraftan Hazarlar ve Bulgarlardan başka, onların batısında, aşağı Volga ve Dinyeper bölgesinde Karadeniz'in kuzeyini doğudan batıya işgal etmiş olan Peçenekler vardı. Peçenekler Hazarlar ve Bulgarlar gibi bir devlet olamamışlardır. Fakat onlar mükemmel savaşçılıkları ile ün salmışlardı ve Vikinglere büyük sıkıntılar yaşatıyorlardı.⁴²³ Dinyeper'e inen her Viking gemisi Peçeneklerle uğraşmak zorundaydı.⁴²⁴ Vikingler uzun süre Peçeneklerle savaş halinde oldu. Prens Sviatoslav da belirttiğimiz gibi 972'de bir Peçenek saldırısında ölmüştür.

⁴²² Şeşen, 2012: 38-40.

⁴²³ Duczko, 2004: 47.

⁴²⁴ Davidson, 1976: 84.

Vikingler Dinyeper'den Karadeniz'e indikten sonra buradan İstanbul'a gidiyorlardı. Vikingler İstanbul'u '*Miklagard, Büyük Kent*' olarak adlandırmışlardı. Bu yol oldukça uzun bir yoldu, tehlikeler daha fazlaydı ve daha iyi bir organizasyon gerektiriyordu.⁴²⁵ Bu rota IX. Yüzyılın ortalarından itibaren tercih edilen bir rota olmuştur. Bizans kaynaklarında bunun hakkında bilgi bulabiliyoruz. 838-839'da Bizans kaynaklarında Vikinglere ait ilk bilgiye rastlıyoruz. Anlaşıldığı kadarıyla bir grup Viking elçi, Hazar kağanı tarafından Bizans sarayına gönderilmişti. Hazarlar ile Bizanslılar ile IX. Yüzyıl boyunca yakın müttefik olmuşlardır. Aralarında evlilik bağı da mevcuttu.

Burada şu önemli bir vurgu noktasıdır: IX. yüzyıldan itibaren Vikinglerin bir kısmı, İstanbul'a gitmenin daha kolay olduğunu idrak ettiler. Fark ettiler ki; artık Volga Nehri boyunca gitmelerine, birçok Türk halkı ile karşı karşıya gelmelerine gerek yoktu. Bir diğer önemli nokta ise İstanbul'a giden Vikinglerin buradaki idari yapıyı görmeleri ve kenti halklarına bunları uygulama yoluna gitmeleridir.

Vikingler böylece tüm bu avantajlardan dolayı ticaret rotaların Volga Nehri'nden Dinyeper'e, oradan da Karadeniz'den daha güneye, İstanbul'a çevirdiler. İstanbul, Vikinglere göre dünyanın en muazzam kentiydi (*Mikligard*). Ticaret rotasındaki bu değişim, sadece Rusya'daki İskandinavlılar üzerinde değil, tüm Ortaçağ tarihinde büyük bir etki bırakmıştır.

6.1. Vikingler ve Bizans İmparatorluğu

Yukarıda Karadeniz'in kuzeyindeki ticaretin gelişimine ve IX. yüzyılın ortalarında (840 ve 850'lerde) Vikinglerin ticaret rotalarını Volga Nehrinden Dinyeper'e kaydırmalarına değindik. Bu değişim büyük bir tarihi gelişimdir çünkü böylece Vikingler ilgilerini Volga yönünden İstanbul'a, Bizans'a yönelttiler ve bu, iki önemli sonuç doğurdu.

Birincisi; Vikingler,⁴²⁶ doğuda Volga Nehri boylarında Hazarlarla ve Bulgarlarla ticari ilişkiler kurmuşlardı. Bu iki kağanlığın İslam dünyası ile sıkı ilişkisi bulunuyordu ve topraklarında birçok Müslüman yaşıyordu. Vikinglerin ticaret rotalarını Bizans'a çevirmeyip Volga Nehri dolaylarındaki Türklerle olan ticaretlerini devam ettirmeleri onların İslamiyet'ten daha fazla etkilenmeleri sonucunu doğurabilirdi. Çünkü X. ve XI. yüzyılda birçok Hazar ve Bulgar Türkü İslamiyet'e geçmiştir. Vikinglerin ticaret rotalarının yönünü güneyde Bizans

⁴²⁵ Duczko, 2004: 46.

⁴²⁶ Doğuda Varangianlar veya Rus'lar olarak anılmışlardır.

üzerine çevirmeleri onların geniş kitleler halinde İslamiyet'e geçmelerini engellemiştir diyebiliriz. M.S. 970'lerden itibaren bu Volga ticaret rotası ikincil önem arz etmeye başladı ve güneye inen Vikingler Ortodoks Hıristiyanlığı ile tanıştılar. İstanbul'un muazzamlığını⁴²⁷ ve Ortodoks Hıristiyanlığının şaşaasını gören Vikingler bundan ciddi manada etkilendiler ve bu, önemli tarihi sonuçlar doğurdu. İşte bu, ticaret yollarının değişmesinin ikinci önemli sonucudur. Bu, Rusya'nın ve tüm Avrupa'nın gidişatına derinden etki yapmıştır.

Peki, bu nasıl gerçekleşti ve bu gelişim ile ilgili kaynaklarımız nelerdir? Öncelikle Vikinglerin Rusya topraklarında Bizans dünyası ile yaşadığı yakın ilişkiye daha sonra ise bu Vikinglerin Slavik Ortodoks Hıristiyan oluşumuna dönüşümlerine bakacağız. Bu değişim, ortaçağın en önemli dini ve etnik değişimlerinden birisidir.

Arkeolojik verilere ve Bizans kaynaklarına göre bu ticaret rotası değişimi IX. yüzyılın ortalarında gerçekleşti. Bir diğer önemli kaynak ise Rusya Yıllıkları'dır. Farklı versiyonları bulunan, XII. yüzyılda Kiev yakınlarında bir keşiş tarafından yazılmış bu eser bize Vikingler hakkında, onların Türk halkları ve Bizans ile ilişkileri hakkında önemli bilgiler vermektedir. Ayrıca bu eserde Vikingler, Slavların bakış açısıyla ele alınırlar. Eserde Rus (Viking) prenslerin İstanbul ile yaptığı ticaret anlaşmalarına da yer verilmiştir.

Bu Rus Yıllığının bize söylediğine göre Vikingler, erken dönemlerden beri Slavlarla iç içeydiler. Slav kabileleri aralarında mücadelelere tutuşuyorlar ve Rurik (Erik) isimli bir Viking lidere başvurup gelip kendilerini yönetmelerini istiyorlar. Rus Yıllığının M.S. 860 senesi kaydında olay şöyle anlatılır:

'...aralarında savaşa tutuştular. Sonra dediler ki; 'bizi yönetecek ve kanuna göre hükmedecek bir idareci bulalım.' Bunun üzerine denizaşırı gidip Varangian Rus (Viking) topraklarına vardılar: bu Varangianlar 'Rus' olarak biliniyorlardı; onları bazıları İsveçli, bazıları Kuzeyliler, Gotland'lılar olarak anyordu. Sonra Krivichianlar⁴²⁸ ve Ves'ler, Rus (Viking) halkına dediler ki; 'bizim topraklarımız çok muazzam ve zengin, fakat içinde bir düzen yoktur. Gelin ve bizi yönetin.' Bunun üzerine üç kardeşi seçtiler. Onlar, maiyetindekileri de aldı ve göç ettiler. En yaşlıları Rurik (Erik) Novgorod'a yerleşti ... bu

⁴²⁷ Bunun çeşitli nedenleri vardı. Öncelikle İslam dünyasından gelen talepler artık azalmıştı ve İslam dünyasında gümüş sıkıntısı vardı. Fakat diğer önemli bir sebep ise Vikinglerin ilgilerini Dinyeper rotasına çevirmeleridir.

⁴²⁸ Krivichian'lar, bir Doğu Slav kabilesiydi.

<http://www.encyclopediiaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CK%5CR%5CKrivichians.htm> (05.06.2014).

*Varagianların yerleşmesi üzerine Novgorod bölgesi Rus'un (Viking) bölgesi olarak anılmaya başladı.*⁴²⁹

Bu, aynı zamanda Rusların (Slavların) da ilk defa tarih sahnesinde görülüşüdür. Rus Yıllığı'na göre Vikingler, Doğu Slav kabilelerini yönetmeye başladı ve bölge Novgorod'un başkentliğinde bir tür Rus (Viking) Prenslığı halini aldı. (resim 4). Rurik, daha sonra iki adamı Askold ve Dir'i⁴³⁰ güneyde Kiev'e bir yerleşim kurlmaları için gönderdi.⁴³¹ Yani Rus Yıllığı, Vikinglerin bölgeye ticaret yoluyla geldiklerini ve bölgedeki karışıklık sonucu idareciler olduklarını söyler. Rus yıllıklarında söylenenlerin tarihi gerçekler olduğunu söylemek zordur. Belki burada anlatılanların gerçeklik payı vardır fakat aynı zamanda Vikingler bölgeye gelip buradaki halkı köleleştirerek hâkimiyet kurmuş da olabilirler.

6.1.1. Vikinglerin (Rus) İstanbul Saldırıları

Kiev'e gönderilen iki Viking, bölgeye yerleştikten sonra 860 yılında 200 gemiyle Bizans'ın başkenti İstanbul'a saldırdılar. Bu saldırının varlığını Bizans kaynaklarından anlıyoruz. Olaya şahit olan Patrik *Photius*'a göre Vikinglerin 860'daki saldırıları tam bir "yaban arısı saldırısı" gibiydi. Vikingler zamanı çok iyi seçmişlerdi çünkü imparator III. Mikhail ve ordusu Anadolu'da Araplarla savaş halindeydi.⁴³² Patrik idareyi eline aldı ve İmparatorluk donanması savaş sonunda Vikingleri geri püskürttü. Bu savaş, İskandinavlıların ilk defa güçlü ve kendilerine karşılık verebilecek yapıda gemileri olan bir güce karşı verdiği savaştı. İskandinavlılar bu gemilere karşı koyamadı ve geri çekildiler. Bunun muhakkak ki sebepleri vardır. Öncelikle boğazın suyu oldukça dalgalı durumdaydı. Diğer taraftan o zamanda imparatorluk donanmasının gizli bir silahı vardı. Rum Ateşi adı verilen bu silahla, (Greek Fire) Bizanslılar Vikinglerin gemilerini yakmış ve onları kaçırmışlardır.

Bu saldırı imparatorluk için oldukça şaşırtıcı ve beklenmedik bir saldırıydı. Kuzeyden gelen bu saldırı üzerine III. Mikhail Kiev'deki Vikinglerle bağlantıya geçti ve onlarla bir tür anlaşmaya vardı. Daha sonra X. yüzyılın başlarında bir grup Rus⁴³³ (Viking), imparatorluk

⁴²⁹ Cross ve Wetzor, 1953: 60.

⁴³⁰ Slav dilinde *Askold*, Eski Nors Dili'nde *Höskuld*; *Dir* ise *Dyr*'dir. *Dyr* özellikle İzlanda'da yaygın kullanılan bir addir.

⁴³¹ Cross ve Wetzor, 1953: 61.

⁴³² Turnbull, 2004: 48.

⁴³³ Bizans kaynaklarında *Varangian* olarak anılırlar.

ordusunun hizmetine geçti.⁴³⁴ Ayrıca İstanbul'da ticaret yapabilme konusunda da koşullar vardı. Rus Yıllığı'nda iki anlaşmadan bahsedilir.

Varangianların İstanbul'da Ayasofya'da bıraktıkları Runik yazıları onların Bizans İmparatorluğu'ndaki önemlerini göstermektedir (bkz. Şekil 86,87). Bu yazının okunabilen kısmında "Halfdan buradaydı" yazmaktadır.⁴³⁵ Ayrıca imparator VII. Konstantin'in yazdığı "De Administrando Imperio" adlı eserde Varangianlara dair oldukça önemli bilgiler yer almaktadır.⁴³⁶ Bu, imparatorun oğlu II. Romanos'a yazdığı, ona barbar kavimlerle nasıl baş etmesi gerektiğini anlattığı bir eserdir. Onun bu eserde değindiği bir konu da aşağı Dinyeper'deki Varangian'lardır.⁴³⁷ Varangianların bıraktıkları bir başka ilginç yazı ise Venedik'te Venedik Arsenal'inin önündeki Piraeus Aslanı'nın üzerinde görülmüştür. O tarihlerde Yunanistan'da Pire'de olan bu aslan heykelinin üzerine muhtemelen XI. yüzyılın sonlarında Bizans ordusunda paralı askerlik yaparken buraya gelmiş olan Varangian askerleri Runik alfabe ile yazılar yazmışlardır (bkz. Şekil 88).

İstanbul, Varangianların gözünde dünyanın en muazzam kentiydi. *Mikligard* olarak adlandırdıkları kentin duvarlarını muazzam ve yıldırıcı olarak görüyorlardı. Varangianlardan önce de birçok kavim İstanbul hakkında böyle düşünmüş ve saldırıdan vazgeçmişlerdi fakat Vikingler, kentin duvarlarını bir caydırıcı unsur olarak değil, bir meydan okuma olarak gördüler. Rurik'ten sonraki knez Oleg⁴³⁸ (879-912), Novgorod'da knez olmuş ve başkentini Kiev'e taşımaya karar vermiştir. Bu önemli bir hamle olmuştur. Varangianların merkezlerini Kiev'e taşımaları, ilgilerini direk olarak Karadeniz'e, oradan da İstanbul'a yönelteceklerinin göstergesidir. Zaten Peçeneklerle anlaşmaları vardı.⁴³⁹ Oleg, 907 yılında İstanbul'a bir saldırı düzenlemiştir. Rus yıllığı Oleg'in bu saldırıyı 2000 gemi ile gerçekleştirdiğini belirtir.⁴⁴⁰ Bu, abartı olsa gerek. Vikingler birçok Bizanslıyı öldürdüler ve birçok yeri mahvedip kiliseleri yaktılar. Kenti kaybedeceklerinden korkan Bizanslılar Varangianlarla bir anlaşmaya varmak istediler. Rus yıllığına göre anlaşmanın koşullarında şunlar yer almaktadır:

⁴³⁴ Bu Varangianlar, Girit üzerine yapılan çeşitli seferlerde kullanılmışlardır. Girit Adası Müslüman Arapların elinde bulunuyordu.

⁴³⁵ Ayasofya'daki Runik yazı ile ilgili makale 1989 yılında yayınlanmıştır. Bkz.

http://samla.raa.se/xmlui/bitstream/handle/raa/2637/1989_012.pdf?sequence=1 (20.07.2014).

⁴³⁶ İmparator bu eserde Varangianların dışında Peçenekler ve diğer Türk boyları hakkında çok önemli bilgiler vermektedir.

⁴³⁷ Moravcsik ve Jenkins, 1967: 49-51, 57-62.

⁴³⁸ Nors adı Helgi. Bu Varegknezlerin hem Slav hem de Nors isimleri vardır.

⁴³⁹ Moravcsik ve Jenkins, 1967: 49-51.

⁴⁴⁰ Cross ve Wetzor, 1953: 64.

‘ Eğer Ruslar (Varangianlar) malsız (ticaret malları) gelirse hiçbir karşılık alamazlar. Prensizin kişisel olarak Rusları kentimizde ve bizim bölgelerimiz içinde hiçbir yerde şiddete başvurmamaları konusunda uyaracak. Buraya gelen Ruslar, Aziz Mamas bölgesinde kalmalıdır. Biz, onların isimlerini almak için görevliler göndereceğiz ve sonra aylık ödeneklerini alacaklar... Kente bir kapıdan, silahsız ve bir seferde 50 kişi olarak Bizanslı temsilciler eşliğinde girebilirler. ’⁴⁴¹

Burada görüyoruz ki Varangianlara kentte özel bir yer verilmiştir. X. yüzyılda ileride gerçekleşecek olan başka bir anlaşmada bu yerlerinin genişletildiğini göreceğiz. Aslında Varangianlar İstanbul’un ayrıcalıklı konuma sahip sakinleri konumuna yükseliyorlar. Bizanslılar Varangianların Hıristiyanlığa geçmelerini umuyorlardı. Varangianlar zamanla imparatorluk ordusunda görev yapmaya başlayacaklardır. İşte bu anlaşma tüm bu gelişmelerin yaşanmasında önemli bir adımdı. Bu anlaşmada gördüğümüz koşullar gerçekten Varangianlılar için önemli bir başarıydı. Bu tür maddeleri İngiltere’de 878 yılında Wessex kralı Alfred ile Viking lider Guthrum arasındaki Wedmore Antlaşması’nda bile yoktu.

Vikinglerin Bizans ile olan bu ilişkileri onlar açısından çok önemliydi. Onlarla olan yakınlıkları sayesinde Vikingler düzenli, organize bir imparatorluğun nasıl işlediğini düzenli kurumların ve ordunun önemini gördüler. Çünkü Vikingler kuzeyde, Roma (Bizans) dünyasında uzak, herhangi bir politik düzenin, surlu, büyük kentlerin olmadığı bir coğrafyada yaşıyorlardı. O yüzden aslında dönem Rusya coğrafyası, dönem İrlanda’sı ile oldukça benzerdir denilebilir. Roma İmparatorluğu her ikisinde de var olmamış ve her iki bölgede de Batı Avrupa’nın sahip olduğu kentsel kurumlar bulunmuyordu. Fakat Rusya’daki Vikingler, bu ticaret bağlantıları sayesinde Bizans ile bu şekilde sıkı ilişki kurmayı başarmış, Bizans’ın işleyiş biçimini, kurumlarını öğrenmiş ve bu öğrendiklerini Rusya topraklarına getirip uygulamaya koymayı denemiştir. Bu, İrlanda’da uygulanmamıştı. İrlanda’daki Vikingler, burada bir krallık organize etmek için Roma kurumlarını adaya getirmemişlerdi. Rusya’daki, Roma stili kentsel kurumlar, yazılı kanunlar, bürokratlar ve Hıristiyanlık kurumları hep X. yüzyıldaki bu antlaşmanın sonucu olarak İstanbul’dan getirilmiştir.

Oleg, Bizans ile bu antlaşmayı gerçekleştirdikten sonra Rusya’ya geri döndü ve Rus yıllıklarına göre birçok korunmalı pazar kentleri inşa etmiştir. Bunlar, Pskov, Chernigov, Kiev

⁴⁴¹ Anlaşmanın koşulları devam etmektedir. Tam anlaşma maddelerini görmek için bkz. Cross ve Wetzor, 1953: 65.

ve Novgorod⁴⁴² gibi XIV. yüzyılda karşılaşılan büyük kentlerdir. Hepsinin kökeni buraya dayanmaktadır. Bu tarihlerden itibaren İskandinavya kaynakları bölgeden Gardariki (Garðaríki) ‘‘Korunmalı kentlerin krallığı’’ olarak bahsetmeye başlar. Bu, bölgede X. yüzyılda nelerin olduğunu bize yansıtmaktadır. Anlıyoruz ki knezin gücü İstanbul ile ticaret yapmak amacıyla köle ve kereste için gerçekleştirilen yağma hareketleriyle bölgede geniş alanlara yayılmıştır.

Oleg’den sonra knez olan İgor, 941’de ve 944’te İstanbul üzerine iki saldırı düzenlemiştir. Rus Yıllıkları bunlardan şu şekilde bahseder:

‘‘941 – Bu yıl İgor, Greklere (Bizans) saldırdı. Rus’lar (Vikingler) denizi aştılar ve on bin gemiyle Bithnia’da yıkıma başladılar. Pontus’ta Heraclea ve Paphlagonia’ya kadar savaşı sürdürdüler. Körfez boyunca her şeyi yakarak tüm Nicomedia’yı harabeye çevirdiler. Yakaladıkları tutsaklardan bazılarını doğradılar, diğerleri de hedef tahtası kullanıldı öldürüldü. Yakaladıklarının bazılarının ellerini bağladıktan sonra kafalarına demir çiviler soktular. Birçok kutsal kiliseyi ateşe verdiler, birçok köyü yakıp yıktılar ve denizin iki tarafından da hiç ganimet almadılar. Sonra ordu doğudan geldiğinde Pantherius dört bin adamıyla, Phocas ve Patrician Makedonlarla ve General Theodore Trakyalılarla ve tanınmış soylularla Rus’ları çevirdiler. Konsey toplandıktan sonra işler Greklerden yana döndü. Grekler yukarı tarafı ele geçirmekte zorlandılar. Rus’lar akşam birliklerine geri döndüler, gece gemilerine bindiler ve kaçıp gittiler. Theophanes onları gemileriyle ge Grek Ateşi ile takip etti ve Grek ateşini borularla Rus’ gemileri üzerine püskürttü.

Ateşleri görünce Rus’lar kendilerini denize atmaya başladılar, kaçışmaya başladılar, fakat kurtulanlar yurtlarına geri döndüler. Anayurtlarına tekrar geri döndüklerinde, başlarına gelenleri, gemilerden püskürtülen ateşleri maiyetindekilere anlattılar. Onlar, Greklerin cennetten gelmiş şimşeklerinin olduğunu ve bunu üzerlerine püskürterek gemilerini ateşe verdiklerini bu yüzden Rus’ların onları mağlup edemediklerinden bahsettiler. İgor, dönüşü üzerine büyük bir ordu toplamaya başladı deniz aşırı Varangianlara birçok elçi gönderdi, onları Greklerin (Bizans) üzerine saldırmaya davet etti.’’⁴⁴³

Bundan sonra İgor (İngvar), İstanbul’a bir saldırı daha gerçekleştirmiştir. Fakat onun gerçekleştirdiği bu saldırı öncekilerden farklıdır. Anlaşılan o, bu saldırı ile İmparatorluğa baskı kurup daha avantajlı bir antlaşma sağlamaya çalışıyordu ve öyle de oldu:

⁴⁴² Kiev ve Novgorod restore edildi, genişletildi.

⁴⁴³ Cross ve Wetzor, 1953: 72.

‘‘ 944- Varanginlar, Rus’lar, Polyanianlar, Slavlar, Krivichianlar, Tivercianlar ve Peçeneklerden birçok savaşçı topladıktan ve birçok rehine aldıktan sonra İgor, intikama susamış bir şekilde gemilerle ve atlarla Greklerin üzerine doğru ilerledi. Khersonianlar, bu seferi duyunca Romanus’a Rus’ların sayısız gemiyle ve saldırdıklarını haber verdiler. Yine Bulgarlar da Rus’ların yolda olduklarını haberini ve Peçenekleri müttefikleri olarak kazandıkları müjdesini verdiler. ...İmparator bunu duyunca İgor’a en iyi adamlarını gönderdi ve Oleg’in aldığı haracı, hatta daha fazlasını ona önerdi ve daha fazla yakına gelmemesi konusunda yalvardı. Ayrıca Peçeneklere de altınlar gönderdi.

Şimdi İgor, Tuna’ya geldiğinde maiyetindekileri çağırdı ve İmparatorun önerisini onlarla tartıştı. İgor’un maiyeti sonra dedi, ‘Eğer imparator böyle konuşuyorsa, onlarla savaşmadan savaşmadan altın ve gümüş elde etmenin ne anlamı var? Bizim mi onun mu muzaffer olacağını kim nasıl bilir? ...Ölüm bizi beklemektedir.’ İgor onlara kulak verdi ve Peçeneklere Bulgaria’ı yağmalamalarını söyledi. Kendisi, Greklerden ordusu için yeterli altını aldıktan sonra anayurdu Kiev’e geri döndü.’⁴⁴⁴

Buradan Vikinglerin bu saldırıda Peçeneklerle de ittifak kurduklarını ve Bizanslıların da onlara altınlar gönderip taraflarına çekmeye çalışmalarından, Peçeneklerin iki tarafın mücadelesinde kilit rol oynadığını görüyoruz.

Bu olaydan sonra 945’te, Rus yıllıklarında belirtildiğine göre, ikinci Viking (Rus)-Bizans Antlaşması yapıldı. Bu antlaşma, özellikle İstanbul’da işgal eden Varangianlara büyük avantajlar sağlamıştır. Bu ikinci antlaşmada dile getirilmesi gereken bir diğer konu da antlaşmada ismi geçen kişilerin isimleridir. İlk antlaşmada Rus tarafında geçen isimlerin hepsi İskandinavya isimleriydi. 945’teki antlaşmada Slav kökenli adlar görmeye başlıyoruz:

‘‘ Bizler, Rus ulusundan elçileriz: Rus’ların büyük kneziİgor’un elçisi İvar, ve diğer genel elçiler: İgor’un oğlu Svyatoslav’ı temsilen Vefast; prens Olga’yı temsilen İsgaut; İgor’u temsilen İgor’un yeğeni Slothi; Vladislav’ı temsilen Oleif; Predslava için Kanitzar; Svanhild için Oleif’in karısı Sigbjorn; Thorth için Freystein; Arfast için Leif; Sverki için Grim; Haakon için İgor’un yeğeni Freystein; Stoething için Kari; Thorth için Karlsefni; Efling için Hegri...’⁴⁴⁵

⁴⁴⁴ Cross ve Wetzor, 1953: 74.

⁴⁴⁵ Cross ve Wetzor, 1953: 73.

Görüldüğü gibi Sigbjorn, Thorth, Freystein gibi İskandinavya kökenli kelimelerle birlikte birçok da Slav ve belki Türkçe kökenli (Haakon) isimler kullanılmaya başlamıştır.

Bu antlaşmanın yapıldığı tarih, İskandinavlıların Doğu Avrupa'da yerleşmesinin üzerinden 3 veya 4 nesil geçmişti ve artık yerel halkla karışmaya başlamışlardı. Yerel halktan kadınlarla evleniyorlardı. X. yüzyılın sonları ile birlikte Doğu Avrupa'daki İskandinavlılar, İrlanda'daki HibernoNors topluluğuna benze şekilde bir değişim yaşadılar. Bu asimilasyon Normandia'daki Danlar kadar hızlı olmamıştır fakat yavaş bir şekilde gerçekleşmiştir. Bunu antlaşmada kişi isimlerinden görmekteyiz. Bu asimilasyonu Bizanslı bir tarihçi Deakon Leo'nun İgor'un oğlu ve halefi olan Sviatoslav'ın ⁴⁴⁶ fiziksel görünüşü hakkında söylediklerinde görürüz. Leo, Sviatoslav'dan şu şekilde bahseder:

*' Sviatoslav, maiyetiyle birlikte kürek çekerek nehirden hafif bir bot ile geldi, Onun görünüşü şu şekildeydi: Orta boyluydu; ne çok uzun ne de çok kısaydı; oldukça kalın, gür kaşları vardı. Mavi gözleri ve kalkık uçlu bir burnu vardı. Sakallarını kesmişti fakat uzun ve gür bir bıyığı vardı. Saçları, kafasının tepesinde bir miktar bırakıp, soyunun asilliğinin bir simgesi olarak yana yatırdığı bir kısmı dışında tamamen tıraş edilmişti. Boynu kalın, omuzları genişti ve genel endamı oldukça heybetliydi. Ürkütücü ve yabani bir görünümü vardı.⁴⁴⁷ Kulaklarının birinde ucunda iki elmas ve bir yakut asılı altın bir küpe vardı. Beyaz elbisesi temizliği dışında adamlarından ayırt edilemezdi. '*⁴⁴⁸ (bkz. Şekil 89).

Burada Leo'nun yaptığı fiziksel tarif bir Viking denizcisinin alışıldık görüntüsünden oldukça farklıdır. Onun bu betimlemesi, Türk komşuları ve Slav bağımlıları ile örtüşmektedir.

Antlaşmaya geri dönecek olursak, Rus Yıllığı'na göre Romanus, Constantin ve Stephen, eski antlaşmayı yenilemek için İgor'a elçiler gönderdiler. Bunun üzerine İgor, kendi adamlarını gönderdi ve antlaşma gerçekleştirildi. Bu antlaşmanın sonucunda daha fazla Varangian Rusya'dan Bizans topraklarına geldi. İlk Rus Yıllıkları bu konuda oldukça detaylı bilgi vermektedir.⁴⁴⁹

Sviatoslav'ın annesi Olga (Helga) İstanbul'a bir ziyaret düzenledi. Olga, İstanbul'da Ayasofya Kilisesi'ne gitti. Kilisenin içini, muazzam büyüklükteki kubbesini görünce bundan

⁴⁴⁶ Bu, yukarıda belirttiğimiz, Peçenekler tarafından öldürülen Knezdir.

⁴⁴⁷ Vahşi ve yabani görünümün Bizanslı tarihçilerin barbarlar hakkındaki betimlemelerinde sürekli görülmekteydi.

⁴⁴⁸ Talbot ve Sullivan, 2005: 199.

⁴⁴⁹ Cross ve Wetzor, 1953: 74, 75, 76,77.

çok etkilendi ve Hıristiyanlığı kabul etti. Olga, Rusya'nın ilk Hıristiyan idarecisi olarak kabul edilir çünkü o tarihte Olga, henüz küçük olan oğlu Sviatoslav'ın naipliğini yapıyordu.

Sviatoslav, atalarının pagan dinine inanıyordu ve İstanbul'u önemli bir hedef olarak görüyordu. O, Bizans üzerine gerçekleştirilen Viking ataklarının sonuncusunu gerçekleştirmiştir.

967 yılında imparator II. Nikeforos Fokas, Sviatoslav'ı Balkanlarda Bulgarlara saldırmaya ikna etmişti. Sviatoslav bunu memnuniyetle kabule etti. O, 965'de Hazarları mağlup etmişti. Rus Yıllığı'nda bu olaya yer verilmiştir:

“ 965- Sviatoslav, Hazarlar üzerine açıldı. Onun yaklaştığını duyduklarında Kağanları ile onları karşılamaya gittiler ve ordular çarpıştı. Sviatoslav, Hazarları mağlup etti Bela Vezha kentlerini aldı. ”⁴⁵⁰

Aşağı Volga'da büyük bir güce sahip olan Hazarları mağlup ettikten sonra Sviatoslav, 967 yılında Bulgarlar üzerine yürüdü:

“967- Sviatoslav, Bulgarlara saldırmak için Tuna'ya açıldı. Sviatoslav, Bulgarları mağlup etti ve Tuna boyunca 80 kenti ele geçirdi. Meskenini oraya aldı ve Greklerden (Bizans) haraç alarak Pereyaslavets'de hüküm sürdü.”

Sviatoslav, Bulgarları hezimete uğrattıktan sonra Bizans topraklarına saldırı planları yapmaya başladı. Ana hedefi İstanbul'u kuşatmaktı. Bu sırada İmparatorluk içinde karışıklıklar mevcuttu. İmparator II. Nikeforos Fokas, yeğeni I. Yannis Çimiskes tarafından katledilmişti ve imparatorluk tam bir skandal içindeydi. Varangianlar, Sviatoslav liderliğinde Bizans kentlerini, köylerini yağmalıyor, önlerine çıkan her yeri yakıp yıkıyorlardı.

Sviatoslav, ancak 970-971 yılında yeni imparator I. Yannis Çimiskes'in Varangianlar üzerine gerçekleştirdiği seferler sonucu durdurulabildi. Bu mücadeleler, Rus-Bizans ilişkilerinde büyük bir ayrılık başlattı. Sviatoslav Bizans ile giriştiği bu mücadelelerden sonra kuzey dönerken Peçeneklerle karşılaştı ve Peçenekler tarafından öldürüldü. Onun 972'deki ölümü, Kiev'deki Rus krallığını bir iç savaşa sürükledi. Kentler arasındaki bağlar kopmaya başladı. Birçok prens kendi hâkimiyetini kurma çabasına girişti. En azından iki, üç prens Kiev knezi olmaya adaydı. Devam eden yedi, sekiz sene büyük iç savaşların yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu iç savaşın nihai galibi, Vladimir (Valdemar) olmuştur. Dağılan krallığı

⁴⁵⁰Cross ve Wetzor, 1953: 84.

toparlayıp kontrolü ele geçiren Vladimir, Bizans ile müttefik olmanın, Bizans ile dost bir Ortodoks prens olarak hareket etmenin Viking denizci, tüccar olarak hareket etmekten daha iyi olduğunu fark etti. O, çok önemli bir adım attı ve 988-989'da Ortodoks Hıristiyanlığını kabul etti. Vladimir bunu yaparak Rusya'nın oluşumunun temellerini atmış oluyordu. Ayrıca Doğu Avrupa'daki İskandinavyalıları Slav Ortodoks Hıristiyanlığına geçirerek tarihte önemli bir dönüm noktasına imza atmış oldu.

Sonuç olarak doğudaki Vikingler (Rus) ile ilgili özetle şunları söyleyebiliriz;

Doğu toprakları Vikingler için önemli zenginliklerin olduğu bir coğrafyaydı. İsveç'ten çıkıp, Baltık Denizi üzerinden Baltık kıyılarında karaya geliyor, buradan Dinyeper ve Volga gibi nehirleri kullanarak güneye, Karadeniz'e kadar iniyor ve Hazarlar ve Bulgarlar gibi Türklerle, Bizans ve Araplarla ticaret yapıyorlardı. Vikingler doğuda çoğunlukla ticaret yapmış, fakat fırsatını buldukça yağmaya da girişmiştir.

Doğu Vikinglerinin irtibata geçtiği halklar, Vikingler hakkında bize birçok bilgi vermektedir. Bunlardan en önemlileri Arap seyyahların söyledikleridir. Özellikle İbn Fadlan bize bu Vikinglerin kim oldukları, kültürlerinin nasıl olduğu, ne tür bir ticaret yaptıkları hakkında birçok bilgi vermektedir.

Vikinglerin doğudaki ana merkezleri modern Ukrayna'nın da başkenti olan *Kiev* idi. Bu Vikinglerin İstanbul'u ele geçirme arzuları da vardı. İstanbul'a 860'da ve 941'de saldırılar düzenlediler fakat başarılı olamadılar. Vikingler Karadeniz'in kuzeyindeki Hazarlar ve Bulgarlar olduğu gibi Bizanslar üzerinde de yağma yapamadılar çünkü bu devletler varlıklı ve belirli bir düzeni olan güçlü devletlerdi. Batıdaki Karolenj İmparatorluğu veya İngiltere'deki küçük krallıklar gibi kolayca boyun eğecek ve yağmaya maruz kalacak zayıflıkta devletler değillerdi. Bu yüzden Vikingler doğuda yağmacıdan çok tüccarlar olarak hareket ettiler.

Vikingler bu ticarete doğuya neler getirdiler? Öncelikle Kuzey Denizi'nin klasik kendine özgü bazı ürünlerini getiriyorlardı. Bunlar mors dişi, çeşitli hayvan kürkleri, fok derisi, Baltık Denizi bölgesinden son derece değerli kehribar, çeşitli oklar, kılıçlar, bal ve bal mumu gibi mallardı. Fakat ana ticaret malları köleler ve kürk idi. Bizans İmparatorluğu ve halifelik tarafından sürekli köle talebi vardı. Bu kölelerin çoğu Slavlardan oluşuyordu. Vikingler Slavları köleleştirip güneyde İstanbul'da veya Bağdat'ta satıyorlardı.

6.2. Slav Ortodoks Rusya'nın Oluşumu ve Vikingler

IX. yüzyıldan itibaren doğu Avrupa'ya gelmeye başlayan İskandinavyalılar, yavaşça Slavların ve Türklerin içinde asimile olmuşlardır. Knez I. Vladimir'in Hıristiyanlığa geçmesiyle (988-989) yeni bir medeniyetin oluşmasına ön ayak olmuştur. Bu, Slav Dili konuşan, Ortodoks inanca sahip ve Bizans'ın politik ve yasal kurumlarını benimsemiş bir medeniyetti.

Vikingler bölgede zamanla asimile olsalar da Viking mirası tamamen yok olmamıştır. Özellikle Kiev prensleri Vladimir (Nors: Valdemar) ve Yaroslav'ın, ataları Vikingler ile duygusal bir bağları olmuştur: Sürgüne uğrayıp Doğu Avrupa'ya gelmiş olan Viking denizcilerini, savaşçıları ve prenslerini ziyaret etmişlerdir. Babası Sviatoslav 972'de Peçenekler tarafından öldürülünce kardeşler arasında mücadeleler olmuştu ve 967'da Vladimir'in kardeşi Yaropolk diğer kardeşi Oleg'i öldürünce Vladimir Novgorod'u terk etmek zorunda kalınca kendisine sığınma yeri olarak İskandinavya'yı seçmişti.⁴⁵¹

Bu değişim, Vikinglerin Fransa'da Hıristiyan Normanlara dönüşümü ile oldukça benzer bir dönüşümdür. Doğu Avrupa'daki Vikinglerin asimilasyonu, Kiev knezi Vladimir'in kişiliği ve hedefledikleri şeyler ile doğrudan ilgilidir. 980'de tahta geçen Vladimir, otoritesini sağlamlaştırmak için bir dizi sivil savaşa girişmek zorunda kalmış ve meşruluğunu sağlamlaştırmak için de bir dizi kurum meydana getirmiştir. Vladimir ile ilgili bir diğer önemli özellik ise atalarından, özellikle babasından ve onun başına gelenlerden çok şey öğrenmiş olmasıdır. Babası, Balkanları fethetmeye, İstanbul'u ele geçirmeye kalkışmıştı fakat sonunda canından oldu. Vladimir fark etti ki Bizans'ın sahip olduğu sistemli kurumlara kendisi sahip değildi. Hâkim olduğu topraklarda edebi kültür, bürokrasi ve dini kültür gibi unsurlar bulunmuyordu. Vladimir biliyordu ki atalarından bazıları Bizans'ın dini ve politik yapısından derinden etkilenmişlerdi. Ayrıca, elindeki bu sistemle ve ordu yapısıyla Bizans'ın düzenli ordusuna ve yerleşmiş kurumlarına karşı gelemeyeceğini anladı ve Bizans'ın müttefiki olmanın kendisi için daha büyük faydaları olduğunu fark etti. Vladimir'in bu bakış açısı, kendisinden sonraki Kiev-İstanbul diplomasi ilişkisinin seyri açısından da bir köşe taşı olmuştur. Onun ve onun izlediği siyaseti devam ettiren halefleri sayesinde Bizans ve Kiev, benzer Ortodoks devletler haline geldi, mücadeleden çok ittifak halinde yaşar oldular.

⁴⁵¹ Cross ve Wetzor, 1953: 91.

Vladimir'in krallığı zamanla daha organize hale geldikçe ve her geçen gün daha fazla Slav ve Rus Hıristiyanlığa geçtikçe, Bizans'tan, daha geniş deyimle müşterek Ortodoks dünyasından daha fazla çıkar sağlar oldu. Burada önemli bir nokta; Varangianlar Bizans'a bu şekilde yaklaşıp Hıristiyanlaştıkça doğu komşuları Türklerden her geçen gün daha fazla uzaklaşmaya başladılar. Zaten daha babası zamanında Hazarlarla savaş halindeydiler. Babası Sviatoslav, Hazarlar üzerine yürümüş, Hazar Denizi kıyısındaki önemli Hazar kenti Atil'i yakıp yıkmıştı.⁴⁵² Ayrıca Türkler ile Ruslar (Vikingler) arasındaki dini ayırım da keskinleşmeye başlamıştı. Ruslar her geçen gün Ortodoks Hıristiyanlığına geçerken Hazarlar diğer taraftan Yahudiliği seçmişlerdi. İki taraf bu iki ilahi dini benimseyince ticaret ortaklarından ciddi hasımlar haline geldiler.

Vladimir bu durumun farkındaydı ve Bizans'ın yanında, onun müttefiki olmak istiyordu. Buradan hareketle Rus Yıllığı'nın bize söylediğine göre Vladimir 988 yılında Kırım'daki antik Yunan koloni kenti Chersonesos'a götürüldü ve burada vaftiz edildi ve Hıristiyanlığa geçti.⁴⁵³ Ayrıca Vladimir, dönem imparatoru II. Basileios'un kızkardeşi *Anna* ile evlenerek Bizans ile olan bağlarını iyice kuvvetlendirdi.

Vladimir'in Müslümanlığa veya Yahudiliğe değil de Hıristiyanlığa geçmesinin nedeni Rus Yıllığı'nda ilginç bir biçimde anlatılır. Yıllıkta anlatıldığına göre Vladimir, bu ana dinden Doğu Avrupa'da önde gelenleri bir araya getirdi. Uzun yıllar ticaret dostlukları olan Bulgar Türklerinden dini liderler ile görüştü ve İslam hakkında bilgiler aldı. Sünnet, Vladimir'e çok korkutucu geldi. Dahası, alkol içmenin haram olması Vladimir'in çok hoşuna gitmedi. Rus Yıllığında anlatıldığına göre Vladimir bunun kendisi için mümkün olmayacağını, Vodka'nın Rusların hayatı olduğunu ve onsuz yapamayacaklarını söyler. Rus Yıllığı'nın Ortodoks bir keşiş tarafından ve birçok konunun abartılarak veya çarpıtılarak ve bir Ortodoks Hıristiyan'ın bakış açısıyla yazıldığını biliyoruz. Bu hikâyeye de muhtemelen abartılar içermektedir fakat hikâyenin arkasında fundamental bir gerçeklik vardır denilebilir.

Vladimir'in Yahudileri reddetmesinin sebebi ona göre Yahudilerin kendi ülkelerinin, krallıklarının olamamasıydı. Vladimir, Yahudi din adamına, "eğer sizin tanrınız doğru olan ise neden sizin krallığınız yok?" diye sormuştur. Bu bakış açısı, Vikinglerin bir dinde neyi aradığını çok iyi göstermektedir.

⁴⁵² Adams, 1988: 25.

⁴⁵³ Cross ve Wetzor, 1953: 118,119.

Hıristiyanlığın Vladimir'i ve diğer Vikingleri etkilemesinin bir diğer nedeni de Kiev'e giden Hıristiyan misyonerlerin beraberinde Hıristiyanlık ile ilgili ikonları, tabloları vs. götürmeleriydi. Vladimir ve İskandinavyalı maiyeti bu ikonlardan çok etkilenmişlerdi. Bunun üzerine Vladimir Ortodoks Hıristiyanlığı seçmeye karar verdi. Onun zaten politik nedenlerden dolayı o yöne kayma eğilimi bulunuyordu.

Vladimir, Hıristiyanlığı kabul ettikten sonra Bizans ile yakın ittifak içinde hareket etmeye başladı. 988-989 yıllarında İmparator Basil, Anadolu'da oldukça tehlikeli bir isyanla karşılaştı. Bardas Fokas (Genç) tarafından gerçekleştirilen bu isyanda II. Basileios, Vladimir'den yardım istedi. Vladimir, Basileios'a 6000 Varangian gönderdi. Bunlar, İskandinavya'dan yeni gelmiş Viking kuvvetleriydi. Vladimir, klasik Viking Kalkan Duvarı taktiği ile savaşan bu savaşçıları kendi korumaları olarak kullanıyordu. İmparator, bu Vikingleri Anadolu'ya isyanı bastırmaya gönderdi. Bardas kısa sürede yakalanarak öldürüldü ve isyan bastırıldı. İşte bu başarıdan sonra II. Basileios'un kızkardeşi Anna, Vladimir ile evlendi. Vladimir'in Hıristiyanlığa geçip bu evliliği yapması hem Vikinglere hem de Bizans'a büyük çıkarlar sağladı.

Bizans açısından en önemli avantaj, Bizans'ın Varangian savaşçıları özel kuvvetler olarak uzun yıllar kullanmaları olmuştur. Bunlar, klasik Kalkan Duvarı taktiğini iyi kullanan muazzam savaşçılardı. Bu varangianlar zamanla İmparatorluk ordusunun seçkin gardiyanları konumuna yükseldiler ve imparatorluğun birçok bölgesinde savaştılar (bkz. Şekil 83).

İmparatorluğun en iyi savaşçıları olarak görülen Varangianlar, birçok yazınsal kaynakta da yer almışlardı. Bunlardan en etkili olanlarından biri, Venedik'teki Aziz Mark Arsenal'i önündeki arslan heykelinin üzerindeki bir Runik yazıdır (bkz. Şekil 88). Bir Varangian askeri tarafından yazılan yazı, okunamayacak şekildedir fakat bu, Varangianların yaptığı tipik bir şeydir. İsimlerini taşların kayaların üzerine kazımayı seviyorlardı. Bunun benzerini Ayasofya'da da görebiliriz (bkz. Şekil 86,87).

İskandinavyalılar da bu din değişiminden büyük faydalar sağladılar. Birçok İskandinavyalı İstanbul'da hayatlarını geçirme fırsatı yakalıyordu. İstanbul, Vikinglerin zihninde muazzam bir şehirdir. İzlanda sagalarında da bunu görebiliriz. Miklagard, bir sagada mücadelenin final dövüşünün gerçekleştiği yerd. Birçok İzlandalı savaşçı Varangian gardiyanı olarak görev yapmıştır. Bazıları İstanbul'a yerleşmiştir. Bunun kayıtları mevcuttur. İskandinavya'nın birçok hükümdarı, kendi krallıklarını kurarken, İstanbul'u kendilerine örnek model olarak almıştır. Batı Avrupa Vikingleri Katolik Hıristiyanlığa yakın olmuşlardır ve

bunun mantıklı sebepleri vardır fakat etkili bir idare için model İstanbul'du. Kuzeyde ve Doğu Avrupa'daki Rus' Vikingler için de durum aynıydı.

Hıristiyanlığa geçmenin en önemli etkileri batıdaki Vikingler üzerinde veya Bizans üzerinde değil, Doğu Avrupa'daki Viking devleti üzerinde olmuştur. XI. yüzyılda bu topraklarda Hıristiyanlığın da büyük etkisiyle Rus kimliği oluşmaya başladı. Hıristiyanlığın kısa vadede önemli sonuçlarından birisi, Hıristiyanlığın Kiev topraklarına sadece Hıristiyanlık kurumlarını değil, aynı zamanda Slav Dilini getirmesiydi. Bu Slav dili, IX. yüzyılda Aziz Kiril tarafından oluşturulmuştu. Vladimir ve maiyeti din değiştirdiğinde, yeni dinlerini öğrenmek için, yeni tanrılarını tanımak için, ona ibadet etmek için bir yazılı dile ihtiyaçları vardı. Kendi kullandıkları Eski Nors Dili'nin yazılı bir formu bulunmuyordu. Bu Slav Dili Bizans müttefikleri ile iletişimde kullanılıyordu bu yüzden 990'lardan itibaren Kiev'de veya Novgorod'da veya diğer Rus kentlerinde kalanların çoğu, en azından hanımları (Slav kadınlarla evlilik yaygındı) Slav dilini biliyordu. Bu yüzden dilin geçişi kolay oluyordu. Bu dilin benimsenmesi kabul edilince, Bizans'ın bütün edebi dünyasının kapıları kuzeydeki bu Rus Vikinglere açılmış oldu. Bu durum, bölge halkının kimliğinde büyük edebi ve kültürel değişimlere yol açtı.

1100'lere gelindiğinde bu değişim tamamlanmış durumdaydı. Yaroslav (1019-1054), Kiev'de ilk hukuk kurallarını oluşturmuştur. Bu Slav dilinde gerçekleştirildi. Dahası, Yaroslav, Hıristiyan yazarlara, dini metinleri yazıp çoğaltmaları için sponsor olmuşlardır. Rus'lar artık Vikinglerin torunları olduklarını biliyorlar, onlara karşı his besliyorlardı fakat aynı zamanda Hıristiyan olduklarını ve Hıristiyanlar olarak yaşayacaklarını söylüyorlardı. 860'larda İsveç'ten Doğu Avrupa'ya gelen bu Vikingler, Hıristiyanlığa geçtikten sonra İsveç'teki akrabaları ile hasım olmuşlardı.

Varangianları, Slav Ortodoks dünyasının içine çekip asimile eden başka önemli değişimler de vardı. Vladimir, bu yeni dine geçtikten sonra katedraller, kiliseler yaptırmak durumundaydı. Bunun üzerine Bizans'tan mimarlar getirtti. Öncelikle Novgorod'da Hagia Sophia Katedrali'ni inşa ettirdi. XI. yüzyıl boyunca Rusya'daki her kent bir kiliseye sahip oldu. Bunların yanında kentler surlarla ve duvarlarla örülmeye başladı. Kentleri İstanbul'a benzetmeye çalışıyorlardı. 1200'lere gelindiğinde artık gerçek manada kentler ortaya çıkmaya başlamıştı. Novgorod ve Kiev gibi kentlerin nüfusu 50 bin, 60 binlere varmıştı. İskandinavya'da bu nüfusa sahip bir kent o tarihte bulunmuyordu.

Tüm bu gelişmeler, iki önemli değişimi de beraberinde getirdi: Öncelikle bu kentleri idame ettirebilmek için Vladimir ve onun halefleri, Slav halkları yağmalayıp onları köleleştirmeye ve tarım arazilerinde kullanmaya başladılar. Bu önemli bir değişimdi. Bu insanlar artık ticaretle Türklere, Araplara veya Bizans'a satılmıyor, bunun yerine tarım arazilerinde kullanılıyorlardı. Doğu sınırlarındaki Bulgarlar ve Kumanlar zaten Hıristiyan Rus devleti ile anlaşmazlık halindeydi ve Ruslar kölelerini satmayıp kendileri için kullanmaya başlayınca Bulgarlar ve Kumanlar Ruslara saldırmaya başladılar. Vikingler ilk geldiklerinde ticaret ortakları olan bu halklar şimdi hasımlar olmuşlardı. Ayrıca Türklerin çoğu İslamiyet'e geçmişti ve dini tansiyon da oluşmuştu. Bu Türk-Slav mücadelesi Rusya'nın sonraki yüzyıllarının ana teması haline almıştır. Türkler, din değiştirip birçok değişim yaşayan Rusların kendileri için büyük tehlike oluşturduğunu fark ettiler. Çünkü nihayetinde onların steplere de sıçrayacağını ve buraları da tarım bölgeleri haline getirerek kendilerini köleleştireceklerini biliyorlardı.

XI. yüzyılın başında, birçok kuşaktan beri Rusya'ya yerleşmiş olan İskandinavlıların Slavlaşması neredeyse tamamlanmıştır. Müslüman dünyası ile ticaretin yavaşlaması, Varangianlar için doğuya giden yolların cazibesini azaltıyordu. 1040'a doğru İngvar yönetiminde bir grup İsveçli "Serkland" (Sezzarenler ülkesi) yönündeki ticaret yollarını yeniden açmayı denedi ama bu girişim sonuç vermedi. İskandinavya ve Rusya arasındaki insan gidiş gelişi ve kültürel bağ da zamanla kesildi. Varangianlar da zaten Rus prenslerinin ya da "basileus" un paralı askerleri olmuşlar, zamanla asimilasyona uğramışlardı. X. yüzyılın sonunda imparator II. Basileus tarafından Bizans ordusunun bir "elit birliği" olarak kurulan "Varangian muhafız birliği"nin esasını oluşturmuşlardır. Geleceğin Noveç kralı "katı yürekli" Harald da bu birliklerde hizmet etmiştir; bu kral ülkesine gittikten sonra bir süre Novgorod prensi Yaroslav'ın hüzmünde çalışmış, orada para ve şöhret kazanmıştır. Ancak Harald'ın başarıları ve İngvar seferi İskandinavlıların doğuya yönelik etkinliklerinin sonucudur. XI. yüzyılın ilk yarısından başlayarak göçmen yardımcıları Rus prenslerinin ordularında İskandinav paralı askerlerinin yerini almıştır ve buna karşılık Varangian muhafız birlikleri özellikle 1066'dan sonra gelen İngiliz göçmenlere de açılmıştır.⁴⁵⁴

⁴⁵⁴ Bauduin, 2004: 112,113.

III. BÖLÜM

VİKİNGLERİN SOSYAL, EDEBİ, DİNİ VE ASKERİ YAŞAMLARI

1. VİKİNG GEMİ TEKNOLOJİSİ

Viking gemisi, Vikinglerin en önemli sembollerinden birisidir. Viking Çağı'nda zirveye ulaşan gemi teknolojisinin Viking Çağı öncesine de bakmak gerekmektedir. Bu bölüm, Viking Çağı'nı anlamak açısından önemlidir, çünkü gemi yapımındaki bazı buluşlar (özellikle VIII. yüzyıldan itibaren) olmasaydı Viking Çağı'nın yaşanması mümkün olmayabilirdi. Vikinglerin sahip oldukları gemiler onlara üç yüz yıl boyunca (VIII. yüzyılın sonlarından XI. yüzyılın sonuna kadar) büyük askeri üstünlük sağladı. Bu üç yüz yıl boyunca Vikingler, Batı Avrupa ve Rusya'yı domine etmişlerdir. Gemiler Vikinglere sadece denizlerde ve okyanusta değil, nehirler vasıtasıyla karada da büyük avantaj sağlıyordu (bkz. Şekil 90). Bu, Vikinglerin bilinen dünyayı keşfetmelerini sağladı, fakat daha sonra geç Ortaçağda işe yaramaz, hantal ve ağır gemiler olarak bilinmeye başladılar. Viking Çağı'nda dönemin en mükemmel gemileri olan Viking gemileri nasıl bir yapıya sahipti? Bu gemiler neden bu kadar başarılı oldular ve neden nihayet önemlerini yitirdiler? Bu hususta elimizde net bilgiler olmasa da bizi Viking gemisi ve onu inşa eden insan konusunda aydınlatan bazı bulgular mevcuttur.⁴⁵⁵ Bayeux İşlemesi'ndeki detaylar, bize Vikinglerin gemilerini nasıl inşa ettikleri, hangi aletleri ve ne tür ağaçları kullandıkları hakkında önemli bilgiler vermektedir (bkz. Şekil 91, 92).⁴⁵⁶

Vikingler savaş, ticaret, keşif ve avlanmada kullanmak üzere farklı farklı gemi türleri ürettiler. Her gemi kendi özelliğine göre adlandırılıyordu. Küçük tekneler, sahip oldukları kürek sayısına göre kategorize ediliyorlardı; örneğin altı kürekli bir tekne *sexaringr*, ve genel kullanım amaçlı, 12 ile 32 arası küreğe sahip tekneler *karvi* olarak biliniyorlardı. Gokstad Gemisi meşhur bir *karvi* örneğidir (bkz. Şekil 93). Ladby ve Skuldelev'de bulunanlar gibi minimum 20 kürek yuvasına sahip büyük gemiler (longship) *snekkja*, Skuldelev 2⁴⁵⁷ ve Roskilde 6 gemileri gibi daha büyük savaş gemileri ise "suyu yaran" anlamında *skei* olarak adlandırılıyorlardı. Sonraki yüzyıllarda kullanılmaya başlanan, sagalarda da sıklıkla adları

⁴⁵⁵ Campbell, 2001: 38.

⁴⁵⁶ Fitzhugh ve Ward, 2000: 87.

⁴⁵⁷ http://www.vikingskibsmuseet.dk/en/exhibitions/the-skuldelev-ships/skuldelev-2/#.U8TieZR_uSo (07.07.2014).

geçen büyük savaş gemileri ise ‘‘dragon’’ anlamında *draker* adını almıştı. Savaş gemilerinin hem kaya kabartmalarında hem de sikke resimlerinde gördüğümüz üzere yanlarına kalkanlar dizilirdi (bkz. Şekil 94, 95). Tüm bu gemiler genel olarak *longship* (uzun gemi) adını almıştı. Kargo taşıyan gemiler ‘‘ticaret gemisi’’ anlamında *knarrs* veya *kaupskips* diye adlandırılmışlardı (bkz. Şekil 96).⁴⁵⁸ Vikinglerin uzun gemileri gerçekten hasımlarının üzerinde büyük bir etki bırakmıştı (bkz. Şekil 97). Snorri Sturlsson, Olaf Tryggvasson Saga’sında bu büyük gemilerin yapımından şu şekilde bahsetmektedir:

‘‘ Thorberg Skafhog gemi yapımında usta birisiydi; fakat onun dışında daha birçokları vardı, -kimisinin görevi ağaçları devirmek, kimisinin şekil vermek, kimisinin vazifesi çivi yapmak, kimisinin ağaçları taşımaktı. Onun yaptığı gemi çok uzun, geniş ve yüksekti. Akşamleyin kral, Thorbel ile birlikte geminin nasıl olduğuna bakmak için dışarı çıktı. Gemiye gören herkes böylesine bir savaş gemisini daha önce görmediklerini söylüyorlardı (...) Kral bu gemiye ‘uzun yılan’’ adını verdi. Kürekçiler için her bir tarafta 34 oturak bulunuyordu. Bu gemi, Norveç’te yapılmış en masraflı ve en muazzam gemiydi. ’’⁴⁵⁹

Arkeolojik veriler gösterdi ki Viking gemileri Avrupa’nın geri kalan halklarının gemilerine göre daha hafif, ince ve daha hızlıydı. Diğer taraftan gemileri kullanan denizciler olarak da Vikingler Avrupa’nın geri kalanına göre daha tecrübeliydiler.

Bu farklılıkların iki ana nedeni vardı. Birincisi coğrafik. İskandinavya’da gemi ile ulaşım, Avrupa’nın geri kalanından çok daha önemliydi bu yüzden insanlar gemilere bağımlıydılar. İkinci neden ise tarihidir. Geminin erken İskandinavya toplumlarındaki sembolik ve politik önemi İskandinavlıların gemi teknolojisini geliştirmelerinde etkili oldu. Geminin İskandinavlıların kültüründe ve tarihindeki yeri Avrupa’nın diğer halklarına göre daha fazlaydı. Bu durum onların gemi teknolojilerini sürekli geliştirmelerinde etkili oldu.⁴⁶⁰

1.1. Viking Gemisinin Gelişimi ve En Erken Gemiler

Viking gemisinin gelişimine bakacak olursak, bu çalışmanın ilk bölümünde de belirttiğimiz gibi İskandinavlılar gemi yapımında Keltler ve Romalılardan etkilenmişlerdi fakat onlar bu gemilere kendi yeteneklerini ve yaratıcılıklarını kattılar ve dönemin en iyi

⁴⁵⁸ Durham, 2002: 4.

⁴⁵⁹ Nardo, 2011: 48

⁴⁶⁰ Sawter, 1997: 182-183.

gemilerini ortaya çıkardılar. Viking Çağı'nın muazzam gemiler, çok uzun bir sürecin ürünüdür. Bunu İskandinavya'nın prehistorik çağlarına kadar götürebiliriz. İskandinavya'da prehistorik dönemlerde yapılmış birçok kaya kabartması ve resmi vardır. (şekil 98) M.Ö. 4000'lere kadar götürebileceğimiz bu kabartmaların bazılarında gemi resimleri vardır. Bu resimler gösteriyor ki İskandinavialılar tarihin o dönemlerinde gemi yapımını biliyorlardı ve geminin hayatlarında önemli bir yeri vardı. Bunun mantıklı bir açıklaması vardır çünkü İskandinavya'da ulaşımın sağlanmasının en kolay yolu gemileri kullanmaktı. Ve İskandinavya'da gemi ulaşımını sağlamak için oldukça kuvvetli ve gelişmiş gemilere ihtiyaç vardı. Vikinglerin uzun gemileri, Vikinglerin elde ettiği tüm başarıların anahtarıydı. Viking uzun gemisinin hikâyesi arkeologlara göre Gotland'da başlamaktadır. Gotland'da prehistorik zamanlarda insanlara kayalara çizdikleri gemi şekilleri (*Faro Kaya Kabartmaları*) İskandinavialıların gemi kültürünün ne kadar gerilere gittiğini göstermektedir.⁴⁶¹

1.1.1. Hjortspring gemisi

M.Ö. üçüncü binin sonlarında metalin Kuzey Avrupa'ya tanıtılması ile birlikte İskandinavya'da gemi yapımı teknolojisi hızla ilerledi. Norveç'te, Danimarka'da ve İsveç'te birçok kaya kabartması bu bronz çağı gemilerinin nasıl olduğu hakkında bize bilgi vermektedir. 1921'de Güney Danimarka'da Als Adası'nda Hjortspring bataklığında bulunan bir gemi ile kaya kabartmalarının ardındaki gerçeklik ortaya çıktı.⁴⁶² Bu gemi, Gömülerde bulunan en eski gemidir.⁴⁶³ Aynı zamanda, Kuzey Avrupa'nın bilinen en eski tahta yapımı gemisidir. Gemi yaklaşık 20 metre uzunluğunda ve muhtemelen 530 kg ağırlığındaydı. Silahları ve diğer mühimmat eşyalarıyla beraber 24 askeri taşıyabilirdi.⁴⁶⁴ Geminin gövdesi ihlamur ağacından, kürekleri ise akçaağaçtan yapılmıştı. Gemi günümüzde Danimarka Ulusal Müzesi'nde sergilenmektedir (bkz. Şekil 99).⁴⁶⁵

M.Ö. IV. yüzyıla tarihlenen bu gemi muhtemelen yakın mesafeleri kat etmek amacıyla yapılmıştı. Gemi, Kuzey Denizini, Atlantik'i aşabilecek teknolojide değildi ancak bazı önemli özellikler barındırıyordu. Bu gemide Kelt ve Roma gemilerinden etkilendiklerinin izlerini görebiliyoruz. Keltlerin *Curragh* adını verdiği gemi türünün etkileri bu gemide

⁴⁶¹ Bradley vd., 2010: 79-99.

⁴⁶² Durham, 2001: 7.

⁴⁶³ Fitzhugh ve Ward, 2000: 86

⁴⁶⁴ Sawyer, 1997: 183.

⁴⁶⁵ <http://natmus.dk/en/historisk-viden/danmark/oldtid-indtil-aar-1050/aeldre-jernalder-500-fkr-400-ekr/haeren-fra-hjortspring-mose/hjortspringbaaden/> (15.07.2014).

görülmektedir. Bu gemiler uzun yolculuklar için uygun değildi fakat kısa mesafeler için kullanılabilirlerdi.⁴⁶⁶

1.1.2. Nydam Gemisi

Bir diğer erken dönem gemisi ise M.S. IV. yüzyıla tarihlenen Nydam Gemisi'dir. Danimarka'da Yutland yarımadasının güneyinde bulunan Nydam gemisi muhtemelen bir ölü gömme gemisiydi. M.S. III. yüzyılın başlarında bazı gemi ustaları tahtaları birbirine bağlamak yerine demir perçinler kullanmaya başladılar.⁴⁶⁷ Bu gemi, Danimarka'da Güney Yutland'da bulundu.⁴⁶⁸ Nydam'da bu gemi ile beraber başka gemiler de çıkmıştır fakat kuşkusuz Nydam gemisi bunların en büyüğüdür. Bu savaş gemisi içinde birçok malzeme ile birlikte bulunmuştur. Yaklaşık 23.5 metre uzunluğa, 3.5. metre genişliğe ve 1.2 metre derinliğe sahip bu gemi tamamen meşeden inşa edilmiştir (bkz. Şekil 100).⁴⁶⁹

Nydam gemisi birçok önemli özelliğe sahipti: Öncelikle dümen daha sabit durumda ve kürekler hareket edebilir şekildeydi ve bu gemiye daha etkili kontrol ve itici güç sağlıyordu. Demir perçinli kalaslar daha güçlü ve güvenli bir gövde ortaya çıkarmıştı. Fakat bu geminin en önemli eksiği, daha sağlam bir denge ve güç sağlayan gemi omurgasıdır. Bu problem VIII. yüzyılın başlarında Kvalsund gemisinde görüldüğü kadarıyla en azından kısmen çözülmüştür.

1.1.3. Kvalsund Gemisi

Yaklaşık M.S. 700 civarında inşa edilen Kvalsund gemisi geniş, açık denizlere açılacak bir gemidir. Geminin tüm özellikleri onun uzun mesafeler kat edebilmesi için yapıldığını göstermektedir (bkz. Şekil 101, 102). Gemi, 18 metre uzunluğunda, 3 metre genişliğinde ve 80 cm derinliğindedir. Açıkladığımız önceki iki gemide olduğu gibi Kvalsund gemisi de bir adak olarak ölü gömmede kullanılmıştır ve bir bataklıkta bulunmuştur.⁴⁷⁰ Bu

⁴⁶⁶ Durham, 2001: 7.

⁴⁶⁷ <http://www.archeurope.com/index.php?page=the-nydam-boat> (15.07.2014).

⁴⁶⁸ <http://www.archeurope.com/index.php?page=nydam-and-thorsberg-location-map> (15.07.2014).

⁴⁶⁹ Sawyer, 1997: 184.

⁴⁷⁰ [http://www.exchange3d.com/3D-Model-of-Kvalsund-Schiff-\(antique-boat\)/prod_1108.html#preview](http://www.exchange3d.com/3D-Model-of-Kvalsund-Schiff-(antique-boat)/prod_1108.html#preview) (15.07.2014).

gemi ile ilgili en önemli nokta, İskandinavya'da bulunan gemi omurgasına sahip ilk gemi olmasıdır (bkz. Şekil 102).⁴⁷¹

VIII. yüzyıl ile birlikte İskandinavyalılar gemilerine gövde yapmayı öğrendiler. Gemilerin omurgası görevini gören gövde yapımı, Viking gemi yapımının önemli özelliklerinden birisi olmuştur ve bu durum, önemli bir yenilik olmuştur. Bu teknoloji ile birlikte İskandinavyalılar açık denizlere açılacakları gemiler üretmeye başladılar. Gövde yapımı, beraberinde iç omurga teknolojisini ve gemi direği yapımını da getirdi. Bu yenilik, önceki gemilerin sahip olmadığı itme kuvvetine sahip olma özelliğini getirdi ve İskandinavların Viking Çağı'nın meşhur gemilerini inşa etmelerine olanak sağladı.⁴⁷²

1.2. Viking Çağı Gemileri

Bunlardan anlıyoruz ki VIII. yüzyılın sonlarından itibaren İskandinavyalılar, başka kimsede olmayan özelliklerde savaş gemilerine sahiplerdi. Bu gemiler, Akdeniz dünyası gemilerinin sahip olduğu özel işçilik ve rahatlığa sahip değillerdi çünkü Viking gemilerinin inşa amacıyla öncelik, hırçın kuzey sularında ulaşımı sağlamaktı. Fakat atıklık, hız ve işlevsellik konusunda onlardan çok daha ileriydi. Vikingler için öncelik konfor değil hız ve çeviklikti.

Viking gemilerinin bir diğer önemli özelliği, hızlı bir şekilde inşa edilebiliyor olmalarıydı. Ayrıca bu gemileri taşımak da oldukça kolaydı. Vikingler yolculuklarında oldukça uzun mesafeler kat ettikleri için gemileri de istedikleri anda, istedikleri yerde kolaylıkla demirlenecek şekilde inşa edilmişlerdi. Bu, aynı zamanda Viking gemilerinin önemli teknik avantajlarından birisiydi: Gemilerini demirlemek için büyük limanlara ihtiyaç duymuyorlardı (bkz. Şekil 90).⁴⁷³ Bu gemiler ayrıca nehirlerde de hızla ve çeviklikle hareket edebiliyorlardı. Nehirden nehire de kolaylıkla elle taşınabiliyorlardı. Bu Fransa'da, İngiltere'de ve özellikle Rusya'da sıklıkla yapılmıştır. Vikingler Volga Nehri'ne bu şekilde ulaşım Hazarlarla ve Bulgarlarla ticaret yapmışlardı.

⁴⁷¹ Durham, 2002: 9.

⁴⁷² Fitzhugh ve Ward, 2000: 87.

⁴⁷³ Nurmman, 1997:7.

Viking gemileri, İskandinavya'daki mevcut ağaçlardan, özellikle meşeden inşa ediliyorlardı. Danimarka'nın Viking Çağı'nda ayrı bir yerinin olmasının nedenlerinden birisi de budur çünkü bünyesinde önemli meşe ormanları barındırıyordu.

1.2.1. Oseberg Gemisi

Oseberg gemisi tartışmasız Viking Çağı'ndan kalan en muazzam gemidir (bkz. Şekil 103). Norveç-Vestfold'da Oslo Fiyort'un batı yakasında Oseberg bölgesinde bulunan geminin kazıları 1904-5 yıllarında yapıldı (bkz. Şekil 104).

Araştırmalar gösterdi ki gemi M.S. 834 yılında içinde iki kadınla beraber gömüldü. Gemi kıyıya çekildi ve iki kadın için mezar gemisi olarak kullanıldı. Gemi direğinin hemen yanına bir mezar bölmesi yapıldı. Bu bölmenin içi dokuma işlemeleriyle süslenmişti. Kadınların cesetleri bu bölmenin içinde bulundu. Elbise, ayakkabı, tarak ve mutfak gereçleri gibi birçok kişisel eşya vardı. Ayrıca gömünün içinde 15 at, 6 köpek ve iki inek cesedi bulundu. İskeletlerin üzerinde yapılan araştırmalar gösterdi ki yaşlı olan kadın öldüğünde 70-80 yaşlarındaydı. Diğer kadın ise ellili yaşlardaydı. Böylesine bir mezara sahip olmalarından bu kadınların ikisinin de toplumde yüksek bir konuma sahip olduğunu anlayabiliriz: Politik veya dini liderler olabilirler (bkz. Şekil 105).⁴⁷⁴

Oseberg gemisi her kim için inşa edildiyse muhtemelen çok önemli bir konuma sahipti. Gemi son derece unik dekorasyonlara sahiptir. Geminin iki tarafında da omurgadan suya değen kısmına kadar olan bölümü mükemmel hayvan süslemeleriyle doludur. Böylesine zengince dekore edilmiş bir gemi aristokrasinin özel üyelerine hizmet etmiş olmalıdır.⁴⁷⁵

Bu gemi, aslında 6.5 metre büyüklüğündeki bir mezardan çıkarılmıştır. Yukarıda değindiğimiz gibi Vikinglerde ölülerini gemileriyle gömme geleneği vardı. Mezarı çevreleyen meşe tahtası üzerinde yapılan araştırmalar sonucu mezar, M.S. 834 yılına tarihlendi. Fakat gemi bu tarihten çok daha önce inşa edilmişti. Geminin yapılışı M.S. 800 civarına tarihlendirilmektedir. *Karvi* tarzı gemiler grubuna giren Oseberg Gemisi'nin üzerindeki motiflerden bunun üst sınıf birine ait olduğunu düşünebiliriz.⁴⁷⁶

⁴⁷⁴ Durham, 2002: 20

⁴⁷⁵ Magnusson, 2006: 165.

⁴⁷⁶ Durham, 2002: 16.

21.58 metre uzunluğunda, 5.10 metre genişliğindeki Oseberg gemisi neredeyse tamamen meşe ağacından yapılmıştı. Bu gemi Viking gemi teknolojisini göstermesinin yanında içinde bulunanlarla Viking Çağı'na dair başka birçok bilgi vermektedir. Örneğin bir hayvan başlı şeklindeki figür, Viking ahşap işlemeciliğini açıkça gözler önüne sermektedir (bkz. Şekil 106).⁴⁷⁷

1.2.2. Gokstad Gemisi

Bir diğer önemli gemi, M.S. 900-905'e tarihlenen Gokstad Gemisi'dir. Bu tam bir savaş gemisi olarak dizayn edilmiştir. Oseberg gemisine göre daha sade bir dekorasyona sahip olsa da Gokstad gemisi Viking gemi ustalığının bir şaheseri konumundadır (bkz. Şekil 107, 108, 109).

Norveç'te Oseberg'in yakınında Gokstad çiftliğinde bulunan gemi, 43.5 metre uzunluğunda, 5 metre yüksekliğindedir. 1880 yılında Nicolay Nicolayesen tarafından kazılmıştır (bkz. Şekil 109). Gemi antik çağda yağmalanmış olsa da geminin kendisi etrafını sarmış olan nemli kil sayesinde son derece iyi korunmuş olarak bulundu. Geminin içindeki mezarda 60'lı yaşlarda bir erkek cesedi bulundu. Ölünün beraberinde 12 at, altı köpek ve son derece ilginçtir, bir tavuskuşu iskeleti bulunmuştur. Bu tavuskuşu, Vikinglerin egzotik coğrafyalara yaptıkları uzun yolculukların kanıtıdır.⁴⁷⁸

Gemi M.S. 890'larda inşa edilmiş olsa da kendisinden yaklaşık 90 yıl önce icat edilmiş olan Oseberg gemisi ile aynı yapı tekniğine sahiptir. Gemilerin ikisi de (Oseberg ve Gokstad) *karvi* sınıfı gemilerindedir ve kıyı yolculukları için inşa edilmiştir. Fakat Gokstad gemisinin Kuzey Denizini, hatta Atlantik Okyanusunu geçmesini sağlayacak birkaç değişiklikler de yapılmıştı. Çam ağacından olan zemin kaplaması dışında Gokstad gemisi tamamen meşeden yapılmıştı. Gemi, içindekilerle beraber 20 ton ağırlığındaydı.

Gokstad gemisi, Viking Çağı altın dönemini yaşarken, birçok amaca hizmet edebilecek, uzun mesafeler aşabilecek gemilere ihtiyaç varken inşa edilmiştir ve bu gemi, keşif yolculukları, ticaret ve yağma gibi birçok amaçla kullanılmıştır. Gemi hem kürek çekerek hem de yelken açarak kullanılabilirdi. Geminin her yakasında 16'şar tane kürek deliği vardır. Bu demek oluyor ki kürekçiler, dümenci ve gözcü ile beraber en az 34 kişilik bir

⁴⁷⁷ Kleiner, 2010: 288.

⁴⁷⁸ Durham, 2001: 21.

ekiple kullanılıyordu. Kürekçilerin oturaklarına dair bir belirti bulunmamaktadır. Kürekçiler muhtemelen içinde bazı eşyaların olduğu kasaların üzerine oturdular. Geminin omurgası tek parça meşeden yapılmıştı. Güverte kısmı kolayca kaldırılabilen çam kalaslardan oluşuyordu böylece mürettebat gerektiğinde kolayca su dışında gemiyi hareket ettirebiliyordu. Bu ayrıca kargo amaçlı kullanımda eşya yüklemeye ekstra yer sağlıyordu. Gemi gömüldüğünde geminin her iki yakasına 32'şer tane kalkan konulmuştu. Kalkanlar sarı ve siyah renklere boyanmıştı. Gemilerin uç kısımları çürümüş durumdaydı, o yüzden buraların nasıl olduğu, ejderha kafası olup olmadığı konusunda elimizde bir delil bulunmamaktadır. Fakat ejderha kafası olsun olmasın, geminin etkileyici bir duruşa sahip olduğu apaçiktir (bkz. Şekil 95).⁴⁷⁹

1.2.3. Skuldelev gemileri

Danimarka'nın Roskilde bölgesinde bulunan ve Skuldelev olarak bilinen gemiler, Viking Çağı gemilerini çok iyi yansıtmaktadır.⁴⁸⁰ Gemiler muhtemelen 975-1000 yılları arasında bir tarihte inşa edilmişlerdi.

Vikingler hakkındaki bilgilerimizin önemli bir kısmını gemi gömülerinden elde etmekteyiz. Vikingler, gemileri ölüleri gömmeye de kullanılmışlardır. Ölen kişi bu gemilerde taşınır ve gemiler içindeki birçok değerli eşya ile birlikte gömülürdü. Bu gemiler anlaşıldığı kadarıyla gömme amaçlı inşa edilmiş gemilerdi. Fakat bazı istisna gemiler mevcuttur. Bunlardan birisi Danimarka'nın Roskilde kentinde muhtemelen erken XI. yüzyılda batmış olan gemidir. Bir arada bulunan bu beş gemi muhtemelen savaş gemileri gelip Danların merkezi Roskilde'ye saldırmasını diye körfezi kapatmak için yan yana dizilmişlerdi. 1962'deki bir kazıda ortaya çıkarılan bu gemiler günümüzde Danimarka'da Roskilde'de Viking Gemi Müzesi'ndedirler⁴⁸¹ ve bunlar ise Skuldelev Gemileri olarak bilinirler. Skuldelev, gemilerin bulunduğu yerin yakınındaki kasabanın adıdır. Skuldelev 1,2,3,4,5 ve 6 olarak adlandırılan bu gemilerden birincisi 20-25 ton taşıma kapasitesi olan bir kargo gemisi (*knarr*),⁴⁸² ikincisi yaklaşık 30 metre uzunluğunda bir savaş gemisi, üçüncüsü küçük bir ulaşım ve taşıma gemisidir. Dördüncü geminin parçaları çok hasarlı olduğundan henüz sağlıklı bir tespit yapılamamıştır. Beşinci gemi yine bir savaş gemisidir. Altıncı gemi ise

⁴⁷⁹ Durham, 2002: 22-24.

⁴⁸⁰ <http://www.archeurope.com/index.php?page=five-viking-ships-from-roskilde-fjord> (15.07.2014).

⁴⁸¹ http://www.vikingskibsmuseet.dk/index.php?id=1321&L=1#.U8UagZR_uSo (15.07.2014).

<http://www.archeurope.com/index.php?page=skuldelev-1962---the-excavation> (15.07.2014).

<http://www.archeurope.com/index.php?page=skuldelev-1962---the-cofferdam> (15.07.2014).

⁴⁸² Bu gemi, sagalarda bahsi geçen, Norveç ve İzlanda arasındaki ticarete kullanılan gemiler ile örtüşmektedir.

yaklaşık 11.5 metrelik boyuyla buluntular arasındaki en küçük olanıdır.⁴⁸³ Bunlar, İzlanda ve Grönland gibi uzak mesafelere gidebilen gemilerdendi. Örneğin Skuldelev 2, Dublin’de fakat Vikingler tarafından inşa edilmiş, daha sonra oradan İskandinavya’ya gelmişti. Bu gemiler, İskandinavya gemi yapımının doruk noktasını temsil etmektedirler.

Bu gemilerin nasıl inşa edildikleri hakkında oldukça önemli bilgiler veren bazı gemi buluntuları vardır. Bunlardan ikisi Norveç’teki kazılarda bulunan Oseberg Gemisi’dir. Bu gemi, M.S. 834 yılına tarihlenmektedir. Gövdesi ve gemi direği ile bir Viking Çağı gemisinin tüm klasik özelliklerini barındırmaktadır.

Bu tez çalışması boyunca dile getirdiğimiz Viking icraatları, Vikinglerin gemi yapımındaki ustalıkları, denizcilikleri ve navigasyon yetenekleri olmadan kesinlikle gerçekleşemezdi. Yaklaşık 300 yıllık bir süre boyunca Vikingler Avrupa’nın en iyi ve en başarılı denizcileriydiler. Viking gemileri Kuzey Kutbundan Hazar Denizi’ne, Atlantik Denizinden Yeni Dünya’ya kat ettiler. Bunların kimisi ticaret amaçlı, kimisi yağma ve ganimet amaçlı yolculuklardı.⁴⁸⁴ Vikingler çeşitli amaçlarla birçok türde gemi inşa etmişlerdir. Şurası kesindir ki Vikingler karada at sırtında olmaksızın denizde gemilerinin üzerinde daha güvende hissediyorlardı. Türkler için uçsuz bucaksız bozkırlarda at ne ise, Araplar için sonsuz çöllerde deve ne ise Vikingler için de denizlerde gemileri oydu.

2. VİKİNGLERİN SAVAŞ TEKNOLOJİLERİ

Bu kısım aslında Viking gemi teknolojisiyle de ilişkilidir o yüzden Viking gemileri ile ilgili kısım, Viking askeri teknolojisi ile birlikte düşünülmelidir. Vikingler, özellikle sinemada ve modern edebiyatta barbar savaşçılar, acımasız katiller, muazzam gemilerle gelip kentleri kasabaları darmadağın edip yakıp yıkan ve önlerine çıkan herkesi kılıçtan geçiren acımasız kişiler olarak yansıtılmışlardır. Bunun muhakkak doğruluk payı vardır fakat diğer taraftan onlar yağmacı, fakat başıboş, düzensiz, disiplinsiz, gruplar değillerdi.

Vikinglerin yağmalarındaki başarılarının sırrı, öncelikle gemilerinin özelliklerinde yatıyordu fakat buna ilave olarak Vikingler oldukça etkili silahlara sahiptiler.⁴⁸⁵ Bunların

⁴⁸³ http://www.vikingskibsmuseet.dk/index.php?id=1321&L=1#.U8UagZR_uSo (15.07.2014).

⁴⁸⁴ Campbell vd., 2001: 63.

⁴⁸⁵ Günümüzde Viking kılıçlarının replikalarını bulabiliriz. <http://www.medievalcollectibles.com/s-31-viking-swords.aspx> (16.07.2014).
<http://powning.com/jake/swords/composite-pattern-welded-viking-sword-tutorial/> (16.07.2014).

içinde en önemlisi, Vikinglerin temel silahı olan kılıçtı (bkz. Şekil 110).⁴⁸⁶ Vikingler çeşitli kılıçlar kullanmışlardır.⁴⁸⁷ Vikinglerin büyük kılıçlarının kullanımı, muazzam bir güç ve çeviklik gerektiriyordu.⁴⁸⁸ İzlanda sagalarında kılıç kullanmanın önemine ve kılıç konusunda ustalık kazanmanın Viking toplumunda çok hassas bir konu olduğuna değinilir. Njal Saga'nın ana karakterlerinden biri olan Gunar, en yetenekli kılıç ustalarından birisi olarak anlatılır. Saga'da anlatıldığına göre Gunar kılıcını o kadar hızlı sallıyordu ki elinde üç kılıç tutuyormuş gibi gözüküyordu.⁴⁸⁹ Bu abartı olabilir ancak bize Vikinglerin kılıç kullanma konusunda ne kadar usta olduklarına dair bir fikir vermektedir. Böylesine büyük ve ağır kılıçları kullanmak, erken yaşlardan yetiştirilmeyi gerektiriyordu ve Vikingler daha erken yaşlardan itibaren kılıç, mızrak ve kalkan kullanmayı öğreniyorlardı.⁴⁹⁰ İskandinavlılar Viking Çağı'nda olduğu gibi sonrasında da Avrupa'nın önde gelen savaşçı halkları olarak bilinmişlerdir. Haçlı seferlerinde özellikle XII. yüzyılda pagan Litvanyalıları üzerine düzenlenen haçlı seferlerinde etkili bir biçimde kullanılmışlardır.⁴⁹¹ Norveç'in önemli krallarından (1103-1130) biri olan *Sigurd Magnusson*, aynı zamanda *Haçlı Sigurd, Kudüs Yolcusu* olarak nam yapmıştı. Bu şahıs Norveç haçlılarına liderlik eden kişidir.⁴⁹²

Viking çağında bir savaşçının sahip olacağı en pahalı silah kılıçtı. Kılıcın değerine sagalarda da değinilmiştir.⁴⁹³ Kılıçlar Vikingler tarafından ata yadigârı olarak görülüyorlardı. Kılıçlara 'savaş yılanı', 'engerek', 'savaş şimşeği', 'kan yılanı', 'dul bırakan', 'kalkan felaketi', 'Odin'in alevi', 'savaş buzu', 'miğfer köpeği', 'kan meşalesi', 'bacak ısırın' ve muhtemelen en yaygın olanı 'ata yadigârı' gibi isimler verilirdi, babadan oğla nesillerce aktarılırdı.⁴⁹⁴ Kılıcın kaybolması felaket olarak görülürdü.⁴⁹⁵ Havamal'ın bir şiirinde kılıç ve balta hakkında şöyle bir söz vardır:

⁴⁸⁶ İskandinavya'da yapılan kazılarda 2000'in üzerinde kılıç ele geçirilmiştir.

⁴⁸⁷ <http://www.vikingsword.com/vbook/vtypes.pdf> (16.07.2014).

⁴⁸⁸ Björn, 1940: 140.

⁴⁸⁹ *The Story of Burnt Njal*: 25.

⁴⁹⁰ Campbell vd., 2001, 24.

⁴⁹¹ Lindhom, 2007: 5.

⁴⁹² Monachus, 1998: 7.

⁴⁹³ Laxdaela Saga'nın 13. Bölümünde kral Hakon'un Höskuldur'a bir kılıç verdiğinden ve bunun yarı altın değerinde olduğundan bahsedilir. http://www.sagadb.org/laxdaela_saga.en (16.07.2014).

⁴⁹⁴ Pierce, 2002: 2.

⁴⁹⁵ Laxdaela Saga'nın 30. Bölümünde Geirmundr' un nasıl karısı Þuríðr' u ve kız bebeklerini İzlanda'da terk etmeyi planladığını anlatır. Þuríðr, gece vakti kocası uyurken kocasının gemisine biner. Kocasının *Fótbítr* (bacak ısırın) adlı kılıcını alır kızlarını da arkasında bırakıp gemiyle uzaklaşır. Geirmundr bebeğin ağlamasıyla uyanır ve karısının peşinden denize koşarak kılıcını geri getirmesi için ona yalvarıp yakarır. Geirmundr karısına bebeğini ve istediği kadar altını almasını fakat kılıcı geri getirmesini ister. Karısı ona kılıcını kaybetmenin onun için gerçekten bu kadar önemli mi olduğunu sorar. Bunun üzerine Geirmundr tüm malını mülkünü kaybetse

‘‘Evden asla baltan ve kılıcın olmadan ayrılma.

Savaşı kemiklerinde hissedemezsin

Veya bir kavgayı önceden bilemezsin.’’⁴⁹⁶

Kılıçlar genelde diğer elde kalkan tutulduğu için tek elle kullanılırdı. 60 cm’ den 90 cm’ye kadar uzunlukları olan Viking kılıçlarının ideal olanları 70-80 cm boyundaydı. Geç Viking çağında 100 cm’ ye kadar uzunlukta kılıçlara rastlanmıştır.⁴⁹⁷ Genişlikleri ise 4-6 cm arasında değişmekteydi. Kabza ve topuz kısmı kılıcın dengesini sağlayacak ağırlıktaydı (bkz. Şekil 111, 112).⁴⁹⁸

Vikingler demiri işlemede ve çelik silahlar yapma konusunda oldukça usta durumdaydılar. Fakat Viking Çağı’nda kullanılan en iyi kılıçlar Frankların yaptıkları kılıçlardı. Frank kılıçları ve diğer aletleri büyük rağbet görüyordu. Bir örnekte Şarlman, Anglo-Sakson kralı Offa ile silah değiş tokuşu yapmıştır.⁴⁹⁹ Vikinglerin de Frank silahlarına büyük ilgi gösterdiklerini biliyoruz. Kaynaklarda Vikinglerin Frank silahlarına sahip olup kendi silahlarını onlarınkine göre dizayn etmeye çalıştıkları bilgisi geçer. Yine Şarlman, silahların ihracatını yasaklamıştır. Vikingler muhtemelen başlarda ticaretle edindikleri bu silahlara ihracat yasaklandıktan sonra yağma yoluyla sahip olmaya çalışmışlardır.⁵⁰⁰ İskandinavya’da birçok Frank kılıcı bulunmuştur.

Viking kılıçları saplamaktan çok kesmek amaçlı kullanıldığı için kılıçların iki tarafı da keskindi. Kılıçların kınları genelde etrafı deri ile sarılmış ahşaptan yapılıyordu. Kının iç kısmı koyunun derisinden, yünlü kısım kılıca temas eden tarafa gelecek şekilde olurdu. Kınlar genelde bele takılırdı fakat özel bir kemerle omuz üzerinden sırta da asılabilirdi.⁵⁰¹

Viking Çağı silahları düşünüldüğünde akla ilk gelen silahlardan birisi de baltadır. İskandinavyalılar, baltayı ciddi bir savaş aleti olarak kullanmışlardır. Dönem Avrupa’sının birçok bölümünde balta artık eski bir savaş aletiydi ve pek kullanılmıyordu fakat Vikingler için balta vazgeçilmez bir savaş aletiydi. Lindisfarne taşında betimlenen Lindisfarne

umursamayacağını fakat kılıcını kaybetmeye dayanamayacağını söyler.(Laxdaela Saga, 30. Bölüm: Geirmund ve Thured Hakkında. http://www.sagadb.org/laxdaela_saga.en 16.07.2014).

⁴⁹⁶ Jonasson, 1992: 53.

⁴⁹⁷ Boe, 1940: 14,15,17.

⁴⁹⁸ http://www.hurstwic.org/history/articles/manufacturing/text/viking_sword.htm (16.07.2014).

⁴⁹⁹ <http://scholarworks.wmich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1038&context=hilltopreview> (Hampton, 2011: 37).

⁵⁰⁰ Hampton, 2011: 38.

⁵⁰¹ <http://www.archeurope.com/texts/00089.pdf> (16.07.2014).

Manastırına saldıran Vikinglerin elinde de baltalar görülebilmektedir (bkz. Şekil 42). Viking baltaları oldukça hafif, işlevsel ve ölümcül silahlardı. Düşmana uzak mesafeden savurma amaçlı, yakın mesafeden, yüz yüze kavgalar için, iki elle kullanmayı gerektiren büyük hacimli olanlar gibi çeşitli balta türleri vardı (bkz. Şekil 113).⁵⁰² Viking Çağı'nda en fakir çiftçinin bile sürekli yanında taşıdığı, gündelik işlerde ve mecbur olduğunda da kavgada kullanabileceği bir baltası vardı. Yani balta genelde fakir Vikinglerin kullandığı bir savaş aletiydi.⁵⁰³ Bayeux Tapestry'de Vikinglerin çeşitli amaçlarla baltalar kullandıklarını görürüz (bkz. Şekil 91, 92).⁵⁰⁴ Viking baltaları sahiplerinin statülerine göre dekore edilirdi. Baltaların sapları da kullanım amaçlarına göre değişiklik gösterebilirdi.

Kılıç ve baltadan sonra en önemli ve etkili silah Vikinglerin savaşlarda kullandıkları oldukça uzun mızraklardı. Çünkü pagan Viking mezarlarında kılıçtan sonra en yaygın olarak görülen silah mızraktı. Vikingler hem savurma hem de düşmanı itme amaçlı mızrakları etkili bir biçimde kullanmışlardır. Mızrak başlarının yapımı kolay ve hızlı, fiyatı düşük olduğu için de muhtemelen kılıçtan daha yaygın olarak taşınıyordu. Mızrakların ucuz silahlar olduğunu mezar objeleri arasında onları çok nadir görmemizden anlayabiliriz.⁵⁰⁵

Vikinglerin savunma amaçlı kullandıkları silahların başında ise kalkan gelmektedir. Kalkanlar genelde ahşaptan yapılır, ortasında eli korumak için demir bir kısım bulunurdu.

Vikinglerin savunma amaçlı kullandıkları silahlar da oldukça etkiliydi. Öncelikle vücut zırhına çok önem veriyorlardı. Vikingler özellikle X. yüzyılda yağma seferlerini sıklaştırdıklarında birçok Viking gücü örme zırhlar büyük önem vermeye başladılar (bkz. Şekil 114). Örme zırhlarda genellikle kollar ve bacaklar dışarıda kalıyordu fakat vücudun hayati kısımlarını örtebiliyordu.

Vikingler hakkında yanlış bilinen birçok şey vardır boynuzlu miğfer bu listede ilk sırada yer almaktadır. Miğferler hakkında söylenmesi gereken ilk şey boynuzlardır. Günümüzde yaygın olarak Vikinglerin savaşlarda boynuzlu miğfer taktıkları düşünülür fakat bu yanlış bir bilgidir. Bu güne kadarki hiçbir arkeolojik kazıda Viking savaşçıların boynuzlu miğfer taktıkları düşüncesini doğrular bir veri ele geçmemiştir. Dahası, kazılarda bugüne kadar sadece bir tane Viking miğferi bulunmuştur ve bu boynuzsuz bir miğferdir.⁵⁰⁶ Bütün

⁵⁰² Campbell vd., 2001, 24.

⁵⁰³ http://www.hurstwic.com/history/articles/manufacturing/text/viking_axe.htm (16.07.2014).

⁵⁰⁴ http://peregrinations.kenyon.edu/vol2_3/current/fb3.pdf (02.06.2014)

⁵⁰⁵ Harrison, 1993: 136.

⁵⁰⁶ Roesdahl, 1992: 194.

Viking miğferi tasvirleri de boynuzsuz olarak betimlenmiştir.⁵⁰⁷ Boynuzlu miğfer tasviri, Hıristiyanlar ve modern Avrupalılar tarafından Vikingleri barbar ve pagan, kafasındaki boynuz ile şeytanlar olarak göstermek için yaratılmış bir mit olmalıdır.

Vikingler, kafalarının tamamını ve yüzlerinin önemli bir kısmını örten, gözleri dışarıda bırakan miğferler kullanmışlardır. Daha çok Bizans'ta görülen Lamellar zırhını Vikinglerde görmüyoruz. Vikinglerin savaşlarda üzerinde taşıdığı silahlar ve zırhların toplam ağırlığı günümüzde tam teçhizatlı, donanımlı bir askerin üzerindekiyle yaklaşık eşit ağırlıkta olmalıdır.

Vikingler ok kullanma konusunda da başarılıydılar denilebilir. Ok kullanımı deniz savaşlarında etkili oluyordu. İki gemi birbirine yaklaştığında mesafeden ok atışları yapılıyordu fakat Viking okları genelde kısa mesafeli menzile sahiptiler. Mızraklarda olduğu gibi oklar da hem savaşlarda hem de avlanmada kullanılmıştır. Fakat XI. yüzyılın sonuna kadar basit, ilkel oklar kullanılmıştır. Daha sonra Tatar Yayı Çin'den çıkıp Avrupa'ya gelip yayılmıştır. Bunların ilk örneklerine Danimarka'da rastlandı ve anlaşıldığı kadarıyla üst düzey kişilerin kullanımındaydı.⁵⁰⁸

Vikingler VIII. yüzyılın sonlarında Viking Çağı başladığında Avrupa'daki hasımlarına göre çok daha iyi savaş ekipmanlarına sahip değildiler. Fakat savaş gemileri Avrupa'da diğer halkların gemileriyle kıyaslanamayacak kadar öndeydi. Sadece silahlanma olarak İrlanda'daki Keltik hasımlarından, doğudaki Slav kabilelerinden çok daha iyi durumdaydılar. Viking Çağı'nda silah teknolojisindeki üstünlük bakımından Vikinglerden üstün konumdaki ordular Bizans'ın ve İslam dünyasının ordusuydu.

Vikingler, denizde olduğu kadar karada da sürekli hareket halinde olmayı yeğlemişlerdi ve atı kullanmasını da iyi biliyorlardı. Vikingler yağmalarında eğer bir bölgeye nüfuz edeceklerse ilk olarak atlar toplayıp onları ulaşım için kullanmışlardır. Savaşlarında en önemli birliklerini süvari birlikleri oluşturmuştur (bkz. Şekil 126).⁵⁰⁹

Vikinglere, aralarında silah teknolojisi bakımından çok da fark olmayan hasımlarına karşı üstünlük sağlayan birkaç çok önemli unsur vardı. Bunlardan birincisi Viking gruplarının aralarındaki birlik beraberlik duygusuydu. Vikingler kesinlikle başıboş korsanlar değildiler. Deniz kralı diye tanımlayabileceğimiz *Jarl* adlı liderler tarafından komuta ediliyorlardı.

⁵⁰⁷ Buna güzel bir örnek Bayeux Tapestry'de betimlenen Viking savaşçılarıdır (bkz. Şekil 77) Kendrick, 1949: XCI.

⁵⁰⁸ Roesdahl, 1992: 195.

⁵⁰⁹ Newark, 1998: 40.

Vikingler, yaptıklarıyla korsan yağmacılar görünümünü veriyorlardı fakat bunu organize bir şekilde ve bir komuta eşliğinde gerçekleştiriyorlardı. Diğer bir avantajları da İskandinavya'nın sert iklim koşullarında yaşamış olan Vikinglerin zorluklara karşı daha dayanıklı oldukça fit ve sürekli formda savaşçılar olmalarıydı. Vikingler lojistik konusunda da çok başarılıydılar. Yiyecek stoklarını, navigasyonu ve zamanlamayı hasımlarına göre daha iyi biliyorlardı. Bir diğer önemli özellikleri ise İskandinavya'da kış koşullarına çok alışık oldukları için kış seferlerinde çok etkili olmalarıydı. Özellikle Batı Avrupa'da ve Britanya'da kışlar insanların büyük zorluklarla hayatta kalmaya çalıştıkları dönemler olurken Vikingler için büyük seferler düzenlemek için iyi fırsatlar olmuşlardır. İskandinavya'nın zor kış şartlarına alışmış Vikingler için İngiltere ve Fransa gibi topraklarda kışla kurup kışı geçirmek çocuk oyuncağıydı. Vikingler 878'de Wessex kralı Alfred'i bu şekilde çok şaşırtmışlardır. Yukarıda belirttiğimiz gibi Vikingler ona Ocak ayında saldırmışlardı. İngiliz ordusu hazırlıksız bir durumdaydı ve Dan Vikingler aniden saldırmaya karar verdiler. Savaş teknolojileri ve gemileri dışında başka üstünlüklere de sahiptiler: Lojistik, birlik ve beraberlik, motivasyon, savaş yetenekleri açısından Vikingler gerçekten iyi savaşçıydılar. Sahip oldukları bu özellikler onları Frankların ve İngilizlerin ordularından daha avantajlı duruma getiriyordu. İrlanda ve İskoçya'daki halklar ise Vikinglerden daha geri bir savaş teknolojisine sahipti ve Vikinglere karşı koyamıyorlardı.

Vikingler gittikleri yerlerde istihkâmlar ve savunma duvarları kurma konusunda da çok başarılıydılar. Buna en güzel örnek, Viking Çağı'nda Yutland'ın güneyinde yarımadaı doğudan batıya (Batıda Eider Nehrinden doğuda Hedeby'e kadar) saran Danevirke'dir. Danevirke, Danimarka'ı işgal etmek isteyen her türlü güce karşı bir bariyer vazifesi görüyordu.

Viking ordularından en meşhur olanı, M.S. 865-878 yıllarında İngiltere'yi işgal eden, Northumbria'yı, Mercia'nın büyük bir bölümünü ve East Anglia (Doğu Angl'ları) ele geçirip Wessex'e (Batı Saksonları) çok zor anlar yaşatan Büyük Viking Ordusu'dur (*Mikel here*). Anglo Sakson Kroniklerinde geçen bu ordu, Karolenj İmparatorluğunda uzun yıllar (10-15 yıl) yağmalarda bulunmuş, daha sonra Britanya'ya geçmiştir. Bu ordu, Vikinglerin savaşma kabiliyetleri ile ilgili çok şey söylemektedir. Vikinglerin 865-878 yılları arasındaki İngiltere seferlerinden yukarıda bahsetmiştik. Vikingler bu 13 yıllık süre içerisinde İngiltere'de üç krallığı yıkmış, diğerini ise büyük *Danegeld* vergisi ile dize getirmiştir.

3. THOR'DAN İSA'YA İSKANDİNAV DİNİ VE MİTLERİ

Vikinglerin en önemli karakteristik özelliklerinden birisi de tanrılarına olan bağlılıkları ve bunun yaşamlarını derinden etkilemesiydi. O kadar ki Viking Çağı'nda yaşananları Hıristiyanlık ile paganizmin çatışması olarak görenler bile olmuştur. Gerçekten de Vikinglerin yağma hareketlerini kiliselerde, manastırlarda yoğunlaştırdığını düşünürsek bu tartışmaya açık bir konudur. En azından dini çatışmanın tek olmasa da önemli bir unsur olarak görülmesi mantıklıdır. Çünkü Viking Çağı'nda Avrupa'nın büyük bir bölümü Hıristiyandı. Güneyde İber Yarımadası'nda ise İslamiyet hâkim durumdaydı. İskandinavya ise pagan olarak kalmıştı ve Viking Çağı'nın sonuna kadar da öyle devam etti. Viking Çağı'ndan sonra bile, örneğin İsveç'te halkın birçoğu hala eski tanrılarına inanıyorlar, onlara tapıyorlardı.⁵¹⁰ Hıristiyanlar ve Müslümanlar Vikingleri kâfirler ve putperestler olarak görüyorlardı. Vikingler de Avrupa'nın geri kalanı hakkında aynı şeyi düşünüyordu.

3.1. İskandinav Mitlerinin Kaynakları

Vikinglerin tanrıları hakkındaki bilgilerimizin büyük bir kısmı edebi ürünlerden gelmektedir. Fakat ayrıca birçok arkeolojik veriye de sahibiz. Tüm bu veriler bize gösteriyor ki Nors tanrılara İskandinavya'da binlerce yıldır inanılıyordu ve bu tanrılara olan inanç, insanların sosyal hayatlarına derinden etki etmişti. Viking dini hakkındaki bilgilerimiz, Avrupa'daki Hıristiyanlık öncesi var olan diğer pagan kültürel oranlar oldukça fazladır. Bu bilgilerimiz çoğunlukla Viking Çağı'ndan sonra yazılan (XIII. ve XIV. yüzyıllar) edebi gelenekten gelmektedir. Çoğunlukla İzlanda'da yazılmış olan bu yazınsal eserlerin ne kadar güvenilir oldukları son zamanlarda tartışılmaktadır fakat edebi eserlere yüz çevirirsek bu dönem tamamen karanlık içinde kalır. Edebi kaynaklar olmadan arkeolojik verilere yorum getirmek de çok zorlaşmaktadır. Bu edebi kaynaklar tek başlarına çok güvenilir olmasalar da (çünkü bunlar Viking Çağı'ndan çok sonra, İskandinavya Hıristiyanlaştıktan sonra ve bir Hıristiyan tarafından yazılmışlardır) diğer kaynaklarla birlikte kullanıldıklarında Viking Çağı'nı aydınlatabilmektedirler.

İskandinav mitleri hakkındaki yazılı kaynakları üç esere dayanmaktadır. Bunlardan ilki birbiriyle bağlantılı ama dağınık metinlerden ve kısa şiirlerden oluşan *Nazım Edda*'dır. İkinci büyük kaynak *Snorri Sturluson*'un M.S. 1220'de derlediği *Nesir Edda* adlı eserdir.

⁵¹⁰ Campbell vd. 2001: 174.

İskandinav mitleri hakkındaki ana kaynaklardan üçüncüsü, *Skald Şiirleri* diye bilinen, saray şairleri tarafından kaleme alınmış şiirlerdir.⁵¹¹

3.1.1. Nazım Edda

Diğer birçok konu ile birlikte Nors Mitolojisi hakkında da önemli bilgi veren kaynakların başında *Şiirsel Edda* gelmektedir. Bu, İzlanda'da yazılmış *Codex Regius* adlı el yazması eserin içerisinde yer alan, kökeni sözlü geleneğe dayanan şiirlerin toplamıdır.⁵¹² *Codex Regius*, İzlanda'nın Hıristiyanlığı resmi din olarak kabul etmesinden yaklaşık olarak üç yüz yıl sonra, XIII. yüzyılın ikinci yarısında kaleme alınmış bir tirşe el yazmasıdır.⁵¹³

Edda şiirlerinin nerede ve ne zaman yaratılmış olduklarını belirlemek oldukça güçtür. Yani bunlar farklı tarihlerde, farklı yerlerde yaratılmış ve *Codex Regius* adlı kitapta bir araya getirilmiş şiirlerin toplamıdır.

Oldukça eğlenceli, mizahi bir üslupla anlatılan hikâyeler, bize İskandinavlıların toplumsal yapısı, ahlak anlayışı, gelenekleri hakkında çok önemli bilgiler vermektedir. Örneğin bir hikâyede Thor'un çekicini çalan dev Thrym, onu geri iade etmek için fidye niyetine gelin olarak tanrıça Freyia'yı ister. Freyia buna oldukça hiddetlenince tanrılar meclisi toplanır ve Thor'un gelinlik giyip Freyia'nın kılığına girerek devin yanına giderek onu öldürüp çekici alabileceği fikrini ortaya atarlar. Bunun üzerine metin şöyle devam eder:

O vakit tanrıların en cesuru olan Thor dedi ki:

“Tanrılar benim bir dönme olduğumu düşünecekler,

*Bu gelinliği giyersen eğer.”*⁵¹⁴

Burada İskandinavlıların ahlak anlayışı hakkında ipucu elde edebiliriz. Bu öyküde Thor'un kadın kılığına girme konusunda gösterdiği isteksizlik, özellikle dikkate değerdir. Vikingler, erkekteki kadınsallıktan nefret ederlerdi.

⁵¹¹ Page, 2013: 19,28,38.

⁵¹² Orijinal metin için bkz. <http://www.germanicmythology.com/works/CODEXREGIUS.html> (02.06.2014).
İng. metin için bkz. <http://www.sacred-texts.com/neu/poe/poe.pdf> (02.06.2014).

Ayrıca bkz. <http://www.norron-mytologi.info/diverse/ThorpeThePoeticEdda.pdf> (02.06.2014).

⁵¹³ Page, 2013: 19.

⁵¹⁴ Nazım Edda, *Brymskviða(Trymskvida)* bölümü (Thorpe, 2004: 97-101.)

3.1.2. Nesir Edda

Nors Mitolojisi ile ilgili ana kaynaklardan bir diğeri de Snorri Sturluson (1178-1241) tarafından yazılmış *Nesir Edda*'dır. Bu iki eser (Şiirsel Edda ve Nesir Edda) İskandinav Mitolojisi'nin temel kaynaklarıdır. Bu eserler, Viking Çağı'ndan sonra yazılmış olsalar da Viking Çağı'nda ve öncesinde inanılan tanrıları bize yansıtmaktadırlar. Bu edebi kaynakları arkeolojik ve tarihsel materyaller ile birlikte kullandığımız takdirde İskandinavya paganizmi ve bu paganizmin toplumdaki önemi ve toplumun kahramanlık destanlarına yansımaları hakkında ciddi bir malumata sahip olabiliriz.

Nesir Edda, giriş dışında üç bölümden oluşmaktadır: *Gylfaginning* (Gylfi'nin kandırılması), *Skáldskaparmál* (Şiir Dili) ve *Háttatal* (Nazım Biçimleri Listesi). Son kısım *Háttatali*, bizimle en az ilgili olanıdır.⁵¹⁵

Snorri, Nesir Edda'da İskandinavya tanrılarını eski zamanların kahramanları olarak tasvir etmektedir. Burası ilginçtir çünkü bir Hıristiyan yazar olarak Snorri atalarının inandığı tanrıları bu şekilde görürken Avrupa'nın diğer Hıristiyan yazarları onları şeytanlar, iblisin ordusundan kadim güçler olarak görmüşlerdir. Anglo Sakson İngiltere'sinde, Franklar arasında, Frisia'da, Batı Almanya'da Saksonya'da Hıristiyanlık öncesi tanrılar hafızalardan silinmiş, yerine Hıristiyanlık getirilmişti. Fakat anlaşıldığı kadarıyla bu İskandinavya'da, özellikle İzlanda'da böyle olmamıştır. Hıristiyanlık geldiğinde bile bu tanrılar hafızalardan silinmemiştir ve Hıristiyan bir yazar onlardan eserlerinde bahsetmiştir.

Snorri, Nesir Edda'da mitolojik karakterleri bize diyaloglar şeklinde sunmaktadır. Eserde *Gylfi* adlı bir İsveç kralı,⁵¹⁶ üç gizemli karakterle konuşmaktadır. Snorri, bu eserde İskandinavlıların Viking Çağı'nda gördüğü ile oldukça uyumlu bir dünya düzeninden, kozmolojiden bahsetmektedir.⁵¹⁷ Snorri'nin bu eseri Şiirsel Edda'nın ilk ve en bilinen şiiri *Voluspa*'da anlatılanlar ile oldukça benzerdir. Bu şiirde *Völva*,⁵¹⁸ bir tür trans haline geçer ve dünyanın yaratılışından, tanrıların ortaya çıkışından ve nihayet tanrıların devlerle savaştığı kıyametten (*Ragnarok*) bahseder: "O gün güneş denize batacak, yeryüzü darmadağın olacak fakat sonra Odin'in oğlu saf ve masum Balder ile dünya küllerinden yeniden doğacak." İşte Snorri, Viking Çağı'na kadar giden bu şiirsel gelenekten etkilenmiştir.

⁵¹⁵ Page, 2013: 28.

⁵¹⁶ Gylfi (kimliğini gizlediğinde Gangleri adını almaktadır) adındaki bu efsanevi İsveç kralı, Nesir Edda'nın ilk bölümünde geçer. Eserin *Gylfaginning* (*Gylfi'yi kandırma*)adlı ilk bölümünde bir tanrıça tarafından nasıl kandırıldığı ve sonrasında yaşananlar anlatılır.

⁵¹⁷ Krasskova, 2005: 37.

⁵¹⁸ Völva, Nors Mitolojisinde bir tür Şamanik kahinedir.

Diğer taraftan İbn Fadlan'ın X. yüzyılın başlarında Abbasi Halifesi Muktedir (ölm. 320/932)'in emriyle gittiği Etil (Volga) Bulgarları topraklarında gördüğü Vikingler (Rus) hakkında hatıralarını anlattığı *Seyahatname (El-Rihle)*'sinde önemli bilgiler vermiştir.⁵¹⁹ Zeki Velidi Togan'ın 1923 yılında İran'ın Meşhed şehrinde bir kütüphanede bulup literatüre kazandırdığı bu eserde İbn Fadlan, birçok Türk kavminin yanında Volga Nehri dolaylarına gelip Türklerle ticaret yapan Vikinglerin ticari yaşamları, fiziksel görünümleri ve diğer birçok geleneklerinin yanında onların bazı dini ritüellerine de değinmiştir. Örneğin İbn Fadlan Vikinglerin ticarete başlamadan önce tanrularına yakarmaları hususunda şunları söylemektedir:

“ Gemileri bu iskeleye ulaştınca her biri bir miktar ekmek, et, soğan, süt, şarap alır, yüzü insan yüzüne benzeyen, etrafında küçük suretler, bu suretlerin ardında yere dikilmiş uzun kütükler bulunan büyük bir kütüğün önüne gelir, ona secde eder. Sonra bu puta “Ey rabbim uzun yoldan geldim, yanımda şu kadar baş cariyeye şu kadar adet samur derisi var der.” Getirdiği ticaret mallarının hepsini sıralar. Sonra “Sana şu hediyeleri getirdim der” der. Getirdiklerini putun önüne koyar. Ona “Çok altın, gümüş parası alan bir tâcir göndermeni istiyorum. İstedğim fiyata mallarını alsın, bana itiraz etmesin” der. Sonra yerine döner.”

Ayrıca Danimarkalı tarihçi Saxo Grammaticus tarafından M.S. yaklaşık 1215'te yazılmış *Gesta Danorum* adlı eser, Romalı tarihçi Cornelius Tacitus'un özellikle *Germania* (M.S. I. yüzyılın sonları) adlı eseri, Alman tarihçi Bremen'li Adam'ın (M.S. XI. yüzyıl) yazdıkları, XIII. yüzyılda yazılmış İzlanda'nın Viking yerleşimlerini konu alan *Landnamabok* (Yerleşimler kitabı), XIII. yüzyıl'da birçoğu anonim olan 700'ün üzerindeki eser de Hıristiyanlık öncesi Viking inanışları hakkında bilgi edindiğimiz diğer önemli kaynaklardır.⁵²⁰

3.2.Tanruların ilk Ortaya Çıkış Hikâyesi ve Başlıca Karakterler

Bu eserlerde ortaya konulan dünya düzeni ile Vikinglerin kendi fiziksel dünyaları ile oldukça benzerdi. Nazım Edda'nın ilk şiiri Voluspa'da, yaratılışın başlangıcı anlatılır.⁵²¹ Buna göre önce buzlarla kaplı koca bir dünya vardı ve bu, İskandinavlıların yaşadıkları topraklar

⁵¹⁹ Şeşen, 2012: VII.

⁵²⁰ Daly, 2010: IX.

⁵²¹ Lindow, 2001: 12-13.

ile örtüşmektedir. Bu buzla kaplı topraklarda *Ymir* adlı büyük devler yaşamaktaydı.⁵²² Snorri'nin Edda'sında *Gylfaginning*'in bir bölümünde Ymir Audhumbla (*Auðumbla*) adlı bir inekten süt içerken inek de buz küplerini yalayarak hapsedilmiş tanrı Buri'yi (*Búri*) ortaya çıkarır (bkz. Şekil 115). Buri, Nors Mitolojisi'ndeki ilk tanrı olarak karşımıza çıkar. Buri'un oğlu *Borr*'dur. Borr'dan ise tanrı *Odin* ve kardeleri *Vili* ve *Ve* ortaya çıkmıştır.⁵²³ Odin, dev Ymir'i öldürdü ve vücudunu, dünyayı yaratmak için kullandı. Yaratılan bu dünya, *Yggdrasil* adlı büyük kutsal bir ağaç olarak düşünülmüştür. Yggdrasil'in dallarının içinde dokuz farklı dünya yer almaktadır. Tanrıların mekânı *æsir*'in de içinde bulunduğu *Asgard* da bunlardan birisidir. Diğerlerinden bazıları *Midgard*: "Orta Dünya" *Alfheim*: "Elflerin Dünyası" Dallarda birçok farklı dünyanın yer alması düşüncesi, Viking Çağı'nda çeşitli ormanlara bölünmüş İskandinavya ile örtüşmektedir. Birbirinden ayrılmış bu dünyaların aralarındaki mesafe oldukça fazla olarak betimlenmiştir.

Tanrılar insanları yaratır: Şekilsiz yaratıklar olan Askr ve Embla'yı (erkek ve dişi) vücuda getirir. İskandinavya Mitolojisinde ölümlerin gittikleri değişik yerler var. Savaşta çarpışarak ölen insanlar Odin'in muazzam salonu Valhalla'ya (*Valhöll*) gider (bkz. Şekil 116). Öbür dünyada gideceğin yer, dünyada yaptıkların ile belli olur. Örneğin doğum sırasına ölen kadınlar, Odin'in karısı Frigg'in yanına giderler. Yaşlıyken veya hastayken ölenler, Loki'nin kızı Hel'in başında durduğu *Niflheim* adlı yere giderlerdi. Burası korkunç ve kasvetli bir yerdi. İşte *Yggdrasil* tüm bu dünyaların içinde yer aldığı büyük, kutsal bir ağaçtı.

Yggdrasil, sürekli ejderhalar ve yılanlar tarafından saldırıya altındaydı. Ağacın altında geçmiş, gelecek ve şimdiki zamanı temsil eden *Norn*'lar vardı. Odin'in gidip bilgelik elde etmek için bir gözünü feda ettiği *Mímisbrunnr* adlı mekân yine *Yggdrasil*'in altındaydı. Bu ağaç birçok mitolojik olayın merkez noktasıdır.

Bu kozmolojinin sonunda dünyanın son bulmasından bahsedilir. Dünyanın sonunda kaosun güçleri, devler, kurt Fenrir ortaya çıkar ve *Ragnarok* adı verilen kıyamet yaşanır. Bu olay da *Voluspa*'da anlatılır. Odin'in dünyadaki görevi, kıyamet günündeki büyük çarpışma için *Valhalla*'yı savaşçılarla doldurmaktır. Çünkü Odin eserlerde sık sık kurt'un geleceğinden bahsetmektedir. Nitekim Loki'nin oğlu Fenrir adlı kurt, Odin'i öldürmüştür. Viking Çağı'nda Viking savaşçıların en büyük hayali savaşta ölmek ve Odin'in Valhalla'sına gidebilmektir.

Şimdi ana Nors tanrılarına bakalım:

⁵²² O'donoghue, 2007: 13.

⁵²³ O'donoghue, 2007: 14.

3.2.1. Odin

Tek gözlü tanrı,⁵²⁴ tanrıların babası, bilgelik, şiir, büyü, savaş ve ölüm tanrısı. Birçok mite Odin başrolü oynamaktadır. Buna yaratılış miti, Aesir ve Vanir Savaşı, Balder'in Ölümü, ve Ragnarok (kıyamet günü) de dahildir.⁵²⁵

Odin, *Aesir*⁵²⁶ tanrılarının başıdır. Odin bazen *Alfodr*, "tanrıların başı" olarak anılmaktadır. Odin'in Aesir'deki karısı Frigg'dir. *Thor*, *Vali* ve *Tyr* Odin'in oğullarıdır. Odin'in başka birçok karısı ve çocuğu vardı.⁵²⁷

Odin'in *Hugin* ve *Munin* adlı iki kuzgunu vardı ve bunlar Odin'e haber taşıyorlardı (bkz. Şekil 117). Odin, yiyeceğini *Geri* ve *Freki* adlı iki kurta veriyordu. Odin'in tek ihtiyacı olan şey, kutsal içecek olan *mead* idi. Odin'in sekiz ayaklı *Sleipnir* adlı bir de atı vardı (bkz. Şekil 118).⁵²⁸

Viking Çağı'nda İskandinav Mitolojisi'nde baş tanrı *Odin*'di. Bu tanrı Viking Çağı'ndan önce muhtemelen çok önemli bir tanrı değildi Viking Çağı'nda savaşın ve şairlerin tanrısı olarak ön plana çıkmıştır. Savaşçılara ve şairlere ilham veren kişi Odin'dir. Bu biraz garip gelebilir fakat İskandinavyalılar için savaş ve şiirsellik birbiriyle ilişkili şeylerdi çünkü insana savaşma ilhamını veren şey aynı zamanda şiir yazma gücünü de verir ve savaşlarda yaşanan kahramanlıklar şiirler sayesinde sonraki nesillere aktarılıyordu.⁵²⁹ O yüzden bu iki güç Odin ile yakından ilişkilendirilmiştir. Viking Çağı'nda yazılan Runik yazıtların çoğu Odin'e adanmış yazıtlardır. Bu runik yazıtlarının çoğunun Viking Çağı'nda yazılmış olması Odin'in Viking Çağı'ndaki önemini de gözler önüne sermektedir (bkz. Şekil 125).⁵³⁰ Daha sonra Hıristiyanlığın etkileri görülmeye başlanmıştır bu yazıtlarda.⁵³¹

Odin şüphesiz Viking Çağı'nın tanrısıdır. Denizci savaşçıların tanrısı Odin, tek gözünü bilgi uğruna feda etmiştir. Odin ile ilgili en önemli bilgileri veren kişilerden biri de Bremen'li Adam'dır. O, Odin'i "öfkeli" olarak tanımlar. Vikingler arasında liderler, krallar tanrı Odin

⁵²⁴ Mimir, bilgeliğiyle tanınan bir varlıktı. Bir mite göre Mimir, içene bilgelik kazandıran bir içkinin gardiyanıydı. Odin, bilgiye o kadar susamıştı ki kutsal içkiden içme önceliğine sahip olabilmek için Mimir'e bir gözünü feda etmişti. Bu hikaye, Voluspa Saga'da geçmektedir. Snorri Sturlsson da *Gylfaginning* adlı eserinde değinmiştir (Dayl, 2010: 78).

⁵²⁵ O'donoghue, 2007: 24.

⁵²⁶ Asgard'da yaşayan tanrıların soyuna verilen ad.

⁵²⁷ Daly, 2010: 76.

⁵²⁸ Page, 2013: 36.

⁵²⁹ Cohat, 1987: 106.

⁵³⁰ Page, 1998: 183.

⁵³¹ Carver, 2003: 500.

ile özdeşleştirilmişlerdir.⁵³² Krallar da hep tanrılara yakın olduklarını, tanrıların onları sevdiklerini ve icraatlarını beğendiklerini göstermeye çalışmışlardır.⁵³³

3.2.2. Thor

Gök gürültüsü ve fırtına tanrısıdır. Babası Odin, annesi ise Jord (yeryüzü) idi. Thor'un iki karısı vardı. Biri ona *Modi* ve *Magni* adlı iki oğul veren *Jarnsaxa* (demirkaya); diğer ise ona *Lora* ve *Thrud* adlı iki kız veren altın saçlı *Sif*'tir. Thor'un atı yoktu, onun yerine *Tanngniost* ve *Tanggrisnir* adlı iki tekenin çektiği arabası vardı. Thor bu arabayı sürdüğünde tekerlekler yıldırım sesleri çıkarmaktaydı.⁵³⁴

Thor, Odin'in oğludur. Odin'den sonra İskandinav Mitolojisi'nde en bilinen tanrıdır. Thor, güçlü, kuvvetli, savaşçı ve bir o kadar da kolay kanan bir tanrıdır. Gökyüzünde keçilerin sürdüğü arabasıyla dolaşır. Elinde *Mjollnir* adını verdiği çekiç vardır.⁵³⁵ Thor bunu her savurduğunda ona geri döner. Thor, bazı yönlerden Odin'in paradisi gibidir. Thor son sürekli düzeni bozup kaos yaratmak isteyen çeşitli devlerle, canavarlarla savaşmaktadır (bkz. Şekil 119).⁵³⁶ Bu devler sürekli Asgard'a saldırmak, tanrıçalarla ilişkiye girmek için uğraşıyorlardı. Thor ise her zaman kurtarıcı tanrı durumunda olmuştur. Thor iyi bir karakter, fakat biraz saf birisi olarak resmedilmiştir. Fakat kesinlikle birçok İskandinavyalı tarafından tapılan, ibadet edilen bir tanrı olmuştur.

Thor, gökyüzü ile de ilişkilendirilmiştir. Özellikle denize açıldıklarında Vikingler sıklıkla Odin'den yardım istiyorlardı. İzlanda'nın ilk sakinlerinden olan Helgi'nin Hıristiyan olduğu halde denizlerde Thor'a yakardığını dile getirmiştik. Thor, birçok İskandinavyalı tarafından Hıristiyanların tanrısına karşı olarak gösterilen tanrı olmuştur. Thor, sürekli Midgard'ı yok etmeye çalışan *Jörmungandr* adlı deniz canavarını yok etmeye çalışmaktadır.

Thor'un en büyük varlığı *Mjöllnir* adlı çekiciydi. Thor onu her savuruşunda düşmanı vurur ve bir bumerang gibi geri gelirdi. Thor'un ayrıca kayaları fırlatmada kullandığı demir eldivenleri ve gücünü iki katına çıkaran *Megingjardir* adlı kemeri vardı. Kıyamet günü Ragnarok'ta Thor, Midgard'ın koca yılanı *Jormungand*'ı öldürdü fakat kendisi de yılanın

⁵³² Norr, 1998: 84.

⁵³³ Orning, 2008: 69-108; Steinsland, 2011: 70.

⁵³⁴ Daly, 2004: 100.

⁵³⁵ Dumezil, 1973: 6.

⁵³⁶ Wernick, 1979: 27.

zehri ile öldü.⁵³⁷ Thor'a tapınım Hıristiyanlığın İskandinavya'ya gelişinden yüzyıllar sonra da devam etti. Thor'un popülerliğinin en önemli göstergesi Thursday kelimesinden anlaşılabilir. Bu thor'un günü anlamında kullanılan bir gün adıdır. Bununla birlikte Thundersley, Thunderfield gibi yer adları da Thor'dan gelmektedir.⁵³⁸

3.2.3. Loki

Loki, yarı tanrı, yarı iblis olan karmaşık bir simadır. Sagalarda Loki, atılgan, hazırcevap, kurnaz ve Thor'u bir yandan kollayan, diğer yandan onunla dalga geçen bir şahsiyet olarak karşımıza çıkmaktadır (bkz. Şekil 120).⁵³⁹ O, verdiği kararlar her zaman akıllıca olmayan, hilebaz birisi olarak betimlenir. İdunn'un elmalarıyla ilgili mitte ise tanrılara ihanet ettiği için onların katındaki konumunu ancak ölüm tehditlerine boyun eğerek kurtarabilen birisi olarak anlatılmaktadır.⁵⁴⁰ Loki, dünyanın sonunu getirecek olan savaşta, tanrılara karşı çağpışacak olan ordunun komutanlarından birisi olacaktır. O, ayrıca *Heimdall*'ın baş düşmanıdır. Sorri Sturlusson Loki'nin kişiliğindeki çelişkileri şöyle özetlemektedir:

*'Aesir tanrılarından sayılan ve kimileyin müfteri tanrı, hilebazların piri, bütün tanrılar ve insanların yüz karası olarak nitelenen bir şahsiyettir. Ona genellikle Loki ya da Loptr da denir ve dev farbauti'nin oğludur... Yakışıklıdır, göze hoş görünür fakat yaradılışı itibariyle günahkâr ve kötü huyludur. Diğer tanrılar hepsini kandırabilecek kadar kurnazdır. Her konuda fesat düşünür. Easir'in başını sıklıkla belaya sokar ve yine kurnaz tasarıları sayesinde onları bu belalardan kurtarır.'*⁵⁴¹

İskandinavya tanrıları ile ilgili ilginç olan şey, diğer pagan kültürlerine ve Hıristiyanlığa kıyasla herhangi bir kült merkezlerinin veya tapınaklarının çok az olmasıdır. Bilinen çok az tapınak vardır. Bremen'li Adam tarafından dile getirilen ve Uppsala'da olduğunu iddia ettiği bir tapınak vardır. Kralların büyük salonları, holleri dini merkezler olarak düşünülmüşlerdir. Özellikle bahar sezonları ve seferler öncesi dönemlerde jarl'ların ikametgâhlarında büyük festivaller düzenlenir, çeşitli ritüeller gerçekleştirilirdi.

⁵³⁷ Page, 2013: 74-75.

⁵³⁸ Daly, 2010: 101.

⁵³⁹ Lindow, 2001: 216.

⁵⁴⁰ Daly, 2010: 63.

⁵⁴¹ Page, 2013: 83-83.

3.2.4. Balder

Odin ve Frigg'in oğullarıdır. O, tanrıların en yakışıklı ve sevileniydi. Balder mitleri yüzyıllarca söylenegelmiştir. Baldr'ın adının İskandinav mitlerinden sıkça geçmesine rağmen bu tanrının kişisel özellikleri aslında pek fazla bilinmemektedir. Snorri onun beyaz tenli, mülayim, akıllı, tatlı dilli, merhametli olduğu kadar Odin'in oğlu ve tanrıların en iyisi olduğunu da söylemektedir. Ama yine de nispeten silik bir tanrıdır. Oğlu Forseti'nin bütün ihtilafların çözümü kavuşturulduğu büyük mahkeme salonu Glitnir'i yönetmesinden hareketle, Baldr'in bir tür yasa tanrısı olduğu söylenebilir. Ama Snorri, babanın vereceği hükmün, ne olursa olsun geçerli sayılmayacağını da itiraf eder. Baldr bir tür savaş tanrısı da olabilir zira adı savaşta ölen savaşçılar için okunan dualarda yer alan *kening*'lerde anılmaktadır.⁵⁴²

3.2.5. Tyr

Savaş ve gökyüzü tanrısı, tanrıların en cesuru. Tyr, adaletin ve adil davranmanın sembolü olarak görülmüştür. Tyr'in bir ara Odin'den bile daha önemli bir tanrı olarak görüldüğü düşünülmektedir. Nors mitlerinin yazıya döküldüğü dönemlerde Tyr'in önemi azalmıştı. Bu yüzden onun hakkında fazla bir şey bilinmemektedir. Bazı kaynaklara göre Tyr dev Hymir'in, bazılarına göre ise Odin'in oğludur.

Tyr, korkunç kurt Fenrir'in ağzına elini sokma cesaretini gösterebilen tek tanrıydı. Kurt Fenrir, dişi bir devin Loki'den olma canavar çocuklarından birisidir. Tanrılar, kurdun kardeşleriyle birlik olup günün birinde dünyanın sonunu getireceğine dair bir kehanet işitirler. Bu tehlikeyi bertaraf etmek için derhal harekete geçip kurdu henüz yavruyken yakalarlar ama kurdun bakımıyla ilgilenme cesaretini yalnızca Tyr gösterir. Kurt büyüyünce tanrılar onu zincire vurmaya karar verirler. Kurdu kandırarak zincire bağlarlar, kurdu kandırarak zincire vurulmayı sanki bir güç gösterisiymiş gibi sunup zincir ne denli sıkı bağlanırsa onu kırabilmenin getireceği şan şöhretin o denli büyük olacağını söyleyerek kurdu zincirlemeyi ikna etmeyi başarırlar. Fakat ne kadar sıkı bağlarlarsa bağlasınlar kurt her seferinde zinciri kırmaktadır. Tanrılar bunun üzerine cücelere başvururlar. Cüceler, çok özel, ince fakat çok kuvvetli bir zincir yaparlar. Derhal kurdun yanına giderler fakat kurt, böylesine ince bir zinciri kırmanın kendisine hiçbir şöhret getirmeyeceğini ve işin altından bir çapanoğlu çıkabileceği gerekçesiyle zincirle bağlanmayı önce reddeder. Ama sonra cesaratinden şüphe edileceğini

⁵⁴² Page, 2013: 82.

düşünen kurt, zincir takılacağı sırada tanrılardan birinin iyi niyet göstergesi olarak bir elini onun ağzına sokması koşuluyla zincire vurulmaya razı olur. Tanrıların hiçbiri bunu kabul etmek istemez; ama en sonunda tanrı Tyr elini kurdun ağzına sokmaya razı olur. Böylece tanrılar hileli zincirle kurdu zincire vurmaya başarılılar. Hileli zincirden kurtulmayı başaramayan kurt, can havliyle Tyr'ın elini ısırıp koparır (bkz. Şekil 121).⁵⁴³

Modern İngilizcedeki Tuesday (Salı) kelimesinin kökeni tantı Tyr'a dayanmaktadır. Tuesday, İskandinav mitolojisine tek elli tanrı Tyr olarak geçen Germen mitolojisi tanrısı Tiwaz'dan gelmektedir. Bu tanrı İngiltere'de savaş tanrısı Tiw olmuştur. Tyr ve Tiw isimleri "tanrı" anlamına gelmektedir. Yani Tuesday, "Tanrı'nın günü" anlamına gelmektedir.⁵⁴⁴ Germenler de Tius veya Zio adlarıyla Tyr'a saygı duymuş onu yüksek bir pozisyonda tutmuşur.⁵⁴⁵

3.2.6. Frigg

Aesir tanrıçalarının başı, Odin'in karısıdır. Frigg, toprak ana olarak anılmaktadır. Aşk, evlilik ve annelik tanrıçası olarak bilinir. Frigg, sıklıkla çok güzel bir tanrıça olarak betimlenir. O, Balder'in annesidir, bazı kaynaklara göre ise Thor'un da annesidir. Nors sagalarındaki bölük pörçük yapıdan dolayı Frigg'in görünüşü hakkında belirsizlikler mevcuttur. Sadık bir karı ve anne görüntüsünün yanında şahin derisi giyen, geleceği görebilen büyücü bir kadın olarak da betimlenmiştir. Frigg ve Vanir tanrıçası Freya arasında birçok benzerlikler vardır. Günümüz İngilizcesinde Friday (Cuma) kelimesi adını Nors tanrıçası Frigg'den almaktadır. Tıpkı Thursday'in adını Thor'dan alması gibi.⁵⁴⁶

3.2.7. Njord

Deniz ve denizcilerin, aynı zamanda bereketin tanrısıdır. Njord, bir *Vanir* tanrısıydı. Aesir – Vanir savaşından sonra Asgard'da yaşamaya başlamıştır. Frey ve Freya Njord'un ikiz çocuklarıdır. Bu tanrıların ikisi de bereket tanrılarıydı. Bazı anlatımlarda Njord'un ilk karısı ve ikizlerin annesi, kızkardeşi Nerthus idi. Aesir abi kardeş arasındaki bu evliliği onaylamayınca Njord, Nerthus'u terk etmek zorunda kaldı. Snorri Sturluson'a göre Njord'un

⁵⁴³ Page, 2013: 26-28.

⁵⁴⁴ Daly, 2010: 108.

⁵⁴⁵ Macdowall, 1884: 9.

⁵⁴⁶ Daly, 2010: 33.

ikinci karısı Skade idi. Njord'un evi Noatun idi. Skade ve Njord birlikte mutlu olamadılar çünkü bir dev olan Skade ve Njord'un bu gürültülü yaşam ortamından nefret ediyordu. İkisi birlikte 9 gün yaşadıkları sonra ayrıldılar.⁵⁴⁷

3.2.8. Frey ve Freya

Njord (Njörðr) dışında, Frey ve Freya adlı iki Vanir tanrısı daha vardı.

Frey, Nors mitolojisinin en büyük tanrılarında birisiydi. Frey'in isminin anlamı 'lord' kızkardeşi Freya'nın isminin anlamı ise 'leydi' idi. Frey, güneşin, yağmurun ve hasatın tanrısıydı. O, herkese zenginlik ve bereket getiren bir tanrıydı.⁵⁴⁸ Vanir tanrısı Njord'un oğlu olan Frey, Aesir – Vanir savaşından sonra Asgard'da yaşayan tutsaklardan birisiydi. Evi Alfheim olan Frey bazen Elflerin tanrısı olarak bilinirdi.⁵⁴⁹

Frey tapınımı özellikle İsveç'te oldukça yaygın ve sürekli olmuştur. M.S. 1200 civarında İsveç'te Uppsala'da diğer iki büyük tanrı Odin ve Thor ile birlikte Frey'in de heykeli bulunuyordu.⁵⁵⁰

Frey'in kızkardeşi Freya ise aşk ve bereket tanrıçasıydı. O da Vanir tanrısı Njord'ın kızıydı. Freya da Aesir – Vanir savaşından sonra babası ve erkek kardeşi ile birlikte Asgard'a gelmiştir (bkz. Şekil 122).

Freya'nın daha sonra kayıplara karışan gizemli karakter Od ile evliydi. Freya yeryüzünde dolaşır altına dönüşen gözyaşları dökerek Od'u aradığı söylenir. Freya ve Od'un mücevher anlamına gelen Hnossa adlı bir kızları vardı. Freya son derece güzeldi ve devler, cüceler ve insanlardan birçoğu ona âşık oluyorlardı. Birçok Vanir tanrı ve tanrıçasında olduğu gibi Freya'nın da büyücülük yetenekleri vardı. Söylenene göre o Asgard'a geldiğinde tanrılara Seid büyü sanatını öğretti.

Freya'nın ayrıca savaşçı tarafı da vardı ve Odin'in savaş aşkına sahipti. Söylenene göre Odin ölen kahraman insanları ikiye ayırdı, bunların bir kısmı Odin'in Valhalla'sına, bir

⁵⁴⁷ Daly, 2010: 73.

⁵⁴⁸ Davidson, 1998: 167.

⁵⁴⁹ Daly, 2010: 31.

⁵⁵⁰ Daly, 2010: 31.

kısmı da Freya'nın Sessrumnir'ine gittiler. Freya'nun yaban domuzu altın kıllı Hildisvini savaşın bir sembolüydü. İsminin anlamı "Savaş domuzu" idi.⁵⁵¹

3.2.9. Heimdall

Aesir tanrılarının koruyucusu olarak bilinir. Heimdall göz kamaştırıcı gülümsemeye sahip, uzun boylu ve yakışıklı bir tanrıydı. O, bazen ışık tanrısı, parlayan tanrı veya ak tanrı olarak anılmaktaydı. Rig adı altında dolaşan bu tanrı, 3 oğul meydana getirdi. Bunlar, insan neslinin 3 farklı sınıfını temsil etmekteydi.

Heimdall'ın sesi dokuz dünyadan duyulan *Gjallar* adlı muhteşem bir boynuzu vardı. Heimdall, bu boynuzu kıyamet gününde (*Ragnarok*) üfleyecektir (bkz. Şekil 124). Ayrıca *Gulltop* (altın püskül) adlı bir atı ve *Hofun* adlı bir kılıcı vardı.

3.3. İbn Fadlan'ın Vikinglere (Rus) Dair Söyledikleri

İbn Fadlan X. yüzyılın başlarında Abbasi Halifesi Muktedir tarafından İdil (Volga) Bulgarlarına elçi olarak gönderilen elçilik heyeti sırasındaki hatıralarını anlattığı eserinde Vikinglerden de bahsetmiştir. Seyahatnamesinin Vikinglerle (Rus) ilgili olan kısmı Bulgarlar ile olan bölümden hemen sonra gelmektedir. Bu durumda Vikinglerin Bulgarlarla iç içe yaşadıklarını söyleyebiliriz. İbn Fadlan'ın Vikingler hakkındaki gözlemlerine göz atarsak:

Vikinglerin fiziksel görünüşleri ve kılık kıyafetleri:

"Ticaret yapmak için Etil nehri kıyısındaki çarşıya (panayıra) gelen Rusları gördüm. Onlardan daha boylu postlu kişiler görmedim. Hurma ağacı gibi, sarışın, kızıl insanlar. Gömlek ve kaftan giymezler. Erkekleri vücutlarının bir kısmını tamamıyla örten, kollarından birini dışarıda bırakan tek parça elbise giyerler. Her biri yanında bir balta, bir kılıç, bir bıçak taşır. Bunları yanından ayırmaz. Kılıçları geniş yüzölçümlü, Frenk kılıçları gibi yivlidir. Her birinin bedeni ayak tırnaklarından boynuna kadar ağaç yeşili dövme ve resimlerle kaplıdır. Kadınlardan her birisinin memesi üzerinde kocasının zenginliğine göre ya demirden ya

⁵⁵¹ Daly, 2010: 32.

gümüştten ya bakırdan ya da altından bir hukka bulunur.⁵⁵² Her hukkada bir halka vardır. Bu halkaya bağlı meme üzerinde bir bıçak bulunur. Kadınların boyunlarında ise gümüş ve altın halka gerdanlık takılıdır. Zira onlardan bir adam 10 000 dirhem paraya sahip olursa karısına bir halka gerdanlık yaptırır. 20 000 dirhem paraya sahip olursa iki halka gerdanlık yaptırır. Her 10 000 dirhemde bir halka gerdanlık ilave eder. Bazen onlardan bir kadının boynunda çok sayıda gerdanlık bulunur.’⁵⁵³

Vikinglerin temizlikleri hakkında:

‘Ruslar Allah ’ın en pis mahluklarıdır. Büyük ve küçük tuvaletten, cünüplükten sonra yıkanmazlar, yemek yedikten sonra ellerini yıkamazlar. Yollarını şaşırılmış eşekler gibidirler.

...

Her evde on, yirmi, daha çok veya az insan toplanır. Her biri bir sedir üzerine oturur. Yanlarında ticaret için getirdikleri güzel cariyeler vardır. Onlardan biri arkadaşlarının gözü önünde cariyesiyle çiftleşir. Bazen birbirlerinin hizasında bir grup bu şekilde çiftleşirler. Çoğu defa bir tacir bir cariyeye satın almak için yanlarına girer, adamı cariyeyele çiftleştirirken bulur. Adam işini bitirmeden cariyenin üzerinden kalkmaz.

Her gün yüzlerini, başlarını en pis, murdar şekilde mutlaka yıkarlar. Her sabah bir cariyeye (kadın hizmetçi) büyük bir kaptan su getirir, efendisinin önüne koyar. Efendisi bu su ile ellerini, yüzünü, saçlarını yıkar, kabın içine tarar. Sonra sümürür, tükürür. Bu kaba yapmadığı pislik kalmaz. O işini bitirince cariyeye kabı onun yanındaki adamın önüne götürür. O da bir öncekinin yaptığı şeyleri yapar. Cariye bu şekilde kabı evde bulunanların hepsinin önünde dolaştırır. Her biri bu su ile yüzünü, başını yıkar, içine sümürür ve tükürür.’⁵⁵⁴

Tanrılarını tapınım, kurban verme ve iyi bir ticaret için yakarma geleneklerine dair:

‘Gemileri bu iskeleye ulaşınca her biri bir miktar ekmek, et, soğan, süt, şarap alır, yüzü insan yüzüne benzeyen, etrafında küçük suretler, bu suretlerin ardında yere dikilmiş uzun kütükler bulunan büyük bir kütüğün önüne gelir, ona secde eder. Sonra bu puta ‘Ey rabbim uzun yoldan geldim, yanımda şu kadar baş cariyeye şu kadar adet samur derisi var’ der. Getirdiği ticaret mallarının hepsini sıralar. Sonra ‘Sana şu hediyeleri getirdim der’ der.

⁵⁵² Sutien şeklindeki bu hukka memenin büyüüp sarkmaması için takılmış olmalı.

⁵⁵³ Şeşen, 2012: 37,38.

⁵⁵⁴ Şeşen, 2012: 38,39.

Getirdiklerini putun önüne koyar. Ona 'Çok altın, gümüş parası alan bir tâcir göndermeni istiyorum. İstedğim fiyata mallarını alsın, bana itiraz etmesin' der. Sonra yerine döner.

Malını satması zorlaşır, kalması uzarsa ikinci, hatta üçüncü bir hediye takdim eder. Malını yine satamazsa, bahsedilen küçük putların her birine birer hediye takdim eder, ondan yardım ister. 'bunlar rabbimin kadınları, kızları, oğulları' der. Bu şekilde putları birer birer dolaşır, ondan şefaât diler, önünde yalvarır. Bazen malını satma imkânı doğar ve satar. 'Rabbim dileğimi yerine getirdi. Onu mükâfatlandırayım' der. Birkaç koyun ve sığır getirir. Onları öldürür, etlerinin bir kısmını sadaka verir, kalanını alıp bahsedilen büyük ve küçük putların önüne koyar. Başalarını yere dikilmiş kütüklerin üzerine asar. Gece olunca köpekler gelir hepsini yerler. Adam 'Rabbim benden razı oldu. Hediyemin hepsini yedi' der.

Viking kadınlar tarafından taşınan altın, gümüş, demir kolyeler ve bunların kocalarının zenginliklerine değişmesi Vikinglerin bölge ticaret ile iç içe olduklarının ve ticarete verdikleri önemin göstergesidir. Heybetli görünüşleri, silahları ve dövmeli vücutları, müdahil oldukları bölgenin ve muhtemelen icra ettikleri ticari faaliyetin tehlikesini göstermektedir. Fakat bundan daha önemlisi Avrupa'nın diğer yerlerinde olduğu gibi burada da gerçekleştirdikleri yağma faaliyetlerine bir kanıt olabilmektedir.

İbn Fadlan'ın Vikinglerin temizlik alışkanlıkları ve cinsel yaşamları ile ilgili söyledikleri İslama aykırı şeyler olduğu için büyük bir tikslenme ve memnuniyetsizlikle anlatılmıştır. Onun Bulgar memleketine giderken yolda karşılaştığı Müslüman olmayan Oğuz, Peçenek ve Başkırt Türkleri hakkında da bu şekilde söylemleri vardır.⁵⁵⁵ İbn Fadlan'ın Vikinglerin konuştukları dil hakkında bir şeyler söylememiş olması üzücü olmuştur.

İbn Fadlan Vikingler hakkında şöyle devam eder:

'Rus (Viking) hükümdarlarının geleneklerinden biri saraylarında askerlerinin en kahramanlarından, en güvenilirlerinden 400 kişi bulundurmaktır. Onlar onu müdafaa uğrunda canlarını feda ederler. Her birinin hizmetlerini gören, başını yıkayan, yiyecek içeceklerini hazırlayan bir cariyesi, ayrıca çiftleştiği başka bir cariyesi bulunur. Bu 400 kişi hükümdarın tahtının yanında bulunurlar. Onun tahtı büyük, kıymetli mücevherlerle süslüdür. Tahtı üzerinde çiftleştiği 40 cariyesi vardır. Çoğu defa muhafızlarının huzurunda bu cariyelerden biriyle çiftleşir, tahtından bile inmez. Tuvalet ihtiyacını bir tasa yapar.

⁵⁵⁵ Şeşen, 2012: 10-20.

Tahtından inmek isterse atı tahta yanaştırılır atına öyle biner. Askerleri kumanda eden, düşmanla savaşan, halkın işlerine bakan bir nabii (vekili) vardır.’’

‘‘Onlara göre en makbul ziynet eşyası gemilerin üzerinde satılan seramik cinsinden yapılmış mavi boncuklar (nazar taşları) dır. Buna çok değer verirler, bir boncuğun tanesini bir dirheme alıp kadınlarına gerdanlık yaparlar.

Ruslar Allah’ın en pis mahlûklarıdır. Büyük ve küçük tuvaletten, cünüplükten sonra yıkanmazlar, yemek yedikten sonra ellerini yıkamazlar. Yollarını şaşırılmış eşekler gibidirler.⁵⁵⁶ Ülkelerinden gelince gemilerini büyük bir nehir olan Etil’de demirlerler. Kıyısına ahşap büyük evler yaparlar.’’

İbn Fadlan’ın Vikingler hakkında söylediklerinden en ilginç ve spesifik olanı ölü gömme ritüelleridir. Soylu bir Viking cenazesinin kremasyonu ile ilgili oldukça detaylı bilgiler vermektedir (bkz. Şekil 123):

‘‘ Bana Rusların reisleri ölünce en azı yakmak olan merasimler yaptıklarını söylerlerdi. Bunu görmeyi yakından görmeyi arzu ediyordum. Nihayet onlardan büyük bir adamın öldüğü haberini aldım. Önce onu bir mezara koyup üzerini tavanladılar. On gün böyle kaldı. Bu arada ona elbiseler kesip diktiler.

Eğer ölen adam fakirse onun için küçük bir gemi yaparlar. Adamın cesedini içine koyup yakarlar. Ölen zenginse mallarını toplayıp üçe ayırırlar. Üçte birisi ailesinin olur. Üçte biriyle ona elbiseler dikerler. Üçte biriyle şarap alırlar cariyesi kendisini onun için öldüreceği, onunla yakılacağı gün içerler.

Ruslar şaraba (içkiye) çok düşkündürler. Gece-gündüz içerler. Çoğu defa içlerinde elinde kadeh ölenler olur. Aralarından bir reis ölürse ailesi onun cariyelerine ve kölelerine ‘‘İçinizden hanginiz onunla ölmek ister’’ diye sorarlar. Aralarından biri ‘‘Ben’’ der. Bunu söyleyince ölmesi kesinleşir, asla vazgeçemez. Vazgeçmek istese müsaade edilmez. Bunu isteyenlerin çoğu cariyelerdir.

Bahsettiğim adam ölünce, cariyelerine ‘‘Hanginiz onunla ölmek ister?’’ dediler. İçlerinden biri ‘‘Ben’’ dedi. Bunun üzerine cariyeyi koruyacak, nereye giderse ona hizmet edecek iki kıza teslim ettiler. Hatta kızlar onun ayaklarını, ellerini bile yıkıyorlardı. Onun için

⁵⁵⁶ Yukarıda oğuzlar için aynı şeyleri söylemişti. Bu sırada Ruslar şamanisttirler.

de hazırlık yapmaya, elbise dikmeye başladılar. Cariye sevincinden, neşesinden her gün içiyordu.

Ölünün ve cariyesinin yakılacağı gün gelince ölünün gemisinin bulunduğu nehre gittim. Ne göreyim gemi nehirden çıkarılmış, kayın ağacından dört sütun üzerine konmuş, etrafı ahşap büyük ağaçlarla çevrilmiş. Sonra gemi bu ağaçlar (kızak) üzerine alındı. İnsanlar gidip geliyorlar, anlamadığım bir şeyler söylüyorlardı. Henüz ölüyü mezarından çıkarmamışlardı. Sonra bir sedir getirip gemiye koydular, üzerini rum dibasından minderler ve yastıklarla döşediler. Ardından ölüm meleği dedikleri ihtiyar bir kadın geldi. Zikrettiğim örtüleri, minder ve yastıkları karyola üzerine serdi. Bunları diken ve hazırlayan kadındı. Ölü ile yakılacak cariyeleri öldüren de oydu. Enerjik, şişman, asık suratlı bir kadındı.

Sonra ölünün kabrine vardılar. Üzerindeki toprağı ve ağaçları bir tarafa attılar. Öldüğü elbise ile mezardan çıkardılar. Ülkenin soğukluğundan ceset simsiyah olmuştu. Daha önce mezarına şarap, meyve, bir tanburda koymuşlardı. Onları da çıkardılar. Henüz cesed kokmamış, renginden başka değişiklik olmamıştı. Ölüye şalvar, don, mest, gömlek, altın düğmeleri olan bir kaftan giydirdiler. Başına samur kürklü diba bir kalpak geçirdiler. Sonra alıp gemi üzerindeki kubbeli çadırın içine koydular. Minderle döşeli sedirin üzerine oturtular, yastıklarla dayadılar. Şarap, meyve, reyhan çiçeği getirip koydular. Ardından ekmek, et soğan getirip önüne attılar. Sonra bir köpek getirip iki parçaya kestiler, gemiye attılar. Sonra ölünün bütün silahlarını getirip yanına koydular. Sonra, iki at getirip terleyinceye kadar koşturdular. Sonra iki inek getirip bunları da parçalara ayırıp gemiye attılar. Öldürülmek istenen cariye bu arada kubbeli çadır giriyor, her birinin sahibi onunla çiftleşiyor. Ona “Efendine söyle, bunu seni sevdiğim için yaptım” diyordu.⁵⁵⁷

Nihayet, Cuma günü ikinci vakti gelince cariyeyi kapı çevresine benzer bir şeyin yanına getirdiler. Ayağını adamların elleri üzerine basıp bu çerçevenin içine baktı. Bir şeyler söyledi.⁵⁵⁸ Sonra indirdiler ve tekrar ellerinin üzerine çıkardılar. Cariye yine çerçevenin içine baktı, aynı şeyleri yaptı. Sonra indirdiler, üçüncü defa ellerinin üzerine çıkardılar. İlk iki defa yaptıklarını tekrarlardı. Sonra ona bir tavuk verdiler. Başını kesip attı. Tavuğu aldılar gemiye attılar.

Tercümana cariyenin neler yaptığını sordum. Cevaben “Adamlar ellerinin üzerine aldıkları ilk defada “İşte anne ve babam onları görüyorum” dedi. İkinci defada ise “İşte

⁵⁵⁷ Ölü öbür dünyada bu dünyadakine benzer hayat sürecek. Bütün bunlara muhtaç olacaktır.

⁵⁵⁸ Kapı çevresine benzer şey öbür dünyanın kapısını temsil ediyor.

bütün ölmüş yakınlarını, oturmuşları görüyorum” dedi. Üçüncü defa “İşte! Efendimi Cennette oturmuş görüyorum. Cennet güzel, yemyeşil. Yanında adamlar, hizmetçiler var. Beni çağırıyor. Beni onun yanına götürün.” dedi.

Sonra cariyeyi gemiye doğru götürdüler. Üzerindeki iki bileziği çıkardı. Onları kendisini öldürecek olan ve ölüm meleği denen kadına verdi. Sonra iki halhalını çıkardı. Onları kendisine hizmet eden ve Ölüm meleğinin kızları olan iki cariyeye (kıza) verdi.

Sonra cariyeyi gemiye çıkardılar, fakat kubbeli çadıra sokmadılar. Ardından yanlarında kalkanlar, sopalar bulunan adamlar geldi. Cariyeye bir kadeh şarap verdiler. Şarkı söyleyip kadehteki şarabı içti. Tercüman “Bununla arkadaşlarına veda ediyor” dedi. Sonra, ona başka bir kadeh verdiler. Onu eline aldı, şarkı söylemeyi uzattı. İhtiyar kadın onu şarabı içmeye, efendisinin bulunduğu kubbeli çadıra girmeye teşvik ediyordu. Kendinden geçmiş olduğunu, kubbeli çadıra girmek istediğini gördüm. Başının yarısını çadıra soktu. İhtiyar kadın başını tutup onu çadıra aldı, kendisi de içeri girdi. Bağırmaları duyulmasın, başka cariyeler ürküp de efendileri ile ölmekten kaçmasınlar diye adamlar ellerindeki sopalarla kalkanlara vurmaya başladılar.

Sonra, kubbeli çadıra altı adam girdi. Hepsi de cariyeye çiftleştiler. Bundan sonra cariyeyi efendisinin yanına yatırdılar. Adamlardan ikisi ellerini ikisi ayaklarını tuttu. Ölüm meleği denen ihtiyar kadın boynuna iki ucu ayrı tarafa çıkan bir ip geçirdi. İpin iki ucunu çeksinler diye kalan iki adama verdi. Yanında geniş yüzölçümlü bir hançer vardı. Adamlar kızı boğarken bu kadın hançeri yer yer cariyenin kaburgaları arasına sokuyordu. Nihayet cariyeye öldü.

Sonra, ölünün en yakın akrabası geldi. Eline odun aldı, onu ateşle tutuşturdu. Çıplak bir halde, bir elinde yanan odun olduğu, diğer eliyle arkasını kapattığı halde, yüzünü insanlara dönmüş olarak geri geri gitti. Geminin altına konmuş olan odunları tutuşturdu. Ardından insanlar odunlar, ağaçlar getirdiler. Herkesin yanında ucu tutuşturulmuş odun vardı. Onu odunların içine atıyordu. Ateş önce odunları, sonra gemiyi, sonra kubbeli çadırı, çadırdaki adamı, cariyeyi, her şeyi kapladı. Ardından büyük bir rüzgâr esti. Ateş iyice alevlendi, iyice kızıştı. Yanımda Ruslardan bir adam vardı. Yanımdaki tercümanla konuşuyordu. Ona ne söylediğini sordum. Tercüman “Siz Araplar ahmaksınız” diyor dedi. “Niçin?” dedim. O da “en çok sevdiğiniz, değer verdiğiniz insanı alıyor toprağa atıyorsunuz. Onu toprak, haşerat, kurtlar yiyor. Biz ise onu bir anda yakıyoruz. Derhal Cennete giriyor” dedi.

Sonra, aşırı şekilde güldü. Sebebini sordum. ‘‘Rabbi onu sevdiği için rüzgâr gönderdi, hemen yanına aldı’’ dedi.⁵⁵⁹ Bir saat geçmemişti ki gem, odunlar, cariye, efendisi kül oldular. Sonra geminin yerine yuvarlak tepeye benzer bir mezar yaptılar. Ortasına kayın ağacından bir sütun diktiler. Sütunun üzerine ölen adamın, Rus hükümdarının adlarını yazdılar. Oradan ayrıldılar.’’

İbn Fadlan’ın Vikinglerin ölü gömme adetleri hakkında bu söyledikleri Nors kaynaklarında bazı yerlerde geçmektedir. Örneğin Snorri Sturluson’un XIII. yüzyılda kaleme aldığı *Ynglinga Saga* adlı eserinde şunlardan bahsedilmektedir:

‘‘Odin o ülkede ölünün tüm maiyetiyle birlikte gömülmesini emretti. Der ki; eğer bu şekilde varlıklı eşyalarla gömülürlerse Valhalla’ya kolaylıkla gidebilirler.’’⁵⁶⁰

Oseberg gemisinden bahsederken de geminin içinde soylu bir kadının yanında hizmetçisi kadın ile birlikte gömüldüğünü söylemiştir.⁵⁶¹ Vikinglerde insan kurban etme geleneğinin var olduğuna Bremen’li Adam da değinmektedir.⁵⁶² Yani Vikinglerin Volga nehri dolaylarında gerçekleştirdikleri bu gelenek İskandinavya kültüründe mevcuttur.⁵⁶³ İbn Fadlan’ın Vikingler ile ilgili anlattıklarından sonra şu soruyu sorabiliriz: Buradan Türk halklarının kültürleri ile alakalı herhangi bir unsur belirleyebilir miyiz?

Maalesef bu konuda bilgi edinebileceğimiz kaynaklar kısıtlıdır ve Türklerin kültürleri ve gelenekleri hakkındaki ortaçağ kaynakları da son derece sınırlı olduğu için bu konuda tespitte bulunmak zordur. Diğer taraftan Hazarların ve Bulgarların yaşadıkları topraklar ticaretten dolayı oldukça multi-etnik bir coğrafyaydı ve bölgede Türk kültürü ile birlikte İran ve Arap kültürü de yaygındı ve bölge kültürlerin bir erime potansiydi. Fakat böylesine iç içe geçmiş ve uzun süre ticari faaliyetlerde bulunup birlikte yaşamış halkların birbirlerinden etkilenmediklerini iddia etmek doğru olmayacaktır. Örneğin yine İbn Fadlan’ın Bulgarlar hakkında anlattığı bir anekdotun benzerine Nors mitolojisinde rastlamaktayız.⁵⁶⁴

⁵⁵⁹ Görülüyor ki Ruslar bir tanrıya inanıyorlar.

⁵⁶⁰ Hollander’dan aktaran Hraundal, 2013: 110.

⁵⁶¹ Ellis, 1968: 47.

⁵⁶² Tschan, 2002: 207-8.

⁵⁶³ Blein, 2002: 55.

⁵⁶⁴ Volga Bulgarlarında insanları boyunlarından ağaca asma geleneği vardı: ‘‘ Onlar sindliyi (İndus vadisinden) hareketli, zeki gördüler. Aralarında konuşup ‘ Bu adam rabbimize hizmet etmeye çok uygun. Onu Rabbimize gönderelim’ dediler. Yılda giderken bir ormandan geçtiler. Sindliyi gemiden çıkarıp boynuna bir ip bağladılar. Yüksek bir ağacın başına bağlayıp gittiler (Şeşen, 2012: 31). Bu, Odin’in Havamal’ da bilgelik elde etmek için *Yggdrasil*’ bir iple asılması ile kolaylıkla benzerlik kurulabilecek bir gelenektir. *Örvar-Oddur* hikâyesinin

Diğer taraftan köle kadının boğularak ölünün yanında gömülmesi, iki atın terleyinceye kadar koşturulup sonra etlerinin parçalara ayrılarak gemiye atılması, cariyeye kızın ayağını adamların ellerine basıp çerçevenin içine bakması ve bunun nedeninin ölmüş annesini babasının yakınlarını cennette görmesi olduğunu söylemesi Türk gelenekleriyle alakalı olabilirler ve bunların hepsi araştırmaya ve tartışmaya açık konulardır. Bu bağlamda İbn Fadlan'ın bahsettiği Vikinglerin üzerindeki dövmelemlerden de bahsetmek gerekmektedir: *'her birinin bedeni ayak tırnaklarından boynuna kadar ağaç yeşili dövme ve resimlerle kaplıdır.'* Eski Nors kaynaklarında Vikinglerin vücutlarını dövme ile kapladıklarına dair çok az bilgi mevcuttur. Fakat bu gelenek Altay bölgesinde Pazırık kurganlarında bulunan cesetlerin üzerindeki dövmelemlere dayanarak söylenebilir ki Türklerin dövme geleneği ile benzerlik göstermektedir.⁵⁶⁵

Vikinglerin gelenekleri ile Türklerin gelenekleri arasındaki benzerlikler bunlarla sınırlı değildir. Yine İbn Fadlan'ın eserinde Oğuzlar ile ilgili kısımda ve Vikingler ilgili kısımda iki benzer gelenekten bahsedilmektedir. Örneğin Oğuzların ölü gömme geleneklerinde anlatılanların bazıları Vikinglerin bazı gömme gelenekleri ile benzer olabilir. İbn Fadlan Oğuzların cenaze merasimleri hakkında şöyle konuşmaktadır:

'İçlerinden önemli bir adam ölürse ev gibi onun için bir çukur kazarlar, ölüye gömleğini giydirirler, kemerini takarlar, yayını kuşandırırılar, eline içinde şarap (nebiz) olan ağaçtan bir kadeh verirler. Her şeyini getirip bu oda gibi mezara koyarlar. Sonra onu oturtup odanın üzerine çamurdan kubbe gibi bir tümsek yaparlar. Sonra hayvanlarının yanına varırlar. Miktarına göre 100 veya 200, bazen 1 hayvanı öldürürler. Başları, ayakları, derisi, kuyruğu dışındaki etlerini yerler. Kalan kısımlarını sıriklar üzerine koyup mezarının etrafına asarlar. " Bunlar cennete giderken bineceği hayvanlar" derler. Eğer ölen kişi sağlığında insan öldürmüş, yiğit bir kişiyse öldürdüğü adam sayısı kadar ağaçtan suret yontup mezarının başında dikerler. " Bunlar onun hizmetçileri, Cennette ona hizmet edecekler" derler.'

Bazen hayvanları öldürmeyi bir-iki gün geciktirirler. Büyüklerinden bir yaşlı onları hayvanlarını öldürmeye teşvik eder. Ölüyü kastederek: 'Falanı rüyamda gördüm. Bana işte görüyorsun! Arkadaşlarım beni geçtiler. Yalınayak yürümekten, onları takip etmekten ayaklarım çatladi. Onlara yetişemiyorum. Tek başıma kaldım dedi' der. Bunun üzerine hayvanların yanına varırlar onları öldürürler, kabrinin yanında sırığa asarlar. Bir-iki gün

Bizanslılardan alındığı gibi Bu gelenek de İskandinavya'ya Volga Bulgarlarından alınıp götürülmüş olabilir (Petersen'den aktaran Hraundal, 2013: 116).

⁵⁶⁵ Hraundal, 2013: 118.

geçtikten sonra yaşlı adam gelir. ‘‘ Falanı rüyamda gördüm. Bana ‘Aileme, arkadaşlarıma söyle. Beni geçenlere yetiştim. Yorgunluktan dinlendim dedi’ der. ’’⁵⁶⁶

Burada ‘‘cennet’’ veya ‘‘bahçe’’ olarak adlandırılan yere gitmek, ve ölünün diğer tarafta sevdikleriyle birleşmesi gibi gelenekler benzerlik taşımaktadır. Ayrıca gördüğümüz gibi Oğuzlar ölülerine ev gibi bir çukur kazarlar, ölülerine kıyafetlerini giydirebilirler ve tüm varlıklarını getirip bu mezarın içine koyarlardı. Bu da Vikinglerin gelenekleri ile benzerlikler taşımaktadır.

En ilginç olanı ise Oğuzların ve Vikinglerin hastalarına davranışlarındaki benzerliktir. Şimdi bu benzerlikleri karşılaştıralım. İbn Fadlan şöyle der:

‘‘ Oğuzlardan biri hastalanınca cariyeleri, köleleri varsa ona bakarlar. Ev halkından başka bir kimse ona yaklaşamaz. Hasta için evlerden (çadırlardan) uzak bir yerde bir çadır kurarlar. Hasta ölünceye veya iyileşinceye kadar orada kalır. Hasta köle veya fakirse onu kıra atıp bırakırlar. ’’⁵⁶⁷

İbn Fadlan Vikingler hakkında ise şunları söyler:

‘‘ İçlerinden biri hastalanınca uzakça bir yere onun için bir çadır kurarlar. Onu çadıra korurlar. Yanına bir miktar ekmek ile su verirler. Ona yaklaşmazlar. Hastalığı devam ettiği günler onunla ilgilenmezler. Bilhassa köle ve fakirse böyle muamele ederler. İyileşir, ayağa kalkarsa arkadaşlarının yanına döner. Ölürse onu yakarlar. Eğer ölen hasta köleyse onu olduğu gibi bırakırlar. Köpekler, yırtıcı hayvanlar yer. ’’⁵⁶⁸

İbn Fadlan’ın Oğuzlar ve Ruslar arasında kurduğu bir diğer aynı tanımlama ise ‘‘ Yollarını şaşırılmış eşekler gibidirler’’ benzetmesidir.⁵⁶⁹ Onun bu benzetmesi kendisinin katı bir Müslüman olmasından ve bu putperest halkları küçümsemesinden olabilir fakat iki halk arasındaki kültürel etkileşimin olmuş olduğu da bir gerçektir. Vikingler İskandinavya’dan dönemin bilinen dünyasının birçok yerine yayılmışlardır ve her bir Viking grubu gittiği yerdeki halklardan etkilenmiş, onları etkilemiştir. Doğu Vikingleri (Rus) ise Türklerden, Bizanslılardan, Araplardan ve diğer halklardan etkilenmiştir. İskandinav kültüründe, mitolojisinde, dilinde birçok Türkî unsurun olduğuna dair iddialar, araştırmalar yapılmıştır.

⁵⁶⁶ Şeşen, 2012: 15.

⁵⁶⁷ Şeşen, 2012: 14.

⁵⁶⁸ Şeşen, 2012: 40.

⁵⁶⁹ Şeşen, 2012: 10, 38.

Hazar ve Bulgar menşeli rivayetlere göre, Ye'cuc ve Me'cuc İslavların kuzeyinde yaşayan İskandinavyalılardır.⁵⁷⁰ Ramazan Şeşen İbn Fadlan Seyahatnamesi tercümesinin 2012 baskısında ise Endülüs menşeli rivayetlere, kuzey Müslümanlarına göre bu kavim Vikingler olabilir. Uzun boylu, sarışındırlar. İslavların kuzeyinde yaşarlar. Bu rivayetlere göre Ye'cuc ve Me'cuc bir adada yaşar.⁵⁷¹

⁵⁷⁰ Şeşen, 1995: 63

⁵⁷¹ Şeşen, 2012: 34

SONUÇ

İskandinavya topraklarında günümüzde Vikinglerin torunları olan İsveç, Norveç ve Danimarka halkları yaşamaktadır. Bunların yanında Vikingler vasıtasıyla İskandinavya kökenli halkların göçüne maruz kalmış, günümüzde İskandinavya kökenli diller konuşan Faroe Adaları ve İzlanda ülkeleri vardır. Viking Çağı'nda sadece İskandinavya değil, tüm Avrupa açısından son derece önemli olan hadiseler vuku bulmuştur.

Sonuç kısmında, Viking Çağı'nda gerçekleşen Avrupa tarihini derinden etkilemiş olan bu olayları özetlemek yerinde olacaktır. Başlığını "*Vikingler ve Viking Çağı*" olarak koyduğumuz bu çalışmada aynı zamanda başlangıçtan XII. yüzyıla kadarki İskandinavya tarihine de değinmiş olduk, Yani odak noktamız sadece Viking Çağı olmamıştır. Viking Çağı öncesi İskandinavya tarihine de göz atmamız gerekiyordu. Çünkü bu durum Viking Çağı'nı doğru anlamamız ve aktarmamız için son derece önemliydi. O yüzden bu tezde Vikingler konusuna çok geniş bir açıdan bakılmıştır. Bunun İskandinavlıların Viking Çağı'nda oynadıkları önemli rolü anlamak için elzem olduğu kanaatindeyiz.

Çalışmamızda öncelikle İskandinavya coğrafyasını tanıdık çünkü coğrafya, İskandinavya kültürünün oluşmasında ve Viking Çağı'nın başlamasında oldukça belirleyici bir unsur olmuştur. Daha sonra İskandinavlıların kökeni konusuna değindik ve bölgede Batı ve Orta Avrupa'dan etkilenecek oluşmuş çok eski bir geleneğin var olduğunu gördük. İskandinavlılar Avrupa'nın teknolojik ve kültürel gelişmelerini anavatanlarına getirmiş, bölgedeki mevcut kültür ile harmanlayarak kendi kültürlerini oluşturmuşlardır. Bu bağlamda Kuzey Bronz Çağı (M.Ö. 1550-1100)'ndan itibaren yaşanan etkileşimler çok önemlidir. Bronz Çağı'nda tarım ve hayvancılık gelişmiş, bronz aletlerin kullanımı özgün İskandinavya kültürünü şekillendirmeye başlamıştır. Bu dönemde İskandinavya'nın çekirdek bölgeleri yerleşime maruz kaldı ve buralarda tarım ve hayvancılık faaliyetleri arttı. Ayrıca fiziksel kalıntılardan anladık ki bu dönemde İskandinavya tanrılarının ilk formları görülmeye başlandı. Tarım ve bereketle ilişkilendirilen Vanir tanrıları, *Thor*, *Tyr*, *Heimdall* gibi tanrıların ilk belirtileri ortaya çıktı. *Nesir Edda*'da anlatılan yaratılış kozmolojisi ve evrenin oluşumu mitolojisi bu dönemde şekillenmeye başlamıştır. *Trundholm Güneş Arabası*'nın bunun bir göstergesi olduğunu ve bu sayede Bronz Çağı'ndan itibaren artık proto-İskandinavlılardan bahsedebileceğimizi açıkladık. Bu, Demir Çağı'nın kademeleri olan *Keltik Demir Çağı* (M.Ö. 450-M.S.50) ve *Roma Demir Çağı* (M.S. 50-M.S. 400) dönemleri ile devam etti. Bu iki dönemde ticaret ve göç vasıtasıyla İskandinavya'nın maddi kültürü son derece zenginleşti ve

bölgede önemli değişimlere yol açtı. Öncelikle bu bağlantılar gemi yapımında teknolojik değişimlere (özellikle M.Ö. IV. yüzyıldan itibaren) ön ayak oldu ve bu gelişmeler nihayetinde İskandinavlıların Viking Çağı'nda kullandıkları meşhur *knarr* ve uzun gemilerin vücuda getirilmesini sağladı. Demir Çağı aynı zamanda İskandinavya tanrılarının tekrar tanımlandığı bir dönem olmuştur. Sonraki yüzyıllarda gördüğümüz birçok mitolojik şablon, Keltik mitolojiden, Roma mitolojisinden ve kavimler göçü döneminde diğer halklardan etkilenilerek oluşturulmuştur. Vikinglerin en bilinen tanrısı Odin de bu dönemde ortaya çıkmıştır. Yine aynı dönemde İskandinavlılar Batı Avrupa ile oldukça sıkı ticari ilişki kurmaya başladılar. Bu ilişkiler Kavimler Göçü döneminde de devam etti. Ticaret yolları bozulup Batı Avrupa'dan İskandinavya'ya ürün akışı sekteye uğrayınca İskandinavlıların kendileri gidip bu ürünleri getirmek zorunda kaldılar ve bu ticaret yolları, Viking Çağı'nda İskandinavlıların yağma hareketlerinde kullandıkları rotalar oldu. Ticaret yollarının bu şekilde aksaması, Viking Çağı'nın arkasında yatan nedenlerden birisi olmuştur.

Kavimler Göçü, Viking Çağı medeniyetinin şekillenmesine ön ayak olmuş bir dönüm noktasıdır. Viking Çağı'nın yaşanmasına olanak sağlayan muazzam Viking gemileri bu dönemde devrimsel değişimler yaşadı. Yine Kavimler Göçünde İskandinavlılar kendilerini Avrupa'daki Germen akrabalarından ve İngiltere'den farklı olarak görmeye başladılar. Sonradan Norveççe, İsveççe ve Danca'ya dönüşecek olan özgün Kuzey Avrupa diyalekti şekillendi. Bu, birçok açıdan Viking Çağı öncesi İskandinavya tarihi için en yaratıcı ve İskandinavlıları Viking Çağı'nın bağımsız medeniyeti haline getiren en önemli dönem olmuştur. Bu dönemdeki gelişmeler onları Batı Avrupa'daki akrabalarından çok farklı halklar haline getirmiştir. Çünkü onlar Hıristiyanlığa geçerken İskandinavlılar pagan inanışlarına devam ettiler ve nihayetinde Viking Çağı ile beraber birbirlerine düşman oldular.

İskandinavlılar Viking Çağı'nda bıraktıkları etkiyi tarihin hiçbir döneminde bırakmamışlardır. Bu çalışmanın merkez noktasını oluşturan Viking Çağı'na geldiğimizde perspektifimizi coğrafi olarak genişlettik ve Vikinglerin İskandinavya dışına yayılışlarını ele aldık. Burada coğrafyaya göre belirleme yaparak konuyu; Batı Avrupa yağmaları, Britanya ve İrlanda yağmaları, Kuzey Atlantik'in Vikinglerce keşfi ve Doğu Avrupa'daki Vikingler (Rus, Varg) olarak bölümlere ayırdık. Bu kısımda yaşananlarla İskandinavlılar Avrupa tarihinde büyük etki bırakmışlardır. Onların bıraktıkları bu etkinin boyutlarını tespit etmeye çalıştık. Viking yağmaları, ticari faaliyetleri, denizaşırı kurdukları yerleşimler, İrlanda'dan Rusya'ya, İspanya'dan Grönland'a büyük değişimleri beraberinde getirdi. Aynı bu dönem İskandinavya'da da büyük yeniliklere yol açtı.

Vikingler, Müslüman ve Hıristiyanlarca korkulan yağmacı topluluklardı. Günümüzde halen Vikingler hakkında sahip olduğumuz düşünceler Viking Çağı'nda Vikinglerin saldırılarına maruz kalmış halkların Vikingler hakkında sahip oldukları düşüncelere kadar gitmektedir. Hıristiyan Avrupa'sının çok sık söylediği bir yakarış, "*Tanrım, bizi kuzeylinin gazabından koru*" şeklindeydi. Vikingler hakkında oluşan bu imajın muhakkak tarihi temelleri vardır. Oldukça yıkıcı, yağmacı ve can alıcıydılar.

Vikinglerin yol açtığı yıkıma, can ve mal kaybına rağmen sebep oldukları önemli değişimler de vardı. Örneğin Karolenj İmparatorluğu açısından bakacak olursak; Charlemagne'nın yaptığı, Avrupa medeniyeti için son derece önemli olan reformlar ne tamamen İspanya'daki Endülüs Müslümanlarından, ne doğudaki halklar ne de İtalya'daki Bizanslılardan dolayı yapılmıştı. Charlemagne'yi reformlar yapmaya iten yegâne neden Vikinglerdi. Çünkü Vikingler, Karolenj İmparatorluğunun askeri zayıflığını ve savunmadaki zafiyetini ortaya çıkarmıştı. Viking yağmaları sonucunda Karolenjler nihayet politik olarak da çöktü ve parçalara ayrıldı. Bunun üzerine Avrupa, küçük derebeyliklere bölündü. IX. yüzyıldan itibaren sürekli yağmalayıp yerleşimler kurdukları Britanya'da ve Fransa'da önemli kültürel değişimlere yol açmış, hem kültürlerini bu bölgelere götürmüş, hem de kendileri bu bölgelerin kültürlerinden etkilenmişlerdir. Vikingler hem Avrupa'daki bu değişimlerin sebebi olmuş hem de oluşan yeni sistemde kendisi de adından söz ettirmiştir. Fransa'da Normandiya Düklüğünü kurmuşlardır. Merkez noktası Kuzeybatı Fransa olan Normanlar Britanya, İrlanda ve İskoçya'da da aktif olmuşlardır. Diğer taraftan İspanya'da seferler düzenlemişler dahası, Sicilya'da İtalya'nın güney bölgelerine gidip burada ikinci bir Norman krallığı kurmuşlardır. Avrupa tarihini Normanlar olmadan düşünmek gerçekten imkânsızdır. Normanların kralı William I. (Fatih William) 1066'da İngiltere'yi kuşatıp ve Britanya'yı Normandiya politik düzenine sokmuştur. İngiltere'de kurulan bu Norman krallığı İngiliz monarşisinin ve hukukunun temellerini oluşturmuştur. Norman kuşatması olmadan İngiltere'nin birleşmiş bir devlet olarak varlığını sürdürebileceği konusu kuşkuludur.

M.S. 793'teki Northumbria Manastırı saldırısı ile İngiltere'de Viking Çağı başlamış oldu. İngiltere'de özellikle 865'ten itibaren yoğunlaşan Viking saldırıları sonucu, Doğu Anglia, Mercia, Northumbria krallıkları dağıldı ve geriye sadece Wessex kaldı. Wessex kralı Alfred (871-899) birçok icraatta bulunarak Vikingleri geri püskürtmeye başardı. Daha sonra kurulan Danelaw ise Alfred'in torunları tarafından Wessex krallığı bünyesine alındı.

Vikingler İrlanda'nın kaderini de derinden etkilemişlerdir. Çalışmamızda İrlanda'daki Viking saldırılarına da değindik. Vikinglerin İrlanda saldırıları ile ilgili ilk söylenmesi gereken şey şüphesiz onların İrlanda'da oluşmuş manastır kültürünü yok etmiş olmalarıdır. İrlanda, Brian Boruma'nın tüm çabalarına rağmen, tek bir çatı altında birleşecek bir yapıya sahip değildi ve uzun yıllar Vikinglerin ve Hiberno-Nors krallarının kontrolünde kaldı. 1170'de Normanların İrlanda'yı işgalleri ile birlikte İrlanda tarihinde yeni bir sayfa açılmış oldu.

İskoçya da Viking Çağı'nın bir oluşumudur. Viking Çağı'nın başlangıcında bölgede Northumbria krallığı bulunuyordu. Viking saldırıları sonucu bu krallık dağıldı, Vikingler bölgedeki Piktleri ve Strathclyde Breton'ları mağlup etti. İskoçlar, ilk kralları olarak kabul ettikleri I. Kenneth liderliğinde Vikingleri yenerek Kuzey İngiltere'de İngilizler, Piktler ve Bretonlar arasında birliği sağladılar. Bunun ana sebebi İskoçların Viking yağmalarından sağ çıkabilmeleri ve Viking yağmalarının yol açtığı politik kargaşayı iyi kullanmalarıdır.

Vikingler doğudaki icraatları ile Rusya'nın tarihinde de önemli rol oynadılar. Rus knezlikleri kuruluşlarını ve gelişimlerini Vikinglere (Rus) borçludurlar. Vikingler bugünkü Rusya topraklarında Pazar kentleri geliştirdiler (en önemlileri Kiev ve Novgorod), Türklerle ve Bizanslılarla ticari faaliyetlerde bulundular, özellikle Bizanslılardan dini ve kültürel anlamda derinden etkilendiler. Ortodoks Hıristiyanlığı kabul eden Kiev knezi Vladimir, Bizans'ın dini ve siyasal kurumlarını Rusya'ya getirmiş Rusya'da dini, politik ve kültürel bir medeniyet oluşturmuştur. Bu medeniyetin zamanla gelişmesi modern Rusya'yı ortaya çıkarmıştır.

Vikingler böylece hem Batı Avrupa'nın hem de Doğu Avrupa'nın politik, dini ve ekonomik geleceğini derinden etkilediler. Onların Avrupa üzerinde bıraktıkları etkilerin başında gemi teknolojisinde yol açtıkları değişimler gelmektedir. Viking gemi teknolojisinin gelişip X. ve XI. yüzyıllarda zirveye çıkmasının üzerinde uzunca durduk. Bu gemiler sayesinde İzlanda'nın kolonizasyonu, Grönland ve Amerika'da Newfoundland'ın keşifleri, mümkün oldu. Viking Çağı'nda bu gemiler Avrupa'nın en dayanıklı ve etkili gemileriydi. XI. yüzyıl ile birlikte İskandinavyalılar gemi yapımındaki üstünlüklerini Germenler ve Flemenklere kaptırdılar. Ortaçağın sonlarına doğru ortaya çıkan Viking gemilerinden üstün olan bu gemiler de yine Viking gemilerine dayandırılarak geliştirilmiştir. Ortaçağda Avrupa, Kuzey Avrupa'da Vikinglerin gemilerinin yanında bir de Güney Avrupa gemi teknolojisine sahipti. Bu iki gemi teknolojisinin birbirinden etkileşimi sonucu Avrupa'nın XV. ve XVI.

yüzyıldaki etkili okyanus gemileri icat edildi ve bu, Avrupalılara dünyayı keşfedip sömürgeleştirme imkânını sağladı. Yani Avrupalıların dünyayı domine etmelerinde Vikinglerin büyük etkisi olmuştur. İskandinavya'dan çıkıp tüm Avrupa'nın başına bela olan Vikingler, Avrupa'nın üzerinde çok derin etkiler bırakmıştır. Tarihte yaşananlar bize gösterdi ki okyanusları aşip kendilerini Avrupa'nın dışına atan Avrupalılar, Vikingler gibi yarı barbar kişiliğe sahipti ve yaptıkları ile adeta Afro-Avrasya'nın ve Amerika'nın İskandinavya'sı ve Vikingleri olmuşlardır.

Viking Çağı boyunca İskandinavya'da meydana gelen değişimlere de değindik. İskandinavyalılar, diğer ülkelerin kurumlarını, kültürlerini ve dinlerini anayurtlarına getirmişlerdir. Avrupa'nın kurumları İskandinavya'ya getirilip bölge kültürüne adapte edilmiştir. Hıristiyanlık, İskandinavya'da Viking Çağı vasıtasıyla yayılma gösterdi. Viking Çağı ile İskandinavya'ya birçok teknolojik yenilikler de gelmiş oldu. Yeni uygulamalarla tarımda büyük ilerleme yaşandı. Günümüzün üç İskandinavya devleti, Faroe Adaları ve İzlanda devletleri politik miraslarını Viking Çağı'na kadar götürmektedirler.

Sonuç olarak özetlemek gerekirse, Vikinglerin savaşçılıktaki ve denizcilikteki üstünlükleri Avrupa'da yarattıkları büyük yıkıma ve kaosa rağmen Hıristiyan Avrupa'yı düzene girmeye ve askeri olarak kendisini donatmaya zorlamıştır. Haçlılar da bir bakıma Viking Çağı'nın bir ürünüdür. Vikingler Hıristiyan Avrupa'ya ne vermiştir diye soracak olursak; Vikingler, Avrupa'yı politik ve askeri olarak toparlanmaya zorlamış, onların savunmam sistemlerini güçlendirmiş ve onları daha güçlü kılmıştır diyebiliriz. Vikingler olmadan Avrupa'nın tüm bunları yapması mümkün gözüküyordu. Diğer taraftan İzlanda'ya yerleşen Vikingler, burada muazzam bir edebiyat ortaya koymuşlardır. Nors edebiyatının ve tarihinin büyük bir kısmını bu kayıtlardan öğrenmekteyiz.

KRONOLOJİ

M.S. 705 Danimarka'da Ribe'nin kuruluşu.

710 Willibrord'un Danimarka'da görevlendirilmesi.

737 Danevirke'nin ilk kısımları inşa edildi

750 İsveç'te Birka Rusya'da Staraja Ladoga liman kentlerinin kuruluşu.

786-802 Wessex kralı Beorhtric'in hükümdarlık dönemi. Anglo-Sakson Kroniklerinin İngiltere'de Portland ve Dorset'in Hordaland, Norveç'ten gelenlerce saldırıya uğramasını bildirmesi.

793 Vikinglerin 8 Haziran'da İngiltere'nin kuzeyinde, bugünkü İskoçya topraklarında Lindisfarne'daki St. Cuthbert Manastırına saldırımları. Bu olay, Viking Çağı'nın başlangıcı olarak kabul görür.

795 Ulster Yıllıkları'nın Vikinglerin Rechru'ya (Kuzey İrlanda'daki Rathlin Adası?) ve İskoç-Kelt adası Skye'e saldırılarını kaydetmesi.

799 Vikinglerin St. Philibert Manastırına saldırıları (Noirmoutier, Brittany, Frankia)

800 Charlemagne'nin Vikinglere karşı kıyı savunması sistemi oluşturması.

802 Vikinglerin Iona Manastırı'na saldırımları

806 Iona Manastırı'na bir başka Viking saldırısı. 68 papaz öldü.

808 Dan kral Godfred Reric'teki Abodrite pazarını yıktı ve Hedeby'de Pazar kenti kurdu. *Danevirke*, yeni pazar kentini korumak için uzatıldı.

810 Danların Frisia'ya saldırımları.

Godfred öldürüldü ve yerine yeğeni Hemming başa geçti.

Hemming, Charlemagne ile barış yaptı.

812 Hemming'in ölümü.

Hemming'in kuzenleri Harald Klak ile Reginfred'in aralarında savaştıktan sonra ortak Danimarka kralları olmaları.

813 Harald Klak ve Reginfred'in hasımları olan Godfred'in oğulları tarafından sürgüne zorlanmaları.

814 Charlemagne'in ölümü.

Yerine oğlu Dindar Ludwig'in geçmesi

Reginfred'in Dan tahtını geri kazanma girişiminde başarısız olup öldürülmesi.

819 Harald Klak ve Horik'in ortak Dan hükümdarlıkları.

Dindar Ludwig ile ateşkes yapmaları.

823 Rheims başpiskoposu Ebo'nun Danimarka'ya misyonerliğe gitmesi.

Harald Klak'ın Godfred'in oğullarına karşı Franklardan destek istemesi.

825 Vikinglerin yeniden Iona'ya saldırmaları ve manastır başrahibi Blathmac'ı öldürmeleri.

826 Harald Klak, ailesi ve maiyetinin Mainz'de Dindar Ludwig'in vaftiz babalığı eşliğinde vaftiz edilmeleri.

Misyoner papaz Ansgar'ın Harald ile Danimarka'ya gidişi.

827 Harald Klak sürgüne zorlandı.

829-831 Misyoner Ansgar İsveç'in büyük pazar kenti gitti.

832 Ansgar Hamburg'un yeni piskoposu olarak seçildi.

833 Dindar Ludwig oğulları tarafından tahttan indirildi.

834 Norveç, Vestfold'da Oseberg gemisinin gömülüğü.

Dindar Ludwig tekrar başa geçti.

Frisia pazar kenti Dorestad Viking saldırısına uğradı.

835 Dorestad tekrar Viking saldırısına uğradı.

Güneydoğu İngiltere'de Sheppey Adası Viking saldırısına uğradı.

836 St. Philibert keşişleri Noirmoutier'i terk etti.

Dorestad Viking saldırısına uğradı.

837 Dorestad Viking saldırısına uğradı.

839 Bizanslılar, ‘‘Rus’’ larında içinde yer aldığı diplomasi ekibini Dindar Ludwig’e gönderdiler.

840 Frank topraklarındaki iç savaşta Dindar Ludwig’in ölümü.

Vikinglerin ilk defa İrlanda’da, Lough Neagh’da kışlamaları.

841 Vikingler İrlanda’da Dublind’de yerleşim kurdular.

Walcharen Adası Lothar tarafından Viking lider Harald’a verildi.

843 Verdun Antlaşması ile Karolenj İmparatorluğu üçe ayrıldı: Dazlak Karl batı krallığını, Lothar merkez krallığını, Germen Luis ise doğu krallığını aldı.

844 Vikingler İspanya’da Sevilla’ya saldırdı.

845 Vikinglerin Paris’e saldırmaları sonucu Vikinglere 7,000 pound verildi ve Paris yağmadan kurtarıldı.

Hamburg Dan Vikingleri tarafından yağmalandı.

848-849 Hambur piskoposluğu Ansgar liderliğinde Bremen ile birleşti.

849 İrlanda’ya yeni Viking grubu geldi. Bu yeni gelenler Dan Viking grubuydu. İrlanda’da ikinci bir yağma dönemi başladı.

850 Ansgar Hedeby ve Ribe’de kiliseler kurdu.

851 Vikinglerin İngiltere’de ilk defa kışlaması. Essex bölgesinde Thanet adasında.

852 İrlanda’da yeni gelen Dan Vikinglerle Norveçli Vikinglerin çarpışması.

Ansgar misyonerliğini devam ettirmek üzere Birka’ya geri döndü.

853 İrlanda’daki tüm Vikingler Olaf’a (Beyaz Olaf) itaat etti.

854 Dan kralı Horik I savaşta öldürüldü; yerine Horik II geçti.

859 Varangianlar ilk defa Kuzeybatı Rusya’daki halklardan haraç aldı.

Ragnar Lodbrok’un oğlu Björn Járnsíða ve Hastein Viking donanması ile Akdeniz’e açıldı.

860 Vikingler (Rus) İstanbul'a saldırdı.

862 İlk Rus Yıllıklarına göre Rurik ve kardeşleri Slav kabilelerce kendilerini yönetmek üzere Kuzeybatı Rusya'ya çağrıldı.

865 Büyük Viking Ordusu (Micel Here) İngiltere'ye adım attı. Doğu Anglia'da başlattıkları ve 878'e kadar aralıksız sürdürdükleri saldırılar sonucu İngiltere'deki dört büyük krallığın üçünü (Doğu Anglia, Northumbria, Mercia) yıktılar, birini de (Wessex) dize getirdiler ve İngiltere'de ilk İskandinavya yerleşimini kurdular (Danelaw).

866 Büyük pazar kenti York Vikinglerin eline geçti.

867 Northumbria kralları Aella ve Osberht Vikinlerce öldürüldü. Aella, Ragnar Lodbrok'u yılan çukuruna atıp öldürdüğü için oğlu Ivar tarafından "Kan Kartalı" şekli ile katledildi.

870 Geleneksel inanca göre Vikinglerin İzlanda'ya ilk yerleşimi.

Doğu Anglia kralı Edmund'un Vikingler tarafından ok yağmuruna tutularak öldürülmesi.

871 Alfred Wessx kralı oldu.

Dublin'deki Vikinglerin lideri Olaf'ın ölümü, halefi Ivar'ın başa geçmesi.

873 Dublin kralı Ivar'ın ölümü

Büyük Viking Ordusu (Micel Here) İngiltere'de Repton'da kışladı

874 Ceolwulf Mercia'nın kukla kralı oldu, Büyük Viking Ordusu'ndan ayrıldı.

876 Halfdan liderliğindeki Büyük Viking Ordusu'nun bir bölümü Northumbria'ya yerleşti.

877 İskandinavyalılar Mercia'nın doğu yarısına yerleşti.

878 Vikingler Edington'da Wessex kralı Alfred'e yenildi, Wessex krallığı ve Viking ordusu arasında Wedmore Antlaşması imzalandı. Bu antlaşma, Wessex ile Doğu Annglia'daki Viking ordusu arasındaki sınırı belirledi ve Danelaw'ın sınırları belirlenmeye başladı.

Wedmore Antlaşması'nın şartı gereği Viking lider Guthrum Hıristiyanlığa geçti.

Vikingler Galler'de ilk defa kışladı.

879 Rusya'da Rurik öldü, yerine Oleg geçti.

885-886 Paris'in yağmalanması

886 Kral Alfred ve Guthrum, Wedmore Antlaşmasını yeniden görüşüp antlaşmayı tazeledi.

890 Harald (Güzelsaç Harald) Norveç'de Hafrsfjörd'de müttefik yerel liderler ordusunu mağlup etti ve Norveç'te hâkimiyet kurmaya başladı.

899 Wessex kralı Alfred'in ölümü, yerine Edward'ın geçmesi.

900 Danimarka'da Olaf hanedanı kuruldu.

902 Vikingler İrlandalılar tarafından geçici olarak adadan kovuldu.

911 Viking lider Rollo'ya Frank eyaleti Neustria (daha sonra Normandiya) verildi.

912—920 İngilizlerin Danelaw'ı işgali

917 Dublin'deki Viking yerleşimi Sigtrygg tarafından tekrar kuruldu.

919 Ragnal York kralı olarak tanındı.

922 İbn Fadlan Rusya'da Volga Nehri dolaylarında Vikingleri (Rus) gördü ve onların yaşantılarını, bazı geleneklerini, ticaret icraatlarını risalesinde kayıt altına aldı.

924 Wessex kralı Edward'ın ölümü, Yerine Athelstan'ın geçmesi.

William Uzunkılıç'ın Normandiya'nın kurucusu Rollo'nun halefi olarak başa geçmesi

927 Athelstan, York'u Sigtrygg'in kardeşi Guthfrith'ten geri aldı.

930 İzlanda'da Viking kolonizasyonunun sonu.

İzlanda Meclisi *Althing*'in Thingvellir'de kurulması.

Hardegon Danimarka'da Olaf hanedanını yerinden uzaklaştırdı.

935 Hakon Norveç'i işgal etti ve üvey kardeşi Erik Kanlı-Balta'yı tahttan indirdi.

937 İngiliz kralı Athelstan ile Hiberno-Nors birliği (İrlanda Vikingleri) arasında Brunanburh Savaşı oldu.

İngilizlerin zaferi Anglo-Sakson Kroniği'nde kayıt altına alındı.

954 York'un nihai kralı Erik Kanlı-Balta İngiltere'de Yorkshire'de öldürüldü.

958-959 Yaşlı Gorm'un ölümü, yerine oğlu Harald Mavidiş'in (Harald Bluetooth) geçmesi.

960 Hakon Fitjar Savaşı'nda Erik Kanlı-Balta'nın oğulları tarafından öldürüldü.

965 Danimarka kralı Harald Mavidiş misyoner Poppo'nun çabalarıyla Hıristiyanlığı kabul etti.

974 Germen kralı II.Otto Güney Danimarka'yı işgal etti.

978 II. Aethelred İngiltere kralı oldu

980 Dublin Vikingleri Tara Savaşı'nda mağlup oldu.

985-986 Kızıl Erik Grönland'ı keşfetti ve buraya yerleşti.

987 Danimarka'da Harald Mavidiş'in ölümü, yerine oğlu Svein Tilkisakal'ın geçmesi.

988 Rus knezi Vladimir Hıristiyanlığı kabul etti. Böylece Vikinglerin Slavların içinde asimile olma süreci daha da hızlanmış, Rusya'nın temelleri atılmış oldu.

989 Sigtrygg İpeksakal Dublin kralı oldu.

991 İngiltere Essex'te Maldon Savaşı.

995 Olaf Tryggvason Norveç'e döndü ve taht iddia etti.

İsveç kralı Erik'in ölümü, oğlu Olof Skötkonung'un başa geçmesi.

1000 Olof Skötkonung Svöld Savaşı'nda Dan-İsveç müttefik ordusu tarafından mağlup edildi ve öldürüldü.

İzlanda, Althing Meclisi'nde Hıristiyanlığı resmi din olarak kabul etti.

1002 İngiliz kralı II. Aethelred, St. Brice Günü'nde İngiltere'deki tüm Danların katledilmesi emrini verdi.

1009-1012 Uzun Thorkell'in Viking ordusu Güney İngiltere'ni yağmaladı.

1013 Danimarka kralı Svein Tilkisakal İngilizleri kendisine itaat ettirdi.

1014 Svein Tilkisakal'ın ölümü.

II. Aethelred Normandiya'dan sürgünden döndü, Cnut Danimarka'ya döndü.

İrlanda'da Clontarf Savaşı oldu, İrlandalıların kralı Brian Boru öldürüldü.

1015 Olaf Haraldsson Norveç'e döndü ve kral oldu, Norveç'i Hıristiyanlaştırma hareketine girişti.

Cnut ordusuyla İngiltere'ye geri döndü.

1016 II. Aethelred öldü, oğlu Edmund başa geçti.

Edmund, Ashington'da Cnut tarafından mağlup edildi.

İngiltere Cnut ve Edmund arasında paylaşıldı.

Edmund'un ölümü

Olaf Haraldsson Nesjar Savaşı'nda Norveç'li hasımlarını mağlup etti.

1017 Svein Tilkisakal'ın oğlu Cnut İngiltere kralı ilan edildi.

Cnut, II.Aethelred'in ölümü üzerine dul kalmış Emma ile evlendi.

1019 Cnut, kardeşi Harald'ın ölümü üzerine Danimarka kralı oldu.

1026 Kutsal Nehir Savaşı

1028 Olaf Haraldsson Danlar tarafından Norveç'ten kovuldu, Rusya'ya gitti.

1030 Olaf Norveç'e geri döndü ve 29 Temmuz'da Trondheim yakınlarına Stiklestad Savaşı'nda öldürüldü.

1035 İngiltere, Danimarka ve Norveç kralı Cnut'un ölümü.

İngiltere'de Cnut'un yerine oğlu Harold; Danimarka'da diğer oğlu Harthacnut geçti. Norveç'te ise başa Olaf Haraldsson'ın oğlu Magnus başa geçti.

1040 Cnut'un oğlu Harold'un 17 Mart'ta ölümü üzerine yerine Harthacnut yeni İngiltere kralı oldu.

1042 Harthacnut'un ölümü İngiltere'deki Dan hakimiyetinin sonu olarak kayıtlara geçti.

İngiliz kraliyet hattı II. Aethelred'in oğlu Edward'ın tahtı giymesiyle varlığını devam ettirdi.

Norveç kralı Magnus, Danimarka kralı oldu.

1046 Harald Hard-Ruler üvey yeğeni Magnus ile birlikte Norveç'in ortak kralı oldu.

1047 Cnut'un yeğeni Svein Estrithsson Danimarka kralı oldu.

Magnu'un ölümü

1066 Kral Haral Hard-Ruler, Stamford Bridge Savaşı'nda öldürüldü.

Fatih William, İngiliz kralı Harold Godwinsson'u Hastings Savaşı'nda mağlup etti.

MagnusHaraldsson Norveç kralı oldu.

1067 Olaf the Peaceful kardeşi Magnus ile birlikte Norveç'in müşterek kralı oldu.

İzlandalıların Kitabı'nin yazarı Ari Thorgilsson, İzlanda'da doğdu.

1069-1070 Svein Estrithsson İngiltere'yi işgal etti.

Magnus Haraldsson'un ölümü

Olafthe Peaceful Norveç'in müşterek kralı oldu.

1074 Danimarka kralı Svein Estrithsson'un ölümü, yerine oğlu Harald Hen'in geçmesi.

1075 İngiltere'ye son Viking saldırısının gerçekleştirilmesi. (II. Cnut tarafından)

1080 Danimarka kralı Harald Hen'in ölümü, II. Cnut'un başa geçmesi.

1085 II. Knut'un İngiltere'yi işgal planı yapması.

1086 II Knut'un Danimarka'da Odense kentinde öldürülmesi. Üvey kardeşi OlafHunger'in başa geçmesi.

1095 Olaf Hunger'in ölümü. Üvey kardeşi Erik Ejegood'un başa geçmesi.

1098 Norveç kralı Magnus'un batıdaki Nors kolonilerini keşfe çıkması.

Orkney'in tahttan indirilmiş *Jarl*'ları Man Adası'nı ele geçirdi, Anglesey Normanlarını mağlup ettiler ve İskoçya kralı ile antlaşma imzaladılar.

1103 Magnus Bare-Foot'un İrlanda'da ölümü.

KAYNAKÇA

- Adams, D. A. F. (1988). *The Vikings in The East: A Survey of Settlement Trade and and Military Activity c.700 – 1100, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)*, University of Canterbury.
- Al – Azmeh, A. (1992). *Barbarians in Arab Eyes*, Oxford Journals, 134, 3-18.
- Arbman, H. (1961). Binns A. (ed.), *The Vikings*, London: Thames and Hudson.
- Arwidsson, G. (1983). *The Mastermyr Find: A Viking Age Tool Chest from Gotland*, Stockholm: Larsson Publishing Company.
- Bradley vd. (2010). *Imaginary Vessels in the Late Bronze Age of Gotland and Scandinavia: Ship Settings, Rock Carvings and Decorated Metalwork*, Current Swedish Archeology, Sayı: 18, 79-103.
- Bauduin, P. (2004). *Vikingler*, (İsmail Yergüz çev.), İstanbul: Dost.
- Barrett, J. H. (2008). *What Caused the Viking Age? Antiquity*, 82, 671-685.
- Beowulf*, Nazmi Ağıl (trans.) (2013). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bjorn, A., Shetelig H. (1940). Shetelig H. (ed.), *Viking Antiquities in Great Britian and Ireland*, Part IV (Viking Antiquities in England), Oslo: H. Aschehoug & Co.
- Blain, J. (2002). *Nine Worlds of Seid-Megic, Ecstasy and Neo Shamanism in North European Paganism*, London: Roudledge.
- Boe, J. (1940). Shetelig H. (ed.), *Viking Antiquities in Great Britian and Ireland*, Part III (Norse Antiquities in Ireland), Oslo: H. Aschehoug & Co.
- Bogucki, P., Crabtree, P. J. (ed.). (2004). *Ancient Europe 8000 B.C. – A.D. 1000: Encyclopedia of the Barbarian World*, Vol. II, New York: Charles Scribner's Sons.
- Boulhosa, P. P. (2005). Crawford B., Kirby, D., Sigurdson J. V., Øye, I., Unger, R. W., & Urbanczyk, P. (eds.), *Icelanders and the King of Norway: Medieval Sagas and Legal Texts*, Vol.17, Leiden: Brill.
- Brink, S., Price, N. (2008). (ed.), *The Viking World*, New York: Roudledge.
- Campbell, J. G. (ed.). (1994). *Cultural Atlas of the Viking World*, Oxford: Facts on File.
- Campbell, J. G. (2001). *The Viking World*, (3rd. ed.). London: Frances Lincoln.
- Carver, M. (2003). *The Cross Goes North: Process of Conversation in Northen Europe, AD 300-1300*, York: York Mediaval Press.
- Christian, D. (1998). Moore R. I. (ed.), *A History of Russia, Central Asia and Mongolia: Inner Eurasia from Prehistory to the Mongol Empire*, (Vol. I), Oxford: Blackwell Publishers.
- Christiansen, E. (2002). *The Norsemen in the Viking Age*, Oxford: Blackwell Publishing.

- Clarke, H. B., Mhaonaigh, M. N., Floinn, R. Ó. (eds.). (1998). *Ireland and Scandinavia in the Early Viking Age*, Dublin: Four Courts Press.
- Cohat, Y. (1987). *The Vikings: The Lords of the Seas*, (Çev. Daniel, R.), New York: Harry N. Abrams, Inc.
- Craughwell, T. J. (2008). *How the Barbarian Invasions Shaped the Modern World*, Massachusetts: Fair Winds Press.
- Daly, K. N. (2004). *Norse Mythology A to Z*, New York: Facts on File.
- Daly, K. N. (2010). *Norse Mythology A to Z* (3rd ed.) New York: Facts on File.
- Davidson, H. R. E. (1976). *The Viking Road to Byzantium*, London: George Allen & Unwin Ltd.
- Davidson, H. E. (1998). *Roles of the Northern Goddess*, London and New York: Routledge.
- De Administrando Imperio*, (1967). (ed. Moravcsik, G. Y.), (çev. Jenkins R. J. H.), Washington: Dumbarton Oaks Center for Byzantine Studies.
- Dieck, A. (1965). *Die europäischen Moorleichenfunde*, Neumünster.
- Downham, C. (2007). *The Viking Kings of Britain and Ireland*, Edinburgh: Dunedin Academic Press.
- Duczko, W. (2004). In Crawford B., Kirby D., Sigurdsson J. V., Øye, I., Unger, R. W., & Urbanczyk, P. (eds.), *Viking Rus: Studies on the Presence of Scandinavians in Eastern Europe*, Boston: Brill.
- Dumezil, G. (1973). *Gods of the Ancient Nothmen*, London: University of California Press.
- Dunlop, D. M. (1950). *Zeki Validi's Ibn Faḍlān*, *Die Welt des Orients*, 1, 307-312.
- Durham, K. (2002). *Viking Longship*, Oxford: Osprey Publishing.
- Ellis, H. R. (1968). *The Road to Hell: A Study of the Conception of the Dead in Old Norse Literature*, New York: Greenwood Press Publishers.
- Ferguson, R. (2009). *The Hammer and the Cross: A New History of the Vikings* (Alan Binns, trans.), London: Penguin Books.
- Finlay, A. (2001). Crawford B., Kirby, D., Sigurdson J. V., Øye, I., Unger, R. W., & Urbanczyk, P. (eds.), *Fagrskinna, a Catalogue of the Kings of Norway*, Vol 7, Leiden: Brill.
- Fitzhugh, W. W., Ward, E. I (eds.). (2000). *Vikings the North Atlantic Saga*, Washington and London: Smithsonian Institution Press.
- Foote, P. G., Wilson, D. M. (1970). *The Viking Achievement*, New York: Praeger Publishers.

- Franklin, S. (2002). *Byzantium – Rus – Russia: Studies in the Translation of Christian Culture*, Hampshire: Ashgate Variorum.
- Gordon, E. V. (1988). *An Introduction to Old Norse* (2nd ed.), Oxford: Oxford at the Clarendon Press.
- Graham-Campbell, J., & Kidd, D. (1980). *The Vikings*, London: British Museum Publications Ltd.
- Grieg, S. (1940). Shetelig H. (ed.), *Viking Antiquities in Great Britian and Ireland, Part II* (Viking Antiquities in Scotland), Oslo: H. Aschehoug & Co.
- Griffith, P., (1995). *The Viking Art of War*, London: Greenhill Books.
- Guðmundsdóttir, A. (2012). ‘Gotland’s Picture Stones: Bearers of an Enigmatic Legacy,’ *Reports from the Friends of the Historical Museum Association*, Sayı: 84, 59-71.
- Gumilev, L. N. (2006). *Avrasya’dan Makaleler*, İstanbul: Selenge yayınları.
- Hampton, V. D. (2011). *Viking Age Arm and Armors Originating in the Frankish Kingdom*, *The Hilltop Review*, S. IV, No. 2, 36-44.
- Harding, S., Jobling, M., King, T. (2010). *Viking DNA: The Wirral and West Lancashire Project*, Merseyside: Nottingham University Press.
- Harrison, M., Embleton, G. (1993). *Viking Hersir 793-1066 AD*, Oxford: Osprey Publishing.
- Harrison, M. (2008). *The Vikings: Voyagers of Discovery and Plunder*, Oxford: Osprey Publishing.
- Hays, J. D. (2005). *Reconsidering the Height of Goliath*, *Journal of the Evangelical Theological Society*, 48/4, 701-714.
- Haywood, J. (1995). *The Penguin Historical Atlas of the Vikings*, London: Penguin book.
- Heather, P. (2012). *Gotlar*, (Erkan Avcı çev.), Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Hinds, K. (2009). *Vikings (Barbarians!)*, New York: Benchmark Books.
- Holman, K. (2003). *Historical Dictionary of the Vikings*, Oxford: The Scarecrow Press.
- Holvik, J. A. (1910). *Beginners’ Book in Norse*, Augsburg: Augsburg Publishing House.
- Hooper, N., Bennett, M. (1996). *Atlas of Warfare: The Middle Ages 768-1487*, Cambridge: University of Cambridge Press.
- Howard, I. (2003). *Swein Forkbeard’s Invasions and the Danish Conquest of England 991-1017*, Woodbridge: The Boydell Press.
- Hraundal, T.J. (2013). *The Rus in Arabic Sources: Cultural Contacts and Identity*, (Basılmamış Doktora Tezi), Bergen: Centre for Medieval Studies.

- İbn Hurdazbih, *Yollar ve Ülkeler Kitabı*, (çev. Murat Ağarı), (2008), İstanbul: Kitabevi.
- Jensen, J. (1982). *The Prehistory of Denmark*, London: Roudledge.
- Jesch, J. (2001). *Ships and Men in the Late Viking Age: The Vocabulary of Runic Inscriptions and scaldic Verse*, Woodbridge: The Boydell Press.
- Jesch, J (ed.). (2002). *The Scandianvians from the Vendel to the Tenth Century an Ethnographic Perspective*, Woodbridge: The Boydell Press.
- Jonasson, B. (trans.). (1992). *The Sayings of the Vikings*, Reykjavik: Gudrun Publishing.
- Jones, G. (1968). *A History of the Vikings*, London: Oxford University Press.
- Jones, T., Ereira, E. (2007). *Barbarians*, Oxford: BBC Books.
- Karatay, O. (2010). *Kral Odin 'in Turkland 'dan İskandinavya 'ya göçü*, Halk Kültüründe Göç Uluslar arası Sempozyumu, 532-539.
- Karatay, O., Aygün, E. (2009). *Alpler ve Elfler: Türk ve İskandinav Dünyalarında Kahramanlık Olgusu*, Yayınlanmamış makale.
- Kendrick, T. D., (1949). *Late Saxon and Viking Art*, London: Methuen & Co. Ltd.
- Kennedy, H. (2002). Keegan J. (eds.), *Mongols, Huns & Vikings*, London: Cassell & Co.
- Kleiner, F. (2010). *Gardner's Art through the Ages: The Western Perspective*, Vol. I, Boston: Wadsworth Cengage Learning.
- Krasskova, G. (2005). *Exploring the Northern Tradition*, New Jersey: New Page Books.
- Larsen, Anne-Christine. (2001). *The Vikings in Ireland*, Roskilde: The Viking Ship Museum.
- Larsson, M. G. (1989). *Nyfunna Runor i Hagia Sofia*, Journal of Swedish Antiquarian Research, 84, 12-14.
- Laxdale Saga*,(çev. Murial A.C.). http://www.sagadb.org/laxdaela_saga.en (04.07.2014).
- Lindhom, D., Nicolle, D., (2003). *Medieval Scandinavian Armies (1)*, Oxford: Osprey Publishing.
- Lindhom, D., Nicolle, D. (2007). *The Scandinavian Baltic Crusades 1100-1500*, Oxford: Osprey Publishing.
- Lindow, J. (2001). *Norse Mythology: A Guide to the Gods, Heroes, Rituals, and Beliefs*, Oxford: Oxford University Press.
- Logan, F. D. (1991). *The Vikings in History* (2nd ed.), London: Roudledge.
- Logan, F. D. (2005). *The Vikings in History* (3rd ed.), New York: Roudledge.

- Looijenga, T. (2003). Crawford B., Kirby, D., Sigurdson J. V., Øye, I., Unger, R. W., & Urbanczyk, P. (eds.), *Texts and Contexts of the Oldest Runic Inscriptions*, Vol. 4, Leiden: Brill.
- Lyon, H. (1994). *The Vikings in Britain*, Oxford: Blackwell Publishers.
- Mabie, H. W. (1908). *Norse Stories Retold from Eddas*, London: Roudledge.
- Magnusson, M vd. (2006). *The Vikings: Voyagers of Discovery and Plunder*, New York: Osprey Publishing.
- McKitterick, R. (eds.), (2008). *The New Cambridge Medieval history*, Vol. II, C. 700-900, Cambridge: Cambridge University Press.
- McLean, S. (2008). *Bodies from the Bog: Metamorphosis, Non-Human Agency and the Making of 'Collective' Memory*, University of Minnesota, *Trames*, 12(62/57), 3, 299–308.
- Mesudî, *Murûc Ez-Zehab (Altın Bozkırlar)*, (çev Batur, D. A.), (2004), İstanbul: Selenga Yayınları.
- Miller, W. I. (1990). *Bloodtaking and Peacemaking: Feud, Law and Society In Saga Iceland*, Chicago: The University of Chicago Press.
- Minorsky, V., (çev.). (2008). *Hudûdü'l Âlem Mine'l Meşrik İle'l-Magrib*, (çev. Abdullah Duman, Murat Ağarı), İstanbul: Kitabevi.
- Mitchiner, M. (1987). *Evidence for Viking-Islamic Trade Provided by Samanid Silver Coinage*, *Istituto Italiano per l'Africa e l'Oriente (IsIAO)*, 37, 139-150.
- Monachus, T. (1998). (David and Ian McDougall trans.). *An Account of the Ancient History of the Norwegian Kings*, London: Viking Society for northern research.
- Moravcsik, GY., Jenkins, R.J.H. (çev.), (1967). *Constantine Porphyrogenitus De Administrando Imperio*, Washington: Dumbarton Oaks.
- Nardo, D. (2011). *The Vikings*, Michigan: Lucent Books.
- Nelson, J. L. (çev.). (1991). *The Annals of St. Bertin*, Manchester: Manchester University Press,
- Newark, T., McBride, A. (1998). *Barbarians*, Hong Kong: Concord Publications Company.
- Noonan, T. S. (1992). *Fluctuations in Islamic Trade with Eastern Europe during the Viking Age*, *Harvard Ukrainian Research Institute*, 16, 237-259.
- Noonan, T. S. (1998). *The Islamic World, Russia and the Vikings, 750-900: The Numismatic Evidence*, Hampshire: Ashgate Varuorum.
- Norr, S. (1998). *To Rede and to Rown Expressions of Early Scandinavin Kingship in Written Sources*, Uppsala University.

- Nurmann, B., Schulze, C., Verhulsdonk, T. (1997). *The Vikings Recreated in Colour Photographs*, Wiltshire: The Crowood Press.
- Macdowall, M. W. (1884). Anson, W. S. W. (ed.), *Asgard and the Gods The Tales and Traditions of our Northern Ancestors*, (3rd ed.). London: W. Swan Sonnenschein & Co.
- Maclean, S. (2003). *Kingship and Politics in the Late Ninth Century: Charles the Fat and the End of the Carolingien Empire*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Military Activity 700 – 1100*, (M.A. Thesis), University of Canterbury.
- O'donoghue, H. (2007). *From Asgard to Valhalla: The Remarkable History of the Norse Myths*, London: I. B. Tauris.
- Page, R. I., David, P. (1998). *Runes and Runic Inscriptions*, Woodbridge: Boydell & Brewer Ltd.
- Olofsson, J., Josefson, E. (2007). *The Frontier of Archaeological Reconstruction: Horse Sacrifice at Eketorp Fort, Sweden*. Expedition, V. 49, No. 1, 28 – 34.
- Orning, H. J. (2008). Crawford, B., Kirby D., Sigurdsson J. V., Øye, I., Unger, R. W., & Gorecky, P. (2008). *Unpredictability and Presense: Norwegian Kingship in the High Middle Ages*, Vol. 38, Leiden: Brill.
- Page, R. I., (1995). *Chronicles of the Vikings: Records, Memorials, Myths*, Toronto: University of Toronto Press.
- Page, R. I., (2013). (2. baskı), *İskandinav Mitleri*, (İsmail Yılmaz çev.), Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Petersen, J. (1940). Shetelig H. (ed.), *Viking Antiquities in Great Britian and Ireland*, Part V, (British Antiquities of the Viking Period Foun in Norway), Oslo: H. Aschehoug & Co.
- Pierce, I. (2002). *Swords of the Viking Age*, Woodbridge: The Boydell Press.
- Plicht, J. V. D., Sandenb, W. A. B., Aerts, A. T., Streurman, h. J. (2004). *Dating Bog Bodies By Means of 14C-AMS*, Journal of Archaeological Science, 31, 471–491.
- Pocock, J. G. A. (2005). *Barbarism and Religion*, Vol. IV, Cambridge: Cambridge University Press.
- Poertner, R. (1971). *The Vikings: Rise and Fall of the Norse Sea Kings*, (Sophie Wilkins, trans.), New York: St. Martin's Press.
- Poetic Edda*, (çev. Thorpe, B.), (2004). Michigan: The Northvegr Foundation Press.
<http://www.norron-mythologi.info/diverse/ThorpeThePoeticEdda.pdf> (02.06.2014).
- Pritsak, O. (1988/1989). *At the Dawn of Christianity in Rus': East Meets West*, Harvard Ukrainian Research Institute, Vol. 12/13, 87-113.

- Randsborg, K. (1980). *The Viking Age in Denmark*, New York: St. Martin's Press.
- Rankama, T., Kankaanpää, J. (2011). Preboreal pioneers in arctic Lapland. *First evidence of eastern Preboreal pioneers in arctic Finland and Norway*. Helsinki: University of Helsinki.
- Ravndal, G. B. (1938). *Stories of the East-Vikings*, Augsburg: Augsburg Publishing House, 1938.
- Richards, J. D. (2005). *The Vikings A Very Short Introduction*, Oxford: Oxford University Press.
- Richards, J. (2001). *Blood of the Vikings*, London: Hodder and Stoughton.
- Roesdahl, E., ve Wilson, D. M. (1992). *From Viking to Crusader: Scandinavia and Europe 800 – 1200*, Nordic Council of Ministers.
- Rory, M. (ed.). (2005). *A Companion to Old Norse – Icelandic Literature*, Oxford: Blackwell Publishing.
- Rossell, S. H. (2006) *Histories of Scandinavian Literature* (Vol. 5). Neijman, D. (ed.) *A History of Icelandic Literature*, Lincoln & London: University of Nebraska Press.
- Ross, M. C. (2000). *Old Icelandic Literature and Society*, New York: Cambridge University Press.
- Cross, S. H., Wetzor, O. P. S (çev.), (1953). *Russian Primary Chronicle: Laurentian Text*, Cambridge, Massachusetts: The Medieval Academy of America.
- Seaver, K. A. (2010). *The Last Vikings*, New York: I. B. Tauris.
- Sawyer, P. H. (1971). *The Age of the Vikings* (2nd ed.), New York: St. Martin's Press.
- Sawyer, P. (1997). *The Oxford Illustrated History of the Vikings*, Oxford: Oxford University Press.
- Saxo Grammaticus: *Gesta Danorum, The Nine Books of the Danish History of Saxo Grammaticus in Two Volumes*, Vol. I, (Oliver Elton, trans.), (1905) Norroena Society.
- Shetelig, H. (1940). *Viking Antiquities in Great Britian and Ireland*, Part I, (An Introduction to the Viking History of the Western Europe), Oslo: H. Aschehoug & Co.
- Short, W. R. (2010). *Icelanders in the Viking Age*, Jefferson: McFarland & Company.
- Simpson, J. (1967). *Everyday Life in the Viking Age*, New York: Dorset Press.
- Smith, B., Taylor, S., Williams, G. (2007). *West Over Sea (The Northern world)*, (Vol. 11, 26, 31, 41, 53), Leiden: Brill.
- Smith, J. M. H. (1992). *Province and Empire: Brittany and the Carolingians*, Cambridge: University of Cambridge.

Steinsland, G., Sigurdsson, J. V., Rekdal J. E., & Beuermann, I. (2011). *Ideology and Power in The Viking and the Viking Ages: Scandinavia, Ireland, Iceland, Orkney and the Faroes*, Vol. 52, Leiden: Brill.

Sturlson, S. (1996). Killings D. B. (ed.), *Heimskringla or the Chronicle of the Kings of Norway*.

Sugar P. F., Hanak, P., Frank T. (1990). *A History of Hungary*, Bloomington: Indiana University Press.

Syrett, M. (2004). *Scandinavian History in the Viking Age* (3rd ed.). Cambridge: University of Cambridge.

Şeşen, R. (1995) *Ibn Fadlan Seyahatnamesi*, (2. baskı), Bedir Yayınevi.

Şeşen, R. (2012) *Ibn Fadlan Seyahatnamesi*, (3. baskı), Yeditepe Yayınevi.

Talbot A. M., Sullivan D. S. Çev.). (2005). *A History of Leo the Deacon*, Washington: Dumbarton Oaks.

Tegne'r, Esaias, (2001). *Fridthjof's Saga*, (Thomas, A. E., Lyon, M. A. Çev.).

Njal's Saga (The Story of Burnt Njal). (1996). The Project Gutenberg Etext of Njal's Saga.

The Poetic Edda, (çev. Thorpe, B.), (1907). London Stockholm Copenhagen Berlin New York: Norroena Society.

The Saga of Gisli the Outlaw, Dasent, G. W. (trans.).

The Volsunga Saga with Excerpts from the Poetic Edda, (çev. Morris, W. ve Magnusson, E.), (1888). An Electronic Classics Series Publication, <http://www2.hn.psu.edu/faculty/jmanis/volsunga/volsunga-saga.pdf> (Erişim Tarihi: 05.06.2014).

Thirlund, S. *Sailing Directions of the North Atlantic Viking Age (from about the year 860 to 1400)*, Danish Maritime Museum, Kronborg.

Tschan. F. J (çev.). (2002). Adam of Bremen, *History of the Archbishops of Bremen*, New York: Columbia University Press.

Turnbull, S. (2004). *The Walls of Constantinople AD 324-1453*, Oxford: Osprey Publishing.

Tylor, E. M., Richards, J. D., & Balzaretta, R. (2003). *Contact, Continuity and Collapse The Norse Colonisation of the North Atlantic, Vol. V*, Barrett, J. H. (ed.), Turnhout: Belgium.

Walsh, A. (1922). *Scandinavian Relations With Ireland During the Viking Period*, London: The Talbot Press Limited.

Wernick, R. (1979). *The Seafarers the Vikings*, New Jersey: Time-Life Books.

Whitelock, D. (1979). *English Historical Documents, 500-1042*, (ed. David C. Douglas), 2nd. ed. New York: Roudledge.

Whitelock, D. (1941). 'Wulfsdan and the so-called Laws of Edward and Guthrum', *English Historical Review*, 56, 1-21.

Wilson, D. M. (1970). *The Vikings and Their Origins: Scandinavia in the First Millenium*, London: Book Club Associates.

Vandkilde, H. (2005). *A Review of the Early Late Neolithic Period in Denmark: Practice, Identity and Connectivity*. *Off a-Journal*, 61-62, 2-51.

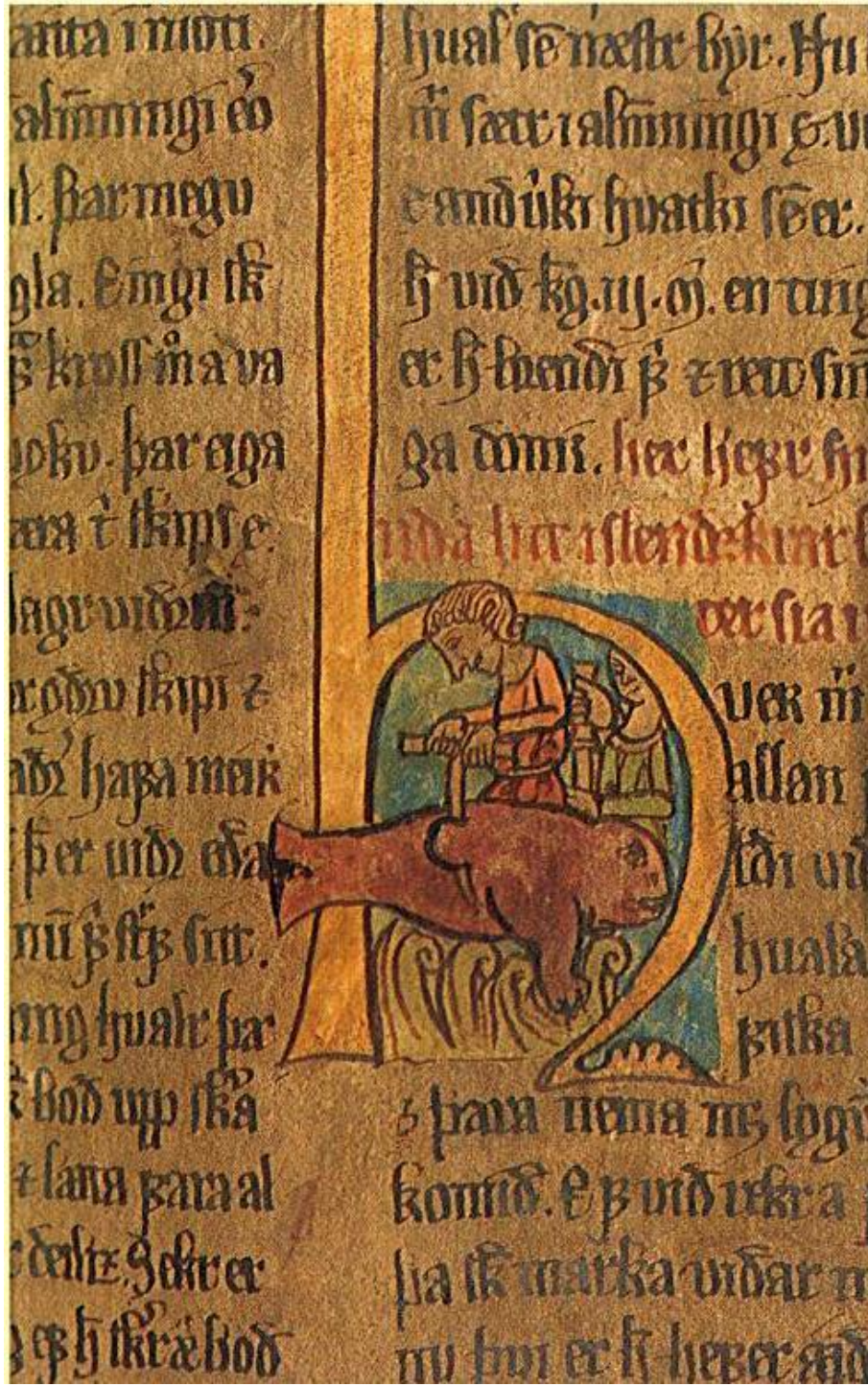
Zarnecki G. (1975). Janson, H. W. (ed.), *Art of the Medieval World*, New York: Library of Congress.

EKLER

Şekil 1. İskandinavya Coğrafyası ve Vikinglerin İskandinavya kültürünü ve dilini yaydığı
İzlanda ve Faroe Adaları

(Daly, 2010: XII)

Şekil 2. Balıkçılık, Vikinglerin önemli bir besin ve gelir kaynağıydı. Vikingler balina da avlayabiliyorlardı. Viking Çağı Norveçli gezgini Ottar, iki günde 60 tane avladığını iddia etmiştir.

(Richards, 2001: 50)

Şekil 3. Danimarka, İsveç ve Norveç Vikinglerinin anavatanlarını gösteren harita. İsveçli Vikingler Gotland ve Aland'a da yerleşmişlerdi.

(Kennedy, 2002: 175)

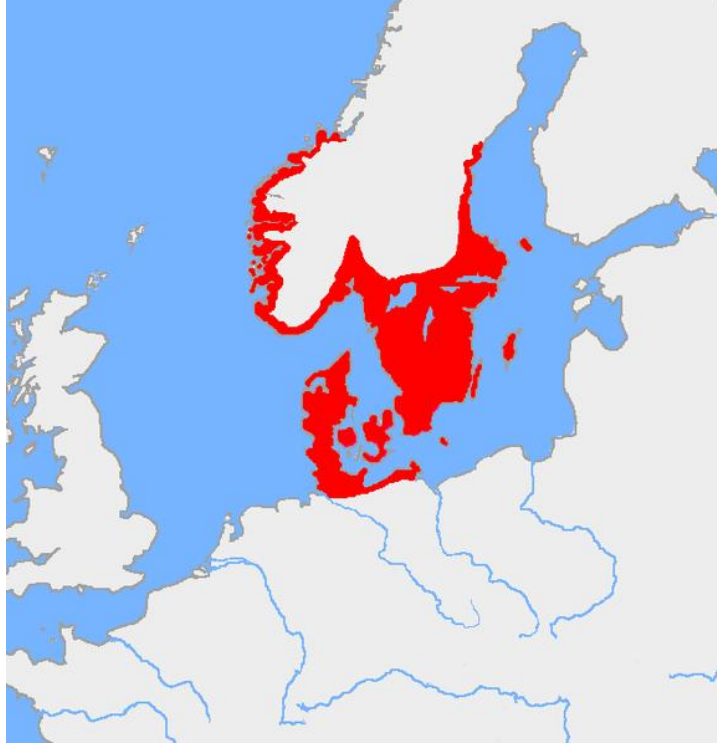
Şekil 4. Soyu tükenen Avrupa Bizonu eski çağlarda İskandinavya’da da mevcuttu.

<http://natmus.dk/en/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-mesolithic-period/the-aurochs-from-vig/> (14.04. 2014))

Şekil 5.

<http://natmus.dk/en/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-mesolithic-period/a-woman-and-a-chils-from-goengehusvej/> (14.04.2014)

Şekil 6. İskandinavya, yoğunlukla güney kesimlerinde yerleşime maruz kalmıştır.

<http://mystoryofhistory.files.wordpress.com/2013/10/e-bronze-escan-1200-ac.png>

(21.3.2014)

Şekil 7.

<http://www.megalithic.co.uk/article.php?sid=12194> (07.04.2014)

Şekil 8. Egtved Kızı. Bronz Çağı İskandinavyası hakkında önemli bilgiler vermektedir.

<http://natmus.dk/en/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-bronze-age/the-egtved-girl/> (14.04.2014)

Şekil 9. Egtved kızı mezarı. 1921 yılında ortaya çıkarıldı.

<http://natmus.dk/en/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-bronze-age/the-egtved-girl/the-egtved-girls-grave/> (14.04.2014)

Şekil 10.

<http://sciencenordic.com/people-who-changed-norway> (14.04.2014)

Şekil 11.

<http://natmus.dk/en/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-bronze-age/> (14.04.2014)

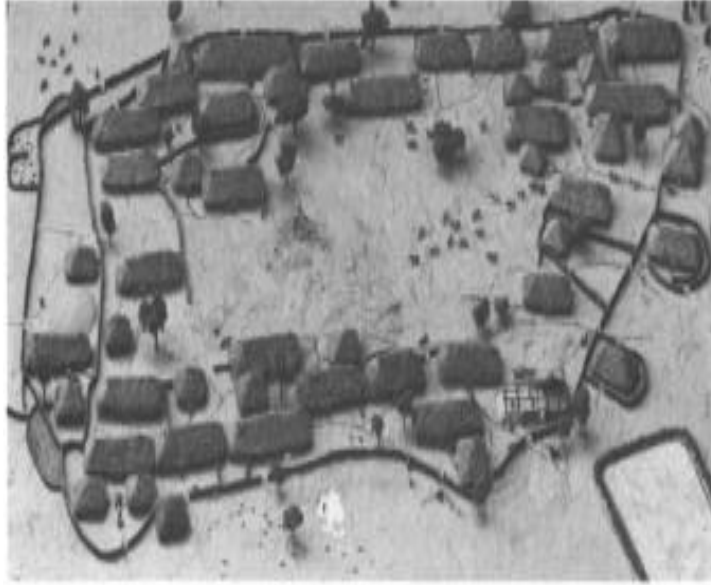
Şekil 12.

<http://natmus.dk/en/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-bronze-age/the-lurs-of-the-bronze-age/what-were-the-lurs-used-for/> (16.04.2014)

Şekil 13. Bronz Çağı'nda İskandinavya'da ev yapıları bu şekildeydi.

(Jensen, 1982:205)

Şekil 14. Bronz Çağı köy yapısı. Ortasında açık bir alana sahip köyde toplamda 53 ev vardır.

(Jensen, 1982: 205)

Şekil 15. Tollund Adamı

<http://www.tollundman.dk/liget.asp> (18.04.2014)

Şekil 16. Tollund Adamı'nın yüzü

<http://www.tollundman.dk/hoved.asp> (18.04.2014)

Şekil 17. Grauballe Adamı

(McLean, 2008: 304)

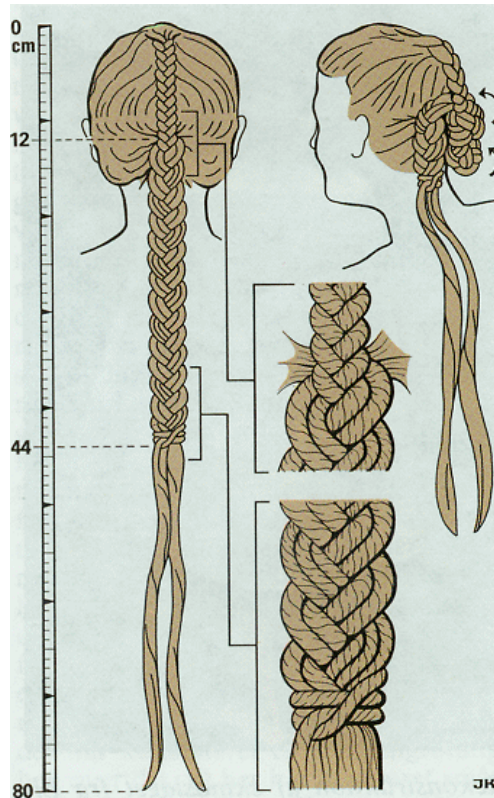
Şekil 18. Grauballe Adamı

<http://www.tollundman.dk/grauballemanden.asp> (18.04.2014)

Şekil 19. Elling Kızı. Saçlarının nasıl bağlandığını görebilmekteyiz.

<http://www.tollundman.dk/ellingkvinden.asp> (18.04.2014)

Şekil 20. Elling kızının saç stiline canlandırılması.

<http://www.tollundman.dk/ellingkvinden.asp> (18.04.2014)

Şekil 21. Elling Kızı'nın üzerindeki kıyafetin dikişleri bile belli olmaktadır.

<http://www.tollundman.dk/ellingkvinden.asp> (18.04.2014)

Şekil 22.

<http://natmus.dk/en/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-early-iron-age/the-woman-from-juellinge/> (22.04.2014)

Şekil 23. İskandinavya’da bulunan mezardan çıkarılan Roma dönemi objeleri.

<http://vikingekult.natmus.dk/en/foerkristne-kultpladser/noeglepladserne/hoby/> (22.04.2014)

Şekil 24. İlyada’dan sahneler sunan bu kap İskandinavya’da bulunmuştur.

<http://vikingekult.natmus.dk/en/foerkristne-kultpladser/noeglepladserne/hoby/> (22.04.2014)

Şekil 25. Roma yapımı kap İskandinavya'da bulunmuştur. Desende iki Cupid'in ortasında Venüs betimlemesi vardır.

<http://natmus.dk/en/oldtid-popup-aeldre-jernalder/hoby-washing-dish/> (04.19.2014)

Şekil 26.

<http://natmus.dk/en/oldtid-popup-aeldre-jernalder/hoby-gold-rings/> (04.19.2014)

Şekil 27.

<http://runeberg.org/svfolket/1/0201.html> (04.19.2014)

Şekil 28.

<http://natmus.dk/en/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-early-iron-age/a-princely-dynasty-at-stevns/the-woman-from-himlingoeje/> (22.04.2014)

Şekil 29.

<http://natmus.dk/en/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-early-iron-age/a-princely-dynasty-at-stevns/the-woman-from-himlingoeje/> (22.04.2014)

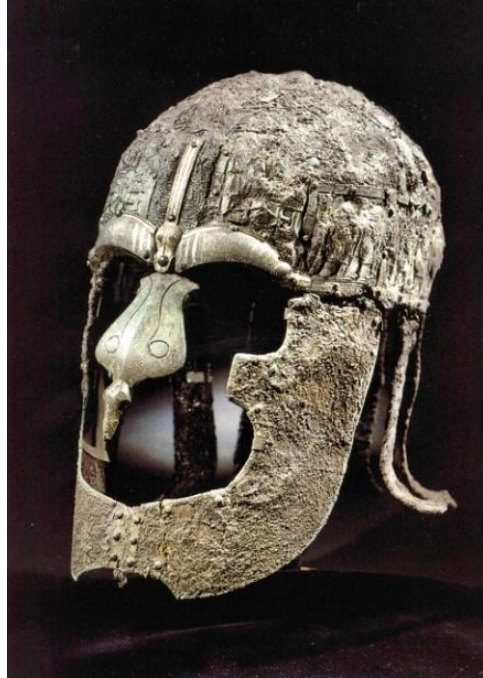
Şekil 30. İskandinavya’da bulunan hayvan desenli Roma cam kapları.

<http://natmus.dk/en/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-early-iron-age/a-princely-dynasty-at-stevns/> (22.04.2014)

Şekil 31. İsveç'te bulunmuş buda heykeli. İskandinavya'nın ticaret bağlarını göstermektedir. Muhtemelen Rusya nehirleri yoluyla Hindistan'dan getirildi.

<http://www.ancientworlds.net/aw/Places/District/1008751> (29.04.14)

Şekil 32. Vendel Dönemden miğfer.

<http://www.archeurope.com/index.php?page=vendel-helmets> (06.05.2014)

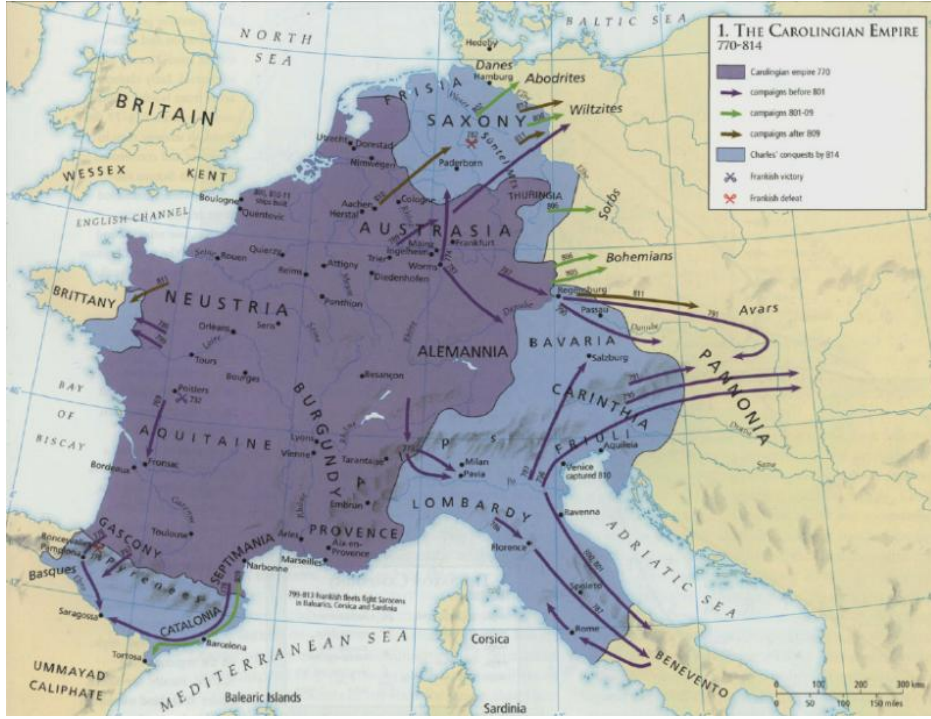
Şekil 33.

<http://mis.historiska.se/mis/sok/bild.asp?uid=19372> (06.05.2014)

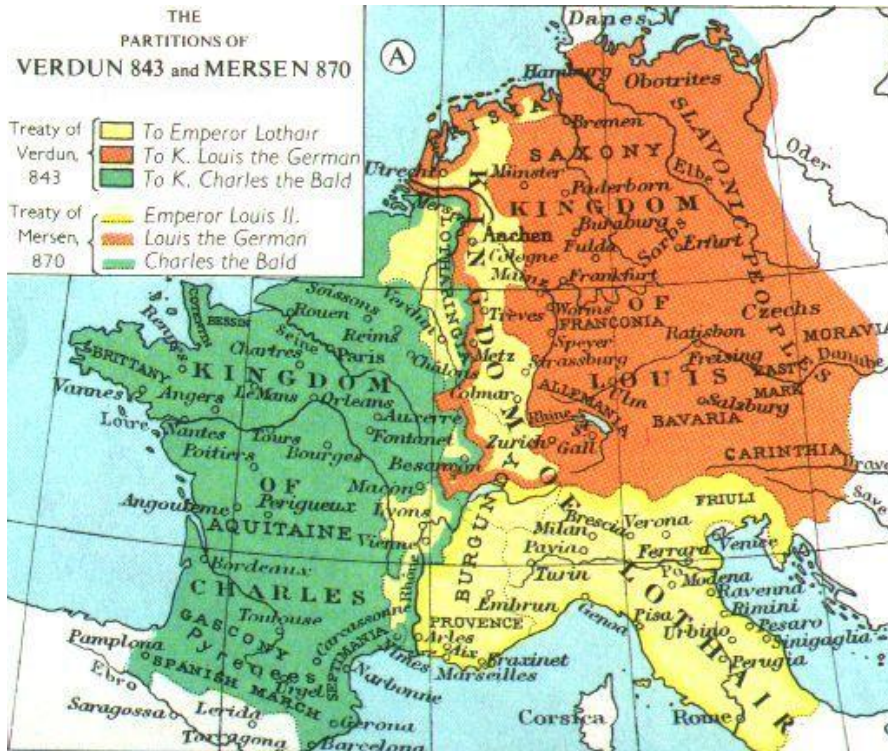
Şekil 34. Viking Çağı'nın başlarında Avrupa'nın genel görünümü.

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Europe_814.svg ((22.05.2014))

Şekil 35.

(Hooper, N., Bennett, M., 1996: 13)

Şekil 36. Charlemagne'nin ölümünden sonra imparatorluk 3'e ayrıldı.

http://en.wikipedia.org/wiki/Carolingian_Empire (05.05.2014)

Şekil 37. Saucourt-en-Vimeu Savaşı. III. Luis Vikingleri mağlup etti.

<http://necspenecmetu.tumblr.com/post/13623877842/jean-joseph-dassy-the-battle-of>

(16.05.2014)

Şekil 38. Odo'nun Vikinglere karşı Paris'i savunması. Ressam Jean-Pierre Franque (1837)

[http://deremilitari.org/2013/07/viking-raids-in-france-and-the-siege-of-paris-882-](http://deremilitari.org/2013/07/viking-raids-in-france-and-the-siege-of-paris-882-886/siege_of_paris/)

[886/siege_of_paris/](http://deremilitari.org/2013/07/viking-raids-in-france-and-the-siege-of-paris-882-886/siege_of_paris/) (15.05.2014)

Şekil 39. Reouen'deki Rollo Heykeli

(Price, 2011: 454)

Şekil 40. Danimarka'dan Kuzey Denizini geçip Britanya'ya ulaşan ve İngiltere'nin büyük bölümünü fetheden *Micel Here* (Büyük Viking Ordusu).

(Wernick, 1982: 7)

Şekil 41. Lindisfarne Manastırı.

<http://www.corbisimages.com/stock-photo/rights-managed/42-18291874/lindisfarne>

(12.05.2014)

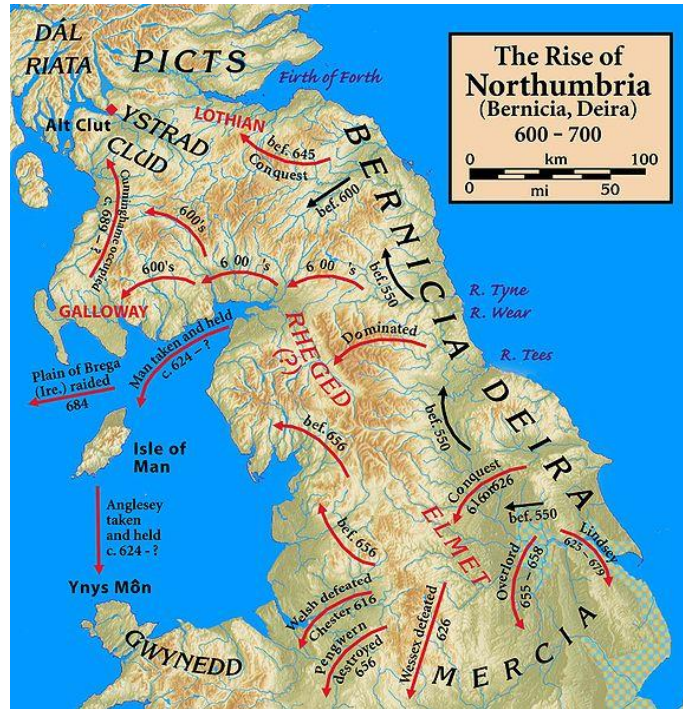

Şekil 42. Vikinglerin 793'te Lindisfarne Manastırına gerçekleştirdikleri saldırının kabartması.

Bir yüzünde Kıyamet Günü, diğerinde ise Vikinglerin manastıra saldırısı betimlenmiştir.

http://www.mnh.si.edu/vikings/voyage/subset/westernisles/pop_history.html (12.05.2014)

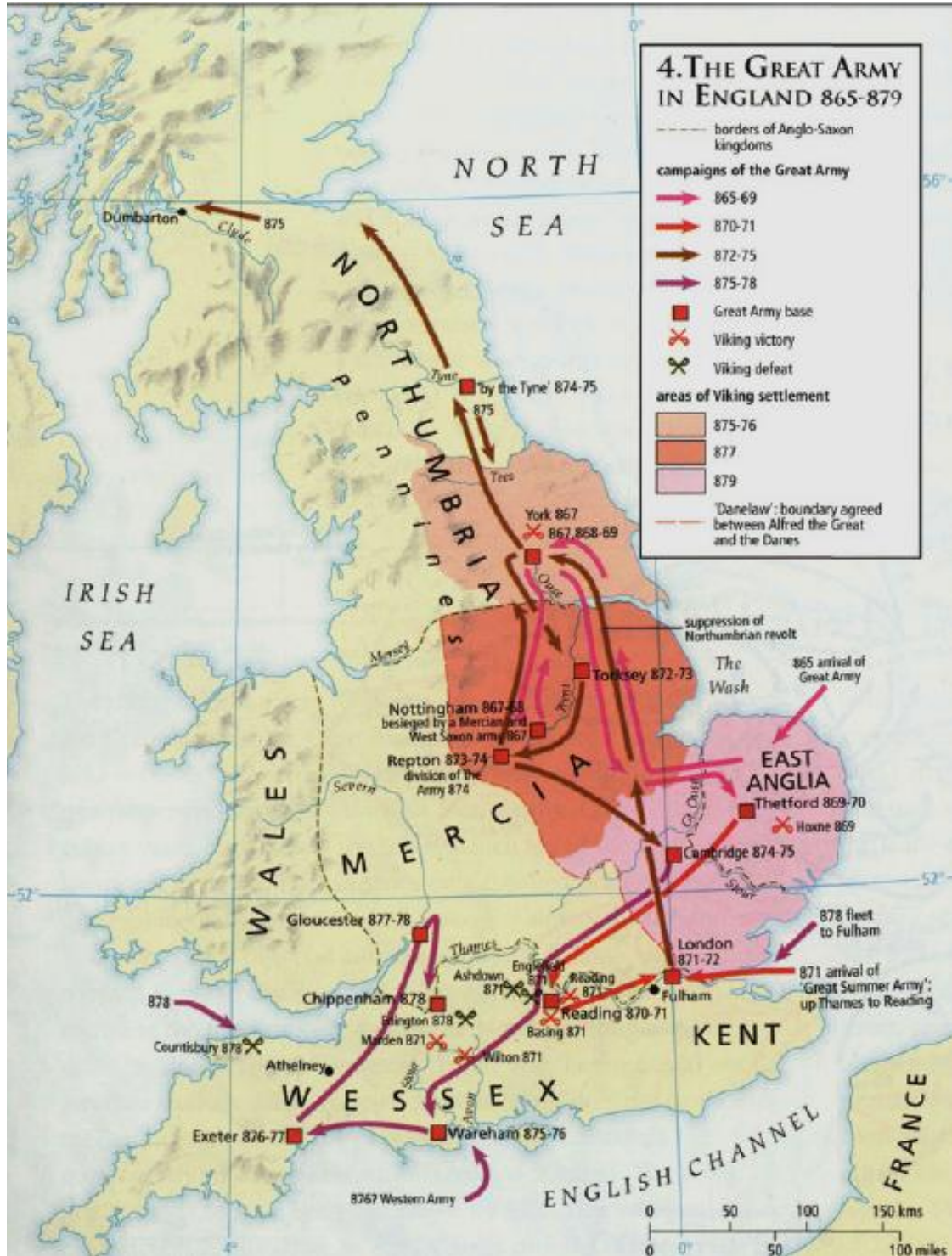
Şekil 45.

<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Northumbria.rise.600.700.jpg> (03.06.2014)

Şekil 46.

<http://www.heritage-history.com/maps/philips/phil032b.jpg> (02.06.2014)

Şekil 47. Vikinglerin saldırıları sonucu sadece Wessex krallığı ayakta kalabildi. Wessex kralı Alfred'e yenilen Vikingler Frank topraklarına çekilmek zorunda kaldı.

(Hooper, N., Bennett, M.,1996: 27)

Şekil 48. Vikingler Doğu Anglia kralı Edmund'u tahtından indirip ok yağmuruna tuttular.

(Wernick, 1982: 7)

Şekil 49. Vikingler kral Edmund'u bir ağaca bağlayıp ok yağmuruna tuttular.

(Wernick, 1982: 7)

Şekil 50. Stora Hammars'tan bir detay. Vikinglerin sıklıkla kullandığı Kan Kartalı işkence yöntemi uygulanırken.

Guðmundsdóttir, 2012: Kapak Sayfası

Şekil 51. Edmund öldürüldükten sonra kaybolan başını bir kurt koruyordu. Sonunda Hristiyanlar onu buldular.

<http://www.bl.uk/catalogues/illuminatedmanuscripts/ILLUMIN.ASP?Size=mid&IllID=12215>

(07.06.2014)

Şekil 52. Kral Ælla yılan kuyusuna attığı Ragnar Lodbrok'u seyrederken

http://www.lissabryan.com/2013/04/two-historical-fiction-authors-view_8.html (12.06.2014)

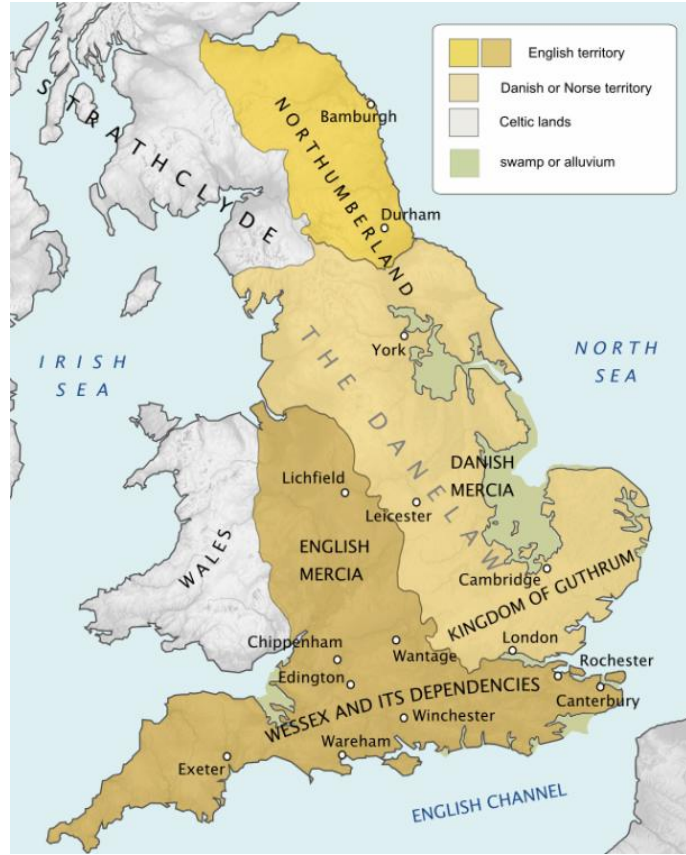
Şekil 53. Yılan kuyusuna atılan Gunnar ayağıyla arp çalarak yılanı uyutup zehrinden kurtulmaya çalışıyor. XIII. yüzyıl ahşap kabartması.

<http://www.odins-gift.com/pclass/ragnar.htm> (12.06.2014)

Şekil 54. Viking ordusunun Wessex'e saldırıları sonuç vermeyince 989'de Frank topraklarına geri döndü ve burada yağmalarına devam ettiler.

(Hooper ve Bennett, 1996, 22)

Şekil 55. Danelaw

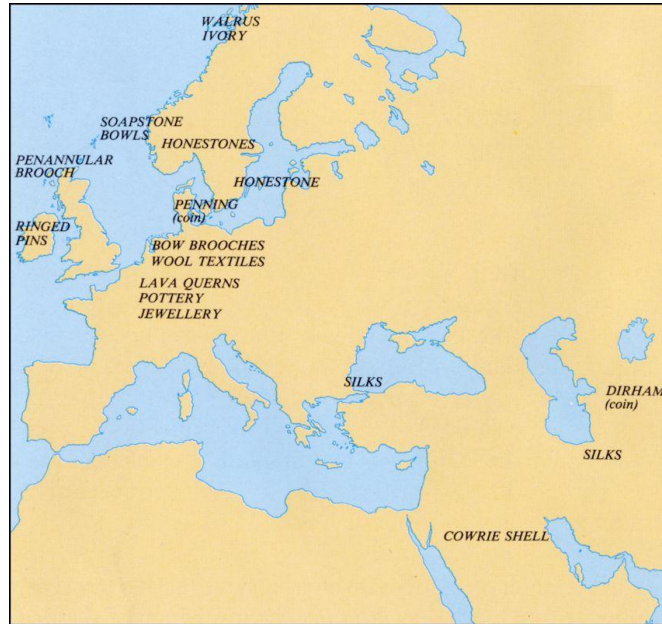
http://en.wikipedia.org/wiki/Danelaw#mediaviewer/File:England_878.svg (12.06.2014)

Şekil 56. York, Coppergate’te kazı.

<http://www.archeurope.com/index.php?page=excavations-at-coppergate-york> (12.06.2014)

(Fitzhug ve Ward, 2000: 134)

Şekil 57.

<http://www.archeurope.com/index.php?page=principal-sources-of-goods-imported-to-jorvik>

(12.06.2014)

Şekil 58. York'ta bulunan bir sikke. Hem haç hem de Thor'un çekici işaretini aynı anda üzerinde barındırmaktadır.

<http://www.warstore.co.uk/viking-york-penny-replica-coin-3690-p.asp> (12.06.2014)

Şekil 59. Edmund'u katleden Vikingler daha sonra onun hatırasına sikke bastırmışlardır.

<http://www.time-lines.co.uk/viking-st-edmund-memorial-coinage-penny-015447-24894-0.html> (12.06.2014)

Şekil 60. Normanların Hasting Savaşı'nda kullandıkları Kalkan duvarı taktiği. Bayeux İşlemesi.

Chartrand, R., Durham, K., Harrison, M., & Heath I., 2006: 95

Şekil 61.

(Craughwell, 2008: 151)

Şekil 62. Vikingler gemilerini demirmek için özel limanlara ihtiyaç duymuyorlardı. Kıyıya kolaylıkla yanaşacak şekilde inşa edilmiş gemileri yağmacılık için idealdi.

(Nurmann, 1997: 7)

Şekil 63.

http://www.britishmuseum.org/explore/highlights/highlight_objects/pe_mla/t/the_cuerdale_hoard.aspx (12.06.2014)

Şekil 64. İrlanda

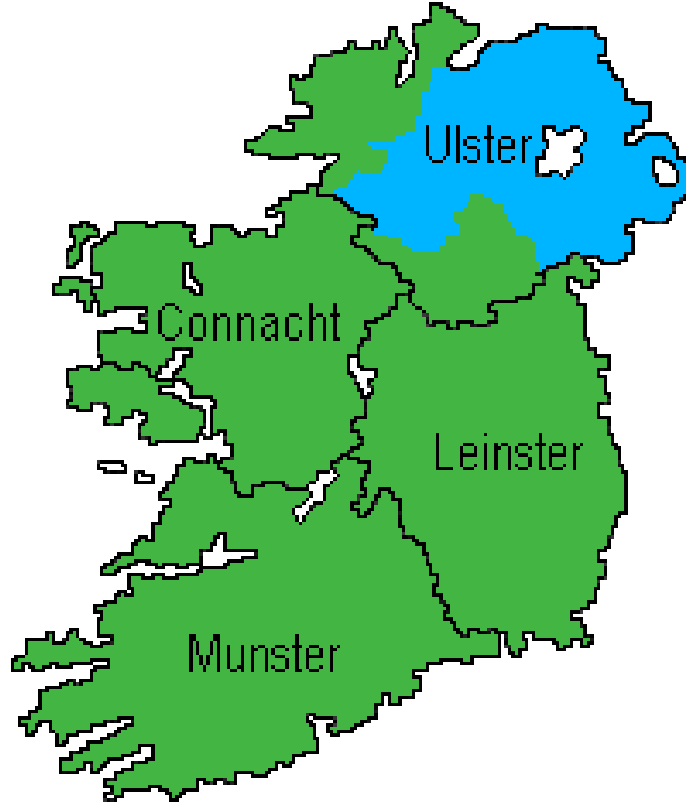
http://www.wesleyjohnston.com/users/ireland/past/pre_norman_history/christianity.html

(18.06.2014)

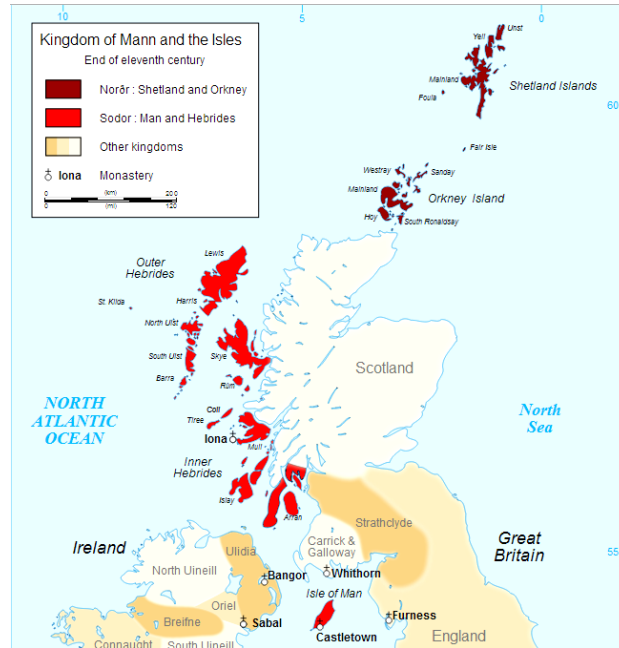
Şekil 65.

(Campbell vd., 2001: 29)

Şekil 66.

<http://irelandnow.com/provinces.html> (20.06.2014)

Şekil 67. Man Adası, Vikinglerin İrlanda Denizi'ndeki önemli bir merkez üssüydü.

<http://www.archeurope.com/index.php?page=kingdom-of-man-and-the-isles> (22.06.2014)

Şekil 68. Shetland Adası, Jarlshof Viking Yerleşimi

<http://www.archeurope.com/index.php?page=shetland-in-the-viking-period> (24.06.2014)

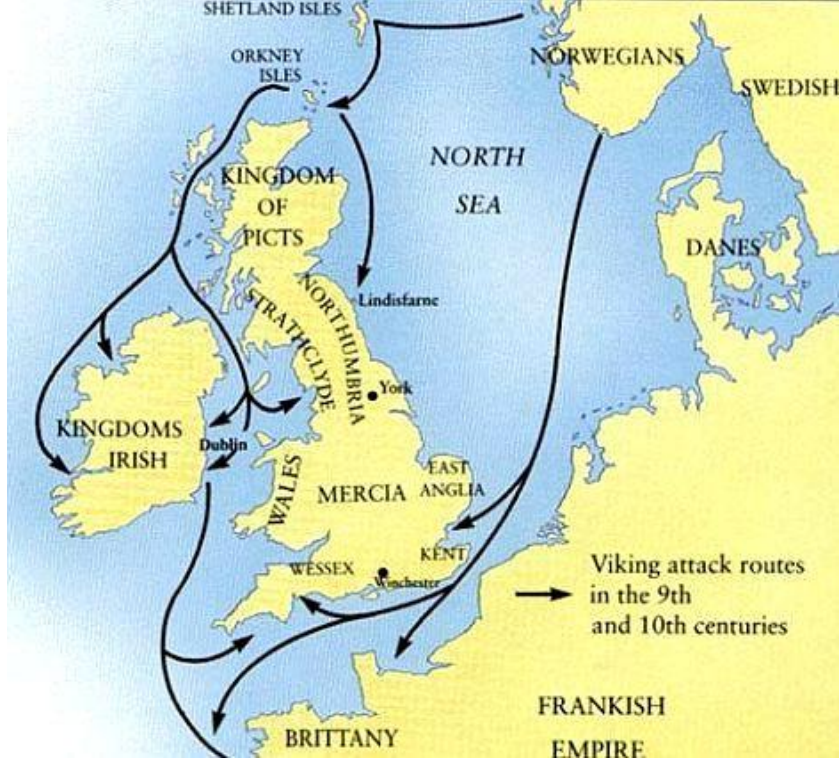
Şekil 69. Orkney Adası Viking Yerleşimi

<http://www.archeurope.com/index.php?page=orkney-in-the-viking-period> (24.06.2014)

Şekil 70. Atlantik Denizini aşır İzlanda'ya giden ilk Avrupalılar Vikingler değillerdi. İrlandalı keşişler Vikinglerden önce İzlanda'ya gitmişlerdir. Vikingler gelinde onla adayı terk ettiler. Bu XV. yüzyıl Germen çiziminde Jasconius adlı yardımsever balina, Aziz Brendan'ın gemisinin etrafına dolanmış, onların Kuzey Atlantik'in geçip onun maiyetiyle birlikte yeni yerleri keşfetmesine yardımcı oluyor.

(Wernick, 1979: 121)

Şekil 71.

<http://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-1257333/Decapitated-Viking-skeletons-Weymouth-ditch.html> (25.06.2014)

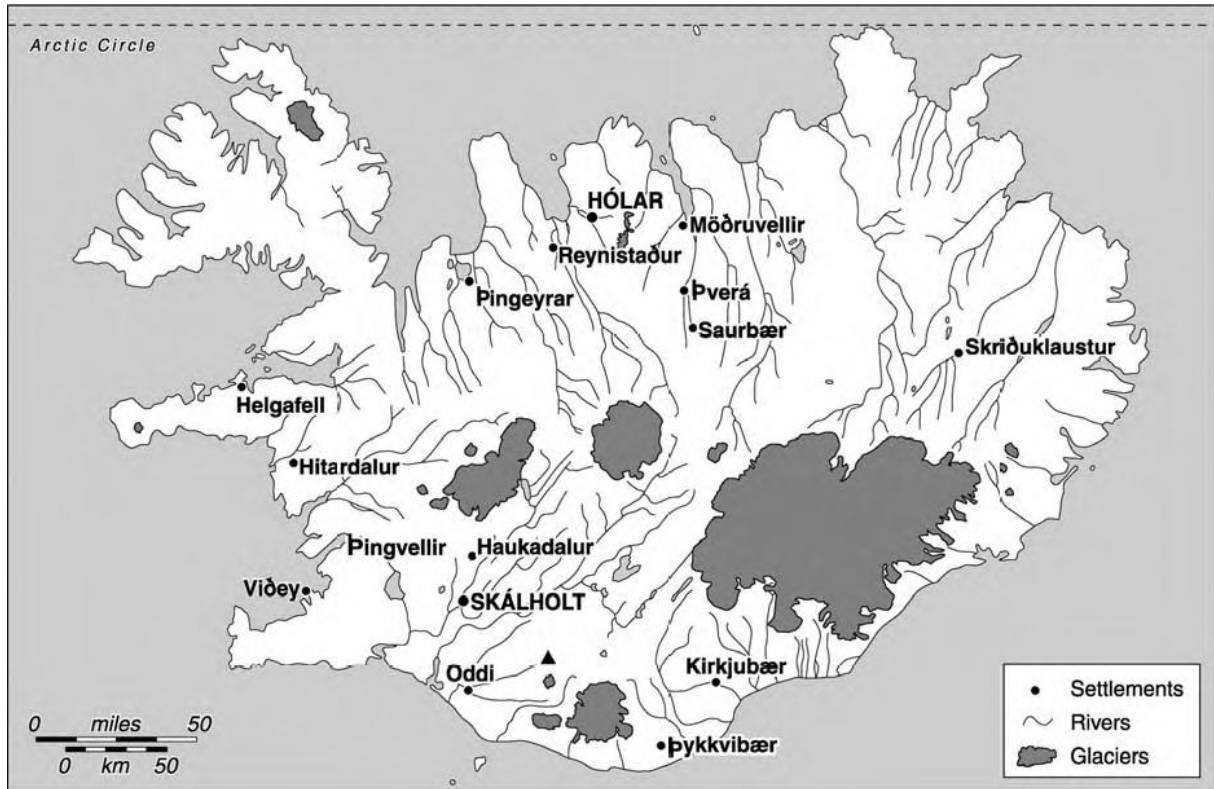
Şekil 72. Vikinglerin İzlanda, Grönland ve Amerika'yı keşfi

<http://www.mnh.si.edu/vikings/start.html> (25.06.2014)

Şekil 73. İzlanda'nın uydudan görünümü.

<http://www.medievalists.net/2012/07/24/the-orientation-of-pagan-graves-in-viking-age-iceland/> (25.06.2014)

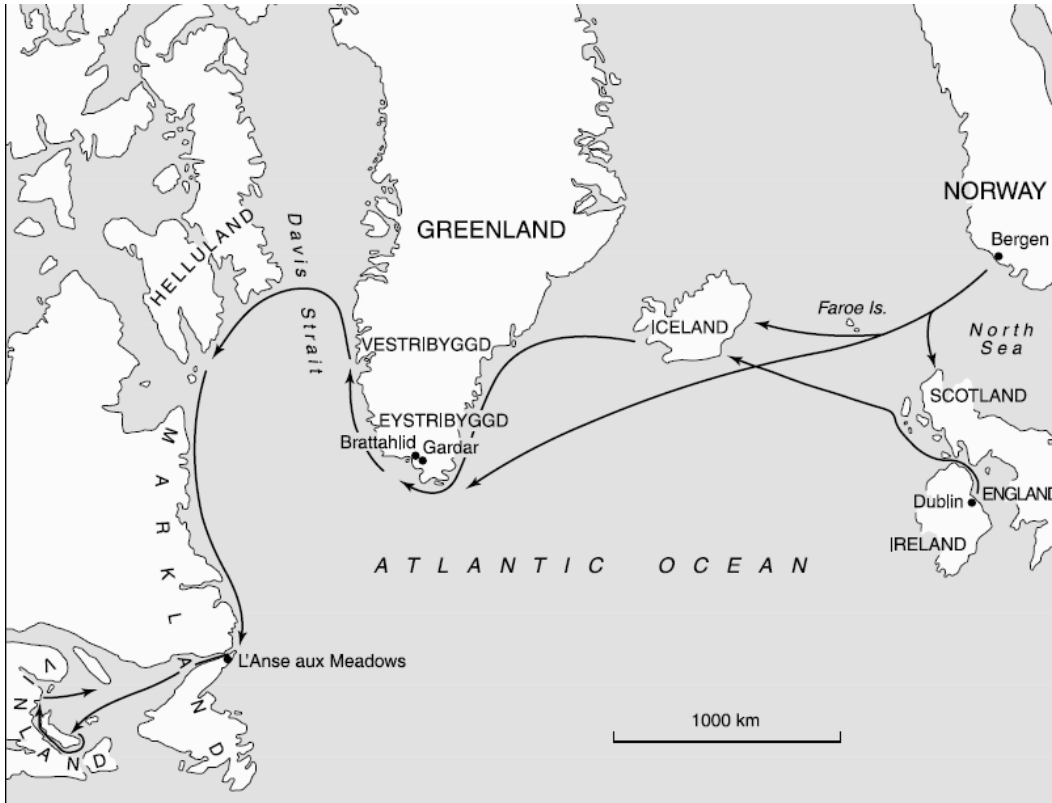
Şekil 74. Ortaçağ İzlanda'sı

(Rossell, 2006: XIII)

Şekil 75. İzlanda'nın ana koy ve fiyortları. Vikingler ilk yerleşimlerini batıda *Faxaflói* ve *Breiðafjörður* bölgelerine kurmuşlardır.

http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_fjords_of_Iceland (25.06.2014)

Şekil 76. Kuzey Atlantik'te Vikinglerin gittikleri ve yerleştikleri yerler

(Brink, 2008: 562).

Şekil 77. İsveçi Tüccar Gardar Svavarrson'un ve İrlanda'da yağmalarda bulunmuş Viking Naddod'un İzlanda'yı ilk keşfeden kişilerden oldukları bilinir.

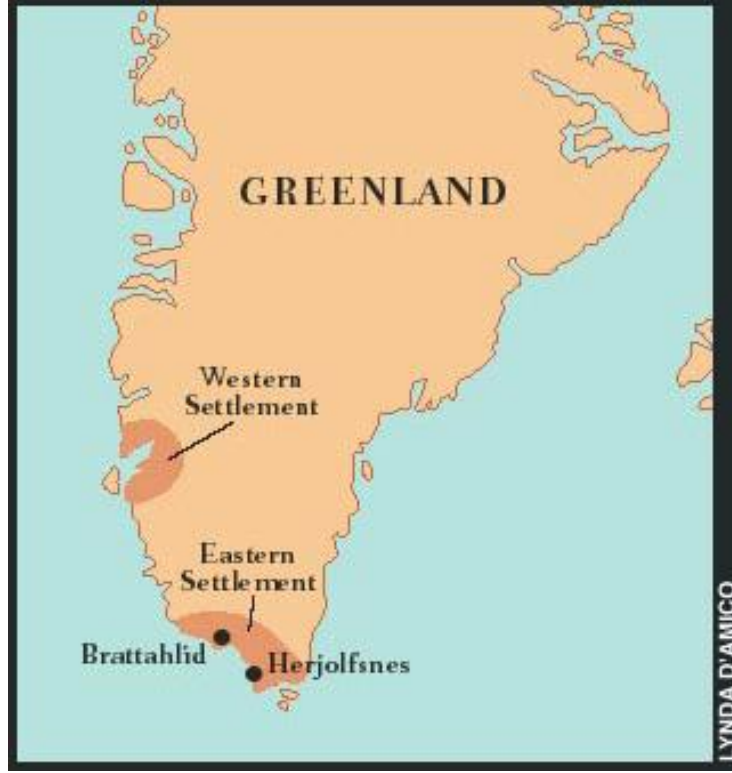
http://nl.wikipedia.org/wiki/Gardar_Svavarsson (04.07.2014).

Şekil 78. Kızıl Erik'in İzlanda'dan Grönland'a gelişi, Grönland'daki yerleşimler ve Amerika'yı keşif.

<http://www.archeurope.com/index.php?page=map---viking-settlement-in-greenland>

(26.06.2014)

Şekil 79. Grönland'daki Doğu ve Batı yerleşimlerini gösteren harita
<http://archive.archaeology.org/online/features/greenland/> (28.06.2014)

Şekil 80. İzlanda' da bir Althing kurultayı. Kanun okuyucu, ortada kayanın üzerinde (Lögberg) konuşmasını yapıyor. W. G. Collingwood, 1870'lerde İzlanda'ya gerçekleştirdiği gezide bu tabloyu yapmıştır.

(Hinds, 2010: 39)

Şekil 81. Vikinglerin yayılma alanlarını ve takip ettikleri rotaları gösteren harita. Avrupa'nın büyük kısmı, Akdeniz, Kuzey Afrika, Anadolu ve Kuzey Atlantik coğrafyalarına gidip yağmalarda ve ticari faaliyetlerde bulunmuşlardır.

http://en.wikipedia.org/wiki/Viking_Age#mediaviewer/File:Vikings-Voyages.png

(30.06.2014)

Şekil 82. İbn Fadlan'ın Bağdat'tan Volga Bulgarları topraklarına yaptığı seyahatte takip ettiği rota. İbn Fadlan günümüzde Tataristan'ın başkenti olan Kazan'a kadar gitmiş ve yolda karşılaştığı Vikingler hakkında gördüklerini kayda geçirmiştir.

(R. N. Frye'den aktaran Hraundal, 2013: 96)

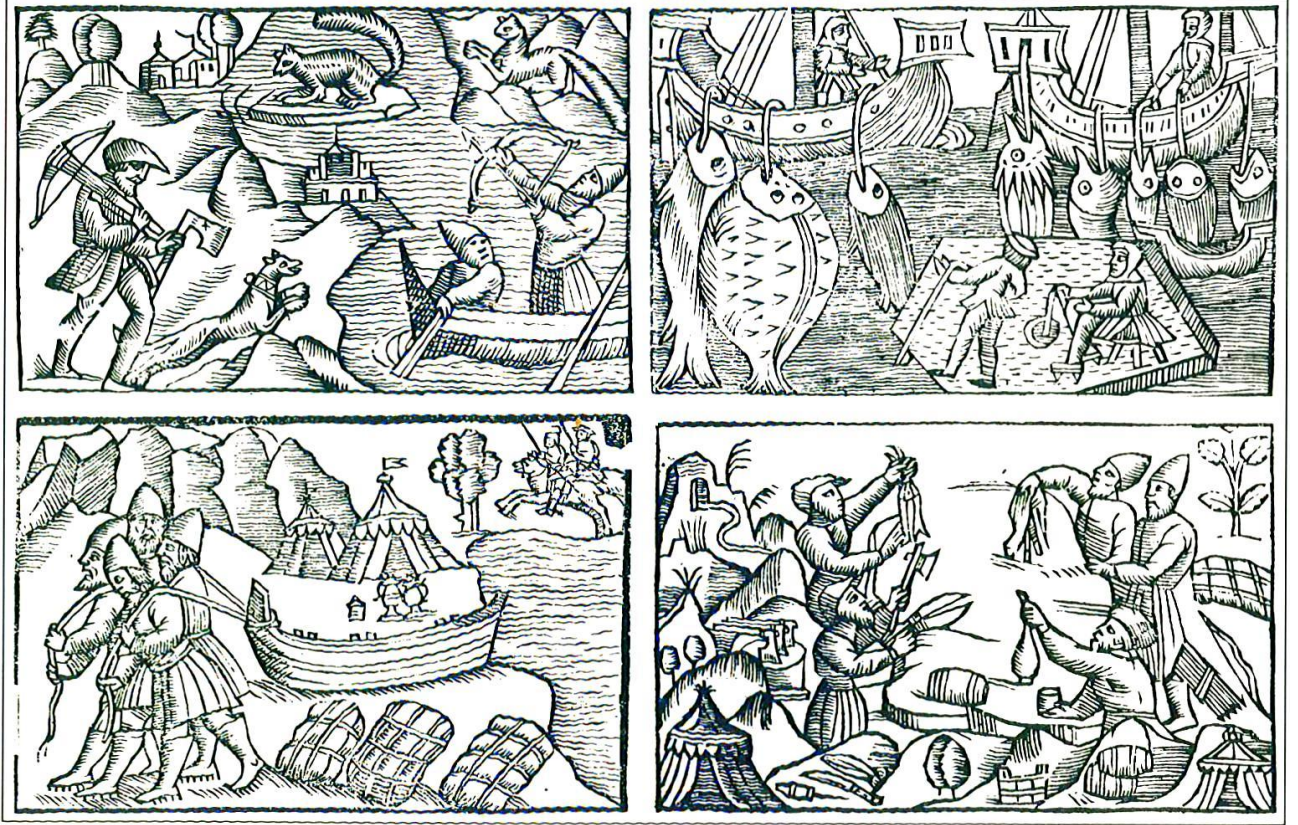
Şekil 83. Bizans İmparatoru, arkasında kendisini koruyan Varangian gardiyanları olduğu halde İstanbul'un kiliselerini ziyaret ediyor.

(Hinds, 2010: 54)

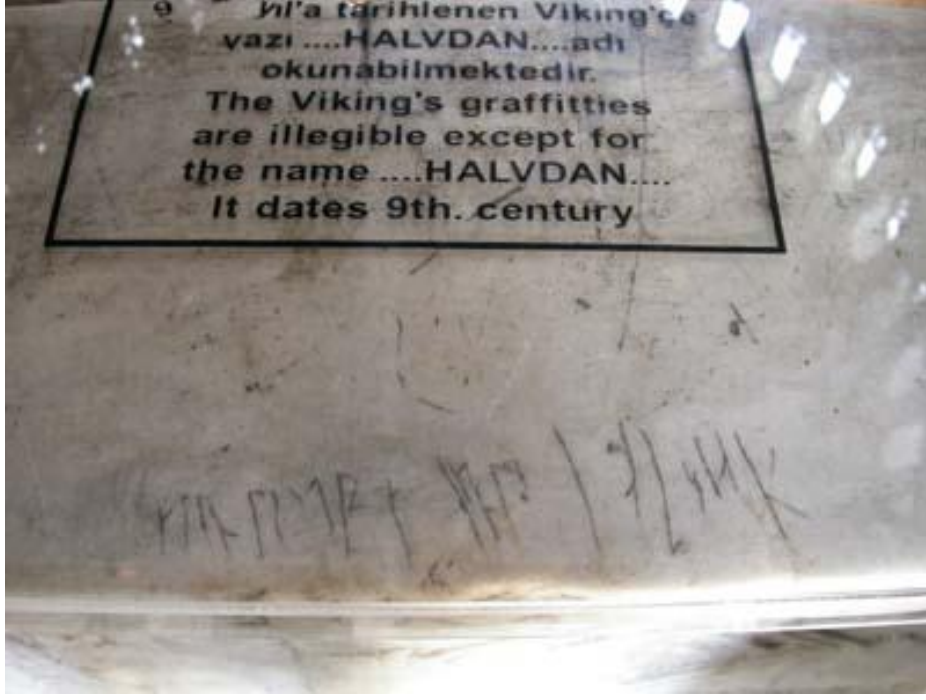

Şekil 84. Baltık'tan İstanbul'a Vikinglerin takip ettikleri rotalar. İki ana rota vardı. Birisi Dinyeper Nehri, diğeri ise Volga Nehri rotalarıydı. Kırmızı çizgi Volga rotası, Mor olanı ise Dinyeper rotasıdır.

<http://www.archeurope.com/index.php?page=trade-routes-to-the-east> (01.07.2014)

Şekil 85. XVI. yüzyıl rahibi Olaus Magnus, Vikinglerin yaptığı yoğun ticari faaliyetleri bu çizimlerle canlandırmıştır. Üstteki bölümlerde Vikingler farklı cinslerden kürk hayvanı ve balık avlıyorlar. Alt soldaki bölümde balyalar haline getirilmiş ticaret malları kıyıda beklerken Vikingler de gemilerini Rusya'nın bir nehrinden diğerine aktarıyorlar. Bu malları doğunun zengin pazarlarına götürüp satıyorlardı. Alt soldaki bölümde avcılar ve tüccarlar alışverişlerini gerçekleştiriyorlar.

Şekil 86. Ayasofya'daki Runik yazı. Muhtemelen İstanbul'da bulunan bir Varangian askeri Ayasofya'daki bir ayın sırasında bu yazıyı mermerin üzerine kazıdı. "Halfdan buradaydı" yazmaktadır.

<http://vikings.invisionzone.com/index.php?showtopic=8526> (03.07.2014)

Şekil 87. Ayasofya'daki Varangian askerinin yazdığı Runik yazılar.

<http://www.wondermondo.com/Countries/As/Turkey/Istanbul/HagiaSophia.htm> (03.07.2014)

Şekil 88. Venedik Arsenali'nin önündeki Arslan heykelinin üzerinde Varangian askerleri Runik alfabeye yazılar yazmışlardı. Bizans ordusunda çalışan Varangianlar o tarihlerde Yunanistan'da pire'de olan heykeli oraya sefere gittiklerinde görmüş ve üzerini yazmışlardır. Heykel 1687'de Yunanistan'dan Venedik'e götürülmüştür

<http://www.pinterest.com/pin/172333123214284330/> (04.07.2014)

(Jones, 1968: 272)

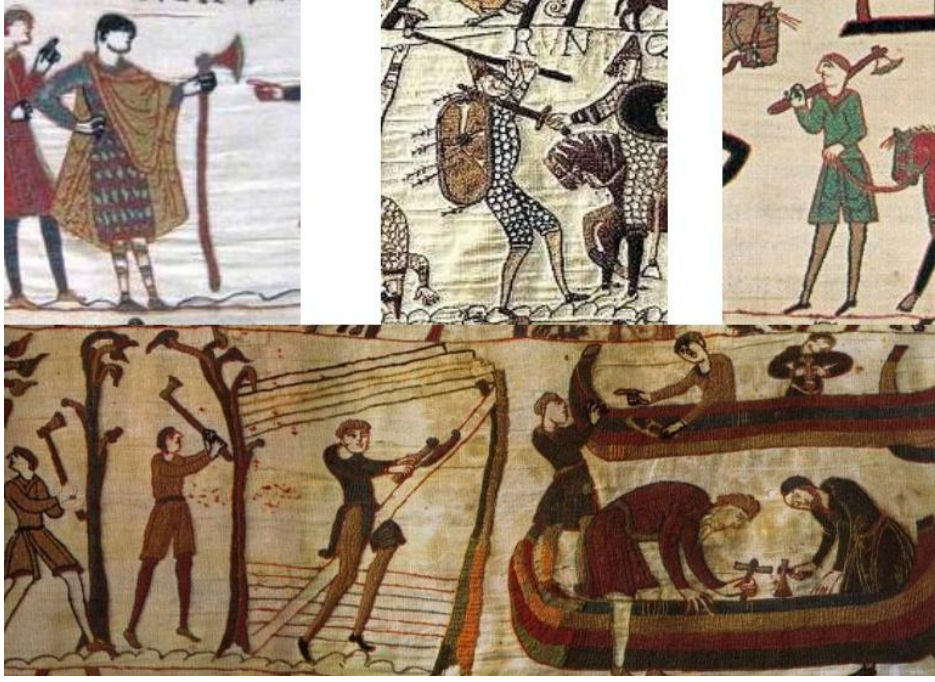
Şekil 89. Bizanslı tarihçi Deakon Leo'nun Sviatoslaya hakkında söylediklerinden esinlenerek yapılmış bir resim.

<http://www.wikiart.org/en/klavdy-lebedev/svyatoslav-s-meeting-with-emperor-john-as-described-by-leo-the-deacon-1916> (Jones, 1968: 272).

Şekil 90. Viking gemileri sadece denizde değil, nehirlerde de etkili bir biçimde kullanılabilirlerdi. Özellikle doğu Vikingleri (Rus) Rusya'nın nehirlerini kullanarak Hazar Denizi'ne kadar inip Türk kavimleriyle ticari ve kültürel alışverişte bulunmuşlardır.

(Durham, 2002: 30)

Şekil 91. Bayeux Tapestry'den ayrıntılar. Viking Çağı'nda balta, savaşta olduğu kadar gemi yapımın, ağaç kesimi, ahşap şekillendirme gibi işlerde de kullanılmıştır.

<http://www.gav.org.uk/Research/Viking%20Age%20Axes.pdf> (05.07.2014)

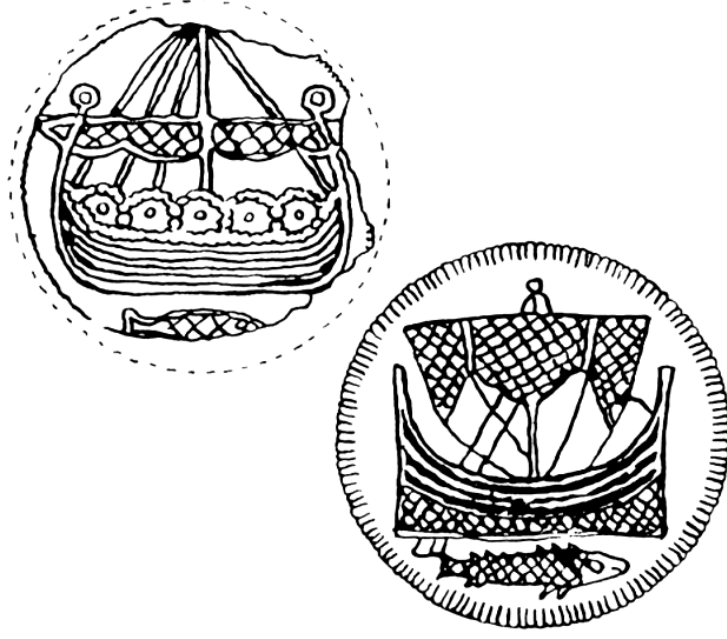

Şekil 92. Viking gemisinin nasıl yapıldığını, ne tür aletler kullanıldığını gösteren Bayeux İşlemesi'nden bir detay.

<http://www.vikinginfrance.com/a-viking-war.html> (05.07.2014)

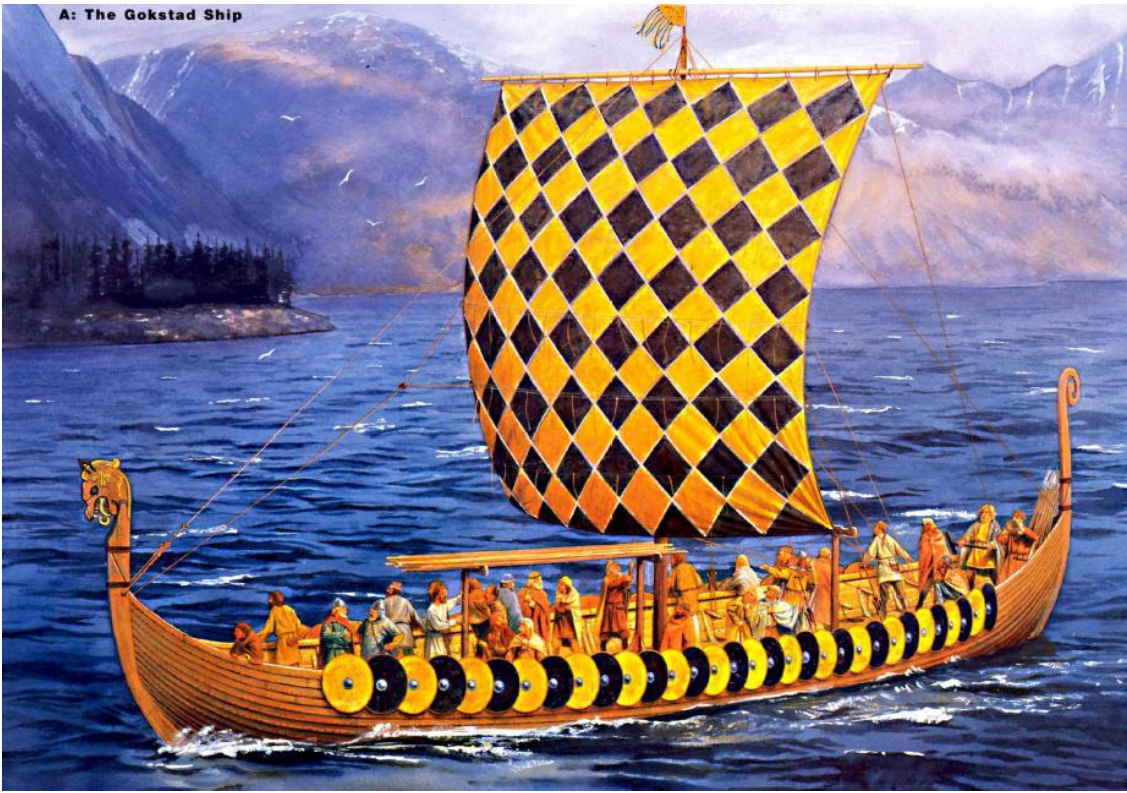

Şekil 93. Oseberg Gemisi. Viking Gemi Müzesi – Oslo

Şekil 94.

(Durham, 2002: 4)

Şekil 95. Gokstad gemisinin temsili resmi.

(Durham, 2002: 25)

Şekil 96. Knarr gemisi modeli. Roskilde Viking Gemi Müzesi, Roskilde-Danimarka

<http://en.wikipedia.org/wiki/Knarr> (12.07.2014)

Şekil 97. Ejderha başlı büyük Viking gemisi. Bu X. yüzyıl kroniği canlandırmasında Viking gemileri İngilizler tarafından şeytanın biçim bulmuş hali olarak görülmektedir. Bir manastıra gerçekleştirilen saldırıdan sonra: “ Paganlar gemileriyle kuzey bölgelerinden Britanya’ya ısıran eşekarıları gibi geldiler ve her yere korkunç kurtlar gibi dağıldılar.” Şeklinde yakınılmaktadır

(Wernick, 1979: 40-41)

Şekil 98. Bronz Çağı kaya resimleri

<http://www.trommerphotography.com/photoblog/stone-carvings-near-tanumshede/>

(13.07.2014)

Şekil 99. Hjortspring Gemisi, Danimarka Ulusal Müzesi.

<http://natmus.dk/en/historisk-viden/danmark/oldtid-indtil-aar-1050/aeldre-jernalder-500-fkr-400-ekr/haeren-fra-hjortspring-mose/hjortspringbaaden/> (13.07.2014)

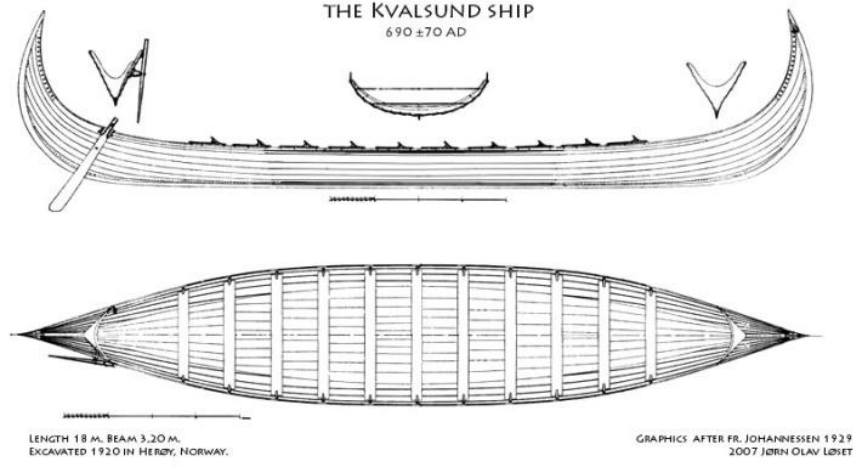
Şekil 100. Nydam Gemisi

<http://www.archeurope.com/index.php?page=the-nydam-boat> (14.07.2014)

Şekil 101. Kvalsund Gemisi

<http://home.online.no/~joeolav/viking/kvalsundskipet.htm> (14.07.2014)

Şekil 102. Kvalsund gemisi İskandinavya’da bulunan bilinen ilk omurgalı gemidir

<http://home.online.no/~joeolav/viking/kvalsundskipet.htm> (14.07.2014)

Şekil 103. Oseberg Gemisi

<http://www.archeurope.com/index.php?page=oseberg-ship> (15.07.2014)

Şekil 104. Oseberg Gemisi kazı çalışmaları. Norveç, 1904.

<http://www.archeurope.com/index.php?page=oseberg-ship---the-excavation> (15.07.2014)

Şekil 105. Oseberg gemisinin içinde iki kadın cesedi bulundu. Oseberg gemisinin içindeki kadınlarla temsili gömülüü.

(Durham, 2002: 27)

Şekil 106. Oseberg gemisinde bulunan bu ahşap hayvan başı figürü Vikinglerin ahşap işlemeciliğini göstermektedir. Gemilerin başlarına konulan bu hayvan figürlerinin kullanım amacı kesin olarak bilinmemektedir.

<http://www.pbasesel.com/drjaysel/image/87690309/small> (15.07.2014)

Şekil 107. Gokstad Gemisi

http://www.themodelshipwright.com/news/wp-content/uploads/2013/01/Gokstad_ship_IMG_9151_wikimedia.jpg (15.07.2014)

Şekil 108. Gokstad Gemisi modeli.

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gokstad-ship-model.jpg> (15.07.2014)

Şekil 109. Gokstad gemisi kazı çalışmaları, 1880.

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Gokstad_viking_ship_excavation.jpg (15.07.2014)

Şekil 110. Hedeby'de *Wikingermuseum* 'da sergilenen Viking kılıçları

http://en.wikipedia.org/wiki/Viking_sword#mediaviewer/File:Viking_swords.jpg

(15.07.2014)

Şekil 111. Viking kılıçlarının kabza ve topuz kısmı kılıcın dengesini sağlayacak ağırlıktaydı

<http://www.mnh.si.edu/vikings/start.html> (15.07.2014)

Şekil 112. Norveç Bergen Müzesi'nden Viking Kılıçları

[http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d5/Viking_swords_at_Bergen_Museum.jp](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d5/Viking_swords_at_Bergen_Museum.jpg)

g (16.07.2014)

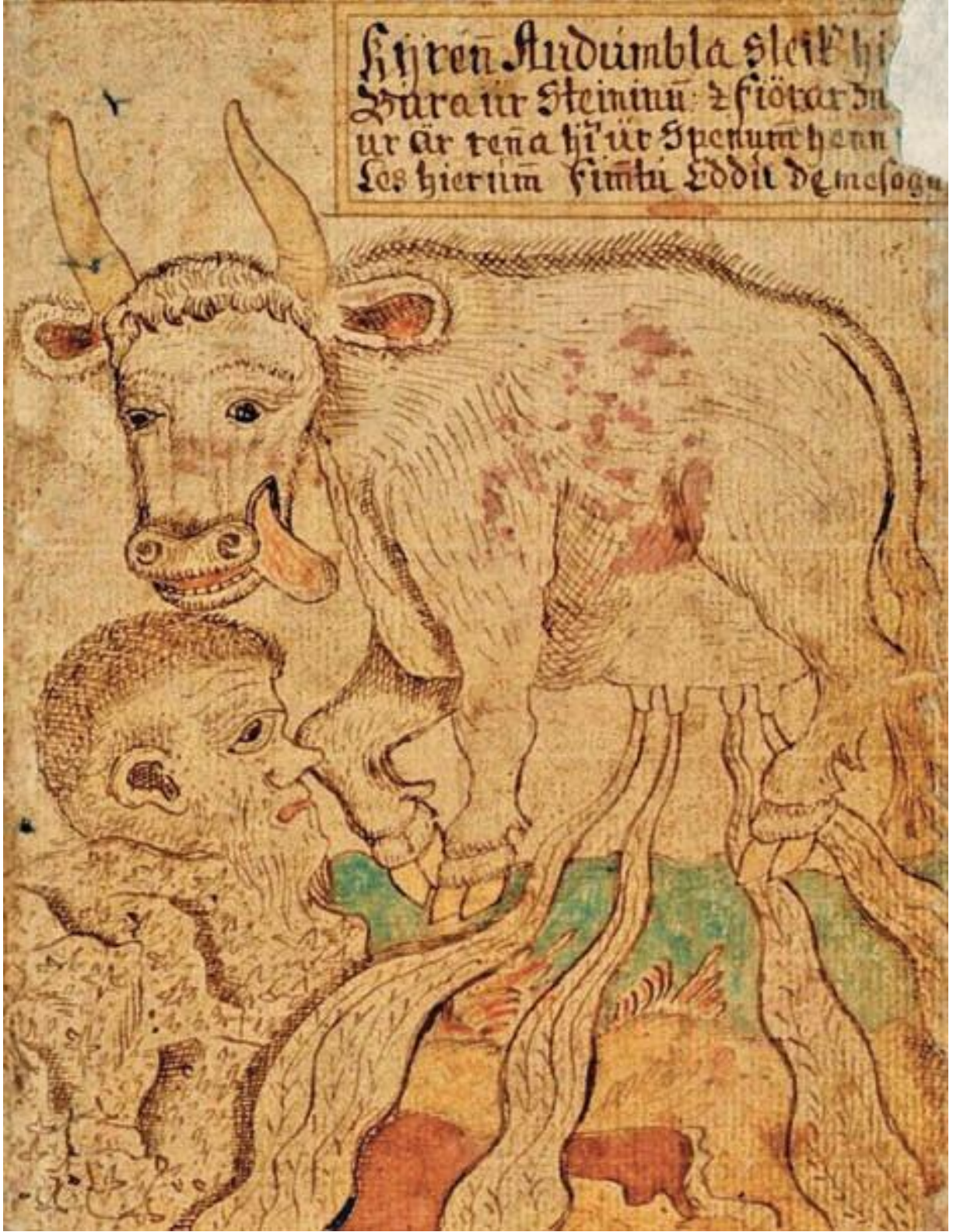
Şekil 113. Viking mızrak uçları ve baltaları

<http://www.archeurope.com/index.php?page=viking-weapons> (17.07.2014)

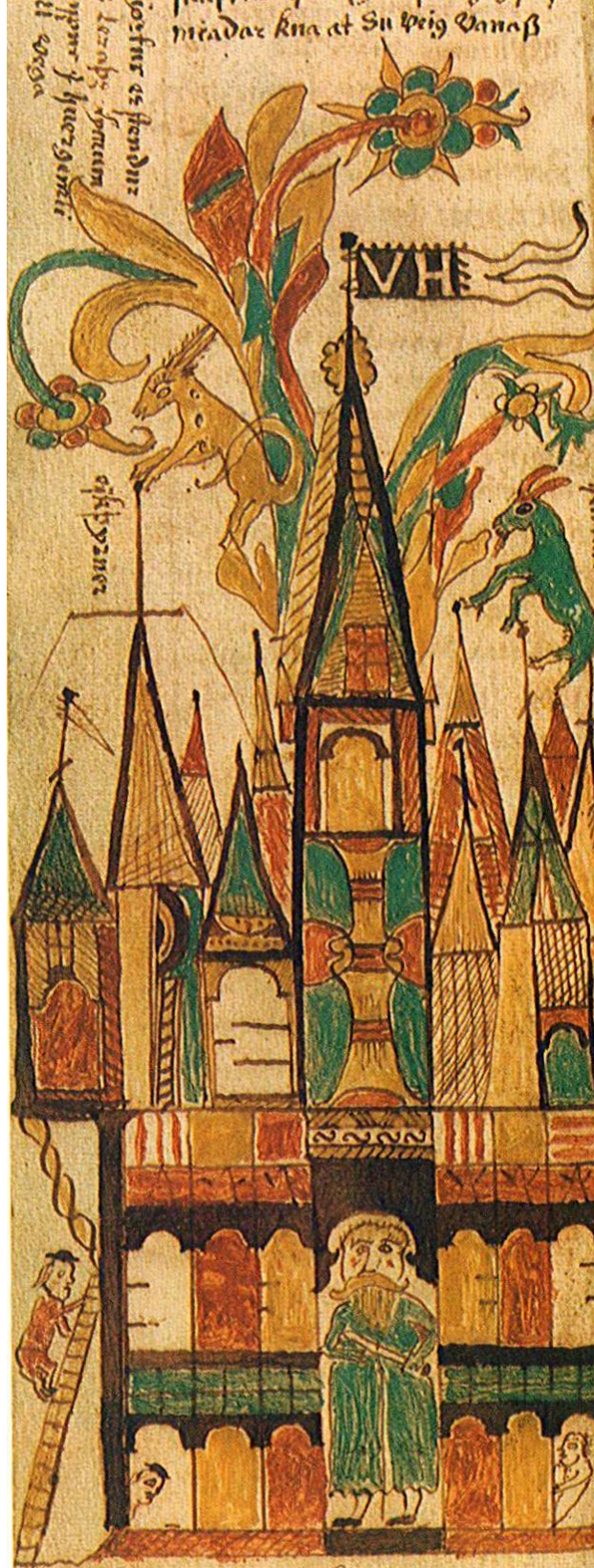
Şekil 114. Zırh giymiş Norman savaşçılar. Altta ölen askerin zırhını çıkarmaya çalışan biri.

[http://en.wikipedia.org/wiki/Mail_\(armour\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Mail_(armour)) (17.07.2014)

Şekil 115. Audhumlar, Buri'nin sütünü içiyor. XVIII. yüzyıl İzlanda el yazması metinden.

(Daly, 2010: 7)

Şekil 116. Valhalla'nın kuleleri. Vikinglerin inancına göre kahramanlıkla ölenler Odin'in sürekli ziyafetler verdiği Valhalla adlı büyük salona gideceklerdi.

(Wernick, 1979: 26)

Şekil 117. Odin Hugin ve Munin adlı kuzgunlarıyla.

(Daly, 2010: 53)

Şekil 118. Gotland Adası'ndaki *Tjängvide Kayası*. Altta Viking gemisini, sağ üstte ise Odin'in sekiz ayaklı atı *Sleipnir*'i görüyoruz.

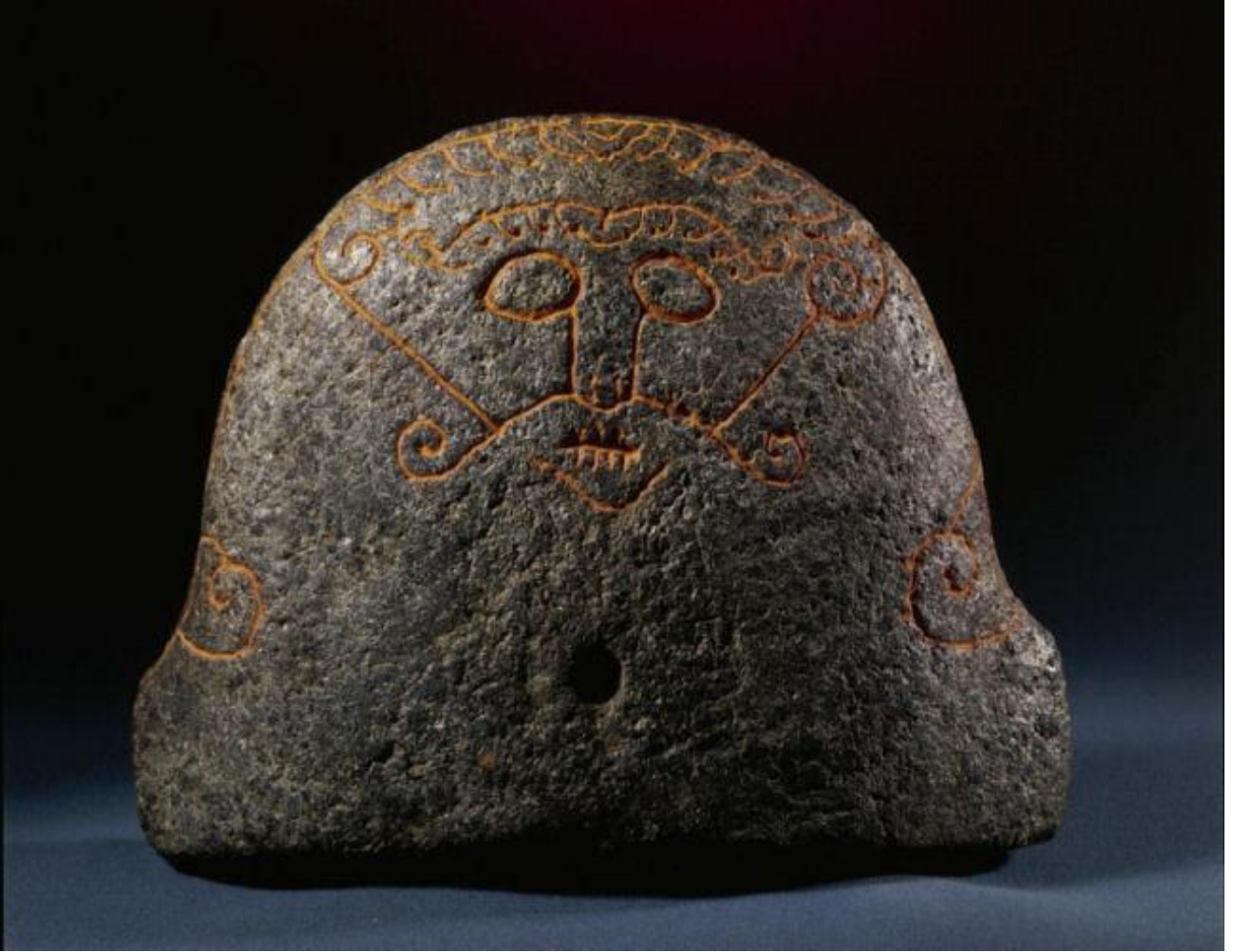
<http://thyra2005.blogspot.com.tr/2012/04/viking-his-pride-and-joy-sword-and-axe.html>

(18.07.2014)

Şekil 119. Thor, sürekli insanları canavarlardan, devlerden, deniz yılanlarından korurdu. Okyanusta fırtına çıkarmak isteyen büyük bir yılan Thor' un sarkıttığı öküz başı avına yakalanırken.

(Wernick, 1979: 27)

Şekil 120. İskandinav mitolojisinde Loki, sürekli hile yapan küstah bir tanrı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu taş üzerinde Loki, ağız dikilmiş bir şekilde betimlenmiştir. Loki cüce Brokk ile girdiği iddiayı kaybedince sözünü tutmadı. Bunun üzerine tanrılar cüceye Loki'nin ağızını dikip kapatma iznini verdiler.

<http://natmus.dk/en/historical-knowledge/denmark/prehistoric-period-until-1050-ad/the-viking-age/religion-magic-death-and-rituals/the-viking-gods/> (19.07.2014)

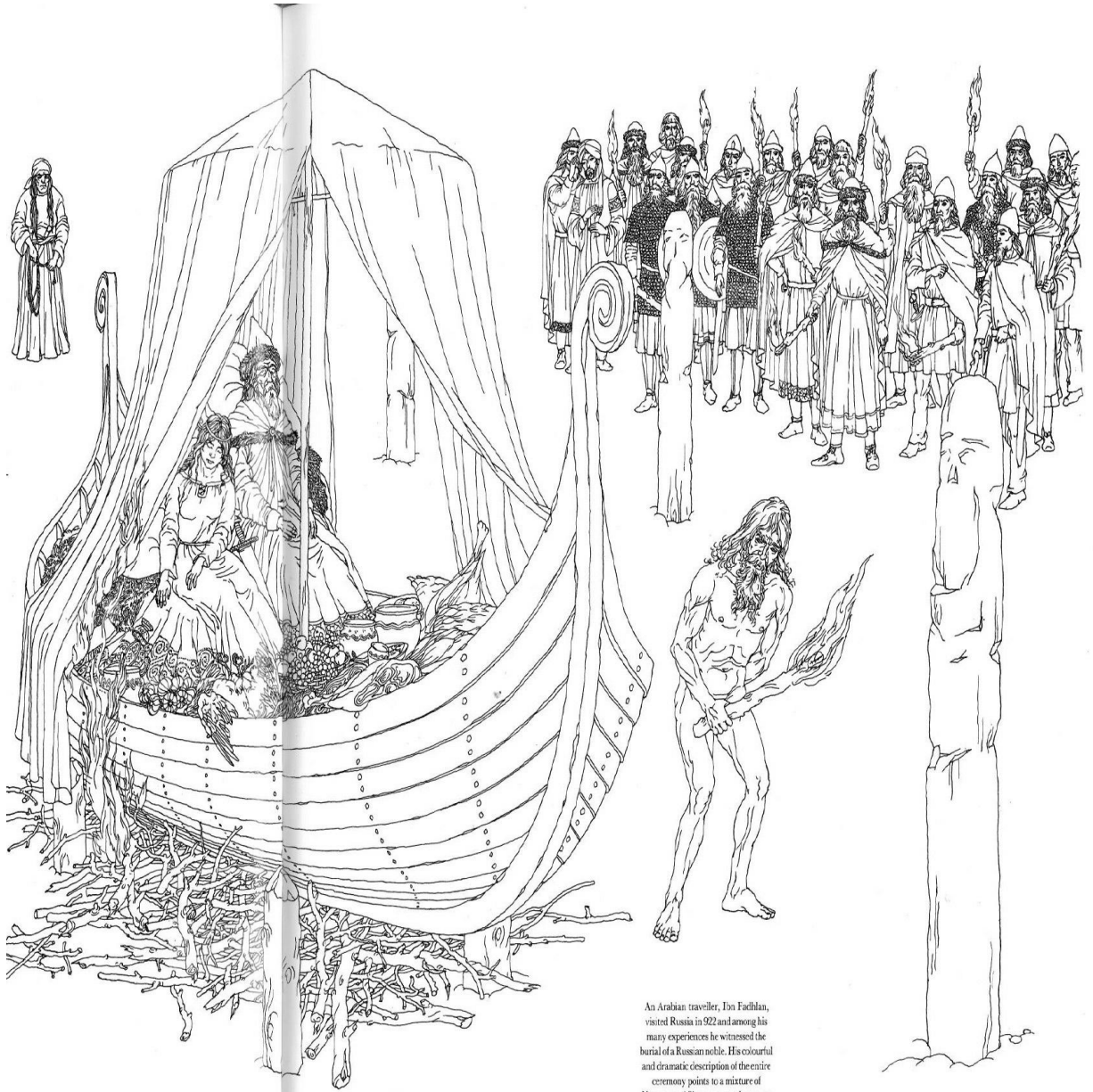
Şekil 121. Kurt Fenrir'in Tyr'in elini ısırıp koparması sahnesi. XVIII. yüzyıl el yazmasından.

(Daly, 2010: 108)

Şekil 122. Thor, Odin ve Frey'i gösteren kaya yazıtı. Gotland, İsveç.

(Daly, 2010: 31)

An Arabian traveller, Ibn Fadlan, visited Russia in 922 and among his many experiences he witnessed the burial of a Russian noble. His colourful and dramatic description of the entire ceremony points to a mixture of Norman and Slav customs: the corpse was burnt on a ship together with numerous offerings and a sacrificed female slave.

firmation of the belief in vampires – dead persons who suck human blood and who have to be rendered powerless by the deformation of the dead body. In the same way the Slavs practised the burning of widows, a custom that survived in India until not so long ago. Even

objects of daily use – weapons, tools, ornaments, pots – were marked with well-known ancient symbols such as the swastika, cross, sun-wheel, pentagram, etc., which through magic were supposed to ensure success in the relevant activity.

Şekil 123. İbn Fadlan'ın Viking (Rus) cenazesini anlattığı bölümün Zdeňek Vaňa tarafından betimlenmesi.

(Vaňa'dan aktaran Hraundal, 2013:114)

Şekil 124. Heimdall, Gjallarhorn'unu çalarken. İnanışa göre Heimdall, Kıyamet Gününde (Ragnarok) onu üfleyecektir.

(Daly, 2010: 47)

Şekil 125. Karlevi Kaya Yazıtı. Öland, İsveç. X. yüzyıla tarihlenen bu yazıtta tanrı Odin'den bahsedilir.

(Daly, 2010: X)

Şekil 126. Bayeux İşlemesinde Norman Süvariler.

http://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Hastings (20.07.2014)

Şekil 127. Cumbria’da Gosforth Kilisesinin bahçesinde günümüzde de hala ayakta olan bu haç işareti, Danelaw’daki Vikinglerin Hıristiyanlığa geçişlerini yansıtmaktadır. Ragnarok’tan (Nor mitolojisinde Kıyamet Günü) bölümler ve çarmlıha germe hikâyesini barındırmaktadır. Anglo-İskandinavya Kültürü’ne güzel bir örnektir.

<http://www.archeurope.com/index.php?page=gosforth-crossü> (21.07.2014)

Şekil 128. Aziz Dunstan, İngiltere’deki Vikingleri Hıristiyanlığa geçirmek için büyük çaba sarf etmiştir.

<http://saints.sqpn.com/saint-dunstan-of-canterbury-gallery/> (23.07.2014)

ÖZGEÇMİŞ

Kimlik Bilgileri

Adı Soyadı: Selim KARAGÖZ

Doğum Yeri: Tercan

Doğum Yılı: 11.07.1988

Eğitim Durumu (Okul Adı ve Mezuniyet Yılı)

Lise: Erzincan Kazım Karabekir Lisesi

Lisans: Pamukkale Üniversitesi

Yüksek Lisans: Aksaray Üniversitesi

Haberleşme Bilgileri

Adres: Aksaray Üniversitesi, Sabire Yazıcı Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü

Telefon: 0507 684 7804

E-Posta: skaragoz24@gmail.com